

ULUSLARARASI
FARŞÇA KONUŞAN ÜLKELER
Farsça•Derice•Tacikçe Afganistan•İran•Tacikistan
FİLOLOJİ SEMPOZYUMU
ÖZET KİTAPÇIĞI

بشنو ای خواجه این حکایت را
بنگر این دانش و درایت را

INTERNATIONAL
PERSIAN SPEAKING COUNTRIES
Persian•Dari•Tajik Afghanistan•Iran•Tajikistan
PHILOLOGY SYMPOSIUM
ABSTRACT BOOKLET

15-17.12.2023

EDITOR
Doç. Dr. İsmail SÖYLEMEZ

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
YAYINEVİ

EDİTOR

Doç. Dr. İsmail SÖYLEMEZ

DİZGİ TASARIM

İlknur ÖKKE
ilknurokke0@gmail.com

www.inonu.edu.tr/filolojisempozyumu

filolojisempozyumu@gmail.com

www.youtube.com/@filolojisempozyumu

www.lisaniyatstudies.com

lisaniyatstudies@gmail.com

[lisaniyatstudies](https://www.instagram.com/lisaniyatstudies)

[Lisaniyatstudy](https://twitter.com/Lisaniyatstudy)

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
YAYINEVİ

İnönü Üniversitesi Yayınları / İnönü University Press 159

EDİTOR

Doç. Dr. İsmail SÖYLEMEZ

ISBN:

978-625-8293-35-7

SERTİFİKA NO

49391

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Prof. Dr. Cengiz Yakıncı

GÖRSEL SANAT YÖNETMENİ YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Öğr. Gör. Bünyamin Bayram

YAYINEVİ MÜDÜRÜ

Necati Bay

ADRES

Merkez Kampüs, 44280 Battalgazi MALATYA
0422 377 32 24 e-posta: yayinevi@inonu.edu.tr

BASKI

İnönü Üniversitesi Matbaası MALATYA
Aralık 2023

Bu kitabın yayım hakkı İnönü Üniversitesine aittir. 5846, 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereği herhangi bir bölümü, resmi veya yazısı, yazarların, yayımcısının yazılı izni alınmadan tekrarlanamaz, basılamaz, kopyası çıkarılamaz, fotokopisi alınamaz, hiçbir biçimde, hiçbir yolla çoğaltılamaz ve dağıtılamaz. Yazıların ve görsellerin yasal sorumluluğu yazarlara aittir.

KURULLAR / BOARDS

DÜZENLEME KURULU / ORGANIZING BOARD

Doç. Dr. İsmail SÖYLEMEZ, İnönü Üniversitesi - Düzenleme Kurulu Başkanı-
Dr. Chillaev Suhrob GURAKHONOVICH, Bokhtar Üniversitesi
Dr. Gökhan ÇETİNKAYA, Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Melek GEDİK, Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Dr. Osman KARACAN, İnönü Üniversitesi
Asım TAŞ, Malatya Turgut Özal Üniversitesi
Mehmet Akif KOÇ, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Selim TOMAN, İnönü Üniversitesi

SEKRETERYA / SECRETARIAT

Beyza Betül EKİCİ, İnönü Üniversitesi
Elif KOCAKAPLAN, İnönü Üniversitesi
Gülşen Yağmur YOLCU, İnönü Üniversitesi
İlknur ÖKKE, İnönü Üniversitesi
Mehmet Salih AKÇAY, İnönü Üniversitesi
Şeyma İNAN, İnönü Üniversitesi

ONUR KURULU / HONOR BOARD

Prof. Dr. Hicabi KIRLANGIÇ, T.C. Tahran Büyükelçisi
Prof. Dr. Ahmet KIZILAY, İnönü Üniversitesi Rektörü
Dr. Hakkı UYGUR, İram Başkanı

BİLİM KURULU / SCIENCE BOARD

Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu, Kırıkkale Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Emre Bilgili, Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Uysal, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Güteryüz, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Temizel, Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Atik Aydın, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Derya Örs, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Emrullah İşler, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Halil Toker, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan Çiftçi, Bingöl Üniversitesi
Prof. Dr. Hicabi Kırlangiç, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim Saafin, Ürdün Üniversitesi
Prof. Dr. Khader Tawfiq Khader, Gazze İslam Üniversitesi
Prof. Dr. Khamees Fazaa Omair, Anbar Üniversitesi
Prof. Dr. Ludwig Paul, Hamburg Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Mahfuz Söylemez, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Hakkı Suçin, Gazi Üniversitesi

ULUSLARARASI FARŞA KONUŞAN ÜLKELER FİLOLOJİ SEMPOZYUMU PERSIAN SPEAKING COUNTRIES INTERNATIONAL PHILOLOGY SYMPOSIUM

- Prof. Dr. Mehmet Kanar, Yeditepe Üniversitesi
Prof. Dr. Mohammed Asfour, Ürdün Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Çiçekler, İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr. Nada Mohammed Maraachli, Lübnan Üniversitesi
Prof. Dr. Neslihan Durak, İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Nimet Yıldırım, Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Nuri Şimşekler, Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan Başaran, Bingöl Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan Yazıcı, İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Sait Uylaş, Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Samer Alahmad, Tahran Üniversitesi
Prof. Dr. Sameer Al-İsa, An-Najah Üniversitesi
Prof. Dr. Süer Eker, Başkent Üniversitesi
Prof. Dr. Süleyman Çaldak, İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Şahap Bulak, Siirt Üniversitesi
Prof. Dr. Umar Safar, Tacikistan Milli Üniversitesi
Prof. Dr. Veyis Değirmençay, Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Yasin Aktay, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Yusuf Öz, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Yuu Kuribayashi, Okayama Üniversitesi
Doç. Dr. Ahmet Kırkan, Mardin Artuklu Üniversitesi
Doç. Dr. Dina Mohseni, Kabil Eğitim Üniversitesi
Doç. Dr. Galina Miskiniene, Vilnius Üniversitesi
Doç. Dr. Leylema Şerifi, Kabil Eğitim Üniversitesi
Doç. Dr. M. Alim Lebib, Kabil Eğitim Üniversitesi
Doç. Dr. Musa Balcı, Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa Altun, Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Osman Aslanoğlu, Dicle Üniversitesi
Doç. Dr. Sedad Dizdarević, Zenica Üniversitesi
Doç. Dr. Tohirzoda Muallime, Tacikistan Milli Üniversitesi
Dr. Abdul Jabar Sapand, Kabil Eğitim Üniversitesi
Dr. Abdulla Rexepi, Piriştina Üniversitesi
Dr. Ayetullah Karabeyeser, Bingöl Üniversitesi
Dr. Nahla A.K Alhirtani, İnönü Üniversitesi
Dr. Najibullah Akbari, Kabil Üniversitesi
Dr. Noorullah Saifi, Kabil Eğitim Üniversitesi
Dr. Şehbaz Mohseni, Mehabad Üniversitesi
Dr. Şerifcan Tacebayetf, Hocend Üniversitesi
Dr. Umidullah Mehmudov, Ali Şir Nevayi Üniversitesi
Dr. Ümit Gedik, Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Dr. Zekiye Xhafçe, Piriştina Üniversitesi
Dr. Zeynel Abidin, Ali Şir Nevayi Üniversitesi

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

İÇİNDEKİLER	3
SUNUŞ	14
AFGHANISTAN, IRAN AND TAJIKISTAN LANGUAGE AND CULTURE SESSIONS AFGANİSTAN, İRAN VE TACİKİSTAN DİL VE KÜLTÜR OTURUMLARI	16
Gul AHMAD YAMA <u>The Theory of Lessons in a Mixture of History and Literature Created by Khaqani (Ivan Madain) and the Proposal to Replace the History of Old Afghanistan instead of the History of Achaemenid by Reforming the Contemporary Historiography of the Region</u> تئوری عبیرت در آمیزه بی از تاریخ ادبیات آفریده خاقانی به نام ایوان مداین و پیشنهاد جایگزینی تاریخ افغانستان قدیم به جای تاریخ مخامنشیان از طریق اصلاح	17-18
Prof. Dr. Nuri ŞİMŞEKLER <u>An Evaluation of the Reading and Transcription of the Tajik Language Compared to Persian</u> تاریخ نویسی بلاص منطقه Tacik Dilinin Farsçaya Oranla Okunuşu-Çeviri Yazısı Hakkında Bir Değerlendirme	19-20
Assoc. Prof. İsmail SÖYLEMEZ <u>One Language, Three Names: The Issue of Persian, Dari and Tajik in the Context of Language and Dialect Discussions</u> Bir Dil Üç İsim: Dil ve Lehçe Tartışmaları Bağlamında Farsça, Derice ve Tacikçe Meselesi	21-22
Asst. Prof. Abdul Basir RAHMANİ, Asst. Prof. Khalil Ahmad BURHANI <u>Comparison of Adjectives in Persian-Dari and Pashto Languages</u> مقایسه صفت در زبانهای هرزبیشه پارسی-دری و پشتو	23-24
Abdul Khaliq Haqani HERAWİ, Atikullah RAHİMİ, Abudrrahman AZİZ <u>Dari Language and the Obstacles to Its Growth</u> مهد زبان دری و موانع رشد آن	25-26
Asst. Prof. Dr. Aysel YILDIZ EROL <u>An Adaptation Example from Writer Dostoyevsky to Director Mutemen</u> Yazar Dostoyevski'den Yönetmen Mutemen'e Bir Uyarılama Örneği	27-28
Dr. Leila AMİN SHAREY <u>The Art of Batik Printing and Its Connection with Authentic Iranian Culture and Beliefs</u> هنر چاپ باتیک (کلایه ای) و ارتباط آن با فرهنگ و باورهای اصیل ایرانی	29-30
Lecture Asım TAŞ <u>Name, Family and Geography of Zarathustra, The Founder of the Religion of Zoroastrianism, The Ancient Faith of the Parsi</u> Parsilerin Kadim İnancı Olan Zerdüştilik Dininin Kurucusu Zerdüş'tün Adı, Ailesi Ve Yaşadığı Coğrafya	31-32

ULUSLARARASI FARŞA KONUŞAN ÜLKELER FİLOLOJİ SEMPOZYUMU PERSIAN SPEAKING COUNTRIES INTERNATIONAL PHILOLOGY SYMPOSIUM

Ayşegül DEMİRCAN

Iran Diasporasında Geleneksel İran Müziğinin Yeri Ve Gelişimi

The Place and Development of Traditional Iranian Music in the Iranian Diaspora

33-34

Mahkamzoda Dilorom YUNUS

Coverage of Events in Türkiye in the Tajik Press (2022-2023)

Нъикоси Воқеаҳои Туркия Дар Матбуоти Тоҷик (Солҳои 2022-2023)

35-36

Assoc. Prof. Vesile ALBAYRAK SAK

Iran in the XVIIIth Century Embassies

XVIII. Yüzyıl Sefaretnâmelerinde İran

37-38

Asst. Prof. Dr. Osman KARACAN

From the Perspective of the Master Satirist Poet Eşref: Despotism and Constitutionalism

Hiciv Ustası Şair Eşref'in Gözünden İran'da İstibdat ve Meşrutiyet

39-40

Asst. Prof. Dr. Veysi TURUN

The Development Process of Persian Historiography and the First Persian Sources of Islamic History (V-VIII/XI-XIV Centuries)

Farsça Tarih Yazıcılığının Gelişim Süreci ve İlk Farsça İslam Tarihi Kaynakları (V-X/XI-XVI Yüzyıllar)

41-42

Ali Hüseyin TOĞAY

The Contribution of Iranian Modern Researchers to Sassanian Studies

İranlı Modern Araştırmacılarının Sasani Çalışmaları Üzerine Katkısı

43-44

Kamuran KARABALIK

A Woman from Tabriz during the Tobacco Concession and Bread Shortage Incidents in Iran: Zeynep Pasha

İran'da Tütün İmtiyazı ve Ekmek Kıtlığı Olayları Sırasında Tebrizli Bir Kadın: Zeynep Paşa

45-46

AFGHANISTAN, IRAN AND TAJIKISTAN LITERARY SESSIONS AFGANİSTAN, İRAN VE TACİKİSTAN EDEBİYAT OTURUMLARI

47

Assoc. Prof. Musa BALCI

Adaptation of Attâr's Mantiku't-Tayr to Children's Literature -A Review on Cahit Zarifoğlu's Book "Kuş Dili"

Attâr'ın Mantiku't-Tayr'ının Çocuk Edebiyatına Uyarlanması -Cahit Zarifoğlu'nun Kuş Dili Kitabı Üzerine Bir İnceleme-

48-49

Asst. Prof. Dr. Melek GEDİK

Analysis of the Fairy Tale "Mâh Pişânî" according to Vladimir Propp's Method of Fairy Tale Analysis

Vladimir Propp'un Masal Çözümleme Yöntemine Göre "Mâh Pişânî" Masalının İncelenmesi

50-51

Aslı SÜRGİT

Educational Problems in Samed Behrengî's Story "Peserek-i Lebufuruş"

Samed Behrengî'nin "Pancarlı Çocuk/Peserek-i Lebufuruş" Adlı Öyküsünde Eğitim Sorunları

52-53

ULUSLARARASI FARŞA KONUŞAN ÜLKELER FİLOLOJİ SEMPOZYUMU PERSIAN SPEAKING COUNTRIES INTERNATIONAL PHILOLOGY SYMPOSIUM

Gul Ahmed NAZARİ ARİANA

A Project for Research in the Field of Literature for Children and Adolescents

طرحی برای پژوهش در زمینه ادبیات کودکان و نوجوانان افغانستان

54-55

Rahmonov Mahmurad BEGMURATOVICH

Characteristics of Content and Appearance of Children's Poems of Gafur Mullo

Визагињои Мундариљаві Ва Ѓояви Ашъори Бачагонаи Ѓафур Мулло

56-57

Yaşar Yeşim AMAÇ

Fantasy Novel in Iranian Youth Literature

İran Gençlik Edebiyatında Fantastik Roman

58-59

Prof. Dr. Adnan KARAIŞMAİLOĞLU

Similarities and Differences in Content between Turkestan Style and Iraq Style

Türkistan Üslubu ile Irak Üslubu Arasında Muhteva Benzerlikleri ve Farklılıkları

60-61

Assoc. Prof. Günel ORUCOVA

The Key Features and Subsequent Effect of the Work "Rouze-ye Athar"

"Rouze-Ye Athar" Eserinin Temel Özellikleri ve Kendisinden Sonraki Etkisi

62-63

Nezaket MEMMEDLİ

The Character of Hallac in Sheyh Feriduddin Attar's Work "Hallajname"

Şeyh Feridüddin Attar'ın "Hallacname" Eserinde Hallac Karakteri

64-65

Elnare ZEYNALOVA

Haqani Shirvani's Prose Works

Hakani Şirvani'nin Mensur Eserleri

66-67

Asst. Prof. Dr. İdris SÖYLEMEZ

Ahmet Nüzhet Efendi's Persian Poems

Ahmet Nüzhet Efendi'nin Farsça Şiirleri Üzerine

68-69

Oydin TUYCHİYEVA

Said Muhammad Siddiq Bahodir and His Tazkira "Sham'i Anjuman"

نسخه خطی شمع انجمن سید محمد صدیق بهادر بن حسن بن حسین

70-71

Prof. Dr. Salide ŞERİFOVA

About the Method of "Şüur Axını" in the Novel "Zirzami Quşu" by Fariba Vafi, the Problematics and Images of the Novel

Feriba Vafi'nin "Uçuş Giden Bir Kuş" Romanındaki "Bilinç Akışı" Yöntemi, Romanın Sorunları ve GörSELLERİ Hakkında

72-73

Assoc. Prof. Dr. Dina Mohseni

Sociological Criticism of the Story "Famine Year" by Akram Osman

نقد جامعه شناختی داستان «قحط سالی» اکرم عثمان

74-75

ULUSLARARASI FARŞÇA KONUŞAN ÜLKELER FİLOLOJİ SEMPOZYUMU PERSIAN SPEAKING COUNTRIES INTERNATIONAL PHILOLOGY SYMPOSIUM

Assoc. Prof. Oydin TURDİYEVA

Women's Literature after the Islamic Revolution(In the Example of Raziye Tüccar Studies)
İslam Devrimi Sonrası Kadın Edebiyatı

76-77

Assoc. Prof. Könül HACIYEVA

Female Thinker and Poet Mehseti Hanım Gencevi
Kadın Düşünür ve Şair Mehseti Hanım Gencevi

78-79

Aslı SÜRGİT

Women's Problems in Celâl Âli Ahmed's Story Titled " Âftab-ı Leb-i Bam"
Celâl Âli Ahmed'in Âftab-ı Leb-i Bam isimli Öyküsünde Kadın Sorunları

80-81

Gaforova Umeda ABDULLOEVA

Some Style Characteristics of the Mystical Prose of Mawlano Jalaluddin Rumi

Аннотатсия Баъзе Вижагиҳи Сабкии Насри Ирфони Мавлоно Ҷалолуддини Румӣ

82-83

Muhriddin Nizomi ZAYNIDDIN

Mawlana Jalaluddin Balkhi and Attor Nishopuri

Мавлоно Љалолуддини Балхӣ Ва Аттори Нишопурӣ

84-85

Sufizoda Shodimuhammad ZIKRİOPUR

Reflection of the Word "May" in the Songs Of Mavlano

Инъикоси Вожаи «Май» Дар Сурудаҳои Мавлоно

86-87

Dr. Okhonniyozov Varka DUSTOVICH

Not All Gazels of Moulana Jalaluddini Balkhii Rumi Are Ghazel

На Ҳамаи Ғазалҳои Мавлоно Ҷалолуддини Балхӣ Румӣ Ғазаланд

88-89

Kholova Farzona RAHMATULLOEVA, Salim KHATLANI

Love in Mavlano's Rubai

Ишқ Дар Рубоиёти Мавлоно

90-91

Umarjani MİRZOSHARIF

You Are the Sun of the East and West

Офтоби Машриқу Мағриб Туй

92-93

Naimzoda Qudratullo QAHOR

Following Turkish Poets to the Poems Shawkati Bukhoroj

Пайравии Шоирони Турк Ба Ашъори Шавкати Бухороӣ

94-95

Nazarov Mehrubon NIYOZMADOVICH

Substantial Features of the Conceptions Designating Flowers and Plants

Вижагиҳи Маъноии Мафҳумҳои Ифодагари Гулу Гиёҳ

96-97

Assoc. Prof. Shoev A.A.

Characteristics of the Genre Qit'a of Vaizi Qazvini

Муқаттаоти Воизи Қазвинӣ Ва Мухтассоти Онҳо

98-99

ULUSLARARASI FARŞÇA KONUŞAN ÜLKELER FİLOLOJİ SEMPOZYUMU PERSIAN SPEAKING COUNTRIES INTERNATIONAL PHILOLOGY SYMPOSIUM

Dr. Güneş Muhip ÖZYURT

Evhaduddin-i Merâğî's Christian Themed Ghazali
Evhaduddin-i Merâğî'nin Hristiyanlık Temalı Gazeli

100-101

Kalonova Mahina DJUMABOEVNA, Sharipov Sharif RAKHMONOVICH

The Role of the 14th Century Poets (Hafez Sherozji, Kamal Khujandi and Salmon Sovaji) in the Formation of Individual Neologisms
Нақши Шоирони Асри XIV (Ҳофизӣ Шерозӣ, Камоли Хуҷандӣ Ва Салмони Соваљӣ) Дар Ташаккули Наввожаҳои Фардӣ

102-103

Sharipova Mutabar ZAHIBULOEVNA

The Influence of Mystical Meanings on the Style of the Works of Khoja Abdallah Ansari
Таъсири Маъниҳои Ирфонӣ Ба Сабки Осори Хоҷа Абдуллоҳи Ансорӣ

104-105

Dr. Chillaev Suhrob GURAKHONOVICH

Interior Music in Gazality of Hayrat
Муסיқии Дарунӣ Дар Ғазалиёти Ҳайрат

106-107

Dr. Toshniyozova Dilfuza POLVONOVNA

The Originality of Attitude to Time in the Work of Ibn Davlat, A Representative of Eastern Classical Literature
Klasik Doğu Edebiyatının Temsilcilerinden İbn Davlat'ın Eserlerinde Zamana Karşı Tutumun Özgünlüğü

108-109

Nazmiye MUKHITDINOVA

The Excellence of Poetic Content in Classical Eastern Literature
Klasik Doğu Edebiyatında Şiirsel İçeriğin Mükemmelliği

110-111

Soqieva PARVINA

Annotation Moral Ideas in Nizami Ganjavi's Story "Khusraw and Shirin"
Аннотатсия Андешаҳои Ахлоқӣ Дар Достони «Хусрав Ва Ширин» -И Низомии Ганҷавӣ

112-113

Tagaymurodov Rustam HAKIMOVICH

Literary Discussions about the Rubai Genre
Жанри Рубой Ва Баҳси Он Дар Адабиётшиносӣ

114-115

Prof. Dr. Fazlurrahman FAQIH

The Presence of Religion in the Thought and Poetry of Ferdowsi, The Greatest Poet of Khorasan during the Ghaznavid Era
حضور دین در اندیشه و شعر فردوسی، بزرگترین شاعر خراسان در عهد غزنویان

116-117

Prof. Dr. Khomidov Dilmurod DAJABOVICH, Zoirov Kholmurod SAFARALIEVICH

Phraseological Units with Arabic Component in Prose Work of Hossein Vaizi Kaşifi
Воҳидҳои Фразеологӣ Бо Чузъи Арабӣ Дар Осоринасрии Ҳусайн Воизи Кошифӣ

118-119

Prof. Dr. Mirzoyunys MATLUBA

A Few Words about the Life and Work of Sadr Sarir Balkhi
Муруре Ба Аъвол Ва Ашъори Садри Сарири Балхӣ

120-121

ULUSLARARASI FARŞA KONUŞAN ÜLKELER FİLOLOJİ SEMPOZYUMU PERSIAN SPEAKING COUNTRIES INTERNATIONAL PHILOLOGY SYMPOSIUM

Asst. Prof. Dr. Selahattin YILDIRIM

Şah Veliyyullâh Al-Dihlavi's Persian Commentary Titled Al-Muşaffâ Sherh'ul-Muvatta
Şah Veliyyullâh Ed-Dihlevi'nin El-Muşaffâ Şerh'ul-Muvatta Adlı Farsça Şerhi

122-123

Muhammad Alam Alami

Magnificents of Dari Persian language and literature of Afghanistan (with emphasis on Mahmoud Ghaznavi's research sources)

مفاخر زبان و ادبیات فارسی دری افغانستان (با تأکید بر منابع محمود غزنوی) 124-125

Rakhmonaliev Jovidon KHUDOYOROVICH

The Language Features and the Expression Style in «Kemya-ye Saadet» of Abuhamid Muhammad Ghazzali

Вижагиҳои Забон Ва Усули Баён Дар «Кимиёи Саодат»-и Абуҳомид Муъаммади Ғазолӣ

126-127

Assoc. Dr. Akhmadov Safarmad GADOMADOVICH

The Influence of the Personality and Poetry of Mavlana Balkhi on the Works of Modern Tajik Poets

Таъсирпазирии Шоирони Муосири Тоҷик Аз Шахсият Ва Шеъри Мавлонои Балхӣ 128-129

Assoc. Prof. Norova Gulchehra RAHMATOVNA

Contribution of Abdusalam Dekhoti to the Development of Tajik Children's Literature

Саҳми Абдусалом Деҳотӣ Дар Рушди Адабиёти Бачагонаи Тоҷик

130-131

Dr. Abdulhakim SHUKURZODA

The Issue of National Identity of Tajiks in the Poetry of the Time of Independence

Масъалаи Хувияти Миллии Тоҷикон Дар Шеъри Замони Истиқлол

132-133

Dr. Sharipov Sangimurad ISMATULLOEVIH

The Skill of Describing Social Reality in Bakhtiyar Murtaza's Journalism (in the Example of the Publicistic Work of "Nurofaron")

Маъорати Тасвири Воқеияти Илтимой Дар Публиксистикаи Бахтиёр Муртазо (Дар Мисоли Асари Публиксистии "Нурофарон")

134-135

Alisher Aslonkhanovich MURADOV

Reflection of Social Issues in Modern Tajik Prose

Инъикоси Масоили Иҷтимоӣ Дар Насри Муосири Тоҷик

136-137

Davlatov U.M.

Noticeable Features of the Style in the Memories of Ubayd Rajab

Вижагиҳои Назарраси Сабкӣ Дар Ёддоштҳои Убайд Раҷаб

138-139

Assoc. Prof. Oymahmadov RUSTAM

The Place of Popular Two-Couplet Poems in Tajik Folklore

Ҷойгоҳи Дубайтиҳои Омиёна Дар Фолклори Тоҷик

140-141

ULUSLARARASI FARŞA KONUŞAN ÜLKELER FİLOLOJİ SEMPOZYUMU PERSIAN SPEAKING COUNTRIES INTERNATIONAL PHILOLOGY SYMPOSIUM

Assoc. Prof. Sharipov Sharif RAHMONOVICH, Kalonova Mahina DJUMABOEVNA

The Role of the 14th Century Poets Influence of Zukhuri Turshezi on Galiba in Combination of Gazals

Таъсири Зуъури Бар Ёолиби Деълавӣ Дар Эъоди Ёазал

142-143

Dr. Fakirov Khursandmurad NASRULLOEVIЧH, Sharipov Sangimurad ISMATULLOEVIЧH

A Look at the Image and Public Activity of Habibullo Nazarov

Назаре Ба Фаъолияти Имию Ёамъияти Ёабибулло Назаров

144-145

Dr. Usmoniyon NOZILA

The Use of Verbal Art of Tajnis in Mehriniso's Poems

Корбурди Санъати Лафзӣ Таҷнис Дар Ашъори Меҳринисо

146-147

Makhmadalieva Muhabbat RAKHMONOVNA

The Art of Contrast and the Grounds of Its Appearance in the Poems of Mirzo Tursunzoda

Санъати Тазод Ва Заминаҳои Зуҳури Он Дар Ашъори Мирзо Турсунзода

148-149

Prof. Dr. Ghaffori Zamira ABDULLOZODA

Ghani Kashmiri's Contribution to the Development of Indian Style

Саҳми Ғани Кашмирӣ Дар Ривочи Сабки Ҳиндӣ

150-151

Prof. Dr. Nasriddinov Fakhriddin ABDUMANONOVICH

Codicology of the Oldest Manuscripts of Kamoli Khujandi's Poetry Preserved in Türkiye Libraries

Нусхашиносии Куъантарин Дастанҳои Ашъори Камоли Хуъандӣ

Аз Китобхонаҳои Туркия

152-153

Prof. Dr. Nurali NUROV

Greetings and Thanks of Laiq Sherali and the Poets of Indian Style

استقبال و بهر و وری لایق شیرعلی و شعراى سبک مندى

154-155

Assoc. Prof. Kurbanova Rahyongul MUMINOVNA

Abdullah Misra - Poet of Indian Style

Абдуллоъи Мисраъ - Шоири Сабки Ёиндӣ

156-157

Sharipova MEHRAGEZ

Stylistic Features of Muhammadali Ajami's Poetry

Вижагиҳои Сабкии Ашъори Муҳаммадалии Аҷамӣ

158-159

Tangriyev Valisher AZAMOVICH

Persian Literary Influence on English Literature

Таъсири Амиқи Адабиёти Форсиро Ба Адабиёти Инглис

160-161

DİL İLİŞKİLERİ OTURUMLARI

LANGUAGE RELATIONS SESSIONS

162

ULUSLARARASI FARŞÇA KONUŞAN ÜLKELER FİLOLOJİ SEMPOZYUMU PERSIAN SPEAKING COUNTRIES INTERNATIONAL PHILOLOGY SYMPOSIUM

Assoc. Prof. Dürdane RAHİMZADE

Old Quoted Words of Turkish Origin in Persian Language
Fars Dilinde Türkçe Kökenli Eski Alıntı Sözcükler

163-164

Assoc. Prof. Ruzmanova Rohila USMANOVNA

The Persian-Tajik Language and Literature in the Scientific and Cultural Environment of Samarkand
Semerkant Bilimsel ve Kültürel Ortamında Fars-Tacik Dili ve Edebiyatı

165-166

Büşra Nur BARDAKÇI

Culture Atlas of Uzbekistan: Language Synthesis in Uzbekistan with a Focus on Tajik
Özbekistan Kültür Atlası: Tacikçe Odağında Özbekistan'daki Dil Sentezi

167-168

Pervin EYVAZOV

Prof. Dr. Bekir Çobanzade's Views on the Use of Persian-Origin Words in Turkish
(on the Author's Ideas Regarding Common Turkish)

Türkçede Farsça Kökenli Kelimelerin Kullanılmasıyla İlgili Prof. Dr. Bekir Çobanzade'nin Görüşleri
(Yazarın Ortak Türkçe Açısından Fikirleri Üzerine)

169-170

Prof. Dr. Umedullo MAXMUDOV

About Persian Correspondence by Alisher Navoi
Alisher Navoiyning Forsiy Maktubiga Doir

О Персидском Кореспонденции Алишера Навои

171-172-173

Assoc. Prof. Hulkar Turdieva

Taarof in Persian and Uzbek Languages (Pragmatic Analysis)

تعارف در زبان فارسی و ازبکی: تحلیل پیراگماتیک

174-175

Dr. Hossein KHOSHBATENI

Reasons for Using Secret Language in Persian and Turkish Bilingualism in Iran

علل استفاده از زبان مخفی در شرایط دوزبانگی فارسی و ترکی در ایران

İRANDA FARS VƏ TÜRK İKİDİLİLİYİNDƏ GİZLİ DİLDƏN İSTİFADƏNİN SƏBƏBLƏRİ

176-177-178

Dr. Ömer UYAN

On the Use of "Tâ Key, Tâ Be Key" Questions in Classical Turkish Poetry

Klasik Türk Şiirinde "Ta Key, Ta Be Key" Sorularının Kullanımı Üzerine

179-180

Dr. Zahide PARLAR

Vocabulary in Bilingual (Persian-Turkish) Verse Dictionaries

İki Dilli (Farsça-Türkçe) Manzum Sözlüklerde Yer Alan Söz Varlığı

181-182

Asst. Prof. Zubaida SHADKAM

Traces of Iranian Language and Culture in Kazakh Place Names

رَد و نشانده های زبان و فرهنگ ایران در توپونیمهای قزاقی

183-184

ULUSLARARASI FARŞA KONUŞAN ÜLKELER FİLOLOJİ SEMPOZYUMU PERSIAN SPEAKING COUNTRIES INTERNATIONAL PHILOLOGY SYMPOSIUM

Muhitdinova Badia MUSLİHİDDİNOVA

The Tradition of Zülisaneyn and Historical Conditions during the Timurid Period
Timurlular Döneminde Tarihi Koşullar ve Zülisaneyn Geleneği

185-186

Prof. Dr. Ahmet Şefik ŞENLİK

Persian Influence on Early Anatolian Turkish Texts
Anadolu'da Yazılan İlk Türkçe Metinlerde Farsça Tesiri

187-188

Dr. İdris Söylemez

Persian Elements in Mehmet Akif Ersoy's Poems
Mehmet Akif Ersoy'un Şiirlerinde Farsça Unsurlar

189-190

Elif KOCAKAPLAN

Language Studies in the Great Seljuks
Büyük Selçuklularda Dil Faaliyetleri

191-192

Gülşah TOPUZ

Reassessment of the Glossaries and Copies of Gulistân and "Müşkilât-e Gulistân"
Gülistân Lugatleri İle Nüshalarının Değerlendirmesi ve "Müşkilât-ı Gülistân"

193-194

Ünal BÜYÜK

Two Poets of Free Verse in Modern Turkish Literature and Modern Persian Literature: Orhan Veli Kanık and Nîmâ Yûshij
Modern Türk Edebiyatı ve Modern Fars Edebiyatında Serbest Şiirin İki Şairi: Orhan Veli Kanık ve Nîmâ Yûşic

195-196

Assoc. Prof. Ahmet KIRKAN

A Phonological Study on Common Words between Persian and Zazaki
Farsça-Zazaca Ortak Sözcükler Üzerine Fonolojik Bir İnceleme

197-198

Dr. Ayetullah KARABEYESER

Sound Change in Zazaki-Kurdish-Persian: The Example of C-J-Z
Zazaca-Kürtçe-Farsça'da Ses Değişimi: C-J-Z Örneği

199-200

Dr. İbrahim DAĞILMA

Similarity and Difference of Persian and Zazaki Words in the Context of Zebanê Zaza Book
Zebanê Zaza Kitabı Bağlamında Farsça ve Zazaca Kelime Benzerliği ve Farklılığı

201-202

İsa Bulukgiray, Dr. İbrahim Dağılma

Etymology of Shared Persian and Zaza Origin Words in Basîrî's Persian Divan
Basîrî'nin Farsça Divanında Zazaca ve Farsça Ortak Kökenli Kelimelerin Etimolojisi Üzerine Bir İnceleme

203-204

Murat VAROL

Persian-Zaza Language Relationship and Translations from Persian to Zazaki
Farsça-Zazaca Dil İlişkisi ve Farsçadan Zazacaya Yapılan Çeviriler

205-206

ULUSLARARASI FARŞA KONUŞAN ÜLKELER FİLOLOJİ SEMPOZYUMU PERSIAN SPEAKING COUNTRIES INTERNATIONAL PHILOLOGY SYMPOSIUM

Assoc. Prof. Ziyafet GASIMOVA

On the Kinship Terms Used by Tats Living in Azerbaijan (Persian-Tat Language Relationship)

Azerbaycan'da Yaşayan Tatların Kullandıkları Akrabalık Terimleri Üzerine (Farsça-Tatça Dil İlişkisi) 207-208

Asst. Prof. Dr. Ayetullah KARABEYESER

Sound Change in Zaza-Kurdish-Persian: The Example of B-V-W.

Zazaca-Kürtçe-Farsça'da Ses Değişimi: B-V-W Örneği 209-210

Asst. Prof. Dr. Shahbaz Mohseni

A Discussion on the Phonetic and Semantic Changes of Two Arabized Persian Words in "Lisanu'l-Arab"

بحثی در تحولات آوازی و معنایی دو واژه فارسی مُعَرَّب در «لسان العرب» 211-212

Ghulām Hāidar Dost

Marvi Turkish Language

زبان ترکی مروی 213-214

Sefa SEZER

10 Languages that Have Influenced the English Language: Persian as a Regional Language

İngilizce Dilini Etkilemiş 10 Dil: Bölgesel Olarak Farsça Dili 215-216

DİL ÖĞRETİMİ OTURUMLARI

LANGUAGE TEACHING SESSIONS

217

Assoc. Dr. Ayşe Hilal KALKANDELEN

Persian in Faculties of Theology

İlahiyat Fakültelerinde Farsça 218-219

Abbas Naji Hossein Doust, Filiz Teker

Investigation and Analysis of the Errors of Turkish Language Learners of Persian in Using Extra Letters of Some Verbs in Persian Language

بیررسی و تحلیل خطاهای فارسیآموزان ترکزبان در بکارگیری حروف اضافی 220-221

Asst. Prof. Dr. Gökhan ÇETİNKAYA

Persian Reading Books of Mirza Habib-i Esfahani

Mîrzâ Habib-î İsfahânî'nin Farsça Okuma Kitapları 222-223

Dr. Şerife Yerdemir

Phrase in Teaching Persian as a Foreign Language

Farsçanın Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kalıp Sözler 224-225

Sefa Sezer

The Persian Language Education Policy of the Persian Gulf Countries

Basra Körfezindeki Ülkelerin Farsça Dil Eğitimi Politikası 226-227

Zafer Onur

The Teaching of Persian in Indian Subcontinent Madrasas

Hint Alt Kıta Medreselerinde Farsça Öğretimi 228-229

ULUSLARARASI FARŞÇA KONUŞAN ÜLKELER FİLOLOJİ SEMPOZYUMU PERSIAN SPEAKING COUNTRIES INTERNATIONAL PHILOLOGY SYMPOSIUM

Prof. Dr. Yusuf ÖZ

New Evaluations Based on a Second Copy of the Work Named Tuhfetü'l-Uşşâk
Tuhfetü'l-Uşşâk Adlı Eserin İkinci Bir Nüshası Üzerinden Yeni Değerlendirmeler

230-231

Assoc. Prof. Yakup Şafak, Asst. Prof. Dr. Ahmet Özmen

Problems, Determinations and Proposals in Persian Grammar Teaching
Farşça Dilbilgisi Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar, Tespit ve Teklifler

232-233

Asst. Prof. Dr. Fatma Kopuz Çetinkaya

Tâlibzâde Yusuf's Persian Teaching Book Titled Ta'lim-i Farsi with Berlitz Method
Tâlibzâde Yusuf'un Berliç Usulüyle Ta'lim-i Farsi Adlı Farşça Öğretim Kitabı

234-235

Asst. Prof. Dr. Ümit Gedik, Asst. Prof. Dr. Gökhan Çetinkaya

Curriculum Used in Teaching Persian as a Foreign Language in Turkey
Türkiye'de Yabancı Dil Olarak Farşça Öğretiminde Uygulanan Öğretim Programları

236-237

Rakhmatova Rayhona MİRBADALOVNA, Saodatsho Qosimzoda MATROBİYON

Psycholinguistics - Theory of Speech Activity
Забоншиносии Равонӣ (Психолінгвистика) - Назарияи Фаъолияти Нутқ

238-239

Sema LEVENT

Utilizing Turkish Commentaries on Persian Works for Language Teaching
Farşçanın Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Klasik Osmanlı Edebiyatı Dönemi Şerh Metinlerinden Yararlanma

240-241

ÇEVİRİ ÇALIŞMALARI OTURUMLARI TRANSLATION STUDIES SESSIONS

242

Asst. Prof. Dr. Esin EREN SOYSAL

Analyzing the Turkish Translation of Proverbs and Idioms in Abbas Maroufi's "Samfoni-ye Mordegan" according to Mona Baker Translation Strategies
Abbas Maroufi'nin Ölümler Senfonisi Romanındaki Atasözü ve Deyimlerin Türkçe Çevirisinin Mona Baker Çeviri Stratejilerine Göre İncelenmesi

243-244

Asst. Prof. Dr. Mohammad Ajmal HANİF

An Assessment on the Turkish Translations of Pendnâme
Pendnâme'nin Türkçe Çevirileri Üzerine Bir Değerlendirme

245-246

Halis AYDIN

A Prose Story Translated from Persian to Turkish: Qıssa-i Firuz Şâh and the Plot
Farşçadan Türkçeye Tercüme Mensur bir Hikâye: Kissa-i Firûz Şâh ve Olay Örgüsü

247-248

Rafiq NOVROZOV

To the Translation of the Poem by Saadi Shirazi from Persian into Russian
Saadi Şirazi'nin Şiirinin Farşçadan Rusçaya Çevirisi

249-250

Veysi Abdulaziz

Persian the Transition Period of Philosophy to the Islamic World
Felsefenin İslam Dünyasına Geçiş Döneminde Farşça

251-252

SUNUŞ / PRESENTATION

Uluslararası Farsça Konuşan Ülkeler Filoloji Sempozyumunda Farsçanın resmi dil olarak kabul edildiği Afganistan, İran ve Tacikistan'ın yanı sıra Farsçanın konuşulduğu ülkelerin dil, tarih ve edebiyatı temasıyla düzenlenmiş olup, sempozyumda Filoloji, Farsçanın şive ve ağızları, Afganistan, İran ve Tacikistan'ın Klasik Edebiyat, Modern Edebiyat, Çocuk Edebiyatı, Halk Edebiyatı, Diaspora/Göç Edebiyatı, Dil ve Kültür, Müzik, Sinema, Sanat, Sosyal Hayat, Tarih, Dil İlişkileri, Dil Öğretimi, Dilbilim, Toplumdilbilim, Fars Dili ve Edebiyatı bölüm müfredatları gibi konularda Afganistan, Azerbaycan, Hindistan, İran, Kazakistan, Özbekistan, Tacikistan ve Türkiye gibi 8 ayrı ülkeden 116 bildiri kabul edilmiştir.

Sempozyumda sunulmak üzere gönderilen bildiriler konularına göre 21 oturum şeklinden tasnif edilmiş ve sempozyum programı oluşturulmuştur. Aynı temadaki 6 bildiri aynı oturuma alınmıştır. Ayrıca protokol konuşmalarının yer aldığı Açılış Oturumunun yanı sıra Türkiye'deki Fars Dili ve Edebiyatı Bölüm başkanları ve hocalarının katılımıyla Fars Dili ve Edebiyatı Bölüm Müfredatında Afganistan, İran ve Tacikistan'ın Dil ve Edebiyatının Yeri ve Konumu başlıklı bir özel oturum ile 7 ayrı ülkeden her ülkeyi temsilen önde gelen akademisyenlerden birinin katıldığı Dünyada ve Türkiye'de Fars Dili ve Edebiyatı Öğretimi ve Fars Dili ve Edebiyatı Bölümleri Arasında Akademik ve Kültürel İşbirliği İmkânları başlıklı Kapanış ve Değerlendirme Oturumu yer almıştır. Açılış Oturumu, Özel Oturum ve Kapanış Oturumu konuşma metinler özet kitapçığında yer almayacaktır ancak genel bir değerlendirme şeklinde daha sonra yayımlanacak olan sempozyum bildiriler kitabında yer alacaktır.

Sempozyum projemizi onaylayan ve değerli desteklerini esirgemeyen İnönü Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Ahmet KIZILAY'a, sempozyum projemize maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen İRAM Başkanı Dr. Hakkı UYGUR'a, TİKA'nın Afganistan Herat Koordinatörü Sayın Arafat DENİZ'e, Tacikistan Duşanbe BE'den Abdulkahim ŞUKURZODA'ya, Özbekistan Semerkant Üniversitesinden Büşra Nur BARDAKÇI'ya ve sempozyum açılış konuşması davetimizi kabul ederek bizleri onore eden Türkiye Cumhuriyeti Tahran Büyükelçisi Prof. Dr. Hicabi KIRLANGIÇ'a şükranlarımızı arz ediyoruz.

Sempozyum düzenleme kurulunda yer alarak sempozyum hazırlık sürecinde ciddi emek sarf eden değerli meslektaşlarım Tacikistan'dan Bokther Üniversitesi Mevlana Araştırmaları Merkezi Müdürü değerli dostum Dr. Chillaev Suhrob GURAKHONOVICH'e, kıymetli meslektaş ve mesai arkadaşlarım Kırıkkale Üniversitesi'nden Dr. Gökhan ÇETİNKAYA, Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nden Dr. Melek GEDİK'e, İnönü Üniversitesi Dr. Osman KARACAN'a, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Mehmet Akif KOÇ'a, Malatya Turgut Özal Üniversitesinden Asım TAŞ'a İnönü Üniversitesinden Selim TOMAN'a çok teşekkür ediyorum, iyi ki varlar.

Öte yandan sempozyum organizasyonunda görev alan, sempozyumun gizli kahramanları olan sekreteryaya üyelerimiz ve moderatör asistanlarımız, çok değerli arkadaşlarım, sevgili öğrencilerim Beyza Betül EKİCİ, Elif KOCAKAPLAN, Gülşen Yağmur YOLCU, İlknur ÖKKE, Mehmet Salih AKÇAY, Şeyma İNAN'a çok teşekkür ediyorum, sevgilerimi sunuyorum.

Doç. Dr. İsmail SÖYLEMEZ
Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı

BİLDİRİ ÖZETLERİ

**AFGANİSTAN, İRAN VE
TACİKİSTAN DİL VE KÜLTÜR
OTURUMLARI**

**AFGHANISTAN, IRAN AND
TAJIKISTAN LANGUAGE AND
CULTURE SESSIONS**

The Theory of Lessons in a Mixture of History and Literature Created by Khaqani (Ivan Madain) and the Proposal to Replace the History of Old Afghanistan instead of the History of Achaemenid by Reforming the Contemporary Historiography of the Region

Gul AHMAD YAMA

Kabul Education University, Kabul, Afghanistan
gulahmadya521@gmail.com

Abstract

The relation between literature and history is profound. Learning lessons from history is not only important in history, as Khaldun has named his history al-Ebar, but also in literature, as we can see in the famous poem of Khaqani called Ivan Madain.

Old(ancient) Afghanistan, whose history is connected with science and education has the effect of distorting Achaemenid history and is marginalized from historical and literary researches and is not given the value as it is worthy due to various factors such as the existence of successive wars in the country. Its pre-Islamic history, which is the same as the history of Mesopotamia, and the history of the Islamic period of our country, which is in harmony with the history of early Islam, the Umayyad era, the Abbasid era, and the golden age of Islamic culture. Since then, more than hundred and thousand books in various sciences have been preserved in Dari language in addition to the Arabic language. Unfortunately, due to the lack of a national cultural movement in the country it is often not published and no active movement for the benefit of contemporary Afghan history and culture has been made based on the new historicist.

This article is based on the famous ode of Khaqani named Ivan Madain, taking into account the facts in literature and history and intended to express the seven thousand old history of Afghanistan in Dari language in terms of new historicism aligned with the historical research that is available in the west, but not in the region and inside Afghanistan due to the unsuitable cultural conditions that has existed especially in the last forty years, and has not been able to express the voice of the ancient culture and history of Afghanistan.

Keywords: Achaemenids, Balkh, Ivan Madain, Old(ancient) Afghanistan.

تئوری عبرت در آمیزه یی از تاریخ ادبیات آفریده خاقانی به نام ایوان مداین و پیشنهاد جایگزینی تاریخ افغانستان قدیم به جای تاریخ هخامنشیان از طریق اصلاح تاریخ نویسی معاصر منطقه

گل احمد یم

پوهنتون تعلیم و تربیه کابل، افغانستان
gulahmadya521@gmail.com

خلاصه

تاریخ و ادبیات پیوند نزدیک دارد. عبرت آموزی از تاریخ نه تنها در تاریخ مطرح است چنانکه ابن خلدون تاریخ خود را العبر نام نهاده بلکه در ادبیات نیز چنانکه در قصیده معروف خاقانی به نام ایوان مداین می بینیم مطرح گردیده است.

افغانستان قدیم که تاریخ آن با علم و دانش و عبرت آموزی پیوند دارد؛ با اثرپذیری از جعل تاریخ هخامنشی از نظرها افتاده و بنا بر عوامل مختلف در تحقیقات تاریخی و ادبی چنانکه شایسته این کشور قدیمی است؛ به اثر موجودیت جنگهای پیاپی از متن به حاشیه رانده شده و تاریخ قبل از اسلام آن که همزمان با تاریخ بین النهرین است و تاریخ دوره اسلامی کشور ما که هماهنگ با تاریخ صدر اسلام، عصر امویان و عصر عباسیان و دوره طلایی فرهنگ اسلامی می باشد؛ و دهها و صدها کتاب در علوم مختلف، از آن عصر، به زبان دری در پهلوی زبان عربی به جامانده است؛ متأسفانه به اثر نبود یک نهضت ملی فرهنگی در داخل کشور غالباً به چاپ رسیده است و بر اساس تاریخ گرایی نو نتوانسته است یک حرکت فعال را به نفع تاریخ و فرهنگ افغانستان معاصر به وجود آورد.

این نوشته با محوریت قصیده معروف خاقانی به نام ایوان مداین بادر نظر داشت حقایق موجود در ادبیات و تاریخ درصدد آنست تا تاریخ هفت هزار ساله افغانستان را با زبان دری که ابن مقفع ارتباط آن را با افغانستان قدیم روشن می کند؛ از نظر تاریخ گرایی نو همسو با تحقیقات تاریخی که در غرب موجود است؛ اما در منطقه و داخل افغانستان برابر شرایط نامناسب فرهنگی که مخصوصاً در چهل سال اخیر موجود بوده نتوانسته صدای رسای فرهنگ و تاریخ باستانی افغانستان باشد.

An Evaluation of the Reading and Transcription of the Tajik Language Compared to Persian

Prof. Dr. Nuri ŞİMŞEKLER

Selçuk University, Konya, Türkiye

n.simsekler@gmail.com, n.simsekler@selcuk.edu.tr

ORCID: 0000-0001-7502-6801

Abstract

Tajikistan, which has been under the influence of different civilizations and empires throughout history and whose alphabet and language have been affected by various political structures, has used Persian, Latin and Cyrillic alphabets over time to write its language which is called Tajik Language (Tajik Zaboni), Tajik or even Tajik Persian as less common.

Today, Tajik Language, written by using the Cyrillic alphabet, belongs to the Indo-European language family, like Iranian Persian, which was derived from Pahlavi origin as a language, and these two similar languages are branches of Deri Persian, on which they form the basis. However, the Tajik Language was also influenced by Russian, which belongs to the same language family, especially on the alphabet, as a result of the political conjuncture.

Likewise, it has been influenced from Uzbek and Turkmen, which are today's neighboring languages by borrowing words and phrases due to similar regions and intertwined cultural associations, neighborhood and the necessity of being in a geography without the same political structure and borders during the Soviet Union Period. The origin of Tajik, whose most significant difference from today's Iranian Persian is the Cyrillic alphabet which has been used since 1939, is considered to be "Persian" Especially in the pre-Islamic and post-Islamic periods, the Tajik Language was greatly influenced by the Persian language which it was originally shaped. Again, like post-Islamic Persian, Tajik adopted words and religious terms from Arabic and included Arabic among the languages it is influenced by. In this paper-article, some determinations will be made about the differences in the pronunciation, and Latin transcription of Persian and Tajik Languages, which are largely similar to each other, developing from the same root (Dari Persian), and even the same language that is spoken in two different regions when the alphabet-spelling differences and differences in the pronunciation of some letters are put aside. Again, these differences will be tried to be reflected with the texts of well-known poets of the same language. Additionally, examples of the similarities and differences in daily speech of both languages will be presented as examples and general information. In the Introduction part of the paper-article, outline information will be given about the history of the Tajik language, which is not well known in our country.

Keywords: Dari Persian, Tajik, Tajik language, Tajik Persian.

Tacik Dilinin Farsçaya Oranla Okunuşu-Çeviri Yazısı Hakkında Bir Değerlendirme

Prof. Dr. Nuri ŞİMŞEKLER

Fars Dili ve Edebiyatı, Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye
n.simsekler@gmail.com, n.simsekler@selcuk.edu.tr
ORCID: 0000-0001-7502-6801

Özet

Tarih boyunca farklı medeniyet ve imparatorlukların etkisi altında kalan ve çeşitli siyasi yapılar içinde alfabeti ve dili etkilenen Tacikistan, Tacik Dili (Tacik Zaboni), Tacikçe veya yaygın olmasa da Tacik Farsçası olarak adlandırılan dilini yazmak için zaman içerisinde Fars, Lâtin ve Kiril alfabeti kullanmıştır.

Günümüzde Kiril alfabeti kullanılarak yazılan Tacik Dili, Pehlevi kökenli bir dil olarak türediği ve çok benzeştiği İran Farsçası gibi Hint-Avrupa Dil ailesine mensup olup her iki dil de temellerini oluşturduğu Derî Farsçasının birer dalıdır. Bununla birlikte Tacik Dili aynı dil ailesine mensup Rusçadan da siyasi konjonktür olarak başta alfabe olmak üzere etkilenmiştir.

Yine benzer bölge ve iç içe giren kültürel birliktelikler, komşuluk ve Sovyetler Birliği Dönemi aynı siyasi yapı ve sınır olmaksızın bir coğrafyada yer alma zorunluluğundan dolayı da günümüzde komşu diller olan Özbekçe ve Türkmenceden de kelime ve deyim alma şeklinde etkilenmiştir.

Günümüz İran Farsçasından en belirgin farkı 1939 yılından günümüze kullandığı Kiril alfabeti olan Tacikçenin kökeni “Farsça” olarak kabul edilir. Özellikle İslam öncesi ve İslam sonrası dönemlerde, Tacik Dili şekillendiği Farsçadan büyük ölçüde etkilenmiştir. Yine İslamiyet sonrası Farsçanın da olduğu gibi Arapçadan kelime ve dini terimleri alarak etkilendiği diller arasına Arapçayı da almıştır.

Bu bildiri-makalede aynı kökten (Deri Farsçası) gelişen büyük oranda benzeştiği ve hattâ alfabe-yazım farklılığı ve bazı harflerin telaffuzundaki farklılıklar bir kenara konulduğunda aynı dilin farklı iki bölgede konuşulduğu Farsça ve Tacik Dilinin okunuş-telaffuz ve lâtinize çeviri yazısı farklılıkları ile ilgili bazı tespitler yapılacaktır. Yine aynı dile ait tanınmış şairlerin metinleri ile bu farklılıklar yansıtılmaya çalışılacaktır. Ayrıca örnek ve genel bilgi olması açısından da her iki dilin günlük konuşma benzerlik ve farklılıkları ile ilgili örnekler sunulacaktır. Bildiri-makalenin Giriş kısmında ise ülkemizde fazla tanınmayan Tacik dilinin tarihçesi hakkında ana hatları ile bilgiler verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Afganistan, Çeviriyazı, Deri, Farsça, İran, Tacikçe, Tacikistan, Telaffuz.

**One Language, Three Names:
The Issue of Persian, Dari and Tajik in the Context of Language and Dialect Discussions**

Assoc. Prof. İsmail SÖYLEMEZ

İnönü University, Persian Language and Literature, Malatya / Türkiye

ismail.soylemez@inonu.edu.tr, soylemezismail@hotmail.com

ORCID: 0000-0001-7000-3686

Abstract

Throughout history, Persian has been called by different names such as Parsi, Persian, Dari. Today, it is called Farsi in Iran, Dari in Afghanistan and Tajik in Tajikistan. That language, sometimes referred to as Afghan Persian, Iranian Persian and Tajikistan Persian, is the official language of Afghanistan, Iran and Tajikistan. On the other hand, it is officially accepted as a minority language in Uzbekistan, Kyrgyzstan and Kazakhstan. Persian is also spoken by a group of native people in countries such as Afghanistan, Iran, Tajikistan, Azerbaijan, Bahrain, Pakistan and Iraq. Persian is the native language of about 70 million people and the second or official language of 130 million people.

After modernization, in the nationalization process that started with the establishment of nation states and in the process of national identity construction, Persian began to be called by different names as a result of the state's choice of national language and renaming efforts. In these countries. However, discussions began about Persian, Deri and Tajik's being independent languages or dialects.

When the literary histories of the mentioned countries, which accept Persian as an official language, are examined, it is seen that the literature produced in Persian is accepted as national literature. In the history of classical literature in all three countries, the same names such as Hafez, Mevlana, Sadi, Senai, Attar, Nizami, etc. are always included and embraced, while in the modernization period, it is noteworthy that the history of modern literature gradually becomes different by the determination of national borders and different names were included in the history of modern literature. This situation actually shows that the language used in all three countries is the same and that one is not a dialect of the other.

In this study, the Persian language and language issue will be evaluated by examining the process of naming Persian as Dari and Tajik, along with the national language selection and acceptance processes, in the process of national identity construction in Afghanistan, Iran and Tajikistan in the context of discussions between experts in the three countries and abroad.

Keywords: Dari, Farsi, Parsi, Persian, Tajik.

Bir Dil Üç İsim:

Dil ve Lehçe Tartışmaları Bağlamında Farşça, Derice ve Tacikçe Meselesi

Doç. Dr. İsmail SÖYLEMEZ

İnönü Üniversitesi, Fars Dili ve Edebiyatı, Malatya, Türkiye
ismail.soylemez@inonu.edu.tr, soylemezismail@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-7000-3686

Özet

Farşça, tarih boyunca Parsi, Farsi, Deri gibi farklı isimlerle anılmıştır. Günümüzde de İran'da Farşça, Afganistan'da Derice ve Tacikistan'da Tacikçe olarak anılmaktadır. Zaman zaman Afganistan Farşçası, İran Farşçası ve Tacikistan Farşçası olarak da anılan bu dil Afganistan, İran ve Tacikistan'ın resmi dilidir. Öte yandan Özbekistan, Kırgızistan ve Kazakistan'da azınlık dili olarak resmen kabul edilmiştir. Farşça, Afganistan, İran, Tacikistan, Azerbaycan, Bahreyn, Pakistan ve Irak gibi ülkelerde de bir grup yerli halk tarafından konuşulmaktadır. Farşça yaklaşık 70 milyon insanın anadili ve 130 milyon insanın da ya ikinci dili yahut resmi dili konumundadır.

Modernleşme sonrası uluslaşma sürecinde ulus-devletlerin kurulmasıyla başlayan ulusal kimlik inşa sürecinde biraz da devletin ulusal dil seçimi ve isimlendirme çabasının sonucu olarak anılan ülkelerde Farşça farklı isimlerle anılmaya başlamıştır. Bununla beraber Farşça, Derice ve Tacikçenin müstakil dil veya lehçe oldukları yönünde tartışmalar başlamıştır.

Farşçayı resmi dil olarak kabul eden anılan ülke edebiyat tarihleri incelendiğinde Farşça ile üretilen edebiyatın milli edebiyat olarak kabul edildiği görülmektedir. Her üç ülkenin de klasik edebiyat tarihinde Hafız, Mevlana, Sadi, Senai, Attar, Nizami gibi hep aynı isimlere yer verdiği, aynı isimleri sahiplendiği görülürken modernleşme döneminde ulusal sınırların da belirlenmesiyle modern edebiyat tarihinin giderek farklılaştığı ve farklı isimlerin modern edebiyat tarihinde yer aldığı dikkat çekmektedir. Bu da aslında her üç ülkede kullanılan dilin aynı olduğu birinin öbürünün lehçesi olmadığı gerçeğine işaret etmektedir.

Bu çalışmada Afganistan, İran ve Tacikistan'da ulusal kimlik inşası sürecinde ulusal dil seçimi ve kabulü süreçleriyle birlikte Farşçanın Derice ve Tacikçe olarak isimlendirilme süreci incelenerek üç ülkedeki ve ülke dışındaki uzmanların tartışmaları ekseninde Farşçanın dil ve lehçe meselesi değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Derice, Farşça, Parsi, Persian, Tacikçe.

Comparison of Adjectives in Persian-Dari and Pashto Languages

Asst. Prof. Abdul Basir RAHMANİ, Asst. Prof. Khalil Ahmad BURHANI
Farah University, Farah, Afghanistan
basir.Rahmani7@Gmail.com, burhani.khalilahmad786@gmail.com

Abstract

In Pashto language, the adjective differs from the noun in terms of number, gender, and state. In Persian- Dari language, it is distinguished from the Pashto language in today's context. Unlike Pashto, adjectives in ancient and modern Persian are divided into two groups. In the Persian-Dari language, unlike Pashto, there is no apparent difference in form between adjectives and certain syntactic functions. The recognition of adjectives in this language is mostly based on syntactic features, whereas in Pashto, their structure in terms of number, gender, and state holds significant positions. One of the fundamental topics in Persian grammar books is the conformity of adjectives and nouns in the Persian language, which is taken from the Arabic language. However, such a rule has never existed in the Persian language. In contrast, adjectives in ancient Iranian, Middle Western Iranian, and Persian-Dari languages have always been able to conform to the noun in terms of number, gender, and state. In this article, the authors first express the opinions of some grammarians and the history of the conformity of adjectives and nouns in the Persian language. Then, they present a general definition of adjectives in both Pashto and Persian-Dari languages and proceed to compare Persian-Dari adjectives with Pashto from various perspectives. This scientific article has employed library research and analytical scientific methodology to substantiate the study of adjectives.

Keywords: Adjective, Ancient Persian, Grammar, Persian-Dari language, Pashto language.

مقایسه صفت در زبانهای هم ریشه پارسی - دری و پشتو

پوهنیار عبدالصیر رحمانی و پوهنیار خلیل احمد برهانی
پوهنځی تعلیم و تربیه مؤسسه تحصیلات عالی فراه افغانستان
basir.Rahmani7@Gmail.com, burhani.khalilahmad786@gmail.com

چکیده

در زبان پشتو صفت به خاطر مطابقت با موصوف از نظر عدد، جنس و حالت از صفت، در زبان پارسی - دری امروزی متمایز است. صفت در زبان پارسی باستان و امروزی، بر خلاف پشتو به دو گروه پیشین و پسین تقسیم میشود. در زبان پارسی - دری امروزی بین صفت و برخی از نقشهای دستوری؛ همچون قید از لحاظ شکل ظاهری تفاوت نمایانی دیده نمیشود و تشخیص صفت در این زبان بیشتر بر اساس ویژگی های دستوری است؛ در صورتی که در زبان پشتو ساختار آن از لحاظ عدد، جنس و حالت هر سه از جایگاه مهمی برخوردارند.

از جمله مباحث بدیهی در کتابهای دستور زبان پارسی، این مسئله است که مطابقت صفت و موصوف در زبان پارسی برگرفته از زبان عربی بوده و هیچ زمانی این چنین قاعده ای در زبان پارسی وجود نداشته است؛ در صورتی که صفت در زبان ایرانی باستان همیشه و در زبان ایرانی میانه غربی و پارسی - دری ممکن بوده از لحاظ عدد، جنس و همچنین، حالت با موصوف خود مطابقت کند.

نویسندگان در این مقاله بر آنند تا ابتدا نظرهای عده ای از دستور نویسندگان و پیشینه مطابقت صفت و موصوف در زبان پارسی را بیان کرده و سپس، تعریفی کلی از صفت در هر دو زبان پشتو و پارسی - دری ارائه دهند و به مقایسه صفت پارسی - دری با زبان پشتو از جهتهای مختلف پردازند. در این مقاله علمی برای توثیق مطالعه صفت از نوع تحقیق کتابخانه و از روش علمی - تشریحی کار گرفته شده است.

کلمات کلیدی: فارسی باستان، دستور زبان، زبان پارسی - دری، زبان پشتو، صفت.

Dari Language and the Obstacles to Its Growth

Abdul Khaliq Haqani HERAWI, Atikullah RAHIMI, Abudrrahman AZIZ
Jami University, Herat, Afghanistan
abdulkhalig.herawi@gmail.com

Abstract

Dari is a common term in Afghanistan, Persian in Iran, and Tajik in Tajikistan for one language. It is indeed the common trunk of the fruitful tree of this sweet language across the three countries, with various dialects branching across the regions. In this article, an attempt has been made to answer the question of the origin of the Dari language and the obstacles to its growth. Scholars in the field of literature consider the origin of Dari to be ancient Khorasan (Balkh, Herat, Nishapur, and More) or the region encompassing parts of present-day Afghanistan, Iran, Turkmenistan, Uzbekistan, and Tajikistan. Afghanistan is said to be the most important source of this language. Dari has connected these countries together more than other languages. The lack of growth and spread of Dari outside the borders of these countries, especially Afghanistan, is due to the existence of more than four decades of wars, poverty, and the lack of necessary facilities. This article is based on books and articles written on this topic. The results show that Dari originated in Khorasan and has been promoted extensively, with over 100 million speakers across the region. Over time, accents have diverged and the nature of some words has changed between countries, as shown in a table at the end. Afghanistan has been less affected by this change. One of the most important factors ensuring the preservation of the Dari language in its original form in Afghanistan is the lack of word reconstruction. Many Arabic and Pashto words entered the language after the introduction of Islam.

Keywords: Afghanistan, Dari, Literature, Obstacles, Origins, Possibility, War.

مهد زبان دری و موانع رشد آن

عبدالخالق حقانی، عتیق الله رحیمی عبدالرحمن عزیزى.
Jami University, Herat, Afghanistan
abdulkhaliq.herawi@gmail.com

چکیده

زبان دری زبان رایج در افغانستان و فارسی در کشور ایران و تاجیکی در تاجیکستان؛ همانا سه شاخه یک درخت کهن و پربار این زبان شیرین است؛ اما با لهجه‌های متنوع است که بخش بزرگی از مردم افغانستان و حتا غیر دری زبانان نیز می‌توانند به آن صحبت کنند. در این مقاله تلاش شده است تا به این سؤال مهم که مهد زبان دری کجاست؟ و موانع عدم رشد آن چه است؟ توجه شده است. به نظر می‌رسد که اندیشمندان حوزه ادبیات سرچشمه زبان دری را خراسان (بلخ، هرات، نیشاپور و مرو) قدیم و یا (افغانستان، ایران، ترکمنستان، ازبکستان و تاجیکستان) امروزی می‌دانند که مهم‌ترین سرچشمه این زبان افغانستان عنوان شده است، بنابراین، زبان دری این کشورها را باهم بیشتر از بقیه، پیوند داده است. از دلایل عدم رشد و انتشار آن‌چنانی این زبان به بیرون از مرزهای این کشورها به‌خصوص افغانستان وجود جنگ‌هایی بیش از چهار دهه، فقر، و عدم امکانات لازم در این زمینه عنوان شده است، این مقاله با توجه به کتاب‌ها و مقالات نوشته شده در این زمینه نگاشته شده است و نتایج به دست آمده از آن عبارت‌اند از: این که مهد زبان دری خراسان بوده، و از این‌جا به اقصی نقاط ممکن ترویج یافته است، در این زبان بیش صد میلیون انسانها تکلم می‌کنند؛ به مرور زمان در این کشورها با تفاوت لهجه، ماهیت بعضی کلمات نیز تغییر کرده است که در اخیر مقاله ضمن جدول به نمایش گذاشته شده و افغانستان کمتر از این تغییر متأثر شده است، یکی از بزرگ‌ترین عواملی که در افغانستان این زبان بکر و دست نخورده نگه‌داشته است؛ این است که روی بازسازی واژه‌ها کار صورت نگرفته است. حتی خیلی از کلمات به زبان عربی بعد ورود اسلام و کلمات پشتو در ادارات تا حالا رایج شده و مورد استفاده قرار می‌گیرد.

واژه‌هایی کلیدی: زبان دری، افغانستان، سرچشمه، ادبیات فارسی دری، موانع رشد.

An Adaptation Example from Writer Dostoyevsky to Director Mutemen

Asst. Prof. Dr. Aysel YILDIZ EROL

Karamanoğlu Mehmetbey University, Karaman, Türkiye

aysel_yildiz888@hotmail.com

ORCID: 0000-0002-5043-5753

Abstract

The first experiments on cinema were made in 1895, and with the emergence of cinema, its connection with literature and theater attracted attention. This relationship between literature and cinema has enabled both works of art to survive and feed off each other. Adaptation is classified as intersemiotic translation. For this reason, it is necessary to define intersemiotic translation; in short, it means rephrasing a verbal message through a different sign system. Jakobson characterized intersemiotic translation as transmutation and defined it as the interpretation of linguistic signs through non-linguistic signs. With the increase in studies in the field of literary adaptation, multiple definitions of the concept of adaptation and, accordingly, types of adaptation have emerged.

Literature-to-film adaptations are an ongoing practice from the past to the present. Adaptations are also frequently seen in Iranian cinema, but they are usually adaptations of Persian works. This study, on the other hand, makes a difference and examines an example of an adaptation from Russian literature that participated in the Iranian cinema sector. The subject of the study is *White Nights* (Beliye Noçi, 1848), written by Fyodor Mikhailovich Dostoevsky, who is considered one of the important writers of Russian literature, and the film adaptation of *Shabhaye Roshan* (White Nights), directed by Farzad Motamen in 2003, starring Mehdi Ahmadi and Hanieh Tavassoli. In this context, the extent to which the adaptation is faithful to the source work and the losses and similarities seen during the adaptation will be analyzed, and it will be determined what kind of adaptation the target text belongs to.

Keywords: Adaptation, Cinema, Semiotics, Shabhaye Roshan, White Nights.

Yazar Dostoyevski'den Yönetmen Mutemen'e Bir Uyarlama Örneği

Dr. Öğretim Üyesi Aysel YILDIZ EROL

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman, Türkiye

aysel_yildiz888@hotmail.com

ORCID: 0000-0002-5043-5753

Özet

Sinemaya dair ilk denemeler 1895 yılında yapılmış, sinemanın ortaya çıkışı ile birlikte edebiyat ve tiyatro ile olan bağlantısı da dikkat çekmiştir. Edebiyat ve sinema arasında var olagelen bu ilişki iki sanat yapıtının da ayakta kalmasını ve birbirlerinden beslenmelerini sağlamıştır. Uyarlama işlemi göstergeler arası çeviri sınıfına girmektedir. Bu yüzden de göstergelerarası çeviriyi tanımlamak gerekir kısaca, sözel bir iletiyi farklı bir gösterge sistemi aracılığıyla yeniden ifade etmek anlamına gelmektedir. Jakobson, göstergelerarası çeviriyi dönüşüm (Fr. transmutation) olarak nitelendirmiş ve dilsel göstergelerin, dilsel olmayan göstergeler aracılığı ile anlamlandırılması şeklinde bir tanımda bulunmuştur. Edebiyat uyarlamaları alanında çalışmaların artmasıyla, uyarlama kavramına ait birden çok tanım ve buna bağlı olarak uyarlama türleri ortaya çıkmıştır.

Edebiyattan filme uyarlama çalışmaları, geçmişten günümüze süregelen bir uygulamadır. İran sinemasında da sık sık uyarlamalar görülmektedir ancak bunlar genellikle Farsça eserlerden yapılan uyarlamalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada ise bir farklılık yapılarak Rus edebiyatından İran sinema sektörüne katılan bir uyarlama örneği incelenmiştir. Çalışmanın konusunu Rus Edebiyatının önemli yazarlarından biri olarak kabul edilen Fyodor Mihayloviç Dostoyevski tarafından yazılan Beyaz Geceler (Beliye Noçi, 1848) adlı eseri ile 2003 yılında yönetmenliğini Ferzâd Mutemen'in yaptığı başrolünde Mehdî Aḫmedî ve Hâniye Tevessoli'nin bulunduğu Şebhâ-yi Ruşen (Aydınlık Geceler) adlı film uyarlaması oluşturmaktadır. Bu bağlamda uyarlama yapılırken kaynak esere ne denli sadık kalınmış, görülen kayıplar ve benzerlikler incelenecek, erek metnin ne tür uyarlama sınıfına girdiği tespiti yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Beyaz Geceler, Göstergibilim, Sinema, Şebhâ-yi Ruşen, Uyarlama.

The Art of Batik Printing and Its Connection with Authentic Iranian Culture and Believes

Dr. Leila AMİN SHAREY

Farhangian University of Tabriz, Tabriz, Iran
leilaamin60@gmail.com

Abstract

Batik printing means resistance or reservation and storage of color on the surface of the fabric, with resistant materials, a part of the design is stored on the fabric and it prevents the penetration of color to that part of the fabric where the design is covered. This type of printing in Iran is called Kalaghai. Batik print is one of the old prints that has become popular in Iran since the Safavid period. In fact, batik or batik printing is an art that paints or patterns plain or white fabrics, especially silk, by means of wax and different colors. Batik printing was done in white color on a black background when it first arrived in Iran, and after a while, red was used with white color and gradually other colors were added. The tools of batik art in its usual form are a tool called tian, brush, stamp and wooden workshop which is used to restrain the fabric. There are several types of batik work methods: direct printing, impression printing, stencil printing, batik painting on silk fabric, brush, twist and spider web. The applications of batik printing include curtains, panels, wall hangings, local and artistic clothes, shawls and scarves, etc. The carvings of this art are rooted in the culture and beliefs of the people of this land. The purpose of this research is to investigate the visual characteristics of Iranian batik print motifs and how these motifs are influenced by culture and beliefs. The present article has been carried out using the analytical-descriptive method and the method of collecting materials in the form of library and field research.

Keywords: Batik print, Culture, Kalaqayi, Seal, Pattern and color.

هنر چاپ باتیک (کلاکه ای) و ارتباط آن با فرهنگ و باورهای اصیل ایرانی

دکتر لیلا امین شرعی
دانشگاه فرهنگیان تبریز، ایران
leilaamin60@gmail.com

چکیده

چاپ باتیک به معنای مقاومت یا رزرو و ذخیره ی رنگ در سطح پارچه است که با مواد مقاوم، قسمتی از طرح بر روی پارچه ذخیره می شود و از نفوذ رنگ به آن قسمت از پارچه که طرح، نقش بسته جلوگیری میکند. این نوع چاپ در ایران به نام کلاکه ای نامیده میشود. چاپ باتیک از چاپهای قدیمی است که از دوره صفوی در ایران رواج پیدا کرده است. در واقع باتیک یا چاپ کلاکه ای هنری است که به وسیله موم و رنگ های مختلف، پارچه های ساده یا سفید مخصوصا ابریشم را رنگ آمیزی یا نقش دار می کنند. چاپ باتیک در بدو ورود به کشور ایران به رنگ سفید در زمینه مشکی انجام می شد و پس از مدتی رنگ قرمز را با رنگ سفید به کار بردند و به تدریج رنگ های دیگر اضافه شد. ابزار کار هنر باتیک در نوع معمول آن، وسیله ای است به نام تیان، قلم مو، مهر و کارگاه چوبی که برای مهار کردن پارچه به کار می رود. روش کار باتیک بر چند نوع است: چاپ مستقیم، چاپ برداشت، چاپ با شابلون، نقاشی باتیک روی پارچه ابریشمی، قلم مویی، پیچشی و تار عنکبوتی. موارد کاربرد چاپ باتیک یا کلاکه ای بسیار است و شامل انواع پرده ها، تابلوها، دیوارکوب ها، لباس های محلی و هنری، شال و روسری و ... می باشد. نقش و نگارهای این هنر ریشه در فرهنگ و باورها و اعتقادات مردمان این دیار دارد. هدف از انجام این تحقیق بررسی ویژگیهای بصری نقوش چاپ باتیک ایران و چگونگی تاثیر پذیری این نقوش از فرهنگ و باورها میباشد. مقاله حاضر با استفاده از شیوه تحلیلی- توصیفی، و روش گردآوری مطالب به صورت تحقیقات کتابخانه ای و میدانی انجام گرفته است.

واژگان کلیدی: چاپ باتیک، کلاکه ای، فرهنگ، مهر و موم، نقشمایه و رنگ

**Name, Family and Geography of Zarathustra,
The Founder of the Religion of Zoroastrianism, The Ancient Faith of the Parsi**

Lecture Asım TAŞ

Malatya Turgut Özal University, History of Religions., Malatya, Türkiye
asmtas@hotmail.com-asim.tas@ozal.edu.tr
ORCID: 0000-0003-2371-8157

Abstract

Zarathustra is considered the founder of Zoroastrianism, the first monotheistic religion in the world. The name Zarathustra has been used in different ways in different times and geographies. Although there were people who used it as Zarathustra, Zerdusht, Zertosht, Zerduhsht, Zertushtra, Zaravus, Zaravustra, Zarahusht, in Avesta; Zaratuştra Spitima is expressed as Zara-Uştra in old Persian, Zaratuş in Pahlavi sources, Zeradeşt in Arab and Armenian sources, Zarathustra in Western sources, Zoroaster in Greek sources meaning "star worshiper", Zertuş in western sources and Zerdüş in Turkish.

Historians of Religions and researchers have made various interpretations of what the name Zarathustra means, based on the meanings of the Persian words "zer" and "usht", and have attributed meanings to the word such as "Owner of yellow camels", "golden star", "owner of beautiful camels".

The period in which Zarathustra lived is not exactly clear. Although some researchers date the life of Zarathustra from the fifth century BC to the six thousandth century BC, it is generally accepted that he may have lived between seventeen hundred and fourteen hundred BC.

There is no complete clarity about the region where Zarathustra lived. Although they are close to each other, it is argued that they live somewhere in the north-west of Pakistan, Afghanistan, Iran and Iraq, in Azerbaijan in the west of Iran, or in the Balkh and Khwarezm regions in the north-east of Iran.

In the texts of the Zoroastrian religion, the birth and life of Zoroaster are described with extraordinary and miraculous stories and legends. It is from the "spitima" family, which means "white". His father's name is Pourushaspa, meaning "owner of gray horses", and his mother's name is Dugdova, meaning "milker".

At the age of 20, Zarathustra left his father's home in search, and at the age of 30, he received his first divine message. His first supporter and believer is his wife Hvovi. He first conveyed his message and notification to his relatives, but initially no one believed in him except his nephew Mediumah. Since there was no one believing in him in his region, he went to the east of Iran and spread his religion under the protection of King Vishtasp. It is stated in the Avesta that Zarathustra married three times.

In this paper, information, narrations and discussions about Zarathustra's name, his family, the geography where he lived and where he preached his belief will be conveyed and analyzed in an orderly manner, using primary and secondary sources.

Keywords: History of religions, Zarathustra, Zend-Avesta, Zoroastrianism..

**Parsilerin Kadim İnancı Olan Zerdüştilik Dininin Kurucusu
Zerdüş'tün Adı, Ailesi Ve Yaşadığı Coğrafya**

Öğretim Görevlisi Asım TAŞ

Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Dinler Tarihi, Malatya, Türkiye
asmtas@hotmail.com, asim.tas@ozal.edu.tr
ORCID: 0000-0003-2371-8157

Özet

Zerdüş't; dünyadaki ilk tek tanrılı din olan Zerdüştilik dininin kurucusu olarak kabul edilmektedir. Farklı zaman ve coğrafyalarda Zerdüş't ismi değişik şekillerde kullanılmıştır. Zerdüş't, Zerdoşt, Zertoşt, Zerduhşt, Zertuştra, Zaravus, Zaravustra, Zarahuş't şeklinde kullananlar olmuşsa da Avesta'da; Zaratushra Spitima, eski Farşçada Zara-Uştra, Pehlevi kaynaklarda Zaratusht, Arap ve Ermeni kaynaklarında Zeradeşt, Batı kaynaklarında Zarathustra, Yunan kaynaklarında "yıldıza tapan" anlamında Zoroaster, batılı kaynaklarda Zertuş't, Türkçede Zerdüş't şeklinde ifade edilmektedir.

Zerdüş't adının ne anlama geldiği konusunda Dinler Tarihçileri ve araştırmacılar Farşçadaki "zer" ve "uştra" kelimelerinin anlamlarından yola çıkarak çeşitli anlamlandırmalar yapmışlar ve kelimeye "Sarı develerin sahibi", "altın yıldız", "güzel develerin sahibi" gibi anlamlar yüklemişlerdir.

Zerdüş'tün yaşadığı dönem tam net değildir. Araştırmacıların bir kısmı Zerdüş'tün yaşamını M.Ö. 5.yy'dan M.Ö. 6000'lere kadar götürmelerine rağmen genel olarak M.Ö. 1700 ile 1400 tarihleri arasında yaşamış olabileceği kabul edilmektedir.

Zerdüş'tün yaşadığı bölge konusunda da tam bir netlik yoktur. Birbirine yakın olmakla birlikte, Pakistan'ın kuzey batısı, Afganistan, İran, Irak arasında bir yer, İran'ın batısında Azerbaycan ve İran'ın kuzeydoğusu Belh ve Harezm bölgelerinde yaşadığı tartışılmaktadır.

Zerdüştilik dininin metinlerinde Zerdüş'tün doğumu ve hayatı olağanüstü ve mucizevi hikâye ve efsaneler ile anlatılmaktadır. Soyu "beyaz" anlamına gelen "spitima" ailesindedir. Babasının adı "gri atların sahibi" anlamına gelen Pourushaspa, annesinin adı ise "süt sağan" anlamında Dugdova'dır.

Zerdüş't 20 yaşında arayış için baba evini terk etmiş, 30 yaşında ilk ilahi mesajını almıştır. O'nun ilk destekçisi ve inananı eşi Hvovi'dir. Mesajını ve tebliğini ilkin yakınlarına yapmış fakat başlangıçta kendisine yeğeni Medyumah dışında kimse inanmamıştır. Bulunduğu bölgede kendisine inanan olmayınca İran'n doğusuna gitmiş ve Kral Viştasp'ın himayesine girerek dinini yaymıştır. Avesta'da Zerdüş'tün üç kez evlendiği belirtilmektedir.

Bu bildiriye, Zerdüş'tün ismi, ailesi, yaşadığı ve inancını tebliğ ettiği coğrafyaya dair bilgiler, rivayetler ve tartışmalar birincil ve ikincil kaynaklardan faydalanılarak derli toplu bir şekilde aktarılacak ve tahlil edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Avesta, Dinler tarihi, Zerdüş't, Zerdüştilik, Zend-Avesta.

The Place and Development of Traditional Iranian Music in Iran Diaspora

Ayşegül DEMİRCAN

Independent Researcher, İstanbul, Türkiye
aysegul.demircan.iletisim@gmail.com

Abstract

The concept of "national identity" is among the elements that form the basis for people to experience a sense of belonging throughout their lives. People living as a minority under the roof of a nation reflect their material and immaterial cultural characteristics in order to distinguish themselves from others by forming a chain of belonging. For this reason, people who have to leave their country for a certain reason need the phenomenon of national identity. In the forms of reflection, clothing, food, drink and shelter are included in the material element; religion, language, culture and art are included in the immaterial element. While the material element covers the concrete collective awareness that distinguishes societies in general and individuals in particular from other societies/individuals, religion, language, culture and art, which are characterized as spiritual elements, constitute the important reference source of socio-cultural differentiation. Especially music, which has a universal value on the axis of culture and art, is seen among the differentiating elements in analyzing the aesthetic identity of societies.

Music is not only the healing of the human soul, but also its reflexive feature in the process of unity. In Iran, it is possible to see both of these important features of music at the same time; however, it is not possible to say that Iranian music has acted independently from the effects of the political process that has influenced social life in the historical process. After the 1979 Khomeini coup, many Iranian artists who were exiled became important carriers of this cultural migration by conducting studies on Iranian music in Europe. From the 19th century onwards, the unique musical characteristic of classical Persian music resonated around the world, while traditional Iranian music continued to be performed without changing its form in the 20th century. The adaptation of Iranian music to modernity after the Khomeini Coup, while being exported in terms of its demographic and sociological context, has progressed in a non-alienating development. For this reason, it has been a matter of curiosity how the Iranian diaspora in the modern period reflected folkloric music in the places where they migrated by using their local language, Persian. In this context, the aim of this study is to examine the contribution of Iranian musicians and singers who migrated for a different reason and live in different countries to cultural migration by creating Persian content on Iranian music.

Keywords: Iranian music, National identity, Persian.

İran Diasporasında Geleneksel İran Müziğinin Yeri Ve Gelişimi

Ayşegül DEMİRCAN

Bağımsız Araştırmacı, İstanbul, Türkiye
aysegul.demircan.iletisim@gmail.com

Özet

“Ulusal kimlik” kavramı insanların yaşamları boyunca aidiyetlik hissini yaşamaları için gerekli zemini oluşturan unsurlar arasındadır. Bir ulusun çatısı altında azınlık olarak yaşayan kişiler ise aidiyet zincirini oluşturarak kendilerini ötekilerden ayırmak için maddi ve manevi kültürel özelliklerini yansıtmaktadır. Bu nedenle belirli bir nedenden dolayı ülkelerini terk etmek durumunda kalan kişiler, ulusal kimlik fenomenine ihtiyaç duymaktadır. Yansıtma biçimlerinde giyim-kuşam, yeme-içme, barınma alanları maddi unsur; din, dil, kültür ve sanat manevi unsur içerisinde yer almaktadır. Maddi unsur, genelde toplumları özelde ise bireyleri diğer toplum/bireylerden ayıran somut kolektif farkındalığı kapsarken manevi unsur olarak nitelendirilen din, dil, kültür ve sanat ise; sosyo-kültürel ayrışmanın önemli referans kaynağını oluşturmaktadır. Özellikle kültür ve sanat ekseninde evrensel bir değere sahip olan müzik, toplumların estetiksel kimliğini analiz etmede ayrıştırıcı unsurlar arasında görülmektedir.

Müzik, insan ruhunun şifası olmakla birlikte birlik olma sürecindeki refleksive özelliğini de taşımaktadır. İran’da ise müziğin bahsedilen her iki önemli özelliğini aynı anda görmek pek mümkündür; ancak İran müziğinin tarihsel süreç içerisinde toplumsal yaşamı etkisi altına alan siyasal sürecin etkilerinden de bağımsız hareket ettiğini söylemek pek mümkün değildir. 1979 Humeyni Darbesinin ardından sürgüne gönderilen pek çok İranlı sanatçı, genellikle Avrupa’da İran müziği üzerine çalışmalar yürüterek bu kültürel göçün önemli taşıyıcıları haline gelmiştir. 19. yüzyıldan itibaren klasik Fars müziğinin, eşsiz müzikal özelliği dünyada yankılanırken 20. yüzyılda geleneksel İran müziği biçim değiştirmeden icra sürecine devam etmiştir. İran müziğinin Humeyni Darbesi sonrasında da moderniteye uyumu, demografik ve sosyoljik bağlamı itibarıyla ihraç edilirken, yabancılaşmayan bir gelişim halinde ilerlemiştir. Bu nedenle modern dönemde İran diasporasının, folklorik müziği göç ettikleri yerlerde kendi yerel dilleri olan Farsçayı kullanarak nasıl yansıttıkları merak konusu olmuştur. Bu bağlamda çalışmanın amacı; farklı bir nedenle göç eden ve farklı ülkelerde yaşayan İranlı müzisyen ve şarkıcıların, İran müziğine dair Farsça içerikler oluşturarak kültürel göçe katkılarını incelemektir.

Anahtar Kelimeler: İran müziği, Ulusal kimlik, Farsça.

Coverage of Events in Türkiye in the Tajik Press (2022-2023)

Mahkamzoda Dilorom YUNUS

Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Bokhtar, Tajikistan
dilorom@mail.ru

Abstract

In this article, the author examined the coverage of the Islamic State of Türkiye on the example of the republican press and Khatlon region. It was found that in addition to official information, visits of representatives of Tajikistan and Türkiye to each other's countries, business forums, signing of agreements on cooperation at various levels, innovations in science, culture, sports on the topic of natural disaster-earthquake and its consequences published more materials.

Keywords: Earthquake, Event, Khatlon, Local, News, Press, Republican, Report, Topic, Türkiye.

Нъикоси Воқеаҳои Туркия Дар Матбуоти Тоҷик (Солҳои 2022-2023)

Mahkamzoda Dilorom YUNUS

Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Bokhtar, Tajikistan
dilorom@mail.ru

Хулоса

Дар мақолаи мазкур муаллиф инъикоси руҳдодҳои Давлати исломии Туркияро дар мисоли матбуоти ҷумҳуриявӣ ва вилояти Хатлон мавриди баррасӣ қарор додааст. Муайян карда шудааст, ки ба ғайр аз иттилооти расмӣ, сафарҳои намоёндагони Тоҷикистону Туркия ба кишварҳои якдигар, форумҳои соҳибкорон, баста шудани созишномаҳои ҳамкорӣ дар сатҳҳои гуногун, навигарии илм, фарҳанг, варзиш дар мавзуи оғати табиӣ-заминларза ва пайомадҳои он маводи бештар интишор шудааст. Ин мавод дар жанрҳои ахборӣ –хабару репортаж омода шуда, аз иттилоии агентҳои иттилотии хориҷӣ дастрас шудааст.

Калидвожаҳо: Воқеа, Туркия, Матбуот, Ҷумҳуриявӣ, Маҳаллӣ, Хатлон, Мавзӯ, Заминларза, Хабар, Репортаж

Iran in the XVIIIth Century Embassies

Assoc. Prof. Vesile ALBAYRAK SAK
Necmettin Erbakan University, Konya, Türkiye
albayrak_vesile@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-5343-1099

Abstract

The relationship between the Turkish and Iranian nations, which dates back to ancient history, gained a different dimension with the establishment of the Safavid State. The relations between the Ottoman Empire and Safavid Iran started in the XVIth century and continued in the XVIIIth century; the process was mostly characterized by wars between the Safavids and the Ottomans. In these conflicts, reasons such as the Safavids' efforts to develop and spread the Shiite faith and their efforts to establish sovereignty in Eastern Anatolia played an important role. Ottoman-Iranian relations in the eighteenth century were reflected in embassys reports. In addition to the embassys reports with low source value in terms of political content, there were also reports that were satisfying in terms of political content that collected some important information about the administrative, social, military, cultural and technical life of the places they visited. The earliest embassy report of the century was Ahmed Dürrî Efendi's embassy report on Iran in 1721, followed by Nazif Efendi's embassy report in 1741, Mustafa Rahmi Efendi's embassy report on the staff of Kesriyeli Ahmed Pasha in 1747, and Sünbülzâde Vehbî's embassy report in 1775.

The situation of sending ambassadors to foreign countries, which started with the foundation of the Ottomans and was written with the aim of informing the "supreme authority" about the places they traveled to, what they saw there, some of the things they encountered or did during the embassy, emerged as a new genre in the eighteenth century, separated from the literature of travel and memoirs. Our study is based on the works in verse and prose written by cultured, intelligent, insightful people who were also poets and calligraphers, such as Dürrî, Nazif Efendi and Sünbülzâde Vehbî, who were elected as ambassadors or who were part of the ambassadorial delegation with a duty, such as Mustafa Rahmi Efendi of Crimea. It aims to look at the Iran of the eighteenth century through four embassies reports that took place during the reigns of Ahmed III, Mahmud I and Abdulhamid I, and to reflect the geographical, historical, political, military, economic and cultural situation of Iran in this century.

Keywords: Classical Turkish literature, Embassy report, Iran, XVIIIth century.

XVIII. Yüzyıl Sefaretnâmelerinde İran

Doç. Dr. Vesile ALBAYRAK SAK
Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya, Türkiye
albayrak_vesile@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-5343-1099

Özet

Çok eski tarihe dayanan Türk ve İran milletleri arasındaki münasebet Safevî Devleti'nin kuruluşuyla ayrı bir boyut kazanmıştır. Osmanlı Devleti ile Safevî İran arasındaki ilişkiler XVI. yüzyılda başlayıp XVIII.yüzyılda da devam etmiş; süreç de daha çok Safevîler ile Osmanlılar arasındaki savaşlarla geçmiştir. Bu çatışmalarda Safevîlerin Şîlik inancını geliştirme ve yayma çabaları, Doğu Anadolu topraklarında hâkimiyet kurma gayretleri gibi sebepler önemli rol oynamıştır. XVIII. yüzyıldaki Osmanlı İran ilişkileri sefaretnâmelere yansımıştır. Siyasi içerik yönünden kaynak değerleri düşük olan sefaretnâmeler yanında gezip gördükleri yerlerin idari, sosyal, askerî, kültürel ve teknik hayatları hakkında birtakım önemli bilgileri toplayan siyasi içerik yönünden doyurucu sefaretnâmeler de kaleme alınmıştır. Yüzyılın en erken sefaretnâmesi Ahmed Dürrî Efendi'nin 1721'deki İran Sefaretnâmesi olup bunu 1741'de Nazif Efendi, 1747'de Kesriyeli Ahmed Paşa maiyetinde Kırımlı Mustafa Rahmi Efendi ve 1775'te Sünbülzâde Vehbî'nin sefaretnâmeleri izlemiştir.

Sefirlerin veya maiyetlerinde bulunanlardan birinin sefaret sırasında dolaştıkları yerleri, burada gördüklerini, karşılaştığı veya yaptığı bazı işleri "yüce kat'a" bildirme gayesiyle kaleme alınan ve aslında Osmanlıların kuruluşuyla başlayan yabancı ülkelere elçiler gönderme durumu seyahat ve hatırat literatüründen ayrılarak yeni bir tür olarak XVIII. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Çalışmamız kültürlü, zeki, anlayışlı ve aynı zamanda şair ve hattat olan; Dürrî, Nazif Efendi ve Sünbülzâde Vehbî gibi sefirliğe seçilen ya da Kırımlı Mustafa Rahmi Efendi gibi bir görevle sefaret heyeti içinde yer alan kişilerin manzum, mensur kaleme aldıkları eserlerinden hareketle; III. Ahmed, I. Mahmud ve I. Abdülhamid devirlerinde gerçekleşen dört sefaretnâme üzerinden XVIII. yüzyıl İran'ına bakmayı, İran'ın bu yüzyıldaki coğrafi, tarihî, siyasi, askerî, ekonomik ve kültürel durumunu yansıtmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: İran, Klasik Türk edebiyatı, XVIII. yüzyıl, Sefaretnâme.

From the Perspective of the Master Satirist Poet Eşref: Despotism and Constitutionalism

Asst. Prof. Dr. Osman KARACAN

Inönü University, History Department, Malatya, Türkiye

osman.karacan@inonu.edu.tr

ORCID: [0000-0001-8250-1981](https://orcid.org/0000-0001-8250-1981)

Abstract

Mehmet Eşref, one of the late satire masters of the Ottoman Empire, was born in 1846/47 in Gelenbe town of Kırkağaç district of Manisa. Poet Eşref, who grew up in a family with a scholarly and literary tradition, had a sharp wit and a witty personality. Poet Eşref, who was interested in poetry and satire, managed to make a name for himself in a short time. Poet Eşref, who was tried and imprisoned due to his satires and his relations with the Young Turks, went to Izmir after being imprisoned for a year. Eşref, who was afraid of being arrested again, went to Egypt in 1903 and from there to France, Switzerland and Cyprus from time to time and resided there for short periods of time. In Egypt, where he lived until the proclamation of the Constitutional Monarchy, the poet Eşref, who fought against Sultan Abdul Hamid II and made harsh criticisms against the despotic government, returned to his homeland after the proclamation of the Constitutional Monarchy. Poet Eşref, who held various positions in different cities, left behind many works when he passed away in 1912.

Poet Eşref, who was sensitive to political and social issues, fought for the sovereignty of ideas such as justice, freedom, homeland, nation, constitutionalism and merit against the corruptions in political and social life such as oppression, abuse, bribery, favoritism, ignorance and laziness. Eşref, a prolific syllabic and poet, wrote not only about the Ottoman social structure but also about Iran in two works, "Şah ve Padişah " and "İran'da Yangın Var". In these works, he made various evaluations about Muzaffar al-Din Shah and Muhammad Ali Shah, the constitutional era shahs of Iran, and Sultan Abdul Hamid II's domestic policies. Eşref, who occasionally made comparisons between the leaders of the two countries, praised Muzaffar al-Din Shah for proclaiming the constitutionalism and bringing freedom in Iran, he heavily criticized Muhammad Ali Shah, who staged a coup d'état against the parliament, and Sultan Abdul Hamid II, who suspended the Constitutional Law. The poet Eşref, who considers the declaration of freedom as a good deed, called the Majlis-i mebusan/Chamber of Deputies (the first Turkish Parliament) as the temple of freedom. Eşref, who tried to concretize and explain the struggle between constitutionalists and despotists with references to historical figures and events such as the tragedy of Karbala, Yazid and Genghis Khan, satirized the actions of the Sultan Abdul Hamid II and İran Shah with references to these historical figures who left behind a bad reputation. Poet Eşref, a lover of freedom, therefore expressed his desire to seek asylum in Iran, which declared constitutionalism. In this study, Poet Eşref's view of constitutionalism and despotism will be discussed through his mentioned works.

Keywords: Constitutionalism, Freedom, Iran, Muhammad Ali Shah, Muzaffar al-Din Shah, Poet Eşref.

Hiciv Ustası Şair Eşref'in Gözünden İran'da İstibdat ve Meşrutiyet

Dr. Öğretim Üyesi Osman KARACAN

Inönü Üniversitesi, Tarih Bölümü, Malatya, Türkiye

osman.karacan@inonu.edu.tr

ORCID: [0000-0001-8250-1981](https://orcid.org/0000-0001-8250-1981)

Özet

Osmanlı'nın son dönem hiciv ustalarından olan Mehmet Eşref, Manisa'nın Kırkağaç kazasına bağlı Gelenbe kasabasında 1846/47'de doğmuştur. İlmî ve edebî geleneği olan bir ailede yetişen Şair Eşref, sivri bir zekâyâ ve nüktedan bir kişiliğe sahipti. Şiire ve hicve merak salan Şair Eşref kısa sürede isminden söz ettirmeyi başarmıştır. Hicivleri ve Jön Türklerle münasebetlerinden dolayı yargılanan ve hapsedilen Şair Eşref, bir yıl kadar hapis yatıp çıktıktan sonra İzmir'e gitmiştir. Yeniden tutuklanma korkusu yaşayan Eşref, bu sebeple 1903 yılında Mısır'a oradan da zaman zaman Fransa, İsviçre ve Kıbrıs'a giderek kısa sürelerle buralarda ikamet etmiştir. Meşrutiyetin ilanına kadar yaşadığı Mısır'da Sultan II. Abdülhamid'e karşı mücadele eden, istibdat yönetimi aleyhinde sert eleştirilerde bulunan Şair Eşref, Meşrutiyet'in ilanından sonra yurda dönmüştür. Farklı şehirlerde çeşitli görevler icra eden Şair Eşref, 1912 yılında vefat ettiğinde geride çok sayıda eser bırakmıştır.

Siyasi ve toplumsal meselelere duyarlı olan Şair Eşref, zulüm, suistimal, rüşvet, iltimas, cehalet ve miskinlik gibi siyasi ve toplumsal hayattaki bozukluklar karşısında adalet, hürriyet, vatan, millet, meşrutiyet ve liyakat gibi fikirlerin egemenliği için mücadele etmiştir. Velûd bir heccâv ve şair olan Eşref, sadece Osmanlı toplumsal yapısı ile ilgili değil aynı zamanda İran hakkında da "Şah ve Padişah" ile "İran'da Yangın Var" isimli iki eser kaleme almıştır. Bu eserlerinde İran'ın meşrutiyet dönemi şahlarından Muzafferüddin Şah ve Muhammed Ali Şah ile Sultan II. Abdülhamid'in içeride yürüttüğü siyaset hakkında çeşitli değerlendirmelerde bulunmuştur. İki ülkenin liderleri arasında zaman zaman karşılaştırmalara yer veren Eşref, İran'da meşrutiyeti ilan edip hürriyeti getirdiği için Muzafferüddin Şah'ı överken meclise darbe yapan Muhammed Ali Şah ve Kanun-ı Esasi'yi askıya alan Sultan II. Abdülhamid'e ise ağır eleştiriler yöneltmiştir. Hürriyetin ilanını hayırlı bir iş olarak değerlendiren Şair Eşref, meclis-i mebusanı kabe-i hürriyet olarak adlandırmıştır. Meşrutiyetçiler ve istibdatçılar arasındaki mücadeleyi Kerbela faciası, Yezid, Cengiz Han gibi tarihi kişiliklere ve olaylara göndermelerle somutlaştırıp izah etmeye çalışan Eşref, Sultan II. Abdülhamid ve İran Şahının icraatlarını arkasında kötü bir nam bırakan bu tarihi şahsiyetlere yaptığı atıflarla hicvetmiştir. Bir hürriyet aşığı olan Şair Eşref, bundan dolayı meşrutiyeti ilan eden İran'a iltica etme arzusunun dile getirmiştir. Bu çalışmada Şair Eşref'in adı zikredilen eserleri üzerinden meşrutiyet ve istibdat yönetimlerine bakışı ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hürriyet, İran, Meşrutiyet, Muzafferüddin Şah, Muhammed Ali Şah, Şair Eşref.

The Development Process of Persian Historiography and the First Persian Sources of Islamic History (V-VIII/XI-XIV Centuries)

Asst. Prof. Dr. Veysi TURUN

Hakkâri University, Faculty of Theology, Hakkâri, Türkiye

veysiturun@hakkari.edu.tr

ORCID: 0000-0002-0873-6771

Abstract

Persian language, which was protected during the Samanid period, made significant progress in poetry and prose. Persian Islamic history writing began in this period with the work titled Tekmile ve Tercüme-i Tarihî Taberî, translated from et-Taberî. During the Ghaznavid period, which made great contributions to Persian becoming the second language of Islamic civilization, general history books began to be written in Persian. During the Great Seljuk period, there was a small interregnum in Persian historiography, and Arabic was mostly preferred in the history books written during the Seljuk Atabeys period. However, the Persian historiography tradition, which gained great momentum during the Mongol period, especially the Ilkhanate, reached its peak during the Timuid period. Many local and general history books were written during this period when Persian prose was evolving.

In this study, the works of three authors who excelled in Persian general historiography in the V-VIII/XI-XIV centuries will be briefly introduced. These works are general history books in Persian called Abdulhayy b. Dahhak-ı Gerdîzî's Zeynu'l-Ahbâr/Tarih-i Gerdîzî written during the Ghaznavid period, and İbn Şâdî-yi Hemedânî-yi Esterâbâdî's Muçmelu'-Tevârih ve'l-Kasas, which was compiled during the Great Seljuk period, and the Mongol/Ilkhanid State These Câmiu't-Tevârih by Reşîdüddîn Fadlullah-ı Hemedânî, written during his reign. Undoubtedly, hundreds of Persian local or general history books were written between the ages in question. However, in this study, three general historical works written during the Ghaznavid, Seljuk and Ilkhanid periods will be examined. While selecting the works, the most important works in terms of each book's place in Persian historiography in its period, its contribution to historiography, content, style and scope were researched. These works mostly benefited from classical Arabic Islamic history sources in terms of pre-Islamic human history and Islamic history of the first centuries of the Hijri. However, the authors also benefited from Pahlavi, Hindi and Chinese sources other than Arabic sources. Likewise, the first Persian history sources contain very valuable and original information, especially about the periods in which they were written. This study is important in terms of revealing the language and style, content of three important Islamic history sources written in Persian, the authors' understanding of historiography and their contribution to the science of history.

Keywords: Author, Century, Historiography, Islamic history, Persian works, Work.

Farsça Tarih Yazıcılığının Gelişim Süreci ve İlk Farsça İslam Tarihi Kaynakları
(V-X/XI-XVI Yüzyıllar)

Dr. Öğretim Üyesi Veysi TURUN

Hakkâri Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Hakkâri, Türkiye
veysiturun@hakkari.edu.tr
ORCID: 0000-0002-0873-6771

Özet

Sâmânîler döneminde himaye edilen Farsça, şiir ve nesirde önemli gelişmeler kat etmiştir. Farsça İslam tarihi yazıcılığı da bu dönemde et-Taberî'den tercüme edilen Tekmile ve Tercüme-i Tarihî Taberî adlı eserle başlamıştır. Farsçanın İslam medeniyetinin ikinci dili olmasında büyük katkıları olan Gazneliler döneminde ise Farsça genel tarih kitapları yazılmaya başlanmıştır. Büyük Selçuklular döneminde, Farsça tarih yazıcılığında küçük bir fetret yaşanmış, Selçuklu Atabeylikleri döneminde yazılan tarih kitaplarında ise çoğunlukla Arapça tercih edilmiştir. Ancak İlhanlılar başta olmak üzere Moğollar döneminde büyük bir ivme kazanan Farsça tarih yazım geleneği, Timurular döneminde zirveye ulaşmıştır. Farsça nesrin tekâmüle uğradığı bu dönemde birçok mahallî ve genel tarih kitabı da yazılmıştır.

Bu çalışmamızda V-X/XI-XVI yüzyıllarda Farsça genel tarih yazıcılığı ile temayüz eden on bir müellifin eseri özet bir şekilde tanıtılacaktır. Be eserler; Abdülhayy b. Dahhak Gerdîzî'nin Zeynu'l-Ahbâr/Tarih-i Gerdîzî, İbn Şâdî Esterâbâdî'nin Muçmelu'-Tevârih ve'l-Kasas, Osman b. Sirâcuddîn Gurgânî'nin Minhâcu's-Sirâc, Nâsiruddîn Abdullah b. Ömer el-Beydâvî'nin Nizâmu't-Tevârih, Davut b. Tacu'd-Dîn Benâktî'nin Tarih-i Benâktî, Muhammed b. Ali Şebankâreî'nin Mecma'u'l-Ensâb, Hamdullah b. Tacuddîn el-Mustevfî'nin Tarihi Güzîde, Reşidu'd-Dîn Fadlullah'ın Câmiu't-Tevârih, Hafız-ı Ebrû'nun Mecma'u't-Tavârihu's-Sultâniyye, Mîr-Hând'ın Ravdatu's-Safa fi Sireti'l Enbiyâ ve'l Mulûk ve'l-Hulefâ ve Muhammed b. Hâvend Şâh-ı Belhî Hând-Mîr'in Tarihi Ravdetu's-Safa isimli Farsça tarih kitaplarıdır.

Kuşkusuz sözkonusu çağlar arasında yüzlerce Farsça mahallî veya genel tarih kitabı yazılmıştır. Ancak burada tarih yazımına sağladığı katkı, içerik, üslup ve kapsam bakımından en önemli görülen eserler araştırmaya konu edilmiştir. Bu eserler, İslam öncesi insanlık tarihi ile hicrî ilk asırların İslam tarihi noktasında ekseriyetle klasik Arapça İslam tarihi kaynaklarından istifade etmişlerdir. Bununla beraber, Arapça kaynaklar haricindeki Pehlevîce, Hintçe ve Çince kaynaklardan da yararlanmışlardır. Keza ilk Farsça tarih kaynakları, bilhassa yazıldığı dönemler hakkında çok kıymetli ve orijinal bilgiler ihtiva etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Asır, Eser, Farsça eserler, İslam tarihi, Müellif, Tarih yazıcılığı.

The Contribution of Iranian Modern Researchers to Sassanian Studies

Ali Hüseyin TOĞAY

Tehran University, Tehran, Iran

alihuseyintogay25@gmail.com

ORCID: 0000-0001-7504-8912

Abstract

Many powerful states have ruled in world history. One of these states was the Sassanids. From the 3rd century to the 7th century, the Sassanids dominated a wide geography stretching from Iran to Mesopotamia, from Southern Arabia to the Caucasus and Central Asia. During this period, the Sassanids entered into political, commercial and economic relations with some political groups as well as with the powerful states of the period, in order to maintain their own existence and establish a large empire like the Achaemenids. In this context, modern researchers have carried out important studies that will shed light on the political, economic, religious and cultural structure of this state. The first modern studies on the Sassanids began in the 20th century and gained momentum in the 21st century. Undoubtedly, the books and articles of Iranian historians who carried out qualified studies on ancient Iranian history, especially the Sasanian civilization, were extremely effective in increasing this momentum. For example; Ehsan Yarshater, Abdolhossein Zarrinkoob, Ahmad Tafazzoli, Shapur Shahbazi and especially the works of important researchers such as Touraj Daryaee, Parvaneh Pourshariati, Rahim Shayegan, Khodadad Rezakhani and Shervin Farridnejad have brought a new perspective to Sasanian historiography. In this study, important books and articles of some Iranian researchers who have carried out remarkable studies on the political, religious, social, economic and cultural life of the Sassanids will be introduced. In addition, evaluations will be made on how Sasanian history and other formations are handled in these studies, and finally, how these studies contribute to the field.

Keywords: Iranian researchers, Modern period, Sassanids, Sasanian studies.

İranlı Modern Araştırmacılarının Sasani Çalışmaları Üzerine Katkısı

Ali Hüseyin TOĞAY

Tahran Üniversitesi, Tahran, İran

alihuseyintogay25@gmail.com

ORCID: 0000-0001-7504-8912

Özet

Dünya tarihinde birçok güçlü devlet hüküm sürmüştür. Bu devletlerden biri de Sasanilerdi. M.S. 3. yüzyıldan 7. yüzyıla kadar İran merkez olmak üzere; Mezopotamya, Güney Arabistan, Kafkasya ve Orta Asya'ya kadar uzanan geniş bir sahada egemenlik süren Sasaniler gerek kendi mevcudiyetlerini idame ettirmek gerekse de Ahamenişler gibi büyük bir imparatorluk teşkil etmek amacıyla, çağın kudretli devletlerinin yanı sıra bazı siyasi teşekküle sahip gruplar ile de siyasi, ticari ve ekonomi münasebet içine girmiştir. Bu bağlamda modern araştırmacılar, Geç Antik Çağ dönemini tesiri altına alan bu devletin siyasi tarihi başta olmak üzere; ekonomi, dini ve kültürel yapısını ortaya koymak için bazı kayda değer çalışmalar kaleme almışlardır. Bu minvalde Sasaniler ile ilgili ilk modern çalışmalar 20. yüzyılda başlamakla birlikte 21. yüzyılda ivme kazanmıştır. Bu ivmenin artmasında şüphesiz kadim İran tarihi bilhassa da Sasani medeniyeti havzasında önemli çalışmalar ifa eden İranlı tarihçilerinin kitapları ve makaleleri son derece etkili olmuştur. Örneğin; Ehsan Yarshater, Abdülhüseyin Zerrinkub, Şâpur Şehbazi, Şirin Beyani ve özellikle de günümüzde gittikçe popülerliği artan Touraj Deryaee, Parvaneh Pourshariati, Shervin Farridnejad, Khodadad Rezakhani ve Rahim Shayegan gibi önde gelen yazarların alanla alakalı çalışmaları Sasani tarihi yazımına da yeni bir tarz ve yeni bir perspektif kazandırmıştır. Bu durum Sasani çalışmalarını gerek İran'da gerekse de Batı'da dikkat edici bir alan haline getirmiştir. Kaleme alınan mevcut çalışma, Sasanilerin siyasi, dini, sosyal, ekonomi ve kültürel hayatı konusunda dikkate değer çalışmalara imza atan bazı İranlı araştırmacılarının önemli kitaplarını ve makalelerini tanıtmalarının yanı sıra Sasani tarihinin ve diğer oluşumlarının bu çalışmalarda nasıl işlendiğini ve son olarak bahsedilen çalışmaların alanla ilgili takip ettiği çizgisel başarısı ve katkısı hakkında da bazı değerlendirmeler yapmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: İranlı araştırmacılar, Modern dönem, Sasaniler, Sasani çalışmaları.

**A Woman from Tabriz during the Tobacco Concession and
Bread Shortage Incidents in Iran: Zeynep Pasha**

Kamuran KARABALIK

Zonguldak Bülent Ecevit University, History Department, Zonguldak, Türkiye

kamurankbalik@gmail.com

ORCID: [0000-0003-4703-8412](https://orcid.org/0000-0003-4703-8412)

Abstract

The end of the 19 th century witnessed important developments that left their mark on Iranian History. Among these developments, the granting of tobacco privilege to the British and bread famine events take an important place. Women were at the forefront during these events, which caused huge protests among the public. One of these women was Zeynep Pasha, known among the public with titles such as ‘Pasha’, ‘Sister’, ‘Bibi’ and ‘Corporal’. Zeynep Pasha, together with the women she gathered around her, fought hard against Nasir al-Din Shah and her circle during the tobacco privilege and bread famine protests. This struggle of Zeynep Pasha caused her to be declared a hero among the people.

The aim of this study is to examine the struggle of a woman from Tabriz, who reacted to the social events in the country in the male-dominated Iranian society, in the light of sources. During the study, copyright-research works of the period were tried to be taken into consideration.

Keywords: Bread famine, Iran, Tabriz, Tobacco privilege, Zeynep Pasha

İran'da Tütün İmtiyazı ve Ekmek Kıtılığı Olayları Sırasında Tebrizli Bir Kadın: Zeynep Paşa

Kamuran KARABALIK

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Tarih Bölümü, Zonguldak, Türkiye

kamurankbalik@gmail.com

ORCID: [0000-0003-4703-8412](https://orcid.org/0000-0003-4703-8412)

Özet

XIX. yüzyıl sonları İran tarihine damgasını vuran önemli gelişmelere sahne oldu. Bu gelişmeler arasında Tütün imtiyazının İngilizlere verilmesi ve Ekmek kıtlığı meselesi önemli yer kaplar. Halk arasında büyük tepkilere sebep olan bu gelişmeler sırasında kadınlar ön sıralarda yer aldılar. Bu kadınlardan biri halk arasında "Paşa", "Bacı", "Bibi" ve "Onbaşı" gibi unvanlara layık görülen Zeynep Paşa idi. Zeynep Paşa, Tütün imtiyazı ve Ekmek kıtlığı protestoları sırasında etrafına topladığı üç bine yakın kadın ile Nasıreddin Şah ve çevresine karşı büyük mücadeleler verdi. Zeynep Paşa'nın bu mücadelesi halk arasında kahraman ilan edilmesine sebep oldu.

Bu çalışmanın amacı, erkek egemen İran toplumunda ülkedeki mevcut olaylara tepki gösteren Tebrizli bir kadının mücadelesini kaynaklar ışığında incelemektir. Çalışma ele alınırken dönemin telif-tetkik eserleri göz önünde bulundurulmaya çalışıldı.

Anahtar Kelimeler: Ekmek kıtlığı, İran, Tütün imtiyazı, Zeynep Paşa.

**AFGANİSTAN, İRAN VE TACİKİSTAN
EDEBİYAT OTURUMLARI**

**AFGHANISTAN, IRAN AND
TAJIKISTAN LITERARY SESSIONS**

**Adaptation of Attâr's Mantıku't-Tayr to Children's Literature
-A Review on Cahit Zarifoğlu's Book "Kuş Dili"**

Assoc. Prof. Musa BALCI

Ankara Hacı Bayram Veli University, Persian Language and Literature, Ankara, Türkiye

musa.balci@hbv.edu.tr

ORCID: 0000-0001-9695-6506

Abstract

With the development of children's literature as an independent field in the West since the middle of the eighteenth century, the adaptation (انطباق / adaptation) or rewriting (بازنویسی / rewrite) of classical works for young children is encountered in many languages. Works that are adapted or rewritten in order to meet the reading needs of children and to introduce them to classical cultural products and to benefit from these works are also the subject of scientific studies. In the scientific studies on the subject, the classical works that are adapted are mostly handled in terms of suitability for children.

The book Mantıku't-Tayr, written in Persian by Farid ud-Din Attar (b. 1142-1145/ d. 1234-1235), one of the XIIIth century poets who influenced our literature, which also contains symbolic narrative features, has been translated into various languages of the world, especially Ottoman Turkish, has been read with love and has also been printed for children. Cahit Zarifoğlu (b. 1940 / d. 1987), the leading poet and children's literature writer of contemporary Turkish literature, rewrote the book The Language of Birds (2015) for children based on Attâr's mentioned work, which is interesting in terms of its features. In this study, it is aimed to focus on issues such as Zarifoğlu's preferences, language-stylistic features, the omissions and additions he made in the rewriting of Mantıku't-Tayr, which was written in the classical period narrative style and style, according to today's literature and children.

Keywords: Bird language, Cahit Zarifoğlu, Children's literature, Farid ud-Din Attar, Mantıku't-Tayr.

**Attâr'ın Mantıku't-Tayr'ının Çocuk Edebiyatına Uyarlanması
-Cahit Zarifoğlu'nun Kuş Dili Kitabı Üzerine Bir İnceleme-**

Doç. Dr. Musa BALCI

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Fars Dili ve Edebiyatı, Ankara, Türkiye
musa.balci@hbv.edu.tr
ORCID: 0000-0001-9695-6506

Özet

Çocuk edebiyatının XVIII. yüzyılın ortalarından itibaren Batı'da müstakil bir alan olarak gelişmesiyle birlikte klasik eserlerin küçük yaşta okuyanlara göre uyarlanması (adaptation) ya da yeniden yazımı (rewrite) birçok dilde karşımıza çıkmaktadır. Hem çocukların okuma ihtiyaçlarını karşılamak hem de onların klasik kültür ürünleriyle tanışmaları ve bu eserlerden istifade etmeleri düşüncesiyle uyarlanan ve yeniden yazılan eserler bilimsel çalışmalara da konu edilmektedir. Konuya ilişkin yapılan bilimsel çalışmalarda, uyarlama yoluna gidilen klasik eserler daha çok çocuklara göreliği açısından hususu ele alınmaktadır.

Edebiyatımızı etkileyen XIII. yüzyıl ediplerinden Feridüddîn-i Attâr'ın (d. 1142-1145/ ö. 1234-1235) Farşça olarak kaleme aldığı sembolik anlatım özellikleri de barındıran Mantıku't-Tayr kitabı başta Osmanlı coğrafyası olmak üzere dünyanın çeşitli dillerine çevrilmiş, sevilerek okunmuş ve çocuklara göre basımları da yapılmıştır. Çağdaş Türk edebiyatının önde gelen şair ve çocuk edebiyatı yazarı Cahit Zarifoğlu'nun (d. 1940 / ö. 1987), Attâr'ın zikredilen eserinden hareketle çocuklar için yeniden yazdığı Kuşların Dili (2015) kitabı taşıdığı özellikler bakımından ilgi çekici bir çalışmadır. Bu araştırmada; klasik dönem anlatım tarzı ve üslubuyla yazılmış Mantıku't-Tayr'ın günümüz edebiyatına ve çocuklara göre yeniden yazımında Zarifoğlu'nun tercihleri, dil-üslup özellikleri, başvurduğu eksiltme ve yaptığı eklemeler gibi hususlar üzerinde durulması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cahit Zarifoğlu, Çocuk edebiyatı, Feridüddîn-i Attâr, Mantıku't-Tayr, Kuş Dili.

**Analysis of the Fairy Tale “Mâh Pişânî” according to Vladimir Propp’s Method
of Fairy Tale Analysis**

Asst. Prof. Dr. Melek GEDİK

Van Yüzüncü Yıl University, Persian Language and Literature, Van, Türkiye

melekgedik@yyu.edu.tr

ORCID: 0000-0002-9374-0889

Abstract

Fairy tales, which are among the products of folk literature, are part of the cultural heritage of every nation. Fairy tales reflect the language features, values, traditions, beliefs and lifestyles of a society. In Iran, as in other societies, fairy tales form an important part of oral tradition. In this context, names such as Sadegh Hedayat, Hossein Koochi Kermani, Abolqasem Anjavi Shirazi and Fazlollah Mohtadi Sobhi, who are among the researchers who are active in the field of folk literature in Iran, attract attention. These researchers have published the fairy tales they have compiled both by traveling to various regions of Iran and through their radio programs in the form of books and have made a significant contribution to this field.

Fairy tales are evaluated using many methods of analysis. One of these methods of analysis is the method developed by Vladimir Propp, which deals with fairy tales structurally. In his work *The Morphology of the Tale*, Propp considers it necessary to evaluate the tale structurally in order to examine the tale from a historical perspective. He states that although the names and characteristics of the people vary, the constant element of the tale is the functions of the people. Propp analyzed the fairy tales based on the functions of the people and put forward thirty-one functions. However, Propp says that some of these functions will not be present in all tales, but other functions are found in the same order.

In this study, after giving a general information about Iranian fairy tales, Propp method will be mentioned and the fairy tale named “Mah Pishani” compiled by Fazlollah Mohtadi Sobhi will be analyzed within the framework of this method.

Keywords: Iran, Mâh Pişânî, Tale, Vladimir Propp.

Vladimir Propp'un Masal Çözümleme Yöntemine Göre "Mâh Pîşânî" Masalının İncelenmesi

Dr. Öğretim Üyesi Melek GEDİK

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fars Dili ve Edebiyatı, Van, Türkiye

melekgedik@yyu.edu.tr

ORCID: 0000-0002-9374-0889

Özet

Halk edebiyatı ürünleri arasında yer alan masallar, her milletin kültürel mirasının bir parçasıdır. Masallar, bir toplumun dil özelliklerini, değerlerini, geleneklerini, inanışlarını ve yaşam şekillerini yansıtır. Başka toplumlarda olduğu gibi İran'da da masallar sözlü geleneğin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu bağlamda İran'da halk edebiyatı alanında faaliyetlerde bulunan araştırmacılar arasında yer alan Sadık Hidayet, Huseyn Kûhî Kirmânî, Ebu'l- Kâsım Encevi Şîrâzî ve Fazlullah Sobhî-yi Muhtedî gibi isimler dikkat çekmektedir. Söz konusu araştırmacılar gerek İran'ın çeşitli bölgelerine seyahat ederek gerekse de yaptıkları radyo programları aracılığıyla derledikleri masalları kitap şeklinde yayımlamışlar ve bu alana önemli katkıda bulunmuşlardır.

Masallar birçok inceleme yöntemi kullanılarak değerlendirilmektedir. Bu inceleme yöntemlerinden biri de Vladimir Propp tarafından geliştirilen ve masalları yapısal olarak ele alan yöntemdir. Propp, Masalın Biçimbilimi adlı eserinde masalın tarihsel açıdan incelenmesi için masalın yapısal olarak değerlendirilmesini gerekli görmektedir. Kişilerin adları ve özellikleri değişkenlik gösterse de masalın sabit unsurunun kişilerin işlevleri olduğunu belirtmektedir. Propp, masalları kişilerin işlevlerinden hareketle inceleyerek otuz bir işlev ortaya koymuştur. Bununla birlikte Propp söz konusu işlevlerden bazılarının tüm masalarda olmayacağını fakat diğer işlevlerin aynı düzende bulunduğunu söylemektedir.

Bu çalışmada İran masalları hakkında genel bir bilgi verildikten sonra Propp yönteminden bahsedilecek ve bu yöntem çerçevesinde Fazlullah Sobhî-yi Muhtedî tarafından derlenen "Mâh Pîşânî" adlı masal incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: İran, Masal, Mâh Pîşânî, Vladimir Propp.

Educational Problems in Samed Behrengî's Story "Peserek-i Lebufuruş"

Aslı SÜRGİT

Independent Researcher, İstanbul, Türkiye

surgitasli@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7618- 0971

Abstract

Samed Behrengî, one of the milestones of modern Iranian literature, was born in Tebriz in 1939. The artist, who belongs to a low-income family, attended teacher training school after his primary education and worked as a teacher for many years. Behrengî, who published articles on the education system as well as stories and tales, was also known as a translator and compiler. The tales and stories written for children by Samed Behrengî, one of the most read writers both in Iran and all over the world, have been published many times and translated into world languages. Since Behrengî is a teacher who carefully observes his environment, he especially focuses on the issue of education in his fictional works. The author, who brought up the educational problems experienced in his country, also put forward solution suggestions for the improvement of the education system. In this study, "Peserek-i Lebufuruş", one of Samed Behrengî's works in this category, is focused on. In the aforementioned story, the author expressed the problems related to education in a striking style. Behrengî, who believes that children should have equal education rights, revealed the inequalities in the education system with realistic scenes. He opposed school-age children being forced to work long hours under harsh conditions in various branches of work. As an educator, he advocated that children should be in safe environments, receive a good education and live their childhood. Samed Behrengî criticized Hacı Guli, an old and rich merchant, for looking askance at Solmaz, who worked in the carpet workshop. He emphasized that Solmaz was a little girl who needed to be educated at school. He pointed out that while the number of children working in the carpet workshop was forty, it was quite thought-provoking that only thirty-two children attended school. The author also critically evaluated the quality of education received by children who had the chance to go to school. He stated that the lessons given in multigrade classes in village schools were far from being qualified. In this study, the educational problems in Samed Behrengî's story " Beetroot Boy " will be determined.

Keywords: Education, Modern Iranian literature, Peserek-i Lebufuruş, Samed Behrengi.

Samed Behrengi'nin "Pancarıcı Çocuk/Peserek-i Lebufuruş" Adlı Öyküsünde
Eğitim Sorunları

Aslı SÜRGİT

Bağımsız Araştırmacı, İSTANBUL, Türkiye

surgitasli@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7618- 0971

Özet

Modern İran edebiyatının kilometre taşlarından biri olan Samed Behrengi 1939 yılında Tebriz'de dünyaya gelmiştir. Dar gelirli bir aileye mensup olan sanatçı, ilk eğitiminin ardından öğretmen okuluna devam etmiş, uzun yıllar öğretmenlik yapmıştır. Öykü ve masalın yanı sıra eğitim sistemine ilişkin makaleler yayınlayan Behrengi, çevirmen ve derleyici kimlikleriyle de tanınmıştır. Gerek İran'da gerek tüm dünyada en çok okunan yazarlardan biri olan Samed Behrengi'nin çocuklar için kaleme aldığı masallar ve öyküler defalarca basılmış ve dünya dillerine çevrilmiştir. Behrengi, çevresini dikkatle gözlemleyen bir öğretmen olması sebebiyle kurmaca eserlerinde özellikle eğitim meselesine yoğunlaşmıştır. Ülkesinde yaşanan eğitim sorunlarını gündeme getiren yazar, eğitim sisteminin iyileştirilmesine yönelik çözüm önerilerini de ortaya koymuştur.

Bu çalışmada, Samed Behrengi'nin bu kategorideki eserlerinden biri olan "Pancarıcı Çocuk" odağa alınmıştır. Yazar, bahsi geçen öyküsünde, eğitimle ilgili problemleri çarpıcı bir üslupla dile getirmiştir. Çocukların eşit eğitim haklarına sahip olması gerektiğine inanan Behrengi, eğitim sistemindeki eşitsizlikleri gerçekçi manzaralar eşliğinde gözler önüne sermiştir. O, okul çağındaki çocukların muhtelif iş kollarında ağır şartlar altında uzun saatler boyunca çalıştırılmalarına karşı çıkmıştır. Bir eğitimci olarak çocukların güvenli ortamlarda bulunmalarını, iyi bir eğitim almalarını ve çocukluklarını yaşamalarını gerektiğini savunmuştur. Samed Behrengi, yaşlı ve zengin bir tüccar olan Hacı Guli'nin halı atölyesinde çalışan Solmaz'a yan gözle bakmasını eleştirmiştir. Solmaz'ın okul sıralarında eğitim görmesi gereken küçük bir kız çocuğu olduğunu vurgulamıştır. Halı atölyesinde çalışan çocukların sayısı kırk iken yalnızca otuz iki çocuğun okula devam etmesinin oldukça düşündürücü olduğuna dikkat çekmiştir. Yazar ayrıca okula gitme şansına kavuşan çocukların aldığı eğitimin niteliğini de eleştirel bir gözle değerlendirmiştir. Köy okullarında birleştirilmiş sınıflarda verilen derslerin nitelikli olmaktan uzak olduğunu ifade etmiştir. Bu çalışmada, Samed Behrengi'nin "Pancarıcı Çocuk" adlı öyküsündeki eğitim sorunları tespit edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Modern İran edebiyatı, Pancarıcı Çocuk, Samed Behrengi.

A Project for Research in the Field of Literature for Children and Adolescents

Gul Ahmed NAZARİ ARIANA

Herat Literature Society, Herat, Afghanistan
gulahmadya521@gmail.com

Abstract

A hundred and a few years ago, as a result of the development of educational sciences, Afghan authors, poets and journalists decided to present children's literature as a separate part of adult literature and separate the form and content characteristics of these two types of literature.

In the past, we had educational and literary texts that were easy to understand and conceive to be written for children and teenagers; But in our era, it was inevitable that children's literature should be brought up more clearly and with their own participation in the creation of varieties of this literature, it should be closer to children's taste.

The first step in this direction was taken with the publication of "Seradje Atfal" (The Lamp of Children) on the threshold of returning the country's independence; But with the collapse of the newly established government and the long period after that, all literary and artistic fields deep down in the darkness. A long time passed until another movement emerged in the field of media; A compassionate look was opened on the literature of Afghans children and teenagers and various publications showed them an optimistic view; But in the country's cultural vicissitudes, this type of literature endured disastrous impact and did not withstand, and even currently work and strive of pens and talents in this field continues.

Keywords: Afghan writers, Children and teenagers, Literature.

طرحی برای پژوهش در زمینه ادبیات کودکان و نوجوانان افغانستان

گل احمد نظری آریانا

انجمن ادبی هرات، هرات، افغانستان
gulahmadya521@gmail.com

چکیده

یکصد و اندی سال قبل در اثر ترقی علوم تربیتی و پرورشی، نویسندگان، شاعران و ژورنالیستان افغانستان تصمیم گرفتند که ادبیات کودکان را به حیث یک بخش جداگانه از ادبیات بزرگسالان معرفی کنند و به تفکیک مشخصه های شکلی و محتوایی این دو گونه ادبیات پردازند.

ما در گذشته متون آموزشی و ادیبی داشتیم که با فهم آسان از آنها تصور میشد که برای کودکان و نوجوانان به نگارش درآمده اند؛ ولی عصر ما این ناگزیری را به میان آورد که ادبیات کودکان مشخص تر مطرح و با اشتراک خود آنان در آفرینش گونه هایی از این ادبیات به ذوق کودکان نزدیک گردد.

گام نخست در این زمینه با چاپ «سراج اطفال» در آستانه استرداد استقلال کشور برداشته شد؛ ولی با سقوط نظام نوبنیاد و فترت طولانی در پی آن، همه عرصه های ادبی و هنری در تاریکی فرو رفتند. زمانی دراز سپری شد تا باری دیگر در زمینه رسانه ها جنبشی پدید آمد؛ چشم عنایتی بر ادبیات کودکان و نوجوانان افغانستان گشوده شد و نشریه های گوناگونی به آنان روی خوش نشان دادند؛ اما در آفت و خیز فرهنگی کشور، اینگونه از ادبیات ضربه ها مهلکی را تحمل کرد و از پا نشست و اکنون نیز کار و مبارزه قلمها و استعدادها در این راستا ادامه دارد.

Characteristics of Content and Appearance of Children's Poems of Gafur Mullo

Rahmonov Mahmurad BEGMURATOVICH

Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Bokhtar, Tajikistan

Abstract

In the course, we will talk about children's poetry, especially the content and ideas of the children's poems of one of the writers of Khatlon's literary circle in the 40s-90s of the 20th century- Gafur Mullo.

In this article, the researcher paid close attention to the language, style, thematic and content specificities of the children's poems of the poet and, at least, he made this issue the subject of research in the article.

According to the author's research, Ghafur Mulla is recognized as a children's poet, and with such wise and compassionate poems, he can find a place in the hearts of children and guide them to the right path of life.

Keywords: Alphabet, "Beach of the Dil River", Children's games, Children's poetry, Chinese-mini goat, Gafur Mulla, "Harfi dil", Khatlon's literary circle, "Nightingale, Bisaro!", Poetry collections, School, "Shadda",

Вижагињои Мундарилъавї Ва Ѓоявии Ашъори Бачагонаи Ѓафур Мулло

Rahmonov Mahmurad BEGMURATOVICH

Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Bokhtar, Tajikistan

Хулоса

Дар мақола роҷеъ ба шеърӣ бачагонаи тоҷик, хосса вижагињои мундарилъавї ва ёявии ашъори бачагонаи яке аз адибони доираи адабии Хатлон дар солњои 40-90-уми асри XX – Ѓафур Мулло сухан меравад.

Муҳаққиқ дар ин мақолаи хеш ба чиҳати забон, услуб, махсусияти мавзуию мундариҷавии ашъори бачагонаи шоир диққати амиқ зоҳир намуда, то қадри имкон ин масъаларо дар мақола мавриди таҳқику пажӯҳиш қарор додааст.

Аз таҳқиқоти муҳаққиқ бармеояд, ки Ѓафур Мулло ҳамчун шоири бачаҳо низ эътироф шуда, ба ин гуна ашъори ҳикматофару дилошуби худ метавонад дар дилу дидаи кӯдакону наврасон ҷой гирад ва онҳоро ба роҳи рости дурусти зиндагӣ ҳидоят намояд.

Калидвожањо: Ѓафур Мулло, доираи адабии Хатлон, шеърӣ бачагона, мактаб, алифбо, бозињои бачагона, бӯзаки чинї-минї, маълмуањои шеърї, «Шадда», «Њарфи дил», «Соњили дарёи дил», «Булбул, бисаро!»

Fantasy Novel in Iranian Youth Literature

Yaşar Yeşim AMAÇ

Istanbul University, Persian Language and Literature , İstanbul, Türkiye

yyesim.ongur@istanbul.edu.tr

ORCID: 0000-0002-9687-0056

Abstract

Novels are a literary genre that children read according to their tastes and interests from their early teens onwards. Fantasy novels, which arouse interest in young people with their unrealistic plots involving extraordinary heroes in places created by imagination, have been among the most resonant and read with interest throughout the world. Fantasy novels are a type of novel that emerges with the liberation of the imagination by feeding on legends, mythology, epics and folk tales, set in our world or in unknown/imaginary places and dealing with unreal elements.

Fantasy novel is a new genre in Iranian literature. Fantastic novels started to attract attention in Iran during the Constitutional Monarchy years with the translation activities from Europe. Although the writing of books in this genre began during the Pahlavi era, the tendency of writers towards this genre has increased since the years after the Islamic revolution in Iran, especially after the 2000s.

In this study, the major fantasy novels written in the field of Iranian youth literature will be analyzed and brief evaluations will be made.

Keywords: Fantasy novel, Imagination, Iranian youth literature.

İran Gençlik Edebiyatında Fantastik Roman

Yaşar Yeşim AMAÇ

İstanbul Üniversitesi, Fars Dili ve Edebiyatı, İstanbul, Türkiye

yyesim.ongur@istanbul.edu.tr

ORCID: 0000-0002-9687-0056

Özet

Roman, çocukların yaşları ilerledikçe ilk gençlik dönemlerinden itibaren beğeni ve ilgi alanlarına göre okudukları edebi bir türdür. Hayal gücüyle oluşturulan mekanlarda, olağanüstü kahramanların rol aldığı gerçekdışı olay örgüleriyle gençlerde ilgi uyandıran fantastik romanlar, dünya genelinde en çok yankı uyandıran ve ilgiyle okunan türler arasında olmuştur.

Fantastik romanlar; efsane, mitoloji, destan ve halk masallarından beslenerek hayal gücünün özgürleşmesiyle ortaya çıkan, dünyamızda veya bilinmeyen/hayal ürünü yerlerde geçen ve gerçek dışı unsurları ele alan bir roman türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

İran edebiyatında fantastik roman yeni bir türdür. Fantastik romanlar Avrupa'dan yapılan tercüme faaliyetleriyle İran'da Meşrutiyet yıllarında ilgi görmeye başlamıştır. Bu türde telif kitapların yazılması Pehlevî döneminde başlasa da yazarların bu türe yönelişi İran İslam devriminden sonraki yıllardan itibaren özellikle 2000'li yıllardan sonra artmıştır.

Bu çalışmada İran gençlik edebiyatı alanında yazılmış belli başlı fantastik romanlar incelenecek ve kısa değerlendirmeler yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Fantastik roman, İran gençlik edebiyatı, Hayal ürünü

Similarities and Differences in Content between Turkestan Style and Iraq Style

Prof. Dr. Adnan KARAİSMAİLOĞLU
Kırıkkale University, Kırıkkale, Türkiye
adnankaraismailoglu@yahoo.com
ORCID: 0000-0001-5581-3736

Abstract

The names of geographical regions came to the fore in the naming of Persian poetic styles. In a period extending from the second half of the III./IXth century to the VI /XIIth century, the literary features of Persian poetry were named "Sebk-i Türkistânî (Turkistan Style) or "Sebk-i Khorasan (Khorasan Style)" with the names of the regions where these poems were written. Sebk-i Irâqî (Iraqi Style) was deemed appropriate as a general name for the characteristics of Persian poetry, which spread to Azerbaijan and Irâq-i Ajem regions after the Seljuks emerged on the stage of history. According to literary historians, this literary style continued to dominate from the second half of the VIth (XIIth) century until the end of the IXth (XVth) century. The name Sebk-i Selcûkî (Seljuk style) was also used for the period when the first signs of this style were seen. During the time of the Great Seljuks, there were great changes and developments in Arabic, Persian and Turkish poetry in the same direction.

In short, the Turkestan Style represents the poetization of the external world with human feelings and simple expressions, while the Seljuk Style or the Iraqi Style, which encompasses a longer period, increasingly represents the expression of the inner world with the language of the heart and mazmuns. It can be said that the first style is characterized by the qasida and the second by the ghazal.

While there are great differences between the two styles in terms of mazmun, thought and perspective, some similarities can also be mentioned.

Keywords: Iraqi style, Seljuk style, Style, Turkestan style,

Türkistan Üslubu ile Irak Üslubu Arasında Muhteva Benzerlikleri ve Farklılıkları

Prof. Dr. Adnan KARAİSMAİLOĞLU
Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale, Türkiye
adnankaraismailoglu@yahoo.com
ORCID: 0000-0001-5581-3736

Özet

Farsça şiir üsluplarının isimlendirilmesinde coğrafi bölge adları öne çıkmıştır. III. /IX. yüzyılın ikinci yarısından VI. /XII. yüzyıla kadar uzanan bir dönemde Farsça şiirin taşıdığı edebî özellikler, bu şiirlerin yazıldığı bölgelerin adıyla, "Sebk-i Türkistânî (Türkistan Üslubu) veya "Sebk-i Horâsânî (Horasan Üslûbu)" şeklinde isimlendirilmiştir.

Selçukluların tarih sahnesine çıkışıyla Azerbaycan ve Irâk-ı Acem bölgelerine yayılan Farsça şiirin özellikleri için ise genel bir ad olarak Sebk-i Irâkî (Irak Üslubu) uygun görülmüştür. Bu edebî üslup, edebiyat tarihçilerine göre VI. (XII.) yüzyılın ikinci yarısından IX. (XV.) yüzyılın sonlarına kadar hâkim olmaya devam etmiştir. Bu üslubun ilk belirtilerinin görüldüğü dönem için ayrıca Sebk-i Selcûkî (Selçuklu üslubu) adı kullanılmıştır. Büyük Selçuklular zamanında Arapça, Farsça ve Türkçe şiirde aynı yönde büyük değişme ve gelişmeler yaşanmıştır.

Türkistan Üslubu kısaca dış dünyayı beşerî hislerle ve sade ifadelerle şiirleştirmeyi, Selçuklu Üslubu veya daha uzun bir dönemi de kuşatıcı olan Irak Üslubu ise giderek iç dünyayı gönül diliyle ve mazmunlarla dile getirmeyi temsil etmektedir. Denebilir ki ilkinde kaside, ikincisinde ise gazel nazım türü öne çıkmaktadır.

Her iki üslup arasında mazmun, düşünce ve bakış açısından büyük farklılıklar oluşurken, bazı benzer hususlardan da söz edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Irak üslubu, Selçuklu üslubu, Türkistan üslubu, Üslup

The Key Features and Subsequent Effect of the Work “Rowze-ye Athar”

Assoc. Prof. Günel ORUCOVA

Azerbaijan National Academy of Science, Bakü, Azerbaijan

gunel.orucova@dilchilik.science.az

ORCID: 0000-0003-0637-5818

Abstract

“Rowze-ye athar” is a work belonging to the 11th century period of the hijri (lunar) calendar and is also known by other names like “Sami el-asami”, “Tarih-e hasari”, “Tezkiret-ul owliya”. It was transcribed with delicious Naskh calligraphy by Ahmet Hoshnevis. The author is Molla Muhammad Amin Hashari Tebrizi. As a matter of fact, Aziz Dowlatabadi, the editor and the author of the preface and footnotes, states that work is full of mistakes and that editing the work with such surprising moments is a religious necessity and of great importance.

The work was written using “Rowzat al-jenan” and is a shortened version of it with a number of changes added afterwards, but “Rowze-ye athar” is a more recent version since its publication date belongs to a newer period (36 years after “Rowzat al-jenan”). It gained much fame and was known by the masses. The main subject of the work is the description and explanation of the tombs located in Tabriz. Molla Hashari included the names of 100 more people in the list of information about “Rowzat al-jenan” and further increased the importance of his own tazkira.

When we analyze and compare the general information about the mentioned saint people, we see that in the biographies we are researching, first of all, information is given about the saints to whom the graves belong, the lives of valuable people, the dynasty they belonged to, and their activities while they were alive. Muhammed Ali Tarbiyat mentioned “Rowze-ye athar” among the sources he used while compiling his prominent work “Scientists of Azerbaijan” (دانشمندان آذربایجان). Besides, another scholar Muhammed Reza Tabatabayi managed to print his work “Tarih-i oulad ut-athar”, which he wrote in 1300 hijri (lunar) year, by lithography in 1304 (h. l) and was so influenced by “Rowze-ye athar” that the work “Tarih-i oulad ut-athar” has been evaluated by many experts as another version of the tazkira “Rowze-ye athar”.

Nadir Mirza also added a number of sections from “Rowze-ye athar” to his work “Tarih-e cographya-ye dar-ul seltene-ye Tabriz”, which he completed in 1302-1322 by hijri (lunar) calendar. Mirza Abdullah Efendi Tabrizi was mentioned in his tazkira “Riyazi ol-olema”. He made references to the cited work. The article compares the basic features of both “Rowze-ye athar” and other works written using it.

Keywords: Rowze-Ye Athar, Influence, Tazkira, Tombs.

“Rouze-Ye Athar” Eserinin Temel Özellikleri ve Kendisinden Sonraki Etkisi

Doç. Dr. Günel ORUCOVA

Azerbaycan Milli İlimler Akademisi, Bakü, Azerbaycan

gunel.orucova@dilchilik.science.az

ORCID: 0000-0003-0637-5818

Özet

“Rouze-ye athar” hicri-kameri takviminin XI asr dönemine ait eser olup “Sami el-asami”, “Tarih-e haşari”, “Tezkiret-ül ouliya” isimleri ile de tanınmaktadır. Ahmet Hoşnevis tarafından nefis nash hattıyla yazıya alınmıştır. Nitekim eserin editörü ve ön sözün, dipnotların yazarı Molla Heşeri onun yanlışlıklarla dolu olduğunu ve bu anlamda şaşkınlık yaratan eserin editörlüğünü yapmanın dini zaruret taşıdığını ve büyük önem arz ettiğini belirtiyor.

Eser “Rouzat el-cenan”dan yararlanarak yazılmış ve onun kısaltılmış, bir sıra değişiklik ilave edilmiş versiyonudur, ama “Rouze-ye athar” yayınlanma tarihinin daha yeni döneme (“Rouzat el-cenan”dan 36 sene sonra) ait olması sebebi ile daha çok şöhret kazanmış ve kitlelerce bilinmiştir. Eserin esas konusu Tebrizde yerleşen mezarların tasviri ve şarhidir. Molla Heşeri “Rouzat el-cenan”da yer alan evliyaların kabirleri ve “pak insanlar”a dair bilgiler sırasına 100 kişinin daha adını dahil etmiş ve kendi tezkiresinin önemini daha da artırmıştır. Evliyalar ile bilgilerin genelini analiz ve mukayese ettikte araştırmakta olduğumuz tezkirede ilk olarak kabirlerin ait olduğu evliyalar, değerli insanların hayatı, ait oldukları sülale, yaşarken faaliyetleri ile ilgili bilgi verildiği görülmektedir.

Muhammet Ali Terbiyet “Azerbaycan bilim adamları” (دانشمندان آذربایجان) eserinde “Rouze-ye athar”ı kullandığı kaynaklar sırasında belirtmiştir. Terbiyetin yanı sıra, Muhammet Rza Tebatebayı 1300-cü hicri-kameri yılında yazdığı “Tarih-i oulad üt-athar” eserini 1304-cü yılda (h.k.) taş baskı yöntemiyle basmayı başarmış ve “Rouze-ye athar”ın o kadar etkisinde kalmıştır ki, “Tarih-i oulad üt-athar” eseri birçok uzmanlar tarafından “Rouze-ye athar” tezkiresinin bir başka versiyonu olarak değerlendirilmiştir.

Nadir Mirze 1302-1322 hicri-kameri yıllarında yazarak tamamladığı “Tarih-o coğrafya-ye Darül seltene-ye Tebriz” eserine “Rouze-ye athar”dan bir sıra kısımlar eklemiş, Mirze Abdulla Efendi Tebrizi ise “Riyazi ol-olema” tezkiresinde bahs edilen esere atıflar yapmıştır. Makalede hem “Rouze-ye athar”ın, hem de ondan faydalanarak yazılan diğer eserlerin temel özellikleri karşılaştırılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Rouze-Ye Athar, Etki, Tebriz, Mezar taşları.

The Character of Hallac in Sheyh Feriduddin Attar's Work "Hallajname"

Nezaket MEMMEDLI

Azerbaijan National Academy of Science, Bakü, Azerbaijan
ulya98@yahoo.com.tr

Abstract

Besides the other works of Sheikh Faridüddin Attâr, one of the famous figures with a voluminous collection of classical Oriental literature, "Hallajname" was also able to attract attention due to its content. The work has revealed the character of Hallaj Mansur, a great Sufi who has a unique place in the history of Islamic thought, in every aspect. Hucviri's work "Kashfu'l-Mahjoub", which is mentioned as one of the main sources of the author in his work "Tazkiratu'l-Awliya", contains extensive information about Hallac. Although "Hallajname" is different from the author's other works due to its literary features and style, many experts believe that Attâr's literature and sharia are overshadowed by high intellectual ideas and philosophical thoughts.

Attâr narrates that, contrary to some scholars accepting him as a heretic, he was accepted by the saints of the last period. As an example, he quotes the mystic Shibli: "Hallaj and I were the same. However, they accused me of being foolish and I was saved. Being smart killed Hallaj." The poet is talking with Hallaj in the world of meaning. Hallaj tells him: "Write down our secret, from now on you are the keeper of our secret." According to Attâr, Hallaj is a devout Muslim who takes the Quran as his guide and does not follow anything other than the holy book.

In the work, the poet emphasized the importance of complying with the Sharia and stated that it is the only key to reaching the right path. The poet, who exalts and evaluates Hallaj and describes him as the sultan of lovers, says that he is one with Mansur and that Mansur's secrets are manifested in him.

Annemarie Schimmel, the pioneer of researchs on Hallaj in the West, in response to those who accuse him of atheism, describes Hallaj as a devoted Muslim, a pious person who loved the Prophet Muhammad with a deep love and abided by the conditions of the Islamic religion.

Keywords: Attâr, Enelhaqq, "Hallajname", Hallaj Mansur, Shibli.

Şeyh Feridüddin Attar'ın "Hallacname" Eserinde Hallac Karakteri

Nezaket MEMMEDLİ

Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Bakü, Azerbaycan
ulya98@yahoo.com.tr

Özet

Tasavvuf edebiyatının kurucularından olan Şeyh Feridüddin Attarın "Hallacname" eseri onun büyük sufi ve İslam fikir tarihinde kendine has yeri olan Hallaç Mansur Hallac karakterini her yönüyle ortaya koyan bir eserdir.

Attar'ın "Tezkirat-ul Evliyâ" eserinde yazarın ana kaynaklarından biri olarak zikredilen Hucviri'nin "Keşfül-mahcub" isimli eseri Hallac hakkında geniş bilgiler vermektedir. Bu bilgi Attâr'ın Tezkirat-ul Evliyâ adlı eserinde de benzer şekilde anlatılmaktadır.

Attar'ın bazı alimlerin ona "Mülhid" diyerek kabul etmedikleri, son günlerin evliyalarının ise onu kabul ettiği rivayet edilir.

Attar, ünlü mutasavvıf Şibli'nin dilindenşu sözlerini aktarıyor: "Hallac ve ben aynıydık. Ancak beni akılsız olmakla suçladılar ve kurtuldum. Akıllı olmak onu öldürdü."

Attar'ın "Hallacname"eseri, şiirsel özellikleri ve üslubu nedeniyle diğer eserlerinden farklılık gösterse de birçok uzman, Attâr'ın sanat ve şeriatının yüksek entelektüel fikirlerin ve felsefi düşüncelerin gölgesinde kaldığına inanmaktadır.

Şairin anlam dünyasında Hallac'la sohbetleri, soru-cevapları vardır. Hallac ona "Sırrımızı yaz, bundan sonra sırrımızın saklayıcısı sensin" der.

Attar'a göre Hallac, kendisine Kur'an-ı Kerim'i rehber edinen, sürekli onu okuyan, Kur'an'dan başka hiçbir şeye uymayan imanlı bir müslümandır.

Şair eserde şeriata uymanın önemine vurgu yapmaktadır. Hidayete ulaşmada şeriatın önemini uzun uzun anlatıyor.

Hallac'a çok değer veren ve onu âşıkların padişahı olarak nitelendiren şair, onun Mansur'la bir olduğunu ve Mansur'un sırlarının onda tecelli ettiğini söyler.

Attar'ın bu düşüncelerini okuyunca Cami'nin "Nefahat-ül-üns"deki görüşünün neye dayandığı anlaşılıyor: "Mevlana'nın eserlerinde Hallac'ın nurunun 150 yıl sonra Attar'da tecelli ettiği ve onun manevi hocası olduğu söyleniyor."

Anahtar Kelimeler: Attar, Hallac Mansur, Şibli, "Hallacname", Enelhakk

Haqani Shirvani's Prose Works

Elnare ZEYNALOVA

Azerbaijan National Academy of Science, Bakü, Azerbaijan
ezeynalova77@gmail.com
ORCID: 0000-0002-2029-7214

Abstract

Arabic sources show that when talking about someone's eloquence and excellent oratory ability, there is a tradition of comparing him with Sahban Vail, an Arab poet and orator who became famous for his eloquence and eloquence in the 9th century. Lehu belagatu Sahban; Lehu Lisanu Sahban; Expressions such as eblağu min Sahbân Vâil, ahtabu min Sahbân Vâil, efsahu min Sahbân Vâil, ebyenu min Sahbân Vâil were a sign that the person being spoken to had eloquent language. Afzal ad-Din Khagani Shirvani, one of the famous poets of classical Azerbaijani literature, also remained faithful to this tradition and mentioned the name of Sakhban Vail, speaking about his excellent oratory ability.

Khagani, known both for his verses and prose works, considered himself even more talented in prose than Suhban Vail. The great poet wrote both his verses and prose works in Persian and Arabic languages. Part of his Persian prose writings was discovered by the Turkish scholar Ahmed Atesh in the manuscript No. 600 in the Library of Lala Ismail Efendi and he reported that this manuscript, which belongs to the century of VIII/XIV, contains 27 letters written by Khagani in Persian. In recent years, two letters written by Khagani in Arabic were found. In recent years, two letters written by Khagani in Arabic have been discovered. One copy of the manuscript of these letters is registered in Turkey – Manuscript Collection of the Suleymaniye Library "Damad Ibrahim Pasha" under number 1173/4, and the other belongs to the Chester Beatty Library in Ireland – Dublin. Both manuscripts are valuable resources for the study of Khagani's poetic work.

The works of Khagani, the court poet of the state of the Shirvanshahs, are closely related to the political and literary events taking place both in Shirvan and in neighboring countries. It reflects features associated with Greek and Islamic philosophy, Christianity and Islam, the court and public life. Jan Rypka, speaking about the Khagani divan, especially noted that the region where this divan was created, that is, the Caucasus, is a region where religions and cultures converge. O. L. Vilchevsky associated the harmony of Christian images and symbols with Islamic images and symbols in Khagani's "Divan" with the geographical area where Khagani lived: "Khagani's Divan appeared only in Transcaucasia, where its culture uniquely combined eastern and western elements and where Islam and Christianity spread side by side in peaceful conditions.

Keywords: Azerbaijani literature, Khagani Shirvani, Prose works, letters.

Hakani Şirvani'nin Mensur Eserleri

Elnare ZEYNALOVA

Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Bakü, Azerbaycan
ezeynalova77@gmail.com
ORCID: 0000-0002-2029-7214

Özet

Arap kaynakları birinin belâgat ve güzel konuşma becerisini överken, onu 9. yüzyılda fesahatte ve belâgatda ünlü olan Arap şairi ve hatipi Sahbân Vâil'le karşılaştırma geleneğinin olduğunu gösteriyor. Lehu belâgatu Sahbân; lehu lisanu Sahbân; eblağu min Sahbân Vâil, ahtabu min Sahbân, efsahu min Sahbânı Vâil, ebyenu min Sahbânı Vâil gibi ifadeler, söz konusu kişinin belâgatli bir dile sahip olduğunun işaretiydi. Klasik Azerbaycan edebiyatının dikkate değer şairlerinden olan Afzal ad-Din Hakani Şirvani de bu geleneğe sadık kalmış ve güzel konuşma yeteneğinden bahsederken Suhban Vail'in adını anmıştır. Şiirleri ile olduğu kadar, nesr eserleri ile de tanınan Hakani kendisini nesrde Suhban Vail'den bele yetenekli bulmuştur. Büyük şair hem şiirlerini hem de mensur eserlerini fars ve arap dillerinde yazmıştır. Onun farsça mensur yazılarının – mektuplarının bir kısmını Türkiyeli ilim adamı Ahmed Ateş Lala İsmail Efendi Kütüphanesindeki 600 numarada kayıtlı olan nüshada bulmuş ve VIII./XIV. yüzyıla ait olan bu nushanın Hakaninin 27 farsça mektupunu ihtiva etdiyini söylemiştir. Son illerde Hakaninin arapça yazdığı iki mektup da aşkar olmuştur. Hemnin mektupların elyazısının bir nüshası Türkiyede – Süleymaniye yazma eser kütüphanesi "Damad İbrahim Paşa" Koleksiyonu'nda 1173/4 numarada kayıtlıdır. Diğer nüsha ise İrlanda'da – Dublin'de Chester Beatty kütüphanesine aittir. Her iki nüsha Hakaninin mensur eserlerinin öğrenilmesinde kıymetli kaynaktır.

Şirvanşahlar devletinin saray şairi olan Hakaninin eserleri hem Şirvan'da, hem de komşu ülkelerde cereyan eden siyasi ve edebî süreçlerle yakından bağlantılıdır. Yunan ve İslam felsefesi, Hristiyanlık ve İslam, saray ve halk hayatı ile ilgili özellikler buraya yansımıştır. Hakani divanı hakkında yorum yapan Jan Rypka, özellikle bu divanın yarandığı bölgenin, yani Kafkasya'nın, dinlerin ve kültürlerin kaynaştığı bir bölge olduğuna dikkat çekmiştir. O. L. Vilçevski, Hakani'nin divanındaki Hristiyan sembollerinin İslami sembollerle uyumunu Hakani'nin yaşadığı coğrafi bölgeyle ilişkilendirmiştir: "Hakani'nin divanı ancak, Doğu ve Batı unsurlarının kendi kültüründe benzersiz bir şekilde uyumlu olduğu ve İslam ve Hristiyanlığın barış içinde yan-yana yayıldığı Zakafkasya'da ortaya çıkabilirdi".

Anahtar Kelimeler: Ahmed Ateş, Hakani Şirvani, Mensur eserler, Mektuplar.

Ahmet Nüzhet Efendi's Persian Poems

Asst. Prof. Dr. İdris SÖYLEMEZ

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Theology, Nevşehir, Türkiye

idrissoylemez@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9798-4453

Abstract

When handled and analyzed the written works such as masnavi and diwan in our literature field, it will be clearly understood that there has been a critical interaction among Arabic, Persian and Turkish literature in Islamic civilization regarding literary kinds and language. In this threefold cultural atmosphere, while writing their diwan or masnavi, the poets benefited pretty much from the opportunities of each of three languages. While writing their works, as well as benefiting from the vocabulary of the language, it is also possible to see that sometimes they write their works partly or wholly in Persian or Arabic language. Within the compass of our civilization, one of the poets writing a diwan by using different languages is Ahmet Nüzhet Effendi from Şanlıurfa. A poet of XVII. century Ahmet Nüzhet Effendi takes charge in the many positions of the state and died in 1773. As a result of his education life starting in the early stages of his life, he was able to write a poetry which is enough to be a diwan in Turkish and Persian languages and with these works he has demonstrated that he is a poet that can be pitted against other poets who have put works in our literature field. Ahmet Nüzhet Effendi followed Nâbî, Koca Ragıp Paşa; made the poems of Sâib-i Tebrizî, Nâilî, İsmetî and Nedîm into a quintet; titted for tat to the poems of the Vehbî, Bosnalı Sâbit and Nevâyî. These poems are very important regarding as showing his knowledge on classical tradition. It is possible to admit him as an important poet of his period owing to his geekery in Turkish, Arabic and Persian languages which he uses while writing his poetry. The poetry of Ahmet Nüzhet Effendi that is famous for his poetry as well as his being a statesman is composed of one quintet, seventeen ghasals, three rubaies and eight singulars. In this work, we will handle and analyze his poetry in the context of formal characteristics, content and Persian constituents.

Keywords: Culture, Interaction, Persian language, Turkish-Islamic literature.

Ahmet Nüzhet Efendi'nin Farsça Şiirleri Üzerine

Dr. Öğretim Üyesi İdris SÖYLEMEZ

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İlahiyat, Nevşehir, Türkiye

idrissoylemez@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9798-4453

Özet

Mesnevi ve divanlar gibi edebiyat sahamızda yazılan eserler ele alınıp incelendiğinde İslam medeniyeti sahasında Arap, Fars ve Türk edebiyatı arasında edebî tür ve dil bakımında ciddi bir etkileşimin söz konusu olduğu açıkça görülecektir. Bu üç dilli kültür sahasında şairler, divan ya da mesnevilerini kaleme alırken her üç dilin de imkânlarından fazlasıyla faydalanma yoluna gitmişlerdir. Eserlerini kurarken dilin kelime kadrosundan faydalandıkları gibi kimi eserlerini de kısmen ya da tamamen Arapça ve Farsçadan meydana getirildiklerini görmek mümkündür. Medeniyet sahamız dâhilinde farklı dillerden teşekkül eden bir divan ortaya koyan şairlerden biri de Şanlıurfa'lı Ahmet Nüzhet Efendidir. XVII. yy şairlerinden olan Ahmet Nüzhet Efendi, devletin çeşitli kademelerinden görev almış olup 1773 tarihinde vefat etmiştir. Yaşamının erken dönemlerinde başlayan eğitim hayatının neticesinde Türkçe ve Farsça dilleriyle divan oluşturacak kadar şiirler yazmış ve ortaya koyduğu bu eserlerle edebiyat sahamızda eser veren diğer şairlerle boy ölçüşebilecek bir şair olduğunu ortaya koymuştur. Ahmet Nüzhet Efendi Nâbî, Koca Ragıb Paşa'nın izinden gitmiş, Sâib-i Tebrizî, Nâilî, İsmetî, Nedîm'in, kimi şiirlerine tahmis etmiş, Vehbî, Bosnalı Sâbit ve Nevâyî'nin şiirlerine nazireler yazmıştır. Bu şiirler onun klasik geleneğe olan vukufiyetini göstermesi açısından fazlasıyla mühimdir. Şiirini kurarken kullandığı Türkçe, Arapça ve Farsça dillerine fazlasıyla hâkim olmasından ötürü onu kendi döneminin önemli şairlerinden biri olarak kabul etmek mümkündür. Devlet Adamlığının yanı sıra şairliği ile de tanınan Ahmet Nüzhet Efendi'nin divanındaki Farsça şiirler; bir tahmis, on yedi gazel, üç rubâi ve sekiz müfret'ten meydana gelmektedir. Bu çalışmamızda şiirlerini biçimsel özellik, muhteva ve farsça unsurlar bağlamında ele alıp inceleyeceğiz.

Anahtar Kelimeler: Farsça, Dil, Etkileşim, Kültür, Türk-İslam edebiyatı.

Said Muhammad Siddiq Bahodir and His Tazkira "Sham'i Anjuman"

Oydin TUYCHİYEVA
Oriental University, India
oydin_s@mail.ru

Abstract

Said Muhammad Siddiq Bahodir and his tazkira "Sham'i Anjuman"

In this study, the textual aspects of Said Muhammad Siddiq Bahodir's "Sham'i anjuman" and the image of women in this are presented in tabular form. There is also a description of women in the tazkirah, and a number of poems about women. This, in turn, plays an important role in restoring the creativity of poets and determining their place in socio-cultural life. The research has been carried out using lithographs stored at the Institute of Oriental Studies named after Abu Rayhan Beruni of the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan under inventory number №3119.

Tazkirah as a genre has been formed since very ancient times and is very common in the literature of the peoples of the East. In the words of the well-known writer Khurshid Davron, tazkirah "serves as a unique genre of literary criticism in the creation of the history of national and closely related literature, the study of the literary environment of a particular period, the study of individual literary figures and works". The term "tazkirah" is derived from the Arabic word "zikr", which means "notebook", "to remember", "to keep in mind", "memorial". Before the Safavid period (1502-1736), the word tazkirah was used in all Persian literary sources, meaning "monument", "remembrance", "memorization". Gradually, the word tazkirah was used in the sense of "Poets' tazkirah" (monument of poets), which provided information about the origins of the poets, examples of their creative work, and is still preserved in this sense today.

Keywords: Memorization, Monument, Remembrance, Tazkirah.

نسخه خطی شمع انجمن سید محمد صدیق بهادر بن حسن بن حسین

Oydin TUYCHİYEVA
Oriental University, Hindistan
oydin_s@mail.ru

چکیده

در این پژوهش، جنبه های متنی نسخه خطی «شمع انجمن» سید محمد صدیق بهادر بن حسن بن حسین بخاری که در مؤسسه شرق شناسی نگهداری می شود، مورد بررسی قرار گرفت. در این تذکره غیر از مردان، حاوی اطلاعات جالبی درباره شانزده نفر زنان نیز آمده است همچنین «جواهر العجایب»، اولین تذکره که در باره زنان به فارسی نوشته شده است و در تذکره «شمع انجمن» آثار زنان و انواع شعرهای مختلف مقایسه شده است. این در احیای آثار شاعران فارسی زبان و تعیین جایگاه آنها در زندگی اجتماعی و فرهنگی اهمیت زیادی دارد...

۹۷۱ نفر شاعران هندی و فارسی در تذکره «شمع انجمن» سید محمد صدیق بخاری ذکر شده است. نام شانزده زن زیر نیز آمده است:

۱) بیت از آقا بیگیم (ص ۶۰) بیت از بی بی بدیلی (ص ۸۶)، ۴ بیت از خدیجه سلطان (ص ۱۷۱)، ۳ بیت از زائری (ص ۱۸۶)، ۱ بیت از زیبایی (ص ۱۸۶)؛ در "مجلس النفایس"، این زن در مقام شاعر مرد ظاهر شده است، ۴۳ بیت از زبونیسا بیگیم (ص ۱۸۸)، ۳ بیت از سوزی (ص ۲۰۵)، ۴ بیت از شرمی (صفحه ۲۳۰)، از شاه جهان بیگیم (ذکر عبارت است از: دو بیت) ۱۶ بیت، ۳ رباعی - ۸ بیت (ص ۲۴۱ تا ۲۴۴)، یک بیت از ضیفی (صفحه ۲۷۱)، یک بیت از عصمتی (ص ۳۰۱)، ۲ بیت از فاطمه و یک رباعی با ۲ بیت (صفحه ۳۶۹)، ۱ بیت از گلشن (صفحه ۴۰۸)، ۳ بیت از ملک (صفحه ۴۲۷)، یک بیت از مشتری (صفحه ۴۲۹)، ۶ بیت از مهری (صفحه ۴۴۹)، ۲ بیت از نیهانی (صفحه ۴۵۶) و ۶ بیت از نور (صفحه ۴۷۶) گنجانده شده است.

کلمه های کلیدی: شمع انجمن، شعر، زنان، جواهر العجایب، بیت

About the Method of "Şüür Axını" in the Novel "Zirzəmi Quşu" by Fariba Vafi,
the Problematics and Images of the Novel

Prof. Dr. Salide ŞERİFOVA

Azerbaijan National Academy of Sciences, Bakü, Azerbaijan

ssharifova@rambler.ru

ORCID: 0000-0001-8788-6366

Abstract

"My Bird" (Parande-ye-man) by the Azerbaijani-born Iranian writer Fariba Vafi (1963), selected as "the best novel of Iran" is based on a large-scale, complex novel of the epic type. In the work, rich life events, complex stories, human destinies and characters are reflected in a wide and comprehensive way with artistic plates. The presentation of the work in the "stream of consciousness" method is also noteworthy. The events described in the work based on the "stream of consciousness" method are presented against the background of the protagonists confrontation with the surrounding world and the main characters thoughts. It is clear that the internal monologue, the literary technique that allows for the presentation of the mixed thoughts and feelings passing through the mind as they are, is characteristic of the modernism literary trend. "Stream of consciousness" attracts attention as a method related to psychology, which began to be used in the literature of the 20th century modernism. Fariba Vafi also uses the inner monologues of the hero in the novel "My Bird" which are sloppy, illogical and without following grammatical rules. At this time, Fariba Vafi makes the reader think. Thus, during the "stream of consciousness" the hero of the work does not speak, but thinks, and the reader walks along the plot line of the work with the thoughts of the hero. In "stream of consciousness", the life path, spiritual quests, inner world and inner world of the hero are clarified in the thoughts of the hero, the shocks and tragic situation he faced in his life, the contradiction of the social and political situation are revealed as a whole. The upheavals and tragedies that permeated the protagonists thinking are reflected as part of the human problem. The upheavals and family conflicts faced by the hero of the work are revealed through the prism of the heros inner world. Against the background of the events presented by the author, the reader becomes a living witness of the conflict and upheavals of the hero of the work.

In Fariba Vafis' novel "My Bird", the thoughts of the hero reflect different approaches to different events. The "stream of consciousness" presented in the work represents the events of different times. With the thoughts of the hero, the writer presents the events of different times at the same time, that is, by combining the past and the present. In the novel "consisting of the short parts that constitute relative independence", The author touches upon the reflection of the life of his fellow man.

Keywords: Epic type, Fariba Vafi, Iranian writer, Novel genre, "Şüür Axını" method.

**Feriba Vefi'nin "Uçup Giden Bir Kuş" Romanındaki "Bilinç Akışı" Yöntemi,
Romanın Sorunları ve Görselleri Hakkında**

Prof. Dr. Salide ŞERİFOVA

Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Bakü, Azerbaycan

ssharifova@rambler.ru

ORCID: 0000-0001-8788-6366

Özet

Azerbaycan asıllı İranlı yazar Feriba Vefi'nin (1963) "İran'ın en iyi romanı" seçilen "Uçup Giden Bir Kuş" (Perende-i Men), epik türden büyük ölçekli, karmaşık bir romana dayanmaktadır. Eserde zengin yaşam olayları, karmaşık hikâyeler, insan kaderleri ve karakterler sanatsal levhalarla geniş ve kapsamlı bir şekilde yansıtılır. Eserin "bilinç akışı" yöntemiyle sunumu da dikkat çekicidir. "Bilinç akışı" yöntemine dayanan eserde anlatılan olaylar, kahramanın çevredeki dünyayla yüzleşmesi ve ana karakterin düşünceleri arka planında sunulur. Akıldan geçen karışık duygu ve düşünceleri olduğu gibi sunmayı sağlayan edebi teknik olan iç monologun, modernizm edebî akımının bir özelliği olduğu açıktır. "Bilinç akışı", 20. yüzyıl modernizm literatüründe kullanılmaya başlayan psikoloji ile ilgili bir yöntem olarak dikkat çekmektedir. Feriba Vefi "Uçup Giden Bir Kuş" romanında kahramanın baştan savma, mantıksız ve gramer kurallarına uymayan iç monologlarını kullanır. Bu sefer Feriba Vefi okuyucuyu düşündürüyor. Böylece "bilinç akışı" sırasında eserin kahramanı konuşmaz, düşünür ve okuyucu, kahramanın düşünceleriyle eserin olay örgüsü boyunca yürür. "Bilinç akışı"nda kahramanın yaşam yolu, ruhsal arayışları, iç dünyası ve iç dünyası, kahramanın düşüncelerinde, hayatında karşılaştığı şoklar ve trajik durum, sosyal ve politik durumun çelişkisi açıklığa kavuşturulur ve bir bütün olarak ortaya çıkar. Kahramanın düşüncesine nüfuz eden ayaklanmalar ve trajediler, insanlık sorununun bir parçası olarak yansıtılır. Eserin kahramanının yaşadığı çalkantılar ve aile içi çatışmalar, kahramanın iç dünyasının prizmasından ortaya çıkar. Yazarın sunduğu olayların arka planına karşı okuyucu, eser kahramanının çatışmasına ve çalkantılarına canlı bir tanık olur.

Feriba Vefi'nin "Uçup Giden Bir Kuş" romanında kahramanın düşünceleri farklı olaylara farklı yaklaşımları yansıtır. Eserde sunulan "bilinç akışı", farklı zamanların olaylarını temsil eder. Yazar, kahramanın düşünceleriyle farklı zamanların olaylarını aynı anda, yani geçmişle bugünü birleştirerek sunar. "Görece bağımsızlığı oluşturan 53 kısa bölümden oluşan" romanında yazar, hemcinsinin yaşamının yansımalarına değinir.

Anahtar Kelimeler: "Bilinç Akışı" yöntemi, Epik türü, Feriba Vefi, İranlı yazar, Roman türü.

Sociological Criticism of the Story "Famine Year" by Akram Osman

Assoc. Prof. Dr. Dina Mohseni

Kabul Education University, Kabil, Afghanistan
ddinamohseni@gmail.com

Abstract

Sociological criticism, as an important approach in literary criticism, deals with the relationship between literature and society. Lucien Goldman is one of the theorists who played a prominent role in the evolutionary process of the theory of sociology of literature. Goldman's method is known as "formative constructivism". This method has the ability to agree on several angles of the text. Akram Osman, a talented writer of the country, wrote most of the short stories, these works were directly influenced by the prevailing atmosphere of his time and were written in the same atmosphere. His stories are written on the axis of idealism and expression of class inequalities and preparing the space for utopia. The complexity and disarray of Afghanistan's political and economic situation in the 19th century inclines the structure of contemporary stories towards critical realism. "Famine Year" by Akram Osman is a story in which the social life of the poor and suffering society of the 19th century can be reviewed.

In this story, Akram Osman tried to know the social and political situation of the time in his story. Also, show the reader the aspects of backwardness and poverty in the country. He exposed the problems and pains of the society to the audience, made the society aware and awake so that the calamities do not repeat again.

One of the most important characteristics of developmental constructivism is giving importance to social classes. The gem of monogamy is the application of the integrated method of sociology and history. Based on developmental constructivism, I analyze Akram Osman's short story "The Year of Famine" with a descriptive-analytical method.

Keywords: Akram Osman; Short story; Famine Year, Lucien Goldman; Sociological criticism.

نقد جامعه شناختی داستان « قحط سالی » اکرم عثمان

دکتر دینا محسنی
دانشگاه تعلیم و تربیه کابل
ddinamohseni@gmail.com

چکیده

نقد جامعه‌شناختی به حیث روی‌کردی مهم در نقد ادبی، به رابطه‌ی ادبیات و جامعه می‌پردازد. لوسین گلدمن یکی از نظریه‌پردازانی است که بر فرایند تکاملی نظریه‌ی جامعه‌شناسی ادبیات نقش برجسته داشته است.

روش گلدمن به نام «ساخت‌گرایی تکوینی» شناخته می‌شود. این روش قابلیت اجماع زوایای متعددی از متن را دارد.

اکرم عثمان نویسنده‌ی توانای کشور، بیشتر داستان‌های کوتاه نوشته، این آثارش تأثیر مستقیم از جو غالب زمانه‌اش گرفته و در همان حال و هوا نوشته شده‌است. داستان‌هایش بر محور آرمان‌گرایی و بیان نابرابری‌های طبقاتی و تمهید کردن فضا برای مدینه‌ی فاضله‌سازی نگارش یافته‌است.

پیچیدگی و نابه‌سامانی اوضاع سیاسی و اقتصادی افغانستان در سده نهم، ساختار داستان‌های معاصر را به سمت واقع‌گرایی انتقادی متمایل می‌سازد. « قحط سالی » اثر اکرم عثمان داستان است که در آن از زندگی اجتماعی جامعه‌ی فقیر و دردمند، سده‌ی نوزده را می‌توان مرور کرد.

اکرم عثمان در این داستان تلاش نموده تا اوضاع اجتماعی و سیاسی حاکم به زمان را در داستان‌هایش بشناساند. هم‌چنان جنبه‌های عقب‌ماندگی و فقر موجود در کشور را به خواننده نشان دهد. مشکلات و دردهای جامعه را به مخاطب رونما سازد و جامعه امروز را آگاه و بیدار سازد تا مصیبت‌ها دگر تکرار نشوند. یکی از مهم‌ترین شاخصه‌های ساخت‌گرایی تکوینی اهمیت‌دادن به طبقات اجتماعی است. گوهر یکتا انگاری به کارگیری روش تلفیقی جامعه‌شناسی و تاریخ است.

بر مبنای ساخت‌گرایی تکوینی داستان کوتاه «قحط‌سالی» اکرم عثمان را با روش توصیفی- تحلیلی واکاوی می‌کنم.

کلید واژه‌ها: اکرم عثمان؛ داستان کوتاه؛ قحط سالی؛ لوسین گلدمن؛ نقد جامعه شناختی.

Women's Literature after the Islamic Revolution (in the Example of Raziye Tüccar Studies)

Assoc. Prof. Oydin TURDİYEVA

Tashkent State University of Oriental Studies, Tashkent, Uzbekistan
oydint21@mail.ru

Abstract

The Islamic Revolution in 1979 ended two centuries of royal rule and brought about changes in the socio-political and spiritual-cultural life of the country. These changes also affected Iranian literature. No matter how strong the pressure of actions aimed at the all-round Islamisation of Iranian society, no matter how many attempts were made to restore ancient, even medieval traditions, Iranian society did not turn into a completely closed Islamic society or remain oblivious to cultural changes. Literature, especially storytelling, developed new artistic principles characteristic of world literary processes. New themes, new interpretations, psychologism, modernist methods of describing reality, mythologising and other methodological tools entered the Iranian story. Women's creativity and children's literature were developed.

The 80s, and especially the 90s, of the 20th century are characterised by the entry of a new generation of women writers into the field of literature, a new version of female creativity and the female image. These writers continued the traditions of writers such as Simin Danisver, Shahrnoush Porsipur, Ghazale Alizadeh and Goli Terakki, who began their creative activities before the Islamic Revolution, and further enriched women's creativity. Among the women writers who began to enter the field of literature after the 80s are talented writers such as Manije Congkoli, Samira Aslanpur, Zehra Zevariyan, Wajihe Ali Akbari Somoni, Raziye Tüccar. The subject of their stories was an ordinary event in everyday life, the ordinary life of a person, and the aim was to penetrate more deeply into the heart of the protagonist, to express his feelings more deeply. This was a real literary event, despite the fact that it contradicted the established perceptions and ideas about the position of women in Islamic society.

In contemporary Iranian literature, the famous writer Raziye Tüccar has no equal in fully understanding the female heart, penetrating the deepest depths of the heart and revealing all its secrets. Raziye Tüccar is one of the greatest representatives of contemporary Iranian literature. The author writes in a unique style that distinguishes his works from other writers with the richness of his philosophical observations, the beauty of his language and style, and the presentation of social problems.

The author sees the world as grey, full of difficulties, describes it and ends his work in a sad mood. This is another feature of his works.

In his works, we can see such features as the intelligence characteristic of Iranian poet and writer Jalal Al-i Ahmad, the melodic and musical prose style characteristic of Ahmad Shamlu, the melancholy and depression characteristic of Mehdi Ehevan, and the expression of the "silent state of Iranian women, the explosion of female silence" characteristic of Fürugh Ferruzad.

Keywords: Literature, Iran, Islamic Revolution, Women, Raziye Tüccar.

İslam Devrimi Sonrası Kadın Edebiyatı

Doç.Dr. Oydin TURDİYEVA

Taşkent Devlet Doğu Bilimleri Üniversitesi, Taşkent, Özbekistan
oydint21@mail.ru

Özet

1979'da gerçekleşen İslam Devrimi, iki asır süren kraliyet yönetimine son vermiş ve ülkenin sosyo-politik ve manevi-kültürel hayatında değişimler gözlemlenmiştir. Bu değişimler İran edebiyatını da etkiledi. İran toplumunun çok yönlü olarak İslamlaştırılmasını amaçlayan eylemlerin baskısı ne kadar güçlü olursa olsun, eski, hatta orta çağ geleneklerini restore etmek için ne kadar girişimde bulunulursa bulunulsun, İran toplumu tamamen kapalı bir İslam toplumuna dönüşmedi veya kültürel değişimlerden habersiz kalmadı. Edebiyat, özellikle de öykü anlatımı, dünya edebi süreçlerine özgü yeni sanatsal ilkeler geliştirdi. İran hikayesine yeni temalar, yeni yorumlar, gerçekliği tanımlamada psikolojizm, modernist yöntemler, mitleştirme ve diğer metodolojik araçlar girdi. Kadın yaratıcılığı ve çocuk edebiyatı geliştirildi.

20. yüzyılın 80'li yılları, özellikle de 90'lı yılları, yeni bir kadın yazar kuşağının edebiyat alanına girişi, kadın yaratıcılığının ve kadın imgesinin yeni bir versiyonu ile karakterize edilir. Bu yazarlar, İslam Devrimi'nden önce yaratıcı faaliyetlerine başlayan Simin Danişver, Şehrnüş Porsipur, Gazzale Alizade ve Güli Terakki gibi yazarların geleneklerini sürdürmüş ve kadınların yaratıcılığını daha da zenginleştirmişlerdir. 80'lerden sonra edebiyat alanına girmeye başlayan kadın yazarlar arasında Manije Congkoli, Samira Aslanpur, Zehra Zevariyan, Vacihe Ali Akbari Somoni, Raziye Tüccar gibi yetenekli yazarlar bulunmaktadır. Onların öykülerinde konu, günlük yaşamdaki sıradan bir olay, bir insanın sıradan yaşamıydı ve amaç, kahramanın kalbine daha derinlemesine nüfuz etmek, duygularını daha derinden ifade etmektir. Bu durum, İslam toplumunda kadının konumuna ilişkin oluşmuş algı ve fikirlerle çelişmesine rağmen gerçek bir edebi olay olarak ortaya çıkmıştır.

Çağdaş İran edebiyatında, kadın kalbini tam olarak anlamada, gönlünün en derinlerine nüfuz etmede ve tüm sırlarını açığa çıkarmada ünlü yazar Raziye Tüccar'ın bir eşi benzeri yoktur. Raziye Tüccar, çağdaş İran edebiyatının en büyük temsilcilerinden biridir. Yazar, felsefi gözlemlerinin zenginliği, dil ve üslubunun güzelliği ve toplumsal sorunların sunumu ile eserlerini diğer yazarlardan ayıran benzersiz bir üslupla yazmaktadır.

Yazar, dünyayı gri, zorluklarla dolu olarak görür, onu betimler ve eserini hüznünlü bir ruh hali içinde bitirir. Bu da onun eserlerinin bir başka özelliğidir.

Eserlerinde İranlı şair ve yazar Celal Al-i Ahmed'e özgü zekâ, Ahmed Şamlu'ya özgü melodik ve müzikal nesir tarzı, Mehdi Ehevan'a özgü melankoli ve depresyon, Furuğ Ferruhzad'a özgü "İran kadınının sessiz halinin, kadın sessizliğinin patlaması"nın ifadesi gibi özellikleri görebiliriz.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat, İran, İslam Devrimi, Kadın, Raziye Tüccar

Female Thinker and Poet Mehseti Hanım Gencevi

Assoc. Prof. Könül HACIYEVA

Azerbaijan National Academy of Sciences, Bakü, Azerbaijan

konulhaciyeva75@gmail.com

ORCID: 0000-0001-5335-912X

Abstract

The poet Mrs. Manija with the Mehseti pseudonym had brightened as the star not only in Azerbaijan, also in the Middle East literature, and her life and creative activity coincidence to the 11th and 12th centuries. She had an untraditional relation to life, special world outlook and as a woman to courageous approach to the problems made Mehseti difference from other like-minded persons, or to say true from the persons with the same professions. The rubai genre took main place in poet's creative activity. During 12th century, there were not traditional to say poets together with the men, to deliberate with them, to get education as high as those periods gave opportunities, to play chess, to play on musical instruments and all these abilities made her difference. As it seems from her poets, to be proudly, self-respect and to work hard for the highest aims are the main peculiarities of poets, which characterizes the skilful image in the thoughts of readers. It is not by chance that to work hard, to be industrious she considered very respectful side of humans and woman thinker time by time repeated that the labour ability of humans difference them among all livings in the nature. Mehseti had always thought about the unfair acts and gripes among peoples, especially injustice when were against the women.

Keywords: Mehseti Ganjavi, Persian, Poet, Rubai, Thinker

Kadın Düşünür ve Şair Mehseti Hanım Gencevi

Doç. Dr. Könül HACIYEVA

Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Bakü, Azerbaycan

konulhaciyeva75@gmail.com

ORCID: 0000-0001-5335-912X

Özet

Orta çağ Doğu edebiyatında bir yıldız gibi parlayan Mehseti mahlaslı şair Menice Hanım hayatı ve edebi faaliyeti 11.-12.yüzyıllara rastlayan şairlerimizdendir. Hayata farklı yaklaşımı, bir kadın olarak birtakım önemli konulardaki cesur tavrı Kafkasya'da, tarihi bir Azerbaycan şehri olan Gence'de doğarak yetişen Mehseti'yi diğer meslektaşlarından farklı kılmıştır. Birçok kadın şairin faaliyet gösterdiği Orta çağ Gence'sinde daha çok Mehseti'nin adı meşhur olmuş, onun şiirleri tanınarak Balh'a, Horasan'a ün salmıştır. 12. yüzyıl için hiç de geleneksel olmayan erkeklerle beraber şiir toplantılarında Farsça şiir söylemek, döneminin imkân sağladığı kadar bilgilenmek, satranc oynayabilmek, ut çalmak Mehseti hanıma özgün meziyetlerdendi. Ayrıca hem Gence hükümdarının hem de Sultan Sencer'in sarayına yakın olmasına rağmen, onun şiirleri içerisinde neredeyse methe raslanılmıyor. Mehseti Gencevi hayata felsefi bakış açısıyla bakıyor, dünyayı bir düşünür hanım gözüyle inceliyordu. Çalışmayı, emekle uğraşmayı insanın en temel özelliği olarak kabul eden düşünür hanım yeryüzünün eşrefi sayılan insanları diğer canlılardan farklı kılan şeylerden en önemlisinin emek olduğunu defalarca vurguluyor. Farsça kaleme aldığı rübailerde hayatın geçici olmasından, kısa ömrü ganimet bilmekten bahseden sanatçı, şiirleriyle insanları zaten kederi çok, sevinci az olan dünyada barış içinde yaşamaya davet ediyor. Mehseti Gencevi'nin rübailerini Azerbaycan Türkçesine Nigâr Refibeyli çevirmiştir. Daha bir kadın düşünürün, şairenin nefesiyle yeni hayat kazanan bu dörtlüklerin birçoğunun günümüzde de dünyanın garip işlerine, hayata felsefi yaklaşım açısından güncel olduğu inkâr edilemez. Mehseti Gencevi'nin adeta filosof tabiri ile söylemiş olduğu fikir ve görüşlerinden yaşına, cinsiyetine, milliyetine, dil, din, sosyal tabakasına bakılmaksızın herkes faydalanabilir. İnsanın insana yaptığı haksızlık, özellikle ise kadına karşı yönelen şiddet ve adaletsizlik de Mehseti'yi düşündüren ve kaygılandıran konulardandı. O, insanlar arasında merhametin, hoşgörünün ve anlayışın taraftarıydı. Birçoklarının günümüzde bile dile getirmediği hususlara Mehseti Hanım bir düşünür olarak değinmiş, bu konulardaki kendi cesur tavrını ortaya koymuştur. Mehseti Gencevi'nin iç dünyası çağdaş günümüzde de kendi enginliği ve genişliği ile okuyucuların dikkatini çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Düşünür, Farsça, Gence, Kadın, Mehseti Hanım, Şair.

Women's Problems in Celâl Âl-i Ahmed's Story Titled " Âftab-ı Leb-i Bam"

Aslı SÜRĞİT

Independent Researcher, İstanbul, Türkiye

surgitasli@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7618- 0971

Abstract

Celâl Âl-i Ahmed is one of the leading names of modern Iranian literature. He wrote many works in different genres of literature. He is mostly known for his stories. Celâl Âl-i Ahmed dealt with social problems in an impressive style in his works. One of the issues that Âl-i Ahmed focused on the most was the problems experienced by women. In her works, the author critically expresses the fact that women are deprived of their right to education, raised as uncultured individuals, treated as second-class citizens, and exposed to domestic violence. Arguing that women are oppressed and exploited by men, Ahmed envisioned a world where women are educated, cultured and more visible in business life. He defended the idea that especially young girls should receive a qualified education and have a profession. In this paper, Celâl Âl-i Ahmed's story will be focused on and the women's problems in the story will be determined. The text in question describes the tragedy of a nuclear family consisting of a mother, father and two daughters. There is an uneasy and tense atmosphere at home. Because the father is very careless, rude and cruel towards his wife and daughters. Although he is meticulous about complying with religious rituals, he inflicts psychological and physical violence on his family. Instead of showing love and affection to his teenage daughters, he constantly scolds them. Young girls are obliged to immediately fulfill every wish of their fathers. He prepares pitchers when he is going to perform ablution, and boils the samovar when he is going to drink tea. If these matters are delayed even a little, the man will end up in trouble and make the world difficult for his wife and daughters. This situation inevitably negatively affects the psychological development of young girls. This means that individuals with low self-confidence participate in society. Celâl Âl-i Ahmed, in his story "Âftab-ı Leb-i Bam", dealt with the problems experienced by women realistically through the image of an insensitive and cruel father.

Keywords: Celâl Âl-i Ahmed, Modern Iranian story, "Âftab-ı Leb-i Bam", Women's problem.

Celâl Âl-i Ahmed'in Âftab-ı Leb-i Bam İsimli Öyküsünde Kadın Sorunları

Aslı SÜRGİT

Bağımsız Araştırmacı, İstanbul, Türkiye
surgitasli@gmail.com
ORCID: 0000-0002-7618- 0971

Özet

Celâl Âl-i Ahmed, modern İran edebiyatının önde gelen isimlerindedir. Edebiyatın farklı türlerinde çok sayıda eser kaleme almıştır. Daha ziyade öyküleriyle maruftur. Celâl Âl-i Ahmed, eserlerinde toplumsal sorunları etkileyici bir üslupla işlemiştir. Ahmed'in üzerinde en fazla durduğu konuların başında kadınların yaşadığı sorunlar gelmiştir. Yazar, eserlerinde kadınların eğitim alma hakkından mahrum bırakılıp kültürsüz bireyler olarak yetiştirilmelerini, ikinci sınıf insan olarak muamele görmelerini ve aile içi şiddete maruz kalmalarını eleştirel bir tavırla dile getirmiştir. Kadınların erkekler tarafından ezildiğini ve sömürüldüğünü savunan Ahmed, kadınların eğitilmiş, kültürlü ve iş hayatında daha görünür olduğu bir dünya tasavvur etmiştir. Özellikle genç kızların nitelikli bir eğitim görmeleri ve meslek sahibi olmaları gerektiği fikrini savunmuştur.

Bu bildiride, Celâl Âl-i Ahmed'in "Âftab-ı Leb-i Bam" isimli öyküsü odağa alınacak ve öyküdeki kadın sorunları tespit edilecektir. Bahsi geçen metinde anne, baba ve iki kız çocuğundan oluşan çekirdek bir ailenin trajedisi anlatılmaktadır. Evde huzursuz ve gerilimli bir atmosfer yaşanmaktadır. Çünkü baba, eşine ve kızlarına karşı oldukça umursamaz, kaba ve zalimdir. Dini ritüellere riayet etme konusunda oldukça titiz davranmasına rağmen ailesine psikolojik ve fiziksel şiddet uygulamaktadır. Ergenlik çağına giren kızlarına sevgi ve şefkat göstermek yerine onları devamlı azarlamaktadır. Genç kızlar, babalarının her isteğini hemen yerine getirmekle mükelleftir. O, abdest alacağı vakit ibrikleri hazırlamakta, çay içeceği vakit semaverini kaynatmaktadır. Bu işlerin biraz geciktirilmesi durumunda adam kıyameti kopartmakta, eşine ve kızlarına dünyayı dar etmektedir. Bu tablo, kaçınılmaz olarak genç kızların psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu ise topluma özgüveni düşük bireylerin katılması anlamına gelmektedir. Celâl Âl-i Ahmed, "Âftab-ı Leb-i Bam" isimli öyküsünde, kadınların yaşadığı sorunları duyarsız ve zalim baba imgesi aracılığıyla gerçekçi bir şekilde ele almıştır.

Anahtar Kelimeler: Celâl Âl-i Ahmed, Gün Batarken, Kadın sorunları, Modern İran edebiyatı.

Some Style Characteristics of the Mystical Prose of Mawlano Jalaluddin Rumi

Gaforova Umeda ABDULLOEVNA

Khujand State University, Tacikistan

umedagafari1@mail.ru

Abstract

The article is devoted to analysis of stylistic features of prose works of famous representative of Persian-Tajik literature Mavlono Jalaluddin Rumi, such as “Majolisi sab’a”, “Fihi ma fihi” and “Maktubot”. Having research the compositional and stylistic features of this significant works, the author comes to conclusion that the style of Mavlono Jalaluddin Rumi is distinguished by the skillful usage of beautiful and simple phrases, ayats and hadiths, Arabic and Persian poems, stories about Prophets and Sufis, missioners and prayers, which, tanks to solemn tone and Ascetic education had fascinating outcome on listeners and readers.

Keywords: Faith, “Fihi Mo Fihi”, Love, “Majalisi Saba”, Maulana, Peculiarity, Style, Scientist, Sufi.

Аннотатсия Баъзе Вижагиҳои Сабкии Насри Ирфонии Мавлоно Ҷалолуддини Румӣ

Gaforova Umeda ABDULLOEVNA
Khujand State University, Tacikistan
umedagafari1@mail.ru

Хулоса

Мақола ба баррасии вижагиҳои сабкии осори мансури намояндаи барҷастаи адабиёти форсу тоҷик Мавлоно Ҷалолуддини Румӣ, аз қабилӣ «Маҷолиси сабъа», «Фиҳи мо фиҳи» ва «Мактубот» бахшида шудааст. Муаллиф бандубаст ва хусусиятҳои сабки нигориши ин осори мондагорро мавриди таҳқиқ қарор дода, ба хулосае меояд, ки сухани Мавлоно Ҷалолуддини Румӣ бо ибороти шевову сода ва истифодаи моҳирона аз оёту аҳодис ва ашъори арабиву форсӣ, қиссаҳои анбиёву авлиё, муноҷоту дуоҳо бо лаҳни пурвиқори олимона ва маорифи зоҳидона ба шунавандагон ва хонандагон таъсири эъҷозангез доштааст.

Калидвожа: Сабк, Вижагӣ, Мавлоно, «Фиҳи Мо Фиҳи», «Маҷолиси Сабъа», Ишқ, Имон, Ориф, Суфӣ.

Mawlana Jalaluddin Balkhi and Attor Nishopuri

Muhriddin Nizomi ZAYNIDDIN

*Tajik State Institute of Culture and Arts Named after Mirzo Tursunzoda, Dushanbe, Tajikistan
Nizomi73@mail.ru*

Abstract

In this article, the author examines the influence of Sheikh Attor Nishopuri on the formation of the spiritual world of Mawlana Jalaluddin Balkhi and his work.

The author of the article analyzed the information of the authors of literary and mystical sources and the opinions of modern researchers, including Shamsiddin Ahmadi Afloki, Fariduni Sipahsolor, Davlatshahi Samarkandi, Abdurrahman Jami, Ronald Nicholson, Anna Marie Schimmel, Badeuzzamoni Furuzonfar and others.

The author of the article is of the opinion that great literary and mystical personalities played an effective role in the spiritual maturity of Mawlana, and meanwhile Attori Nishopuri had a great influence on his life and thoughts.

According to the researcher, Attar's influence can be observed in the form and content of Mawlana's poetry and "Masnavi Manavi". To prove his opinion, the author found many individual verses and fragments of verses from the works "Dewan Kabir" and "Masnavi Manavi", in which Mawlana mentioned Attar and his spiritual place with great respect and sincerity. The author also gave examples of many ghazals from Mawlana's diwan, which were performed after Attar's ghazals.

Another point on which the author of the article shows the influence of Attor on the spiritual maturity, thinking and creativity of Mawlana is that the source of about 35 "Masnavi" stories are the works of Sheikh Attar.

In the end, the author came to the conclusion that the role of Sheikh Attori Nishopuri in the spiritual world of Mawlana was very great and had a great influence on the maturity of this great scientist.

Keywords: Attori Nishopuri, "Devani Kabir", Influence, Irfan, "Masnavi Manavi", Mawlana Jalaluddin Balkhi, Maturity.

Мавлоно Љалолуддини Балхї Ва Аттори Нишопурї

Muhriddin Nizomi ZAYNIDDİN

*Tajik State Institute of Culture and Arts Named after Mirzo Tursunzoda, Dushanbe, Tajikistan
Nizomi73@mail.ru*

Хулоса

Дар ин мақола муаллиф перомуни таъсиргузори Шайх Аттори Нишопурї дар ташаккул ва камолоти ҷаҳони маънавии Мавлоно Ҷалолуддини Балхї ва эҷодиёти ӯ баҳс кардааст.

Муаллифи мақола барои тарҳи дурусти масъала ва баёни дараҷаи таҳқиқи мавзӯ нахуст маълумоти муаллифони манобеи адабию ирфонӣ ва андешаҳои муҳаққиқони муосир, аз ҷумла Шамсиддин Аҳмади Афлокӣ, Фаридуни Сипаҳсолор, Давлатшоҳи Самарқандӣ, Абдурраҳмони Ҷомӣ, Роналд Николсон, Анне Мари Шиммель, Бадеъуззамони Фурӯзонфар ва дигаронро мавриди таҳлилу баррасӣ қарор додааст.

Муаллифи мақола бар ин назар аст, ки дар камолоти маънавии Мавлоно шахсиятҳои бузурги адабию ирфонии гузаштаю муосири ӯ нақши муассирдоранд, ки дар ин миён Аттори Нишопурї дар зиндагию афкори Мавлоно таъсири азим гузоштааст.

Ба назари муҳаққиқ, таъсири Атторро дар шакл ва муҳтавои осори манзуму мансури Мавлоно бахубӣ метавон мушоҳида кард. Барои исботи андешаи худ, муаллиф аз таркиби “Девони кабир” ва “Маснавии маънавӣ” байтҳои алоҳидаю пораҳои манзуми зиёде пайдо кардааст, ки дар онҳо Мавлоно аз Аттор ва ҷойгоҳи маънавии ӯ бо эҳтиром ва ихлоси беандоза ёд кардааст. Ҷамчунин, муаллиф намунаи ғазалиёти зиёдеро аз девони Мавлоно овардааст, ки дар пайравии ғазалиёти Аттор суруда шудаанд. Мавлоно, илова бар ин, баъзе байту мисраъҳоро аз ғазалиёти Атторро тазмин кардааст.

Нуктаи дигаре, ки муаллифи мақола бар мабноси он таъсири Атторро дар камолоти маънавӣ, андеша ва эҷодиёти Мавлоно нишон медиҳад, ин аст, ки маъҳази ҳудуди 35 ҳикояти “Маснавии маънавӣ” аз осори Шайх Аттор аҳз шудааст.

Дар охир, муаллиф бар ин натиҷа расидааст, ки нақши Шайх Аттори Нишопурї дар ҷаҳони маънавии Мавлоно хеле бузург буда, барои камолоти ин орифи бузург таъсири азим расонидааст.

Вожаҳои Калидӣ: Аттори Нишопурї, Мавлоно Ҷалолуддини Балхї, “Девони кабир”, “Маснавии маънавӣ”, ирфон, камолот, таъсир.

Reflection of the Word “May” in the Songs Of Mavlano

Sufizoda Shodimuhammad ZIKRIOPUR

National Academy of Sciences of Tajikistan, Tajikistan

sufizadeh@gmail.com

Abstract

The author tried to substantiate the repeatedly use of the word «wine» in Mawlana’s verses with reliable evidence. We point out the need for careful analysis of ancient rituals, including the veneration of an intoxicating drink, and at the same time a deity called “Hauma” one of the Avestian goddesses in pre-Islamic Iranian culture closely related to Indian “Soma” will help in understanding the place and drinking ceremonies and their reception in literature. The author analyzes the history of the origin of wine described in such books as “Navruznama” of Umar Khayyam, “Javame’-ul-hikayat” by Muhammad Afi Bukharai, “Nafais-ul-funun” by Muhammad ibn Mahmud Amuli, “Rahat-us-sudur” of Rawandi and etc. Mawlana, paying attention to the precious ancient cultural and religious traditions used a number of different meanings of the word «wine» in his poetry.

Keywords: Asceticism, Cupbearer, Grape, Hauma, Metaphorical wine, Mysticism, Real wine, Red wine, Sufism, Wine.

Инъикоси Вожаи «Май» Дар Сурудаҳои Мавлоно

Sufizoda Shodimhammad ZIKRIOPUR
National Academy of Sciences of Tajikistan, Tajikistan
Sufizadeh@gmail.com

Хулоса

Муаллифи мақола саъй намудааст, ки бозтоби вожаи майро дар ашъори Мавлоно бо далоили муътамад мавриди баррасӣ қарор диҳад. Муҳаққиқ иброз медорад, ки бознигарии пажӯҳиши дақиқи расму оинҳои куҳан, аз ҷумла парастии нӯшобаи мастиовар ва ҳамзамон илоҳае бо номи «ҳаума»-и авестой дар фарҳанги қаблазисломии тоҷик, ки бо «Сома»-и ҳиндӣ пайванди танготанг дорад, дар бозшинохти ҷойгоҳ ва маонии бода дар фарҳангу адаби порсии тоҷикӣ аҳаммияти вижа дорад. Инчунин, муаллиф зикр мекунад, ки роҷеъ ба таърихи пайдоиши шароб дар кутубе амсоли «Наврӯзнома»-и Хайём, «Ҷавомеъ-ул-ҳикоёт»-и Муҳаммадавфии Бухорӣ, «Нафоис-ул-фунун»-и Муҳаммад ибни Маҳмуди Омулӣ, «Роҳат-ус-судур»-и Ровандӣ маълумот дода шудааст. Мавлоно бо тавачҷуҳ ба осори гаронарзиши мутақаддимон анвои бодаро дар осораш тавсиф намудааст.

Калидвожаҳо: Бода, Ирфон, Тасаввуф, Соқӣ, Ангур, Май, Зухд, Хум, Ток, Ҳақиқӣ, Маҷозӣ

Not All Gazels of Moulana Jalaluddini Balkhii Rumi Are Ghazel
(Some of the Poetic Forms of the Lyrics of Moulana Jalaluddin Balkhii Rumi)

Dr. Okhonniyozov Varka DUSTOVICH

National Academy of Sciences of Tajikistan, Tajikistan
warqaiokhoniyozi@gmail.com

Abstract

Despite the immense fame of the personality and works of Mawlana Jalaluddin Balkhi Rumi, not all aspects of his life and details of his works have been revealed and proven. In a short article that is planned to be presented for the Persian Speaking Countries International Philology Symposium (Malatya, Turkey, December 15, 2023), one of the aspects of his lyrics that has not yet been properly studied and researched, will be discussed. This aspect is genre definitions of the poetic works of Mawlana Jalaluddin, in particular his ghazals. Most of the scientists and scholars who dealt with the Jalaluddin heritage confirm the genre ghazal as the most popular genre among his lyrics. The planned article will present some real facts to prove that not all the lyrics under genre ghazal match this poetical genre.

Along with dozens of examples, selections and Divans of Mawlana Jalaluddin Balkhi published in different countries (Afghanistan, Azerbaijan, Pakistan, Russia, Tajikistan, Turkey, Iran), there has been published his "Devani Kabir" ("Grate Divan") in 2007 in Tajikistan in four volumes.

This release was devoted to the 800th Anniversary of Jalaluddin and is recognized as one of the greatest successes of the scholars of the National Academy of Sciences of Tajikistan. Of course, the text of this work was developed and compiled based on the reliable and valuable texts that published by the famous scholars of the Persian-speaking countries, especially the Iranian scholars. The work was carried out in comparison with those releases as well as the copies that are kept at the Academy library. Using the comparison method doubles its value and the authenticity of the text. The author of the preface of "Divani Kabir" stated the number of ghazals in the Divan as 3100.

Keywords: Divani Kabir, Ghazals, Mawlana Jalaluddin Balkhi Rumi,

На Ҳамаи Ғазалҳои Мавлоно Ҷалолуддини Балхӣ Румӣ Ғазаланд
(Фишурдаи гузориши илмӣ перомунӣ баъзе аз шаклҳои шеърӣ ашъорӣ лирикии
Мавлоно Ҷалолуддини Балхӣ Румӣ)

Dr. Охонниёзов Варқа ДУСТОВИЧ
National Academy of Sciences of Tajikistan, Tajikistan
wargaiokhoniyozi@gmail.com

Хулоса

Бо вучуди шуҳрати беандоза доштани шахсият ва осори Мавлоно Ҷалолуддини Балхӣ Румӣ, на ҳамаи тарафҳои ҳаёт ва вежагиҳои осораш ошқору собит гардидаанд. Дар гузориши кӯчаке, ки барои Симпозиуми байналмилалӣ филологияи кишварҳои форсизабон (Persian Speaking Countries International Philology Symposium, Malatya, Turkiye, December 15, 2023) пешниҳод мегардад, як тарафи ҳанӯз дуруст наомӯхта ва пажӯҳишнадидаи осори назми Мавлоно Ҷалолуддин, яъне дуруст муайян намудани навъҳо ё жанрҳои ашъораш, мавриди баррасӣ қарор гирфтааст. Ба сухани дигар, аксари кулли донишмандон ва пажӯҳандагони эҷодиёти ин вучуди аҷиб ва истеъдоди наҷиб осори ғиноӣ ўро асосан аз ғазал иборат донистаанд, вале на ҳамаи ғазалҳои Мавлоно дар қолаби жанри ғазал сароида шудаанд. Ҳадафи мақолаи банақшагирифташуда ҷалби таваҷҷуҳи Мавлавишиносон ба навъи дигари шеърӣ ашъорӣ ғиноӣ ў аст, ки ғазал нест.

Дар баробари борҳо ва даҳҳо бор нашр гардидани намунаҳо, мунтахаббот ва куллиёти девони Мавлоно Ҷалолуддини Балхӣ дар кишварҳои гуногун (Афғонистон, Озарбойҷон, Покистон, Русия, Тоҷикистон, Туркия, Эрон), соли 2007, ба истиқболи 800 солагии ин нобиға, нашри “Девони кабир” дар Тоҷикистон дар ҷаҳор ҷилд анҷом гардид, ки аз бузургтарин ибтикороти аҳли дониши Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон ба шумор меояд. Албатта, матни ин асар бар мабноси муноси муътамад ва арзишманди донишварони даври мамолики форсизабонон, хосса Эрон ва аксаран дар муқоиса таҳия ва тадвин гардидааст ва ин амал арзиши он ва саҳеҳияти мутунро боз ҳам возеҳ ва боварибахш мегардонад. Дар сарсухани ҳамин Девон таҳиягари муноси осори Ориф теъдоди ғазалҳои “Девони кабир”-ро 3100 гуфтааст. Вале, агар мо ин теъдоди ғазалҳоро дар тарозуи яке аз талабҳои шакли жанри ғазал бар кашем, он гоҳ маълум мегардад, ки на ҳамаи онҳо ғазал ҳастанд.

Ҳақ ба ҷониби он донишмандон ҳаст, ки ҳангоми ёд аз ғазалҳои Мавлоно калимаи “тарона”-ро дар радифи ғазал истеъмол мекунанд, зеро иддае аз сурудаҳои ин Орифи ошиқ ҷунон сабук ва зудҳифз ҳастанд, ки ба таронаҳои халқӣ шабоҳат пайдо мекунанд. Маҳз шакл ва сохти ин гуна ашъор онҳоро аз ҷаҳорҷӯби жанри ғазал берун месозанд. Аз ин лиҳоз, зарур аст ғазалҳои Мавлоно Ҷалолуддини Балхӣ аз ҷиҳати шакл ва тарзи қофиябандӣ дида баромада шаванд. Таҳлил ва мушоҳидаҳои пешакии мо нишон медиҳанд, ки бархе аз ғазалҳои девони Ориф ба доираи талаботи жанри ғазал тобеъ нестанд, зеро:

- шакли қофиябандии онҳо дигар аст;
- воҳиди шеърӣ онҳо банд аст на байт;
- ин намуди ашъор бар сабк ва шеваи таронаҳои халқӣ (сурудҳо) суруда шудаанд;
- шеваи гуфтор (лафзи бадеӣ) ва тасвири таъбирҳои онҳо соддаву равонанд;
- шӯро ҳаяҷони гӯянда дар онҳо фаровон ба назар мерасад;
- сароидани онҳо дар навоҳои баланди шӯрангез анҷом шуда ба мативҳои ҳолатҳои беҳудӣ рост меояд;
- онҳо аз ҷиҳати сохтор ва шакли адабӣ ба навъҳои мусаммату тарҷеъот марбутанд.

Love in Mavlano's Rubai

Kholova Farzona RAHMATULLOEVNA, Salim KHATLANI

International University of Foreign Languages of Tajikistan Named after Sotim Ulughzoda Dushanbe, Tajikistan
farzona@mail.ru

Abstract

In this article, the topic of love in the narratives of the scholar of the wisdom Mawlana Jalaluddin Balkhi is discussed. The author believes that love is the capital of spirituality, and in its rays, it reflects the radiance and symbol of goodness in the sorrowful sorrow of humanity, as it is a mirror, in the light of which everyone sees his own image and picks up skirts from the air and passion. In describing the sorrow of love, a person matures, gains treasure from suffering, and succeeds in the pursuit of truth. And this love, which is beyond mere whims and metaphorical love, is prominently described in the stories of Mawlana Jalaluddin Balkhi.

Keywords: Capital, Image wisdom, Love, Mirror, Rubai, Spirituality, Vision.

Ишқ Дар Рубоиёти Мавлоно

Kholova Farzona RAHMATULLOEVNA, Salim KHATLANI

International University of foreign languages of Tajikistan named after Sotim Ulughzoda Dushanbe, Tajikistan
Farzona@mail.ru

Хулоса

Дар мақолаи мазкур мавзуи ишқ дар рубоиёти орифи равшанзамир Мавлоно Ҷалолуддини Балхӣ баррасӣ мегардад. Муаллиф бар он аст, ки ишқ сармояи маънавият аст ва дар шуои хеш тобиш ва рамӯзи нақӯиро дар ғамномаи ҳузнангези башарият ба намо дорад, ҳамчунон оинаест, ки ҳар касе дар партави он симои хешро мебинад ва аз варои ҳавову ҳавас доман мечинад. Дар тавсифи ғамномаи ишқ инсон ба камол мерасад, аз ранҷ ганҷ ба даст меорад, ба висоли ҳақ комёб мешавад. Ва ҳамин ишқ, ки фаротар аз ҳавову ҳавасу муҳаббати маҷозист, дар рубоиёти Мавлоно Ҷалолуддини Балхӣ ба таври барҷаста тасвир шудааст.

Калидвожа: Ишқ, Рубой, Маънавият, Висол, Оина, Тасвир, Ориф, Сармоя

You Are the Sun of the East and West

Umarjani MİRZOSHARİF

Bakhtar State University Named after Nasiri Khusrav, Tajikistan

Abstract

Maulana Jalaluddin Balkhi is considered one of the most prolific Sufi poets of Persian-Tajik classical literature. That is why he remains in the history of mankind like the sun, whose precious works and his noble words had a great and beneficial effect not only on the literature of the East, but also on the literature of the West. The literary legacy of this great man has been studied and discussed by literary experts and researchers from time to time and translated into different languages of the world. Maulana's works have been highly appreciated not only by literary critics and researchers, but also by all sections of the society. It goes without saying that the precious works of Maulana Rum remain a vast area that requires new study and research in every era of literature. That is why, in writing the article, the author touched on an important and important topic and made a useful research in connection with the literary heritage of Mawlana Jalaluddin Balkhi and the topic of love from his point of view. The researcher's opinions have a completely scientific basis, and his conclusions on the topic "You are The Sun of the East and West" have value and importance.

Keywords: East, Investigation, Literature, Love, Maulana, Research, Poet, Poetry, Sufism, Teacher, West, Youth.

Офтоби Машриқу Мағриб Туй

Umarjani MİRZOSHARIF

Bakhtar State University Named After Nasiri Khusrav, Tacikistan

Хулоса

Мавлоно Ҷалолиддини Балхӣ аз шоирони суфии сермаҳсули адабиёти классикии форс – тоҷик ба ҳисоб меравад. Ҳамин аст, ки ӯ дар таърихи аҳли башар чун офтоберо мемонад, ки шаъшаъапошии асарҳои гаронарзишашу каломи нобаш на танҳо ба адабиёти Машриқзамин, балки ба адабиёти Фарб низ таъсири бузургу судманде расонидааст.

Мероси адабии ин марди бузургро адабиётшиносону пажӯҳишгарон давра ба давра мавриди таҳқиқу баррасӣ қарор дода, ба забонҳои гуногуни ҷаҳон тарҷума намудаанд. Осори Мавлоно аз ҷониби на танҳо адабиётшиносону пажӯҳишгарон, балки ҳама гуна табақаи ҷомеа баҳои баландро касб намудааст.

Ногуфта намонад, ки осори гаронбаҳои Мавлонои Рум майдони фарохеро мемонад, ки дар ҳама давраи адабиёт омӯзиш ва таҳқиқи ҷадидеро тақозо менамояд, ҳамин аст, ки муаллиф дар навиштани мақола ба мавзуи муҳимму мубрам даст зада, дар робита ба мероси адабии Мавлоно Ҷалолиддини Балхӣ ва мавзуи ишқ аз диди ӯ таҳқиқи судмандеро анҷом додааст. Андешаҳои муҳаққиқ комилан асоси илмӣ дошта, натиҷагириҳои ӯ дар мавзуи “Офтоби Машриқу Мағриб туй” дорои арзишу аҳамиятанд.

Калидвожаҳо: Мавлоно, шоир, шеър, таҳқиқ, пажӯҳиш, ишқ, тасаввуф, адабиёт, Шарқ, Фарб.

Following Turkish Poets to the Poems Shawkati Bukhoroi

Naimzoda Qudratullo QAHOR

Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Bokhtar, Tajikistan
Furugh2000@mail.ru

Abstract

This article is about the traditions of the literary Tajik people- about the influence and impact of the poems of representatives of Persian-Tajik literature and Turkish literature. The author tried to show this tradition on the example of the poems of Shavkat Bukharai and representatives of Turkish literature.

Keywords: Delicatessen, Gazelle, Literary traditions, Ottoman, Owner, Shuaro, Style, Tattabad, Tazmin, Typical compositions.

Пайравии Шоирони Турк Ба Ашъори Шавкати Бухорої

Naimzoda Qudratullo QAHOR

Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Bokhtar, Tajikistan
Furugh2000@mail.ru

Хулоса

Дар ин мақола сухан дар бораи анъанаи суннати адабӣ- таъсирпазирӣ ва таъсиргузори ашъори намояндагони адабиёти форс- тоҷик ва адабиёти туркӣ меравад. Муаллиф кӯшиш намудааст, ки ин анъанаро дар мисоли ашъори Шавкати Бухорой ва намояндагони адабиёти Турк нишон диҳад.

Калидвожа: Суннатҳои Адабӣ, Шуаро, Соҳибзавқ, Сабк, Тазмин, Усмонӣ, Ғазал, Нозуқхаёли, Таркибҳои Хос, Таттабуъ.

Substantial Features of the Conceptions Designating Flowers and Plants

Nazarov Mehrubon NIYOZMADOVICH

Bokhtar State University named after Nosir Khusrav, Bokhtar, Tajikistan
nazarov.mekhrubon@list.ru

Abstract

The author in this article tried to research the meaning and features of the conceptions «Flowers and plants» from the linguistic point of view. With this purpose he analyzed the using of terms “flowers and plants” in classical poets gazzels including Saadi, Hofiz, Mavlavi and Kamol.

The author had also considered various opinions of the scientists due to this theme and has made his own conclusions.

Keywords: Conception, Flower, Hyacinth Abd Jasmin, Metaphor, Plant, The Language of the poem, Word.

Вижагиҳои Маъноии Мафҳумҳои Ифодагари Гулу Гиёҳ

Nazarov Mehrubon NIYOZMADOVICH

Bokhtar State University named after Nosir Khusrav, Bokhtar, Tajikistan
nazarov.mekhrubon@list.ru

Хулоса

Дар мақола муаллиф кӯшидаст, ки мафҳумҳо ва вижагиҳои гулу гиёҳ-ро аз нигоҳи забоншиносӣ таҳлилу тадқиқ намояд. Бо ин мақсад ӯ истифодаи гулу гиёҳ –ро дар ғазалиёти шоирони классик, аз қабилӣ Саъдӣ, Ҳофиз, Мавлавӣ ва ва Камол пайғирӣ намӯда, фикру андешаҳои донишмандонро вобаста ба масъалаҳои мавриди назар оқилона хулоса ва ҷамъбаст намудааст.

Калидвожаҳо: забони шеър, услуби бадеӣ, вожа, мафҳум, маҷоз, гул, гиёҳ, сунбул ва суман.

Characteristics of the Genre Qit'a of Vaizi Qazvini

Assoc. Prof. Shoev A.A.

Tajik State Pedagogical University Named after S. Ayni, Dushanbe, Tajikistan
sayron80@mail.ru.

Abstract

One of the popular and widely used genres of classical Persian-Tajik literature is the qit'a. Medieval theoreticians called the qit'a a beheaded gazelle. Because its text is often found in odd rhyming form and sometimes in double rhyming. The qit'a is the main topic and the axis of ethics in all topics. Classical poets well understood the features of the genre and its structural essence and capacity, and decorated a certain part of their works with the genre of the qit'a.

In the history of literature, there are even poets like Ibni Yamen and Anwari Abevardi, who became famous in using genre qit'a. Vaizi Qazvini is not among these notables, but he continued the tradition of using genre qit'a in the 17th century and presented good examples of this genre to the reader in his divan. This article discusses the qit'as of Vaizi Qazvini. Using historical, comparative historical methods, recognition of literary genres, interpretation of literary works, statistics, etc., the author came to the conclusion that Vaizi Qazvini showed great skill in qit'a and placed his speech in the genre of qit'a. Another thing is that the preacher has chosen the topics according to the genre of the qit'a, and among them is the topic of ethics, which is characteristic of this genre. The text of most parts of the poet's songs are in odd rhyming, and this is also a special feature of the genre in question. In the qit'as created by the poet, there is also a historical element and so on. All these features, which have been mentioned, are characteristic of the qit'as of Vaiz Qazvini and show his skill, talent and art of speech creation.

Keywords: Art, Fiction, Literature, Meter, Poetry, Radif, Rhyme, Qit'a, Vaiz Qazvini, Theme.

Муқаттаоти Воизи Қазвинӣ Ва Мухтассоти Онҳо

Assoc. Prof. Shoev A.A.

Tajik State Pedagogical University Named after S. Ayni, Dushanbe, Tajikistan
sayron80@mail.ru

Хулоса

Аз жанрҳои маъмул ва серистеъмоли адабиёти классикии форсу тоҷик қитъа ба шумор меравад. Қитъаро назариядонҳои асримиёнагӣ ғазали сарбуррида гуфтаанд. Зеро матлаи он аксар вақт дар шакли қофиябандии тоқ ва баъзан дар қофиябандии чуфт воқеъ мегардад. Қитъа дар тамоми мавзӯҳо гуфта шавад ҳам, мавзуи асосӣ ва меҳвари он ахлоқ мебошад.

Шоирони классикӣ вижагиҳои жанрӣ ва моҳияти сохториву зарфияти онро хуб дарк намуда, қисмати муайяни давовини ҳешро маҳз бо жанри қитъа оро додаанд.

Дар таърихи адабиёт ҳатто шоироне ҳам мисли Ибни Ямин ва Анвари Абевардӣ ба қайд гирифта шудаанд, ки дар қитъасарой номвар гаштаанд. Воизи Қазвинӣ дар сафи ин номварон набошад ҳам, дар асри 17 анъанайи қитъасароиро идома бахшида, намунаҳои хуби жанри мазкурро дар девони худ манзури хонанда кардааст.

Дар ин мақола дар бораи қитъаҳои Воизи Қазвинӣ баҳс шудааст. Муаллиф бо истифода аз методҳои таърихӣ, таърихӣ муқоисавӣ, шинохти жанрҳои адабӣ, шарҳи осори адабӣ, омор ва ғайра ба ин натиҷа расидааст, ки Воизи Қазвинӣ дар қитъасарой маҳорати олии нишон дода, сухани худро дар жанри қитъа ҷойгир намудааст. Дигар ин ки Воиз мавзӯҳоро ба жанри қитъа мувофиқ интихоб кардааст ва аз ҷумлаи онҳо мавзуи ахлоқ мебошад, ки хоси жанри мазкур аст. Матлаи аксари қитъаҳои сурудаи шоир дар қофиябандии тоқ воқеъ гаштаанд ва ин ҳам махсуси жанри мавриди назар аст. Дар мақтаи қитъаҳои эҷодкардаи шоир моддаи таърих низ дида мешавад ва ғайра. Ҷамаи ин вижагиҳо, ки гуфта шуд, хоси қитъаҳои Воизи Қазвинӣ буда, аз маҳорату истеъдоду ҳунари суханофаринии вай дарак медиҳанд.

Калидвожаҳо: Қитъа, Мавзӯ, Бадеият, Махсусият, Воизи Қазвинӣ, Радиф, Шеър, Қофия, Адабиёт, Санъати Бадеӣ.

Evhaduddin-i Merâğî's Christian Themed Ghazali

Dr. Güneş Muhip ÖZYURT

Ankara Yıldırım Beyazıt University, Persian Language and Literature, Ankara, Türkiye

gmozyurt@ybu.edu.tr

ORCID: 0000-0001-9636-9424

Abstract

In their poems, Classical Persian poets mentioned the objects, people, communities, traditions and cultures they observed in their surroundings in addition to their own emotions and thoughts. One of the communities the poets observed in the vast geography where the Persian literature flourished is the Christian community. Consequently, concepts belonging to Christianity were included in the diwans of several Persian poets in varying degrees. Awhad al-Din Maraghî (d. 1338) has a ghazal that exemplifies this phenomenon. In this particular poem, Awhad al-Din Maraghî mentioned objects and concepts pertaining to Christianity and the names of Christian religious figures within similes and metaphors. Awhad al-Din's ghazal is important because it summarizes the knowledge that was available to Persian poets. Awhad al-Din Maraghî lived in Caucasia, a borderland between Muslim and Christian countries. Therefore it is possible that he had more opportunity to learn the Christian ways and customs. The fact that he composed such a ghazal is a good example of how the location and time in which the poets lived had an impact on the content of their poetry. Awhad al-Din probably had two intentions when coming up with such a theme in his ghazal. First, he wanted to generate a congruence of concepts by using words related to a certain subject throughout his poem and thus he imbued his work with a poetic flavor that would cater to his audience. Secondly, he wanted to prove how knowledgeable and sophisticated he was by displaying his command of Christian terminology. In this presentation, the concepts and terminology related to Christianity in Awhad al-Din Maraghî's above-mentioned ghazal will be examined and the meaning of the ghazal districts will be discussed. Thus, the goal is to reveal the breadth of the poet's knowledge about Christians and Christian religion and the way he used this knowledge to achieve a depth of meaning.

Keywords: Christian, Classical Persian poets, Evhaduddîn, Ghazal.

Evhaduddîn-i Merâğî'nin Hristiyanlık Temalı Gazeli

Dr. Güneş Muhip ÖZYURT

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Fars Dili ve Edebiyatı, Ankara, Türkiye

gmozyurt@ybu.edu.tr

ORCID: 0000-0001-9636-9424

Özet

Klasik Fars şairleri eserlerinde kendi iç dünyalarındaki duygu ve düşüncelerinin yanında çevrelerinde gördükleri nesnelere, insan tiplerinden, topluluklardan, geleneklerden ve kültürlerden de bahsetmişlerdir. Fars edebiyatının yayıldığı geniş coğrafyada şairlerin gözlemlediği topluluklardan birisi Hristiyanlardır. Nitekim, Hristiyanlık dinine ait tabirler birçok klasik Fars şairinin divanında çeşitli oranlarda görülmektedir. Evhaduddîn-i Merâğî'nin (ö. 1338) bir gazeli bu durumun dikkat çekici bir örneğini teşkil etmektedir. Söz konusu şiirde Evhaduddîn, Hristiyanlıkla alakalı çeşitli nesne ve kavramlar ile Hristiyan din adamları ve din büyüklerinin isimlerini çeşitli teşbih ve istiareler dahilinde anmıştır. Şairin bu gazeli, Hristiyanlık hakkında Fars şairlerinin zihninde yaygın olarak bulunan bilgi ve tabirleri hülâsa etmesi bakımından önemlidir. Evhaduddîn-i Merâğî, Hristiyan ve İslam ülkeleri arasında bir nevi sınır teşkil eden Kafkas coğrafyasında yaşamış bir şairdir ve başka bölgelerde yaşamış şairlere nazaran Hristiyanları daha yakından ve daha sık müşahede etme imkanına sahip olduğu düşünülebilir. Böyle bir gazel söylemiş olması klasik Fars şairlerinin yaşadıkları muhitin ve devrin hususiyetlerine göre şiirlerinin muhtevasına yön vermelerine güzel bir örnektir. Evhaduddîn'in gazelinde böyle bir temaya yer vermesinin iki amacının olduğunu söyleyebiliriz. İlk olarak şair, birbiriyle bağlantılı sözcükleri şiir boyunca zikretmek suretiyle bir tür tenasüp sanatı ortaya koymuş, gazeline dinleyicinin edebi zevkine hitap edecek bir mahiyet kazandırmıştır. İkinci olarak, Hristiyanlıkla alakalı kavramlara hâkim olduğunu göstermiş; bilgi ve kültür birikimini sergilemiştir. Mevcut tebliğde Evhaduddîn-i Merâğî'nin mevzubahis gazelinde geçen Hristiyanlıkla alakalı tabir ve kelimeler incelenecek, gazel beyitlerinin anlamı izah edilecektir. Böylece; şairin Hristiyanlar ve Hristiyan dini hakkında hangi bilgilere sahip olduğunun, şiirinde bu dine ait kavramları kullanarak nasıl bir anlam zenginliği elde ettiğinin ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Evhaduddîn, Gazel, Hristiyanlık, Klasik Fars şiiri, Mazmunlar

**The Role of the 14th Century Poets (Hafez Sherozi, Kamal Khujandi and Salmon Sovaji)
in the Formation of Individual Neologisms**

Kalonova Mahina DJUMABOEVNA, Sharipov Sharif RAKHMONOVICH

*Tajik Language and Documentation of the Academy of Public Administration under the President
of the Republic of Tajikistan, Dushanbe, Tajikistan*
m.kalonova@mail.ru, ssssharif@mail.ru

Abstract

The lexical composition of the language reflects the general picture of the language, and the abundance of words in the language is a sign of the richness of its vocabulary. The development and improvement of the language is always reflected in the vocabulary of the Tajik language. The history of the language is inextricably linked with the history of the people, and in the life of society, in connection with its constant development, many concepts appear that require new words to express them, and such new words are called "neologisms" and are often created or chosen from the words of the language itself.

The purpose of this article was to study the role of individual words in the literature of the XIV century on the example of the poems of Hafiz Shirozi, Kamol Khujandi and Salman Sovaji. The study found that the owners of thematic words pay more attention to individual new words, and their special lexical units are different in structure and content. Salman Sowaji and Kamol Khujandi are more likely to form phrases, while Hafiz Shirozi's personal new words are both phrases and compound words, and their number is less.

Keywords: Compound words, Hafiz Shirozi, Individual neologisms, Kamol Khujandi and Salman Sovaji, Language, Lexical units, Meaning, Phrase, Structure, Vocabulary of the Tajik language, XIV. century.

**Наќши Шоирони Асри ХІV (Њофизии Шерозӣ, Камоли Хуљандӣ Ва Салмони Соваљӣ)
Дар Ташаккули Наввожањои Фардӣ**

Kalonova Mahina DJUMABOEVNA, Sharipov Sharif RAKHMONOVICH

*Tajik Language and Documentation of the Academy of Public Administration under the President
of the Republic of Tajikistan, Dushanbe, Tajikistan*
m.kalonova@mail.ru, ssssharif@mail.ru

Хулоса

Таркиби луѓавии забон манзараи умумии забонро инъикос намуда, зиёд будани калимањо дар забон нишонаи ғанӣ будани лексикаи он аст. Њамеша инкишоф ва такмил ёфтани забон дар лексикаи забони тољики инъикос меёбад. Таърихи забон бо таърихи халќ алоќаи нугусастанӣ дошта, дар њаёти љамъият ба сабаби инкишофи доимии он мафњумњои зиёде пайдо мешаванд, ки барои ифода намудани онњо калимањои нав лозим мешаванд ва ин гуна калимањои нав “неологизмњо” ном дошта, аксар аз калимањои худи забон сохта ё интихоб карда мешаванд.

Дар маќолаи мазкур маќсад гузошта шуд, ки наќши наввожањои фардии адабиёти асри ХІV-ро дар мисоли ашъори Њофизии Шерозӣ, Камоли Хуљандӣ ва Салмони Соваљӣ ба риштаи таъќиќ кашида шавад. Зимни пажўњиш муайян гардид, ки соњибони каломи мавзун бештар ба наввожањои фардӣ тавалљуњ зоњир намуда, воњидњои луѓавии вижаи онњо аз лињози сохту мазмун гуногунанд. Салмони Соваљӣ ва Камоли Хуљандӣ ба сохтани иборањо бештар майл дошта, наввожањои фардии Њофизии Шерозӣ њам ибора ва њам калимањои мураккаб буда, шумораи камтарро ташкил мекунанд.

Калидвожањо: Неологизмњои Фардӣ, Забон, Асри ХІV, Њофизии Шерозӣ, Камоли Хуљандӣ Ва Салмони Соваљӣ, Ибора, Сохт, Мањно, Воњидњои Луѓавӣ, Калимањои Мураккаб, Фонди Луѓавии Забони Тољики.

The Influence of Mystical Meanings on the Style of the Works of Khoja Abdallah Ansari

Sharipova Mutabar ZAHİBULOEVNA

Khujand State University Named after Academician B. Gafurov, Khujand, Tajikistan

Mutabar-1977@mail.ru

Abstract

Ansari's mystical works contain three key areas of Islamic tasawwuf. "Tabakat-us-Sufiya" is an anthology of mystical persons, has the features of works of the memoir genre, in "Rasail" the author is inspired by his spiritual searches, reflecting his inner state in writing, in "Maidon Garden" the author recognizes the scientific beginning of the work, bringing clarity to many questions of the theory of Sufism. In "Munajat-nama," Ansari's creative talent is revealed, which, interspersed with Sufi beliefs, lifts the curtain on the reader about the true purpose of turning to God, breaking away from everything base and trivial.

In these works there are different styles:

1. The stylistics are normative in "Maidon Garden".
2. Stylistics of dialogue in "Tabakat-us-Sufiya".
3. Stylistics close to Sufi literature in "Rasail".
4. Stylistics of the Sufi appeal to God in Munajatnama.

The style of Sufi works comes from practical Sufi prose, that is, it consists of a mixture of normative and colloquial language. However, this style favors beauty, harmony, creative skill, and language skills. The mystic turns the tongue into a vessel of excitement and excitement, and makes of it a covering for mercy, which reveals his inner state. In some parts of the "Garden Maidon" and in almost all the writing (rasail) are decorated with verbal and semantic means of expression. It is assumed that when writing these works, Khoja Abdallah Ansari was in a state of searching and comprehending the truth.

Keywords: Garden Maidon, Islamic tasawwuf, Sufi beliefs.

Таъсири Маъниҳои Ирфонӣ Ба Сабки Осори Хоҷа Абдуллоҳи Ансорӣ

Sharipova Mutabar ZAHIBULOEVNA

Khujand State University Named after Academician B. Gafurov, Khujand, Tajikistan

Mutabar-1977@mail.ru

Хулоса

Осори ирфонии Ансорӣ се самти асосии тасаввуфи исломиро дар бар мегирад. «Табакат-ус-суфия» тазкираи ашхоси ирфонӣ буда, дорои вижагиҳои осори жанри ёддошти буда, дар «Расоил» бошад, муаллиф аз ҷустуҷӯҳои рӯҳониаш илҳом гирифта, ҳолати ботинии худро дар осори хатти худ инъикос намуда, дар «Сад майдон» муаллиф ибтидои илмии асарро эътироф намуда, ба бисёр саволҳои назарияи тасаввуф равшанӣ мебахшад. Дар «Мунаҷотнома» истеъдоди эҷодии Ансорӣ зоҳир мегардад бо ақидаҳои тасаввуфӣ печида, пардаи хонандаро дар бораи ҳадафи аслии рӯ овардан ба сӯи Худо, дур шудан аз ҳар чизи ночиз ва ночиз мегардонад.

Дар рисолаҳои мавриди назар услубҳои гуногун мавҷуданд:

1. Дар «Сад майдон» услуби меъёрӣ дида мешавад;
2. Услуби муколама дар «Табакат-ус-суфия» ба чашм мерасад;
3. Услуби назариёти ирфони дар «Расоил» омадааст;
4. Услуби муроҷиат ба Худо, инзиво дар «Мунаҷотнома».

Услуби осори тасаввуфӣ аз насли амалии тасаввуфӣ сарчашма мегирад, яъне аз омезиши забони меъёр ва гуфторӣ иборат аст. Бо вучуди ин, ин услуб ба зебӣ, ҳамоҳангӣ, маҳорати эҷодӣ ва малакаҳои забонӣ дар печида омадааст. Тасаввуф забонро ба зарфи эҳсосот ва ҳаяҷон табдил дода, онро пӯшиши раҳмате месозад, ки ҳолати ботинии ӯро ошкор кунад. Дар баъзе қисматҳои «Сад майдон» ва қариб дар ҳамаи навиштаҳо (расоил) бо воситаҳои ифодаи лафзӣ ва маъноӣ оро дода шудаанд. Гумон меравад, ки ҳангоми навиштани ин асарҳо Хоҷа Абдуллоҳи Ансорӣ дар ҳолати ҷустуҷӯ ва дарки ҳақиқат қарор доштааст.

Interior Music in Gazality of Hayrat

Dr. Chillaev Suhrob GURAKHONOVICH

Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Bokhtar, Tajikistan
934189667@mail.ru

Abstract

In the article, the author tried to discuss the inner music of the ghazelle "Hayrat" with reliable witnesses.

One of the most effective factors in the quality of a poem is its internal music. The repetition of vowels and consonants and the words used in a verse or stanza of a poet's poetry can have a great influence on the melody of the inner music. The intention of the inner music is the use usage of verbal arts (with a musical aspect) in poetry, which Hayrat often used in his ghazals from its kinds and species. The verbal arts that the poet tried in his ghazals are pun, derivation, atrophy, rad us-sadr ila-l-juz, rad ajuz ila-s-sadr, offend, rad-ul-matlaa and zakafiatan. Meanwhile, Hayrat benefited this art form than any other word industry.

Keywords: Ghazal, Hayrat, Inner music, Melody, Repetition, Speech, Term, Word, Youth creativity.

Мусиқии Дарунӣ Дар Ғазалиёти Ҳайрат

Dr. Chillaev Suhrob GURAKHONOVICH

Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Bokhtar, Tajikistan
934189667@mail.ru

Хулоса

Дар мақола муаллиф саъй намудааст, ки мусиқии даруниро дар ғазалиёти Ҳайрат бо шавоҳиди муътамад мавриди баррасӣ қарор диҳад.

Яке аз омилҳои бисёр муассир дар ваҷҳи аҳсани шеър мусиқии дохилӣ ё дарунии он мебошад. Такрори ҳуруфи садоноку ҳамсадо ва калимаҳои бақоррафта дар мисраъ ё байти ашъори шоир метавонад ба оҳангнокии мусиқии дарунӣ таъсири зиёде дошта бошад. Манзур аз мусиқии дарунӣ ё дохилӣ истифодаи санъатҳои лафзӣ (чанбаи мусиқӣ доранд) дар шеър мебошад, ки Ҳайрат дар ғазалиёташ аз анвои ақсоми он зиёд истифода бурдааст. Санъатҳои лафзие, ки шоир дар ғазалиёташ аз онҳо суд чустааст, амсоли таҷнис, иштиқоқ, тарсеъ, рад ус-садр ила-л-аъуз, раду аҷуз ила-с-садр, эънот, рад-ул-матлаъ ва зуқофиятан мебошанд. Дар ин миён, Ҳайрат аз навҳои санъати таҷнис нисбат ба саноеи лафзии дигар бештар баҳра бурдааст.

Калидвожаҳо: мусиқии дарунӣ, ғазал, Ҳайрат, санъатҳои балоғӣ, вочорӣ, оҳанг, истилоҳ, лафз, тақрор.

The Originality of Attitude to Time in the Work of Ibn Davlat, A Representative of Eastern Classical Literature

Dr. Toshniyozova Dilfuza POLVONOVNA

Samarkand State University, Semerkant, Uzbekistan

dilfuzatoshniyozova@gmail.com

ORCID: [0000-0001-7108-7244](https://orcid.org/0000-0001-7108-7244)

Abstract

In this article, it is discussed that most examples of Uzbek Shura literature were required to promote the communist ideology, but the works that do not obey this ideology and their authors, of course, despite being persecuted, stand firmly in their own way, whose names and activities are still unknown to science, created on the basis of classical traditions, and studying the work of the poet, Said Muhammad Khalifa Yuldosh father whose pseudonym is Ibn Davlat, the creator, who was able to preserve the classical literary traditions and religious views formed for hundreds of years in his shell even in the 20th century, the manifestation of the science of imagination, the master of knowledge, who wrote twenty-five books, but whose work and activities are still unknown to science, is one of the most urgent issues of today, and the issue of his attitude to time in his work.

The poet left us a Divan. But his other books have not been found yet. Ibn Davlat's creation of the Divan, which is considered one of the classic traditions, shows the harmony and common ideas of the predecessors. Divan was written in 1363 Hijri, 1944 AD, and the number of pages is 124, 248 pages. "Divan" is copied in the Nastaliq script of Arabic script. The number of poems written in different genres is 345. "Ghazal, nazmu mukhammas all became Turkish" - is said in one place. Most of the poems are written in hazaj and ramal bahrs. He studied the sciences of kalam, hadith, fiqh, mysticism and worked as a teacher for 27 years in the Urgut madrasa, that is, in the dargah where the representatives of the Khojagon dynasty operate.

In Ibn Davlat's works, the universally important philosophical and moral features such as pure faith, honesty, justice, enlightenment, patience, contentment, and harmonious living are described in a clear and polished way after life experiences. Religious and mystical ideas in the poet's ghazals, attention to classical literary traditions, and attitude to the times in his works are of particular importance.

Keywords: Attitude, Classic tradition, Divan, Ghazal, Mukhammas, Nastaliq script.

**Klasik Doğu Edebiyatının Temsilcilerinden İbn Davlat'ın Eserlerinde
Zamana Karşı Tutumun Özgünlüğü**

Dr. Toshniyozova Dilfuza POLVONOVNA

Samarkand State University, Semerkant, Özbekistan

dilfuzatoshniyozova@gmail.com

ORCID: [0000-0001-7108-7244](https://orcid.org/0000-0001-7108-7244)

Özet

Bu makalede, Özbek Şura edebiyatının çoğu örneğinin komünist ideolojiyi teşvik etmek için gerekli olduğu, ancak bu ideolojiye itaat etmeyen eserlerin ve yazarlarının, elbette zulüm görmelerine rağmen, kendi yollarında sağlam bir şekilde durdukları, isimleri ve faaliyetleri hala bilim tarafından bilinmeyen, klasik gelenekler temelinde yaratılan ve mahlası İbn Davlat olan şair Said Muhammed Halife Yuldosh'un eserini inceleyen tartışılmaktadır, Yüzlerce yıldır oluşan klasik edebi gelenekleri ve dini görüşleri 20. yüzyılda bile kabuğunda muhafaza edebilen yaratıcı, hayal ilminin tezahürü, yirmi beş kitap yazan ancak eserleri ve faaliyetleri bilim tarafından hala bilinmeyen ilim üstadının eserlerinde zamana karşı tutumu konusu günümüzün en acil konularından biridir.

Şair bize bir Divan bıraktı. Ancak diğer kitapları henüz bulunamamıştır. İbn Davlat'ın klasik geleneklerden biri olarak kabul edilen Divan'ı yaratması, seleflerin uyumunu ve ortak fikirlerini gösterir. Divan, Hicri 1363, Miladi 1944 yılında yazılmıştır ve sayfa sayısı 124, sayfa sayısı 248'dir. "Divan" Arap alfabesinin Nastalîk yazısıyla kopyalanmıştır. Farklı türlerde yazılmış şiirlerin sayısı 345'tir. Bir yerde "Gazel, nazmu Muhammes hepsi Türkçe oldu" denilmektedir. Şiirlerin çoğu hazaj ve ramal bahrlerinde yazılmıştır. Kelam, hadis, fıkıh, tasavvuf ilimlerini okumuş ve Ürgüt medresesinde, yani Hocagon hanedanının temsilcilerinin faaliyet gösterdiği dergahta 27 yıl öğretmenlik yapmıştır.

İbn Davlat'ın eserlerinde saf inanç, dürüstlük, adalet, aydınlanma, sabır, kanaatkârlık ve uyumlu yaşam gibi evrensel öneme sahip felsefi ve ahlaki özellikler, hayat tecrübelerinden sonra açık ve parlak bir şekilde anlatılır. Şairin gazellerindeki dinî ve tasavvufî fikirler, klasik edebiyat geleneklerine gösterdiği özen ve eserlerinde zamana karşı takındığı tavır ayrı bir öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Divan, Gazel, Klasik gelenek, Muhammes, Nastalîk yazısı, Tavır.

The Excellence of Poetic Content in Classical Eastern Literature

Nazmiye MUKHITDINOVA

Sharof Rashidov Samarqand State University, Semerkand, Uzbekistan

muxitdinovanazmiya@gmail.com

ORCID: 0000-0001-7108-7244

Abstract

The problem of defining and classifying classical Eastern poetry according to subject and content, the style of literary masters, the problem of creating a single system of categorisation of lyrical works on the basis of ideas and content is still one of the unresolved issues. Our observations showed that in medieval literary sources the complex problems of literary studies were often described in sources of different form and structure. In annotated dictionaries and treatises such as "Lügati furs", "Haft Kulzum", "Giyas ul-Lugot", "Lubab al-Albab", "Majalisü nefais", "Sangloh", "Tercüman ul belagat", "Bedâyi ul-efkâr fî sanâyi il-âsâr.", "Badoe us-sanoe", "Funun ul-belagat" and in sources entirely related to literary studies and poetry studies, and in addition to giving the dictionary meanings of some words, he also explained their meanings as a literary term.

In Persian-Tajik literary sources, this issue was first dealt with in the works of Rashid Vatvot, Shams Kais Razi, Kashifi, Atoullah Hosseini and in the book of Sheikh Ahmad Tarazi. Since these sources are considered to be the main sources of classical Eastern literature, it is appropriate to compare their definitions of literary terms.

Among the sources related to the theory of literary art, Hüseyin Vaiz-i Kashifi's "Bedâyi ul-efkâr fî sanâyi il-âsâr" contains valuable thoughts on the subject we mentioned. Especially in the section after the introduction, the information about 12 types of poetry is remarkable in terms of making this classification on the basis of ideological-thematic principle. Here, Kashifi classifies poems according to their content as tawhid (poems praising Allah), nat (poems dedicated to the Prophet Muhammad (s.a.w.)), menkabat (poems dedicated to the Prophet Muhammad (s.a.w.)), menkabat (poems about the Companions and awliya), esrar (poems about Sufism and mysticism), midhat (medih), serious (poems on social themes), humour (humour and satire poems), debate (poems written in the form of questions and answers), oaths (poems on war). He states that humorous poems, debates and kasamiyat poems are differentiated from poems on other subjects because they carry a specific object and are directed towards a specific event or person. These sources are considered to have a scientific basis as sources that ensure the continuity of topics such as the influence of classical Eastern literature, tradition and literary relations in Turkish literature from the Middle Ages to the 18th-19th centuries.

Keywords: Hamd, Literary studies, Literary relations, Literary heritage, Literary art theory, Persian-Tajik literary sources, Prayer, Na't, Maviza, Sufism.

Klasik Doğu Edebiyatında Şiirsel İçeriğin Mükemmelliği

Nazmiye MUKHITDINOVA

Sharof Rashidov Samarkand State University, Semerkand, Özbekistan
muxitdinovanazmiya@gmail.com
ORCID: 0000-0001-7108-7244

Özet

Klasik Doğu şiirinin konu ve içeriğe göre tanımlanması ve sınıflandırılması sorunu, edebiyat ustalarının üslubu, lirik eserlerin fikir ve içerik temelinde kategorilere ayrılmasında tek bir sistem oluşturulması sorunu hala çözülmemiş konulardan biridir. Gözlemlerimiz, orta çağ edebiyat kaynaklarında edebiyat araştırmalarının karmaşık sorunlarının çoğunlukla farklı biçim ve yapıdaki kaynaklarda açıklandığını gösterdi. “Lügati furs”, “Haft Kulzum”, “Giyas ul-Lugot”, “Lubab al-Albab”, “Mecalisü nefais”, “Sangloh” gibi açıklamalı sözlük ve tezkirelerde, “Tercüman ul belagat”, “Bedâyi ul-efkâr fî sanâyi il-âsâr.”, “Badoe us-sanoe”, “Funun ul-belagat” ve tamamen edebiyat çalışmalarına ve şiir çalışmalarına dair kaynaklarda ve bazı kelimelerin sözlük anlamlarını vermekle birlikte, edebi bir terim olarak anlamlarını da açıklamıştır.

Fars-Tacik edebi kaynaklarında bu konu ile ilk olarak Reşit Vatvot, Şems Kais Razi, Kaşifi, Atoullah Hosseini'nin eserlerinde ve Şeyh Ahmed Tarazi'nin kitabında ele alınmıştır. Bu kaynaklar Klasik Doğu edebiyatının ana kaynakları olarak kabul edildiğinden onları edebi terimlerine verilen tanımlarını karşılaştırmak yerinde olacaktır.

Edebi sanat teorisi ile ilgili kaynaklar arasında Hüseyin Vaiz-i Kaşifi'nin “Bedâyi ul-efkâr fî sanâyi il-âsâr” adlı eseri bahsettiğimiz konuyla ilgili değerli düşünceler içermektedir. Özellikle girişten sonraki bölümde şiirin 12 türü hakkında bilgi verilmesi, bu sınıflandırmanın ideolojik-tematik prensip temelinde yapılması açısından dikkat çekicidir. Burada Kaşifi şiirleri içeriklerine göre tevhid (Allah'a hamd eden şiirler), nat (Muhammed Rasulullah (s.a.v.)'e ithaf edilen şiirler), menkabat (sahabe ve evliyalarla ilgili şiirler), esrar (tasavvuf-arifaneli şiirler), midhat (medih), cidd (sosyal konulu şiirler), Mizah (mizah ve hiciv şiirleri), münazara (soru-cevap şeklinde yazılan şiirler), yemin etme (savaş konulu şiirler) olarak tasnif edilmiştir. Bunlardan mizahi şiirlerin, tartışmaların ve kasamiyat şiirlerin, belirli bir objeyi taşıması ve belirli bir olaya, ya da kişiye yönelik olması nedeniyle diğer konulardaki şiirlerden farklılaştığını belirtir. Bu kaynakların Orta Çağ'dan 18-19. yüzyıla kadar Türk edebiyatında klasik Doğu edebiyatının etkisi, gelenek ve edebi ilişkiler gibi konuların devamlılığını sağlayan kaynaklar olarak bilimsel bir temele sahip olduğu değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dua, Edebiyat çalışmaları, Edebi ilişkiler, Edebi miras, Edebi sanat teorisi, Fars-Tacik edebi kaynakları, Hamd, Na't, Mavize, Tasavvuf.

Annotation Moral Ideas in Nizami Ganjavi's Story "Khusraw and Shirin"

Soqieva PARVİNA

Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Bokhtar, Tajikistan
Parvina1993@mail.ru

Abstract

The author of the article notes that there are many high humanistic and humanitarian ideas in Nizami Ganjavi's stories. Nizami Ganjavi clearly reflected the issue of advice in his works. In particular, in the story "Khusrav and Shirin", the poet's wisdom and wisdom are full of advice and advice that are always necessary for society to educate people's morality.

Keywords: Advice, Education, Humanism, "Khusrav and Shirin", Morality, Nizami Ganjavi, Poet, Story.

**Аннотатсия Андешаҳои Ахлоқӣ Дар Достони «Хусрав Ва Ширин»
-И Низомии Ганҷавӣ**

Soqieva PARVINA

Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Bokhtar, Tajikistan
Parvina1993@mail.ru

Хулоса

Муаллифи мақола ибраз медорад, ки дар дostonҳои Низомии Ганҷавӣ ғояҳои баланди инсонпарваронаю башардӯстона зиёд ба чашм мерасанд. Низомии Ганҷавӣ дар эҷодиёти худ масъалаи панду насиҳатро баръало инъикос намудааст. Аз ҷумла, дар дostonи «Хусрав ва Ширин» ҳикмат ва андарзсароии шоир молот аз панду насиҳатҳоеанд, ки намеша ғомеа барои тарбияи ахлоқи ғамидаи одамон ба он мухтоль аст.

Калидвожа: Низомӣ Ганҷавӣ, панд, ахлоқ, “Хусрав ва Ширин”, дoston, насиҳат, тарбия, гуманизм, шоир.

Literary Discussions about the Rubai Genre

Tagaymurodov Rustam HAKİMOVİCH

*Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Bokhtar, Tajikistan
ahmadovsafar@74@mail.ru*

Abstract

The article is devoted to one debatable topic of literary criticism. Before considering the core topic, the authors give a brief overview of the theory of the rubaiyat (quatrain) genre, then, on the basis of the existing discussion, state their point of view on the problem of sources and metrics of this literary genre.

According to researchers, rubaiyat as a literary term is a poem composed in four lines, usually containing two ways of rhyming. The first way of rhyming is a, a, a, a, where all four lines are rhymed, which is sometimes called tarona (song), the second way is a, a, b, a, the third line is free, called hasi.

The study of the available studies of modern literary and orientalist mainly proves that the rubaiyat does not have Katai, Turkish, even Arabic roots, but is a creation of high aesthetic taste, filled with a national Persian-Tajik feeling, which subsequently entered other literatures, including in first to Arabic, then to the literature of the Turkic-speaking peoples and Slavic peoples.

About the quatrain, according to some researchers, as if passed from China and Turkestan to Persian-Tajik literature, according to the convincing argument of the authors of the article, there is no evidence, because Persian-Tajik folklore has poems in the local dialect called fahlaviyot, (folk couplet), or tarona (song), the structure of which consisted of four lines. Hence, the imitation of such a poem from foreign literature is not acceptable for Persian-speaking peoples, and on this basis, one can logically guess that it was these couplets that became the source of the creation of the rubaiyat, which has the structure of a quatrain.

Another issue considered by the authors is the problem of the rubaiyat metric. The authors are convinced that the metric of the rubaiyat existed before the discovery of the size of the Khazaj by Khalil ibn Ahmad, which has nothing to do with it, and the use of its metric in the size of the Khazaj is a formal influence of the Persian-Tajik and Arabic composers of the aruz.

The authors of the article, in order to assess and state their goal, have used sources and abundant scientific legacies that contribute to the achievement of the expected results.

Keywords: Bayt, Couplet, Genre, Line, Metric, Origin, Rubaiyat (quatrain), Size, Song, Source.

Жанри Рубой Ва Баҳси Он Дар Адабиётшиносӣ

Tagaymurodov Rustam HAKIMOVICH

Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Bokhtar, Tajikistan
ahmadovsafar@74@mail.ru

Хулоса

Мақола ба яке мавзӯҳои баҳсноки илми адабиётшиносӣ баҳшида шудааст. Қабл аз арзёбии мавзуи меҳварӣ муаллиф, нахуст, роҷеъ ба назарияи жанри рубой ба таври мухтасар иттилоъ дода, баъдан, дар заминаи мабоҳиси мавҷуд нуқтаи назари хешро дар бораи масъалаи хостгоҳ ва вазни ин навъи адабӣ мавриди баррасӣ қарор додааст.

Тибқи андешаи муҳаққиқ, рубой дар истилоҳи адабиётшиносӣ шеъре аст мураккаб аз чор мисроъ, ки маъмулан ду тарҳи қофия дорад. Тарҳи қофияи навъи аввал: а, а, а, а буда, онро мусарраъ ё тарона мегӯянд ва тарҳи қофияи навъи дуюм, ки шаклаш, а, а, б, а мебошад, дар истилоҳ хасӣ мехонанд.

Омӯзиши таҳқиқоти дар ин замина дастрасшуда аз орои адабиётшиносону ховаршиносони муосир ғолибан исбот менамоянд, ки рубой маншаи чиниву туркӣ ва ҳатто арабӣ надошта, балки офаридаи табъу завқи баланд ва саршор аз эҳсоси миллати форс-тоҷик аст, ки баъдан ба адабиёти дигар ақвом, аз ҷумла нахуст ба адабиёти араб, пас ба адабиёти қавмҳои туркизабон ва дертар ба адабиёти халқҳои славян ворид шудааст.

Дар бораи шеъри ҷаҳормисроӣ, ки бархе муҳаққиқон гумондоранд ин навъ шеър аз Чину Туркистон ба адабиёти форсӣ-тоҷикӣ гузаштааст, мувофиқи орои қатъии муаллифи мақола, ҳақиқат надорад, чунки дар адабиёти гуфтории форсӣ-тоҷикӣ ашъоре бо лаҳҷаҳои маҳаллӣ бо номи фаҳлавиёт ё худ тарона аз дер боз вучуд дошт, ки қолаби бештари ин ашъор иборат аз ҷаҳор мисроъ буд. Бинобар ин, тақлиди чунин ашъор аз адабиёти бегона барои форситаборон шоиста ба назар намерасад ва дар ин замина мантиқан метавон пай бурд, ки шояд маҳз ҳамин фаҳлавиёт нахуст маншаи рубой аз назари сохтори шаклӣ, баҳусус ҷормисроӣ будани он бошад.

Дигар аз масоиле, ки муаллифи мақола ба он таваҷҷуҳ зоҳир кардааст, масъалаи вазни рубой мебошад. Муаллиф бар он бовар аст, ки вазни рубой қабл аз кашфу баррасии баҳри ҳазач, ки аз ҷониби Халил ибни Аҳмад сурат гирифтааст, арзи ҳастӣ карда, ба авзони кашфкардаи Халил ибни Аҳмад ҳеч иртибот надорад ва татбиқи вазни он дар баҳри ҳазач даҳолату тасарруфи сохтакоронаи арузиёни форс-тоҷик ва араб аст.

Муаллифи мақола барои арзёбӣ ва баёни мақсади худ аз маъхазу сарчашмаҳо ва осори илмии фаровон суд чуста, мунтаҳо ба натиҷаҳои дилхоҳ расидааст.

Калидвожаҳо: рубой, тарона, дубайтӣ, жанр, вазн, баҳр

The Presence of Religion in the Thought and Poetry of Ferdowsi, The Greatest Poet of Khorasan during the Ghaznavid Era

Prof. Dr. Fazlurrahman FAQİHI
Herat University, Herat, Afghanistan
faqihifazl@gmail.com
ORCID: 0009-0004-6748-1387

Abstract

Ferdowsi is one of the famous poets of the Persian language, who is world famous for his epic poetry. Shahnameh, as his great epic work, has been able to mirror the civilization periods of our ancient land. The criterion of the presence of religious concepts in Ferdowsi's thought and poetry is an issue that informs researchers the truth of Ferdowsi's thoughts and Shahnameh. This article deals with the research in this case in order to measure the presence of religion in Ferdowsi's thought and poetry. Therefore, it will find out that how much the presence of religion has penetrated in Ferdowsi's thought and poetry. The consequences show that Ferdowsi paid attention to the ancient history of his land, he described the epic lives of those who lived before Islam and a religion other than Islam was present in their minds and lives. Therefore, religious concepts do not have a strong presence in Shahnameh. The introductory parts of Ferdowsi's Shahnameh, which includes the opening of the book, the purpose of writing this work, and the poet's current situation, contain some religious concepts that give more information that Ferdowsi was a devout poet with a monotheistic belief. This part is not quoted from any other source and is the pure emanations of Ferdowsi's own mind. The presence of religious concepts and ideas in the introduction of Shahnameh shows Ferdowsi's knowledge and awareness of the basics of Islamic culture and ideas. The reflection of religious concepts and traditions in Ferdowsi's speech and poetry reveals the poet's nobility to these sources and concepts. It shows that Ferdowsi learned these intellectual foundations according to the trend of his time and had a deep knowledge of them.

Keywords: Ferdowsi, Quran, Rationalism religion, Shahnameh, Sharia, Sunnah.

The Presence of Religion in the Thought and Poetry of Ferdowsi, The Greatest Poet of Khorasan during the Ghaznavid Era

Prof. Dr. Fazlurrahman FAQİHI
Herat University, Herat, Afghanistan
faqihifazl@gmail.com
ORCID: 0009-0004-6748-1387

چکیده

فردوسی از برازنده‌ترین شاعران و سخنوران معروف قرن چهارم و پنجم هجری است که در شعر حماسی، شهرت جهانی دارد. شهنامه به عنوان اثر بزرگ حماسی وی، توانسته دوره‌های تمدنی سرزمین باستانی ما را آینه‌داری نماید. معیار حضور مفاهیم دینی در اندیشه و شعر فردوسی، موضوع با ارزشی است که می‌تواند اهل تحقیق را به حقیقت اندیشه‌های فردوسی و شهنامه بیشتر اشراف بخشد. فردوسی به تاریخ کهن سرزمین خویش با توجه به سرگذشت‌های حماسی پرداخته و هدفش بیان جنگ‌آوری‌ها و دلاوری‌های تاریخ بزرگان سرزمینش بوده است؛ یعنی او حیات حماسی کسانی را در شهنامه بیان کرده که قبل از اسلام زندگی داشته‌اند و آیینی غیر از اسلام در ذهن و ضمیر و زندگی‌شان حضور داشته است. از این‌رو مفاهیم دینی در لابه‌لای داستان‌های شهنامه، حضور پررنگ ندارد. بخش‌های مقدماتی شهنامه فردوسی که شامل افتتاحیه کتاب، هدف سرایش این اثر، وضع روزگار شاعر و اموری از این قبیل است، برخی مفاهیم دینی را در خود پرورده است که بیشتر آگاهی می‌دهد فردوسی، شاعری مؤمن و دارای عقیده توحیدی بوده است؛ چه این بخش از کدام منبع دیگری نقل نشده و تراوش‌های خالص ذهن خود فردوسی است. حضور مفاهیم و اندیشه‌های دینی در مقدمه شهنامه، بیانگر آگاهی فردوسی و باخبری وی به مبانی فرهنگ و اندیشه‌های اسلامی است. انعکاس مفاهیم و روایات دینی در سخن و شعر فردوسی، اشراف سراینده به این منابع و مفاهیم را آشکار می‌سازد؛ چنان می‌نماید که فردوسی این مبانی فکری را مطابق رواج روزگارش، آموخته بوده و بدان‌ها آگاهی عمیق داشته است. تبیین حضور دین در اندیشه و شعر فردوسی با تمرکز بر مقدمه شهنامه، موضوع این مقاله است که با اعتنا به منابع معتبر علوم اسلامی بدان پرداخته شده است. معیار حضور دین در اندیشه و شعر فردوسی، پرسشی است که این مقاله در پی تعیین آن است؛ برای که راهی برای درک معیار واقعی دین‌گرایی فردوسی باشد و اهل تحقیق را در حوزه شناخت اندیشه‌های آن مرد بزرگ کمک کند.

واژگان کلیدی: فردوسی، شهنامه، دین، شریعت، قرآن، سنت، خردگرایی.

Phraseological Units with Arabic Component in Prose Work of Hossein Vaizi Kaşifi

Prof. Dr. Khomidov Dilmurod DAJABOVICH, Zoirov Kholmurod SAFARALIEVICH
National University of Tajikistan, Dushanbe, Tajikistan
Dilmurod1984@mail.ru

Abstract

In this article, phraseological units with an Arabic component in the work of Mansoor Husain Vaizi Kashifi are discussed. The article mentions that phraseological units with an Arabic component play an effective role in the Tajik language as an effective means of expression for clearly expressing thoughts and ensuring maturity and eloquence of speech. Usually in one sentence) and indicate the characteristics, actions and various situations of the object being discussed. By using phraseological units with an Arabic component, the creator expresses the signs and characteristics, imagery and scenery, and shows his attitude towards it. These linguistic elements, along with allusions, are very numerous in the work of Mansoor Husain Vaizi Kashifi. The material of the article is very useful for students and researchers of the works of literature of the XV-XVI centuries, and it can be used for the preparation of students' scientific works.

Keywords: Arabic, Arabic component, Composition, Concept, Conjunction, Effective, Effectiveness, Groups, Language, Negation, Opposition, Phraseological units, Research, Special, Vocabulary, Vowel, Word.

Воҳидҳои Фразеологӣ Бо Ҷузъи Арабӣ Дар Осоринасрии Ҳусайн Воизи Кошифӣ

Prof. Dr. Khomidov Dilmurod DAJABOVICH, Zoirov Kholmurod SAFARALIEVICH
National University of Tajikistan, Dushanbe, Tajikistan
Dilmurod1984@mail.ru

Хулоса

Дар мақолаи мазкур воҳидҳои фразеологӣ бо ҷузъи арабӣ дар осори мансури Ҳусайн Воизи Кошифӣ мавриди баррасӣ қарор гирифтааст. Дар мақола зикр мегардад, ки воҳидҳои фразеологӣ бо ҷузъи арабӣ дар забони тоҷикӣ ҳамчун воситаи муассири баён барои равшан ифода кардани фикр ва таъмини балоғату фасоҳати сухан нақши муассирро соҳиб буда, онҳо дар ҳолатҳои гуногуни нутқ дар шаклҳои зиёде истифода шуда, бештар дар як матни алоқаманд (одатан дар як ҷумла) дучор мешаванд ва ба аломату хосият, амал ва ҳолатҳои мухталифи объекти муҳокимашаванда далолат мекунад. Бо истифода аз воҳидҳои фразеологӣ бо ҷузъи арабӣ эҷодкор аломату хосият ва образфарою манзарасозиро баён карда, муносибати худро нисбат ба он нишон медиҳад. Ин унсури забонӣ дар баробари муродифот аз нигоҳи теъдод дар осори мансури Ҳусайн Воизи Кошифӣ хеле зиёданд. Маводи мақола барои донишҷӯёну муҳаққиқони осори адабиёти асрҳои XV-XVI хеле муфид буда, барои таҳияи корҳои илмӣ шогирдона аз он баҳрабар-дорӣ намудан мумкин аст.

Калидвожаҳо: муассирӣ, забон, вожаҳо, воҳидҳои фразеологӣ, ҷузъи арабӣ, вомвожа, вожагон, муассир, вижагӣ, муродифот, инкоршаванда, таҳқиқ, гурӯҳҳо, муқобилгузорӣ, таркиб, гурӯҳбандӣ, арабӣ, мафҳум, забон, калима.

A Few Words about the Life and Work of Sadr Sarir Balkhi

Prof. Dr. Mirzoyunys MATLUBA

Khujand State University Named after Academician B. Gafurov, Khujand, Tajikistan
matluba.khojaeva@gmail.com

Abstract

Sadr Sarir is one of the recognized writers of the 19th century, gaining fame as a poet and writer. Many anthologies of his contemporaries contain information about him and samples of his poems. His poems are written in both Indian style and simple style. He also achieved success in writing poetic imitations; the sources contain ghazals with the reefs "oina" and "tahsin". Themes of his work: social, love, philosophical and mystical motives. However, the number of his poems is small, so it is not possible to draw definitive conclusions. It is necessary to find his works in the sources and present them to the attention of the scientific and literary community.

Keywords: Asri X1X, Bayoz, Ghazal, Indian style, Poetic imitation, Redif, Sadr Sarir, Shoir, Tazkire,

Муруре Ба Ањвол Ва Ашъори Садри Сарир Балхї

Prof. Dr. Mirzoyunys MATLUBA

Khujand State University Named after Academician B. Gafurov, Khujand, Tajikistan
matluba.khojaeva@gmail.com

Хулоса

Садри Сарир аз адибони маъруфи асри Х1Х буда, ба унвони шоир ва насрнависи тавоно шинохта шудааст. Дар аксари тазкирањои замон маълумот ва намунањои шеъраш лъой дода шудааст. Ашъораш њам дар сабки њиндї ва њам равияи соданависї ба назар расид. Дар лъавобиянависї њам дасти тавоно доштааст, бо радифњои “оина” ва “тањсин” ғазалиёти лъавобияш дар сарчашмањо сабт шудаанд. Мавзуњои илтимои, ишкї, фалсафї ва ирфонї дар шеърњояш ба мушоњида омаданд. Аммо миқдори абёте, ки то имрӯз интишор ёфтааст, њанӯз барои хулосањои комилтар имкон намедињад, бинобар ин, зарур аст, ки аз баёзњо, осори таърихї ва сарчашмањои дигари ин давра ашъори шоирро ёфта, дастраси ањли илму адаб намоем.

Калидвожањо: Садри Сарир, шоир, асри Х1Х, сабки њиндї, лъавобиянависї, радиф, ғазал, тазкира, баёз

Şah Veliyyullāh Al-Dihlawī's Persian Commentary Titled Al-Muşaffā Sherḥu'l-Muvaṭṭa

Asst. Prof. Dr. Selahattin YILDIRIM

Inönü University, Faculty of Theology, Malatya, Türkiye

selahattin.yildirim@inonu.edu.tr

ORCID: 0000-0003-3104-0251

Abstract

Shah Waliullah al-Dihlawī, who has an important place in the Islamic reform tradition, is considered a scholar who lived in the Indian subcontinent in the 18th century and a mujaddid who tried to combine hadith and fiqh. Dihlawi, who belonged to a scholarly family, received his primary education from his father, and after his father's death when he was only 16 years old, he started teaching at the Rahimiyye Madrasah, which was founded by him, for 12 years. At the age of 28, she went to Mecca and Medina to perform her pilgrimage and stayed for more than a year. During his stay there, he was intensely engaged in the science of hadith and attended the lecture circles of famous scholars. After making up for his deficiencies in many subjects, he returned to India and continued to teach at the Rahimiyye Madrasa. He wrote many works during this period, when he focused mostly on teaching hadith and tafsir sciences and working in this field.

Among the works of Dihlawī, who wrote his pieces in Arabic and Persian, his works related to the science of hadith have an important place. While the works he wrote in the field of hadith, named al-Erba'īn and ad-Durru's-semīn fī mubeshirāti'n-Nebiyyi'l-emīn, contain forty hadiths, he drew up his work titled Sherhu terācimi ebvābi Şahīhi'l-Bukhārī on the chapters of Bukhari. He discussed the importance of isnad in his work titled el-İrshād ila mühimmāti 'ilmi'l-isnād. In addition to these works, there are also two hadith commentaries he wrote on Imam Malik's work called al-Muvaṭṭa. These are al-Muşawwā, a commentary on Muwatta written in Arabic, and al-Muşaffā, written in Persian.

In this study, issues such as the commentary method and the sources in Dihlawi's work named al-Muşaffā Sherḥu'l-Muvaṭṭa', written in Persian, will be examined. In this context, the similarities and differences between Persian commentary and Arabic commentary will be tried to be revealed and their original aspects will be set fort.

Keywords: Al-Musaffā, Commentary, Hadith, Persian, Dihlevi.

Şah Veliyyullâh Ed-Dihlevî'nin El-Muşaffâ Şerhu'l-Muvaţta Adlı Farsça Şerhi

Doktor Öğretim Üyesi Selahattin YILDIRIM
İnönü Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Malatya, Türkiye
selahattin.yildirim@inonu.edu.tr
ORCID: 0000-0003-3104-025

Özet

İslâm ıslah geleneği içerisinde önemli bir yeri olan Şah Veliyyullah Dihlevî, 18. yüzyılda Hint alt kıtasında yaşamış bir âlim ve hadis ile fıkhi birleştirmeye gayret etmiş bir müceddid olarak kabul edilmektedir. İlim ehli bir aileye mensup olan Dihlevî, ilk eğitimini babasından almış ve henüz 16 yaşındayken babasının vefatı üzerine onun kurduğu Rahîmiyye Medresesi'nde 12 yıl boyunca ders vermeye başlamıştır. 28 yaşında hac vazifesini ifa etmek üzere gittiği Mekke ve Medine'de bir yıldan fazla kalmıştır. Orada kaldığı süre zarfında hadis ilmiyle yoğun bir şekilde meşgul olmuş ve meşhur âlimlerin ders halkalarına katılmış, birçok konudaki eksikliklerini telafi ederek Hindistan'a geri dönmüş ve Rahîmiyye Medresesi'nde ders vermeye devam etmiştir. Daha çok hadis ve tefsir ilimlerini okutmaya ve bu alanda çalışmaya ağırlık verdiği bu dönemde pek çok eser kaleme almıştır.

Arapça ve Farsça eserler kaleme alan Dihlevî'nin yazdıkları arasında hadis ilmi ile ilgili olan eserler önemli bir yer tutar. Hadis alanında yazmış olduğu el-Erbaîn ve ed-Dürrü's-semîn fî mübeşşirâti'n-nebiyyi'l-emîn adlı eserler kırkar hadisi muhtevi iken Şerhu terâcimi ebvâbi Sahîhi'l-Buhârî adlı eseri Buhârî'nin babları üzerine kaleme almıştır. el-İrşâd ilâ mühimmâti 'ilmi'l-isnâd adlı çalışmada isnâdın önemini ele almıştır. Bu eserlerinin yanında İmam Mâlik'in el-Muvaţta adlı eseri üzerine kaleme aldığı iki hadis şerhi de bulunmaktadır. Bunlar Muvatta üzerine Arapça yazılmış bir şerh olan el-Müsevvâ ve Farsça kaleme alınan el-Muşaffâ'dır.

Bu çalışmada Dihlevî'nin Farsça olarak kaleme aldığı el-Musaffâ Şerhu'l-Muvatta' eserindeki şerh metodu, kaynakları gibi hususlar incelenecektir. Bu çerçevede Farsça şerh ile Arapça şerh arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konmaya çalışılacak ve orijinal yönleri tespit edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Dihlevî, el-Musaffâ, Farsça, Hadis, Şerh.

Magnificents of Dari Persian Language and Literature of Afghanistan
(With Emphasis on Mahmoud Ghaznavi's Research Sources)

Muhammad Alam Alami
University of Herat
m.alamalemi@gmail.com

Abstract

The growth and development of the Persian language and literature during the Ghaznavid era is not hidden from the literati. Ghaznavis of Turkic origin, especially Mahmoud Ghaznavi, by paying numerous blessings and unhesitatingly supporting Persian poets and speakers, caused this language to come out of the mask of isolation and become one of the big language families with the passage of time and produce unique and unique works. Sultan Mahmud's intention in the prosperity and fertility of the language was whatever, but the result was that both the name and fame of this great sultan became eternal and this thin language reached the height of elegance, maturity and perfection. Now the answer to this question is which of the poets and intellectuals of Afghanistan have played a significant role in this huge linguistic evolution? The important wish of the inheritors of this great treasure of Persian culture and literature is Dari. In this research, dozens of precious stone works that are influenced by Mahmoud's name and fame have been used. The result of this study is that many great writers of Persian literature used his name and fame not only in the era of Mahmud as a basis for their poetry and prose; Rather, even centuries later, they reflected the qualities of Nik Mahmoud in their scientific and moral speech and writing, and performed in praise of his desirable qualities. This discussion can be very useful in linking the name of Mahmud and the great speakers of Persian literature and precious literary works

Keywords: Sultan Mahmud Ghaznavi, Dari Persian language and literature, great poets and speakers of Afghanistan

مفاخر زبان و ادبیات فارسی دری افغانستان (با تأکید بر منابع محمود غزنوی پژوهی)

محمدعلم عالمی
دانشگاه جامی هرات افغانستان
m.alamalemi@gmail.com

چکیده

بالندگی و رشد زبان و ادبیات فارسی دری در عصر غزنویان بر اهل ادب پوشیده نیست. غزنویان ترک‌تبار، بخصوص محمود غزنوی با پرداخت صله‌های بی‌شمار و حمایت‌های بی‌دریغ از شاعران و گویندگان فارسی دری سبب شد که این زبان از نقاب انزوا بیرون آمده و با گذشت زمان به یکی از خانواده‌های بزرگ زبانی تبدیل و آثار منحصر و بی‌مانند تولید گردد. نیت سلطان محمود در شکوفایی و باروری زبان هرچه بوده است، اما ثمره‌اش آن شد که هم نام و آوازه این سلطان بزرگ جاویدانی گشت و هم این زبان نحیف به اوج فخامت، پختگی و کمال دست یافت. حال پاسخ به این پرسش که کدام یک از شاعران و فرهیختگان سرزمین افغانستان در این تحول عظیم زبانی نقش بارز داشته‌اند؟ خواسته مهم میراث‌داران این گنجینه عظیم فرهنگ و ادب فارسی دری است. در این پژوهش از ده‌ها اثر گرانسنگی که متأثر از نام و آوازه محمود است، بهره گرفته شده است. حاصل این مطالعه، آن است که بسیاری از استوانه‌های بزرگ ادب فارسی نه تنها در عصر محمود، نام و آوازه او را دستاویز نظم و نثر خود قرار می‌دادند؛ بلکه حتی قرن‌ها بعد نیز صفات نیک محمود را بخ شایستگی در گفتار و نوشتار علمی و اخلاقی خود بازتاب می‌دادند و در ستایش و ویژگی‌های پسندیده او هنرنمایی می‌کردند. این بحث می‌تواند در پیوند دادن نام محمود و گویندگان بزرگ ادب فارسی و آثار گرانسنگ ادبی بسیار مفید افتد.

کلیدواژه‌ها: سلطان محمود غزنوی، زبان و ادبیات فارسی دری، شاعران و گویندگان بزرگ حوزه افغانستان

The Language Features and the Expression Style in «Kemya-ye Saadet»
of Abuhamid Muhammad Ghazzali

Rakhmonaliev Jovidon KHUDOYOROVICH

Dangara State University, Dangara, Tajikistan

Jov-8989@mail.ru

Abstract

This article discusses the language and style of expression in The Elixir of Happiness. The author notes that "The Elixir of Happiness" is one of the greatest works of Ghazzali, written in the native language of the Tajik-Persian thinker. The value of this work should be increased due to the fact that it played a significant role in the development of the Tajik and Persian scientific languages.

The style of expression of Abuhamid Muhammad Ghazali is mainly associated with the definition of the purpose and reason for writing the "Elixir of Happiness". In this section, the author defines the main purpose of writing the work. The author's manner of expression is determined by the purpose of writing the work. Ghazzali always emphasizes to whom his specific work is addressed, that is, who are its readers. The complexity or simplicity of the style of expression, the widespread use of Arabic quotations or, conversely, the translation of these quotations, as well as the examples and conclusions of the author, depend on the readers of a particular work. The modern perception of the work by the readers does not differ from the perception of Ghazzali in this regard.

This work is intended for ordinary Muslims who have not yet delved into the study of religious subtleties and are engaged in everyday life. Ghazzali wrote a simple and understandable book in Persian for such Muslims. In the modern imagination, it is possible that this work has entered the genre of popular science literature.

Thus, it should be noted that The Elixir of Happiness was written to instill the values and elements of Islam in ordinary people, who, according to the author, are its main readers. It should be noted that although a large number of Arabic words are used in the work, its language is simple and understandable.

Keywords: Islamic sciences, "Kimya-ye Saadat", People, Religious and moral issues, Religious knowledge, Religious values and elements, Simple and understandable language, Spiritual crisis, Style of expression, Tajik-Persian language.

**Вижагиҳои Забон Ва Услуби Баён Дар «Кимиёи Саодат»
И Абуҳомид Муҳаммади Ғаззоли**

Rakhmonaliev Jovidon KHUDOYOROVICH

Dangara State University, Dangara, Tajikistan

Jov-8989@mail.ru

Хулоса

Дар мақолаи мазкур забон ва услуби баёни дар «Кимиёи саодат» мавриди баррасӣ қарор дода шудааст. Муаллиф қайд менамояд, ки «Кимиёи саодат» аз бузургтарин асарҳои Ғаззоли буда, бо забони модарии мутафаккир – тоҷикӣ-форсӣ навишта шудааст. Кимати ин асар аз он лиҳзат ӯам зиёда гардад, ки дар инкишофи забони илмии тоҷикӣ форс мақоми арзанда ишғол кардааст.

Услуби баёни Абуҳомид Муҳаммади Ғаззоли бештар бо муайян намудани мақсад ва сабаби навиштани асар алоқаманд аст. Дар ин қисмат муаллиф муайян менамояд, ки мақсади асосии навиштани асар дар чӣ зоғир мегардад. Мувофиқи мақсад услуби баёни муаллиф муайян карда мешавад. Ғаззоли, ӯамеша таъкид менамояд, ки асари машаххаси ӯ ба кӣ равона карда шудааст, яъне хонандагони ин асари мушаххаси ӯ киё ба ӯисоб мераванд. Маъз аз хонандагони асари мушаххас мураккаби ё одӣ будани услуби баён, истифодаи васеи иқтибосҳои араби ё баръакс тарљумаи ин иқтибосҳо, инчунин мисолҳои намунави ва хулосаҳои муаллиф вобаста аст. Тасаввуроти муосир оид ба хонандагони асар аз тасаввуроти Ғаззоли нисбати ин масъала тафовуте надорад.

Ин асар барои мусулмонони одӣ аст, ки ӯанӯз ба омӯзиши нозукиҳои динӣ фуру нарафтаанд ва ба ӯаёти ӯаррузаи худ машғуланд. Абуҳомид Муҳаммад Ғаззоли барои чунин мусулмонон китоби одӣ ва фаъморо ба забони форсӣ навиштааст. Дар тасаввуроти муосир, мумкин аст, ки ин асар ба жанри адабиёти илмӣ-оммави ворид карда мешуд.

ӯамин тариқ, метавон қайд намуд, ки «Кимиёи саодат» барои талқини арзишҳои ва унсурҳои дини ислом барои одамони одӣ, ки ба ақидаи муаллиф хонандагони асосии он ба ӯисоб мераванд эљод шудааст. Метавон қайд намуд, ки гарчанде дар асар миқдори зиёди калимаҳои араби истифода шудаанд, лекин забони он сода ва омафанм аст.

Калидвожаҳо: «Кимиёи Саодат», Услуби Баён, Буғрони Маънави, Улуми Ислом, Дониши Дини, Забони Тоҷикӣ-Форсӣ, Оммаи Халқ, Забони Сода Ва Одӣ, Масъалаҳои Дини Ва Ахлоқӣ, Арзишҳои Ва Унсурҳои Дини.

**The Influence of the Personality and Poetry of Mavlana Balkhi on the
Works of Modern Tajik Poets**

Assoc. Dr. Akhmadov Safarmad GADOMADOVICH
Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Tajikistan
ahmadovsafar@74@mail.ru

Abstract

The influence of Mavlon Balkhi's poems on modern Tajik literature is one of the issues that many Tajik scientists tried to confirm and prove. But this influence, in turn, has different ways and dimensions. In other words, there are poets who were fascinated by the grace of speech and thoughts of Mavlon Balkhi and decided to write poetry after him, despite the fact that they did not fully achieve this goal. The other part consciously approached Mavlon's poetry and made it not a source of imitation, but used some of Mavlon's thoughts and ideas.

Ozar, one of the most successful Tajik poets, can be included in this second group. That is, although he is not one of the followers of Mavlon and his style of speech differs from that of Mavlon, there are still some factors that bring his poetry closer to that of Mavlon.

This article analyzes the similarities between the poetry of Ozar and the poetry of Mavlon.

Keywords: Allusion, Comparison, Gnosticism, Influence, Knowledge, Poetic images, Poetry, Style, Thinking, Wise thoughts.

**Таъсирпазири Шоирони Муосири Тоҷик Аз Шахсият Ва Шеъри
Мавлонои Балхӣ**

*Assoc. Prof. Akhmadov Safarmad GADOMADOVICH
Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Tajikistan
ahmadovsafar@74@mail.ru*

Хулоса

Таъсири ашъори Мавлонои Балхӣ ба адабиёти имрӯзи тоҷик аз ҷумлаи масоилест, ки дар тасдиқи исботи он донишмандони зиёди тоҷик кӯшиш кардаанд. Вале ин таъсирпазирӣ дар навбати худ тарзҳо ва андозаҳои гуногунро дорад. Яъне, шоироне ҳастанд, ки мафтуни латофати гуфтор ва андешаву афкори Мавлонои Балхӣ гардида, дар пайравии ӯ шеър гуфтанро ихтиёр кардаанд, бо вучуди он ки ба ин мақсади худ комилан муваффақ нагардидаанд. Қисмати дигар огоҳона ба шеъри Мавлоно наздик шуда, онро на сарчашмаи тақлид қарор додаанд, балки аз баъзе андешаву афкори Мавлоно тамсилвор кор гирифтаанд.

Озарро, ки аз ҷумлаи шоирони муваффақи тоҷик аст, метавон ба ҳамин гурӯҳи дуюм дохил намуд. Яъне, ҳарчанд ӯ аз пайравони Мавлоно нест ва сабки гуфтораш аз сабки Мавлоно фарқ дорад, боз ҳам ҳастанд баъзе омилҳое, ки шеъри ӯро ба шеъри Мавлоно наздик мегардонанд. Дар ин мақола маҳз ҳамин монандиву шабоҳатҳои ашъори Озар бо ашъори Мавлоно мавриди нақду баррасӣ қарор гирифтааст.

Калидвожаҳо: Шеър, Ирфон, Тафаккур, Маърифат, Сабк, Таъсирпазирӣ, Тасвиrotи Шоирона, Андешаҳои Орифона, Тамсил, Талмеҳ.

Contribution of Abdusalam Dekhoti to the Development of Tajik Children's Literature

Assoc. Prof. Norova Gulchehra RAHMATOVNA

Tajik State Pedagogical University Named after S. Ayni, Tajikistan

norova1973@internet.ru

Abstract

The author of this article presents information about the views and contributions of Abdusalom Dehoti in the formative years of Tajik children's literature. In the formation and development of Tajik children's literature, the founders of new Tajik literature S. Ayni and A. Lohuti played an outstanding role, who in the 20-30s created Tajik children's poetry and prose and directed it in the right direction, while at the same time noting the role of creativity writers of the Komsomol era A. Dehoti, M. Mirshakar, S. Javharizade, S. Ulugzade, J. Ikrami, M. Diyori, B. Raimzade and others.

The author emphasizes Abdusalom Dehoti's first social poem for children, "Answer to the warmongers" (1931) and explains Abdusalom Dehoti's articles as "Children's literature is lagging behind," "For high quality translation of prose works," "On Tajik songs and tunes," "For the development of children's literature", "The main means of communist education of children".

These articles and speeches by A. Dehoti discusses the task, goal, reasons for the lag, features of children's poetry, the main themes of the time, modern children's literature, which show A. Dehoti's view related to Tajik children's literature.

Keywords: A. Dehoti, A. Lohuti, Channel, Children's literature, Children's poetry, Children's works, Duty, Feature, Interest, Lag behind, Role, Sensitivity, Sustainable contribution, Stage, S. Ayni, Quality, Translation.

Саҳми Абдусалом Деҳотӣ Дар Рушди Адабиёти Бачагонаи Тоҷик

Doç. Dr. Norova Gulchehra RAHMATOVNA
Tajik State Pedagogical University Named after S. Ayni, Tajikistan
norova1973@internet.ru

Хулоса

Муаллифи мақолаи мазкур доир ба назару нигоҳ ва саҳми Абдусалом Деҳотӣ дар солҳои ташаккулёбии адабиёти бачагонаи тоҷик маълумот медиҳад. Дар пайдоишу ташаккул ва инкишофи адабиёт бачагонаи тоҷик, нақши поягузори адабиёти навин устод: С.Айнӣ ва А.Лоҳутиро қайд мекунад ва хиштиҳои нахустини ин адабиётро дар назму насри адабиёти бачагону наврасон гузошта, намунаҳои аввалини адабиёти атфолӣ тоҷикро солҳои бистуму сиюм ба вуҷуд оварда, ин адабиётро ба маълуми дуруст ворид намудани онҳоро дарҷ намуда, айни замон фаъолияти адибони насли комсомол: А.Деҳотӣ, М.Миршакар, С.Љавъаризода, С.Улуғзода, Љ. Иқромӣ, М.Диёрӣ, Б.Раҳимзода ва дигаронро низ дастгирӣ менамояд.

Нахустшӯри илтимоиҳои баҳои бачагон эҷоднамудаи Абдусалом Деҳотӣ «Љавоб ба оташдиҳандагони ҷанг» (1931) таъкид мекунад ва доир ба мақолаҳои нависандаро бо унвонҳои «Адабиёти бачагона қафо монда истодааст», «Баҳои сифати баланди тарҷумаи асриҳои назм», «Дар бораи ашӯлаҳо ва таронаҳои тоҷикӣ», «Баҳои тараққиёти адабиёти бачагона», «Муҳимтарин воситаи тарбияи коммунистии бачагон» шарҳ медиҳад.

Дар ин мақолаҳои баромадҳои А.Деҳотӣ вазифа, мақсад, сабабҳои қафомонӣ, хусусияти назми бачагона, мавзӯҳои муҳим ва замонавии адабиёти бачагонаи тоҷик мавриди муҳокима қарор гирифтаанд, ки аз диди адабиётшиносии А.Деҳотӣ вобаста ба адабиёти бачагонаи тоҷик дарак медиҳанд.

Муаллиф доир ба саҳми арзандаи Абдусалом Деҳотӣ дар рушди устуворшавии адабиёти бачагонаи тоҷик ибрази андеша қарда, тавонистааст, саҳми бузурги Деҳотиро муайян намояд.

Калидвожаҳо: Адабиёти Бачагона, Нақш, Саҳми Устувор, Хусусият, Назми Бачагона, С.Айнӣ, А.Лоҳутӣ, А.Деҳотӣ, Маҷро, Вазифа, Қафомонӣ, Тарҷума, Сифат, Шавқу Завқ, Марҳила, Ҷамҳорӣ, Асарҳои Бачагона.

The Issue of National Identity of Tajiks in the Poetry of the Time of Independence

Dr. Abdulhakim SHUKURZODA
Tajik National University, Tajikistan
h.shakuri@mail.ru, h.shakuri91@gmail.com

Abstract

In the article, the author tried to discuss the national identity in the poetry of the poets of the time of independence. In general, classical and modern poets of Tajiks have widely hinted and written poetry on this topic. As an example, we can mention Ferdavsi's "Shahnama", where national identity is one of the central themes of this great book. The poets of the era of independence, influenced by the light of the past, were able to reflect this topic in their poems, which is the main topic of this article. For example, poets like Mumin Qanoat by writing the "Tajikistan is my name" and Bozor Sobir by writing the poem "Tajik language", awakened the feeling of patriotism in the hearts of the addressees. Also, poets like Loiq, Gulnazar, Gulrukhsor, Muhammad Goib, Ozarakhsh, Farzona and others like them used the theme of national identity and patriotism very well in their poems.

Keywords: Homeland, Independence, National identity, Patriotism, Poet, Poetry, Tajik language.

Масъалаи Ҳувияти Миллии Тоҷикон Дар Шеъри Замони Истиқлол

Dr. Abdulhakim SHUKURZODA
Tajik National University, Tajikistan
h.shakuri@mail.ru, h.shakuri91@gmail.com

Хулоса

Дар мақола муаллиф кӯшиш намудааст, ки ҳувияти миллиро дар шеъри шоирони замони Истиқлол мавриди баррасӣ қарор диҳад. Дар маҷмуъ, шоирони классикӣ ва муосири тоҷикон дар ин мавзу ба таври васеъ ишораҳо кардаанд, шеър сурудаанд. Ба унвони намуна метавон аз “Шоҳнома”-и Фирдавсӣ ёдовар шуд, ки ҳувияти миллӣ яке аз мавзуҳои меҳварии асар маҳсуб меёбад. Шоирони даврони Истиқлол бо таъсир аз шуарои гузашта тавонистаанд мавзуи мазкурро дар сурудаҳояшон инъикос кунанд, ки ҳамин масъала мавзуи асосии ин мақола мебошад. Масалан, шоироне монанди Муъмин Қаноат бо таълифи достони “Тоҷикистон исми ман” ва Бозор Собир бо сурудани шеъри “Забони тоҷикӣ” дар замири мухотабон ҳисси ватандӯстиро бедор намудаанд. Ҷамчунин, шоироне чун Лоиқ, Гулназар, Гулрухсор, Муҳаммад Ғоиб, Озарахш, Фарзона ва монанди инҳо мавзуи ҳувияти миллӣ ва ватандӯстиро дар ашъорашон хело хуб истифода кардаанд.

Калидвожаҳо: Ватан, Истиқлолият, Шоир, Ҳувияти Миллӣ, Шеър, Ватандӯстӣ, Забони Тоҷикӣ.

The Skill of Describing Social Reality in Bakhtiyar Murtaza's Journalism
(in the Example of the Publicistic Work of "Nurofaron")

Dr. Sharipov Sangimurad ISMATULLOEVICH

Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Tajikistan
sangimurod89@list.ru

Abstract

In this article, the skill of portraying social reality, as an example of the journalistic work "Nurofaron" by Bakhtiyor Murtazo, has been analyzed and discussed. According to the author's emphasis, one of the main factors differentiating journalistic works from fiction is the embodiment of reality, and its effectiveness and influence greatly depends on the creative skills and worldview of the observer. Talented writer and publicist B. Murtaza has shown interest in this matter in the mentioned journalistic work and has used various creative tools correctly and purposefully to understand the reality and portray it. The description of the event and the various activities of the heroes of the work take place and act in a certain time and place, which lays the foundation for ensuring social reality. In order to make his work interesting, the publicist made creative trips to the places of certain events and events, met with the witnesses of the event and got to know their activities closely, which also helps to ensure social reality.

Keywords: Event, Facilities, Heroes, Image, Journalism, Journalist, Rogun, Skills, Social reality, Water and electric power plant, Work, Writer.

**Маъорати Тасвири Воқеияти Илтимой Дар Публитсистикаи Бахтиёр Муртазо
(Дар Мисоли Асари Публитсисти "Нурофарон")**

Dr. Sharipov Sangimurad ISMATULLOEVICH
Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Tajikistan
sangimurod89@list.ru

Хулоса

Дар мақолаи мазкур маҳорати тасвири воқеияти иҷтимоӣ, дар мисоли асари публитсисти "Нурофарон"-и Бахтиёр Муртазо мавриди таҳлилу баррасӣ қарор гирифтааст. Ба таъкиди муаллиф яке аз омилҳои асосии фарқунандаи асарҳои публитсисти аз бадеӣ таҷассуми воқеият ба ҳисоб рафта, муассириву таъсирпазирии он ба маҳорати эҷодӣ ва ҷаҳонбинии нигоранда вобастагии калон дорад. Адиб ва публитсисти соҳибистеъдод Б. Муртазо дар асари публитсисти зикршуда ба ин ҷиҳати масъала тавачҷуҳ зоҳир намуда, барои дарки воқеият ва тасвири он аз василаҳои гуногуни эҷодӣ дурусту мақсаднок истифода бурдааст. Тасвири ҳодиса ва фаъолияти гуногуни қаҳрамонҳои асар дар замону макони муайян руҳ додаву амал мекунад, ки он ба таъмини воқеияти иҷтимоӣ асос мегузорад. Публитсисти ҷиҳати ҷолибсозии асари худ борҳо ба макони ҳодисаву воқеаҳои муайян сафарҳои эҷодӣ намуда, бо шоҳидони рӯйдод мулоқот ва фаъолиятҳои аз наздик шинос гаштааст, ки ин омил низ ба таъмини воқеияти иҷтимоӣ мусоидат менамояд.

Калидвожаҳо: Воқеияти Иҷтимоӣ, Адиб, Публитсисти, Публитсистика, Асар, Маҳорат, Тасвир, Қаҳрамониҳо, Иншоот, Рӯйдод, Неругоҳи Обиё Барқӣ, Роғун.

Reflection of Social Issues in Modern Tajik Prose

Alisher Aslonkhanovich MURADOV

Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Tajikistan

Abstract

In Tajik literary prose of the second half of the 20th century, one of the most popular genres of mansur are considered to be large genres - short stories and tales. During this period, along with the older generation of Tajik writers such as Sotim Ulugzoda, Fateh Niazi, Jalal Ikromi and Rahim Jalil, a younger generation entered the field of literature, which, building on the works of their predecessors, made a number of innovations and improvements.

This group of young writers includes Pulod Tolis, Fazliddin Mohammadiev, Sorbon, Sattor Tursun, Abdumalik Bahari, Bolta Ortikov and a number of others, each of whom makes a certain contribution to the development and evolution of modern Tajik prose.

In this article, the author briefly commented on the state of fiction in the 60-80s and the basis for its development.

Keywords: Children's literature, Creative skill, Fiction, Genre, Hero of a work of fiction, Ideological content, Memoirs, Psychological image, Story.

Инъикоси Масоили Иҷтимоӣ Дар Насри Муосири Тоҷик

Alisher Aslonkhanovich MURADOV

Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Tajikistan

Хулоса

Дар насри бадеии тоҷики нимаи дуюми асри XX жанрҳои калонҳаҷм – повесту роман аз маъмултарин жанрҳои мансур ба ҳисоб мераванд. Дар ин давра дар канори насли калонсоли нависандагони тоҷик, амсоли Сотим Улуғзода, Фотеҳ Ниёзӣ, Ҷалол Иқромӣ ва Раҳим Ҷалил насли ҷавонтаре ба майдони адабиёт ворид шуданд, ки бо таъя ба осори пешгузаштагони худ ба як зумра навоварию тозақориҳое низ даст заданд. Ба гурӯҳи ин нависандагони ҷавон Пӯлод Толис, Фазлиддин Муҳаммадиев, Сорбон, Саттор Турсун, Абдумалик Баҳорӣ, Болта Ортиқов ва чанд нафари дигар дохил мешаванд, ки ҳар як дар рушду таҳаввули насри муосири тоҷик саҳми муайяне доранд.

Дар ин мақола муаллиф мухтасар дар бораи вазъи насри бадеӣ дар солҳои 60-80 ва заминаҳои рушду таҳаввули он иброи назар намудааст.

Калидвожаҳо: Жанр, Қисса, Мундариҷаи Ғоявӣ, Тасвири Психологӣ, Насри Бадеӣ, Ёддошт, Маҳорати Эҷодӣ, Қаҳрамони Асари Бадеӣ, Адабиёти Бачагона.

Noticeable Features of the Style in the Memories of Ubayd Rajab

Davlatov U.M.

*Dangara State University, Tajikistan
umarali1960@mail.ru*

Abstract

This article talks about the stylistic features and manner of expression of the well-known Tajik writer Ubaid Rajab. From the point of view of domestic and foreign scholars, the language of Ubaid Rajab's memoirs is considered a very colorful and diverse language, and in modern Tajik prose, it is considered to be an original example of far-sightedness.

Ubaid Rajab chose different heroes in his memoirs. Also, in the works of the writer, the descriptive language is simple and uncomplicated, and it can be observed in his notes. The heroes of the writer's memoirs enter the stories in two ways, which can be observed in the stories of the writer. Sometimes the writer himself is in the scene of the story, sometimes there are only people talking, creating an event, and there is no writer here. The language that Ubaid Rajab has chosen for his conversation is very simple. That is why description plays a major role in literary notes. In his stories, Ubaid Rajab is a skilled master in using colloquial language and using dialogue, which is especially important in the writer's memoir "The Man of the Field of Effort".

Observing the memoirs of Ubayd Rajab, it became clear that his memoirs are written in a simple and understandable language, away from difficult images and difficult to explain.

Keywords: Description, Feature, Genre, Hero, Language, Literature, Memory, Note, Role, Style, Story, Vocabulary.

Вижагињои Назарраси Сабкї Дар Ёддоштҳои Убайд Раҷаб

Davlatov U.M.

Dangara State University, Tajikistan
umarali1960@mail.ru

Хулоса

Дар ин мақола роҷеъ ба вижагиҳои сабкї ва тарзи баёни адиби шинохтаи тоҷик Убайд Раҷаб суҳан меравад. Аз нигоҳи донишмандони дохилию хориҷӣ забони ёддоштҳои Убайд Раҷаб забоне бисёр рангину мутановвеъ ва дар насри муосири тоҷик намунаи асили дурдонаҳое ба ҳисоб меравад.

Убайд Раҷаб дар ёддоштҳои хеш қаҳрамонони гуногунмухталифро интиҳоб намудааст. Инчунин дар осори адиб забони тавсифӣ содаю бетакаллуф буда, дар ёддошҳои ӯ ба мушоҳида мерасад. Қаҳрамонони ёддоштҳои адиб бо ду роҳ ворида ҳикояҳо мегарданд, ки дар ҳикояҳои адиб мушоҳида кардан мумкин аст. Гоњ нависанда худ дар сањнаи дoston ќарор гирифта, гањо танњо одамон настанд, ки гуфтугў мекунад, њодисае меофаринанд ва ин лњо дигар нависанда ќарор надорад. Забоне, ки Убайд Раќаб барои гуфтугўи худ интиҳоб кардааст, бисёр муљазу сода аст. Аз ин рў дар ёддошҳои адиб тавсиф наќши асосї дорад. Убайд Раҷаб дар ҳикояҳояш бештар дар истифодаи забони гуфтугўї ва қорбасти муќолама устои моҳир мебошад, ки ин бештар дар китоби ёддошти адиб “Марди майдони талош” мавќеи калон дорад.

Аз мушоҳидаи осори ёддошти Убайд Раҷаб маълум гардид, ки осори ёддошти ӯ бо забони содаву фаҳмо ва дур аз тасвирҳои мушкилписанд ва баёни душвор таъкид гардидааст.

Калидвожа: Забон, Ёддошт, Хотиранигорї, Вожа, Тавсифї, Қаҳрамон, Адиб, Хосса, Сабк, Наќш, Жанр, Ҳикоя.

The Place of Popular Two-Couplet Poems in Tajik Folklore

Assoc. Prof. Oymahmadov RUSTAM

*Institute of Language and Literature Named after A. Rudaki of Academy of Sciences of Tajikistan
Dushanbe, Tajikistan
rustamjon99@gmail.com*

Abstract

In this article, the author analyzes and discusses the place of popular two couplet poems in the study of Tajik folklore and its influence in comparison with rubais among ordinary people. The study explores the results and reasons for its use.

The study shows that the classification of folklore literary genres in the materials of the Folklore Fund of the Rudaki Institute of Language and Literature of AMIT, where folklore genres based on the science of folklore are classified and collected, middle couplets are not given much importance, and couplets are usually scattered. They have been gathered but are usually recorded and classified among rubais and other folklore genres. In the published folklore collections, the middle couplets represent a unique and independent literary type have not been analyzed like other types of oral literature, especially the rubai style. Only recently have Tajik folklorists paid more attention to this type of folklore to the point where it is considered as a folklore genre on equal standing with other folklore genres that have been studied. The reason for the lack of attention to middle couplets and mentioning them together with the common rubai can be both in terms of the name, that both dubai and rubai have a common name, and in terms of the fact that both of them are the same, which differ only in weight and subject. One of the main reasons for the influence and popularity of rubai in comparison with two couplet poem among ordinary Tajik people is the music of Falak, which played a key role in the spread of rubai poems. In the countries of Iran and Afghanistan, the use of oral couplets, which, according to Iranian folklorists, is a specialty of the common poetry, is more than the rubais, and the main reason for this can be their form, weight, content, and their use in official and oral literature, which is in vogue. Their presence in the official and popular literature of these two countries has been effective.

Keywords: Afghanistan, Couplets, Falak music, Folklore, Folklore fund, Influence, Iran, Location, Tajikistan, Use.

Ҷойгоҳи Дубайтиҳои Омиёна Дар Фолклори Тоҷик

Assoc. Prof. Oymahmadov RUSTAM

*Institute of Language and Literature named after A. Rudaki of Academy of Sciences of Tajikistan
Dushanbe, Tajikistan
rustamjon99@gmail.com*

Хулоса

Дар ин мақола ҷойгоҳи дубайтиҳои омиёнаро дар илми фолклоршиносии тоҷик ва нуфузи онро дар муқоиса бо гунаи рубой дар миёни мардуми оддӣ таҳлилу баррасӣ намуда ва натоиҷ ва авомили корбурди онро баён намудаем.

Натоиҷи таҳлилшуда нишон медиҳад, ки дар табақабандии анвоъи адабии фолклорӣ дар маводи фонди фолклори Институти забон ва адабиёти ба номи Рӯдакии АМИТ, ки жанрҳои фолклорӣ бар асоси илми фолклоршиносӣ дар он табақабандию ҷамъоварӣ шудаанд, ба дубайтиҳои омиёна чандон аҳамияте дода нашудааст ва маъмулан дубайтиҳо ба сурати пароканда на ҳамчун як гунаи муҷаззо, дар миёни рубоиёт ва дигар жанрҳои фолклорӣ забту сабт шудааст. Дар кутуби нашршудаи фолклорӣ низ, дубайтиҳои омиёна ҳамчун як навъи адабӣ ба шакли муҷаззову мустақил ба монанди дигар анвоъи адабии шифоҳӣ ба хусус қолаби рубой табақабандию таҳлил нашудааст, ҳарчанд дар ин авохир, фолклоршиносони тоҷик ба ин гунаи фолклорӣ бештар таваҷҷуҳ кардаанд то ҷое, ки ҳамчун як жанри фолклори ва муҷаззо аз дигар жанрҳои фолклорӣ мавриди пажӯҳиш қарор гирифтааст. Иллати камтаваҷҷуҳӣ ба дубайтиҳои омиёна ва зикри он ҳамроҳи рубоиёти омиёна метавонад ҳам аз ҷиҳати ном бошад, ки дубайтӣ ва рубой ҳар ду номи муштарак доштаанд ва ҳам аз ҷиҳати ҳамонанд будани ҳар дуи онҳост, ки танҳо дар вазну мавзӯ тафовут доранд. Мизони нуфузи дубайтӣ миёни мардуми тоҷик дар муқоиса бо рубой хеле камтар аст, баракси рубой, ки дар тамоми зиндагии мардуми оддии тоҷик соя афкандааст. Яке аз авомили аслии нуфуз ва роиҷ будани рубой дар муқоиса бо дубайтӣ миёни мардуми оддии тоҷик мусиқии Фалак аст, ки дар густариши рубой нақши калидӣ доштааст. Дар кишвари Эрон ва Афғонистон ин нукта комилан баракс аст ва корбурди дубайтии шифоҳӣ, ки аз назари фолклоршиносони Эрон мухтасси шеърӣ омиёна аст бештар аз рубоиёт аст ва авомили он метавонад қолаб, вазн, муҳтаво, корбурди онҳо дар адабиёти расмӣ ва шифоҳӣ бошад, ки дар роиҷ будани онҳо дар адабиёти расмӣ ва омиёнаи ин ду кишвар муассир будааст.

Калидвожа: Дубайтиҳои Шифоҳӣ, Ҷойгоҳ, Корбурд, Нуфуз, Мусиқии Фалак, Фонди Фолклор, Тоҷикистон, Эрон, Афғонистон, Фолклор.

**The Role of the 14th Century Poets Influence of Zukhuri Turshezi on
Galiba in Combination of Gazals**

Assoc. Prof. Sharipov Sharif RAHMONOVICH, Kalonova Mahina DJUMABOEVNA
*Tajik Language and Documentation of the Academy of Public Administration under the President of the
Republic of Tajikistan, Dushanbe, Tajikistan*
m.kalonova@mail.ru, ssssharif@mail.ru

Abstract

The article attempts to reflect the influence of Zukhuri on Golib Dehlavi in the reflection of thought, rhetoric, art, rhythms and rhymes of poetry.

According to the authors, the poetry of Ghalib can be considered a variation of the Zukhuri style, but Ghalib did not completely write poetry under the influence of Zukhuri, because Ghalib is one of those poets who laid the foundation for a return to the Iraqi style, "often using concepts of words and terms, and in his Poetry we rarely meet with the complex terms that are characteristic of the Indian style. " Golib Dehlavi's style is Indian and he is one of the good poet of this style and his poetry is full of Indian style.

Golib followed Zukhuri's poetry in language of expression, composition, imagination, rhyme and rhythm, as well as thinking and reasoning.

Ghalib's poetry is often simpler than Zuhuri gazelles, far from complex terms like Iraqi style. Golib in verses, performed in imitation of Zukhuri, from the point of view of the construction of beits, the choice of words and compositions, and, most importantly, imagination and form of thought, is rarely achieved.

Keywords: Art, Composition, Gazelle, Golib, Image, Imagination, Indian style, Poetry, Paradox, Redif, Rhythm, Text, Zukhuri Turshezi.

Таъсири Зуъурӣ Бар Ғолиби Деълавӣ Дар Эъоди Ғазал

Assoc. Prof. Sharipov Sharif RAHMONOVICH, Kalonova Mahina DJUMABOEVNA
*Tajik Language and Documentation of the Academy of Public Administration under the President of the
Republic of Tajikistan, Dushanbe, Tajikistan
m.kalonova@mail.ru, ssssharif@mail.ru*

Хулоса

Дар мақола кӯшиш рафтааст, ки таъсири ғазалиёти Зуъурӣ бар Ғолиби Деълавӣ дар андеша, радиф, корбурди таркиботи хос, вазни шеърӣ ба қалам равад.

Ба пиндори муаллифон шеваи шеъри Ғолибро мусаммаман метавон як навъ шеваи Зуъурӣ донист, аммо ғазали Ғолиб он гармо ва маъвои шеъри Зуъуриро надорад, зеро Ғолиб яке аз он шоиронест, ки дар шеъри худ заминаи бозгашт ба сабки ироқиро таръ андохта, “дар бештар маворид сабке осон ва ба дур аз ибъомот ва печидагиҳои вежаи сабки Ҳиндист” ва “бисёре аз ашъорашро ба сабке возеъ ва осон пардохта”- аст. Сабки баёни Ғолиби Деълавӣ Ҳиндӣ бда, ӯ яке аз саромадон ва нозукхаёлони ин сабк буда, шеъраш саршори вежагиҳои сабки Ҳиндист.

Чашмандози таассури Ғолиб аз Зуъурӣ бар мабнои сабк, забони баён, таркибот, суvari хаёл, вазн ва мусиқоии канорию берунии ғазал, тариқи тафаккур ва машраби андеша дар равиши муқоиса ва таълил мавриди баррасӣ қарор гирифтааст.

Шеъри Ғолиб нисбат ба ғазалиёти Зуъурӣ дар бештар маворид сабки осон, дур аз печидагиҳо ва ибъом буда, ба мисли сабки ироқӣ возеътар аст.

Ғолиб дар ашъоре, ки ба истиқболи Зуъурӣ сурудааст, аз назари бофти мисраъ ва байт, интихоби вожагон ва таркибот ва аз ӯнама муъим суvari хаёл ва форми андеша кам дастёб шудааст.

Калидвожаҳо: Зуъурӣ, Ғолиб, Ғазал, Вазн, Шеър, Сабки Ҳиндӣ, Радиф, Тасвир, Породекс, Ибъом, Суvari Хаёл, Таркиб, Матн, Ҳунар.

A Look at the Image and Public Activity of Habibullo Nazarov

Dr. Fakirov Khursandmurad NASRULLOEVIÇH, Sharipov Sangimurad ISMATULLOEVIÇH
Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Bokhtar, Tajikistan
sangimurod89@list.ru

Abstract

In the article, the scientific and public activity of the writer and scholar Habibullah Nazarov was analyzed. H. Nazarov, along with his government duties, created meaningful works as a realist writer, and thanks to his meritorious service and valuable writings, he contributed to the development and improvement of Tajik science and literature. In this work, the content of literary collections and its influence on the society is analyzed.

Keywords: Analysis, Complex, Constructive, Content, Meaning, Poet, Realist, Researcher, Word, Work, Writer.

Назаре Ба Фаъолияти Имию Љамъиятии Њабибулло Назаров

Dr. Fakirov Khursandmurad NASRULLOEVIĤH, Sharipov Sangimurad ISMATULLOEVIĤH
Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Bokhtar, Tajikistan
sangimurod89@list.ru

Хулоса

Дар маќола фаъолияти илмию ъамъиятии адиб ва донишманди соњибзавќ Њабибулло Назаров мавриди таълилу баррасї ќарор гирифтааст. Њ. Назаров дар баробари адои корњои масъули давлатї њамчун адиби воќеънигор асарњои пурмазмун эљод намуд ва ба шарофати хизмати шоиста ва таълифоти арзандаш то љое дар рушду такомули илму адаби тољик сањм гузошт. Дар таълифоти мазкур низ мазмуну мундариљаи маљмуањои адиб ва таъсирпазирии он ба љомае таълил шудааст.

Калидвожа: Муњаќќиќ, Адиб, Ашъор, Воќеънигор, Лафз, Маъни, Муњтаво, Мазмун, Маҷмуа, Таҳлил, Таъсипазирї, Асар.

The Use of Verbal Art of Tajnis in Mehriniso's Poems

Dr. Usmoniyon NOZİLA
Dangara State University, Tajikistan

Abstract

The author notes that Mehrinisa is one of the most talented poets, who can be recognized as one of the most graceful and innovative poets of modern literature. Although the poetess Mehrinisa has created beautiful and attractive poems on various topics, the topic related to the artistic arts is one of the most important topics of her work, and she has a special charm in all her published collections. Mehrinisa is a sensitive, perceptive poetess and, at the same time, has her own unique style. In Mehriniso's creativity, apart from spiritual arts, verbal arts are also visible. Fresh content, innovative findings in the use of artistic arts, especially verbal interpretation, embellished the themes of the poet's poems and made them more attractive and effective. In his work, the poet has very skillfully used verbal visual art.

Tajnis is found in the dictionary in the sense of homogenizing and simulating. But in the literal sense, tajnis is a means of spiritual and verbal artistic representation, which by using words and phrases of the same form, but with different meanings, the poet makes his poetic content more effective and beautiful. In Mehriniso's work, the second type of tajnis has a primary status among the two types of tajnis art, one is spiritual and the other is verbal. This art is a type of tajnis, in which two words of the same form, but with different meanings, are used in one verse or verse.

Keywords: Art, Contemporary, Creative, Poet, Poetry, Same-sex, Spiritual, Same-shaped, Style, Verbal, Verse, Word.

Корбурди Санъати Лафзӣ Таҷнис Дар Ашъори Меҳринисо

Dr. Usmoniyon NOZILA
Dangara State University, Tajikistan

Хулоса

Муаллиф қайд менамояд, ки Меҳринисо яке аз шоирони боистеъдод, метавондар радифи хушсалиқатаринва навардозтарин шоираҳои адабиёти муосир эътироф намуд. Агарчи шоира Меҳринисо дар мавзӯҳои гуногун ашъори нобу дилкаш эҷод кардааст, вале мавзуи ба санъати бадеӣ иртибот доштаи вай дар қатори асоситарин мавзуоти эҷодиёташ дар ҳама маҷмӯаҳои ба таърихи адабиёт чилваи махсус дорад. Меҳринисо шоираест борикбин ва нуктасанҷу ҳассос ва, дар баробари ин, дорои сабку салиқаи вижа ба худ. Дар эҷодиёти Меҳринисо ҷуз аз санъатҳои маънаӣ, ҳамчунин, санъатҳои лафзӣ низ ба назар мерасанд. Мазомини тоза, дарёфтҳои нобу бикр дар истифодаи санъатҳои бадеӣ, махсусан таҷниси лафзӣ мавзӯҳои ашъори шоираро боз ҳам зинат дода, онҳоро ҷаззобу муассиртар гардониданд. Шоир дар эҷодиёти худ аз санъати тасвирии таҷниси лафзӣ хеле хунармандона истифода бурдааст.

Таҷнис дар китобҳои луғат дар маънои ҳамчунин кардан ва монанд намудан омадааст. Аммо дар маънои истилоҳӣ таҷнис воситаи тасвири маънаӣ лафзӣ бадеиест, ки тавассути бақоргии вожаҳо ва ибораҳои ҳамшакл, вале дар маъноҳои гуногун шоир мазомини шеърии худро муассиртару зеботар мегардонад. Дар эҷодиёти Меҳринисо аз ду навъи санъати таҷнис, ки яке таҷниси маънаӣ ва дигаре лафзӣ мебошад, таҷниси навъи дувум мақоми аввалдараҷа дорад. Санъати мазкур навъи таҷнисест, ки дар як байт ё мисраъ ду вожаи ҳамшакл, аммо дар маъноҳои мутафовит корбаст мешаванд.

Вожаҳои Калидӣ: Таҷнис, Санъати Бадеӣ, Вожа, Ҳамчунин, Маънаӣ, Лафзӣ, Эҷодиёт, Ҳамшакл, Мисраъ, Шоир, Муосир, Сабк.

The Art of Contrast and the Grounds of Its Appearance in the Poems of Mirzo Tursunzoda

Makhmadalieva Muhabbat RAKHMONOVNA

Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Bokhtar, Tajikistan
muhabbat@mail.ru

Abstract

Mirzo Tursunzoda is one of the well-known figures and skilled poets of modern Tajik literature, who presented not only his personality, but also the image, literature and culture of the Tajik nation to the world with his heart-felt poems, significant social activities and service trips to different countries of the world.

The topic of discussion of this article is the research and review of the art of contrast and the grounds of its appearance in Mirzo Tursunzoda's poetry. While researching this mentioned topic, the author revealed out to some extent the reason for the frequency and special place of this art in the works of the poet, and predicates the appearance of this phenomenon first as a continuation of the literary tradition and then as character of the poet's insurgency.

Keywords: Appearance, Comparison, Contrasting art, Literary tradition, Poet, Poem, Research, Theme.

Санъати Тазод Ва Заминаҳои Зухури Он Дар Ашъори Мирзо Турсунзода

Makhmadalieva Muhabbat RAKHMONOVNA

Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Bokhtar, Tajikistan
muhabbat@mail.ru

Хулоса

Мирзо Турсунзода яке аз шахсиятҳои шинохта ва шоирони бомаҳорати адабиёти муосири тоҷик мебошад, ки бо ашъори дилнишин, фаъолияти назарраси ҷамъиятӣ ва сафарҳои хидматиаш ба мамолики гуногуни ҷаҳон на танҳо шахсияти худро, балки симо ва адабу фарҳанги миллати тоҷикро ба оламиён муаррифӣ намудааст.

Мавзӯи баҳси мақолаи мазкурро, таҳқиқу баррасии санъати тазод ва заминаҳои зухури он дар ашъори Мирзо Турсунзода ташкил медиҳад. Муаллиф зимни таҳқиқи мавзӯи мазкур сабаби басомад ва ҷойгоҳи вижа доштани ин санъатро дар осори шоир то андозае маълум намуда, зухури ин падидаро аввалан ҳамчун идомаи суннати адабӣ ва баъдан ба сиршти туғёнии шоир вобаста медонад.

Калидвожаҳо: Шоир, Шеър, Мавзӯ, Санъати Тазод, Зухур, Суннати Адабӣ, Таҳқиқ, Муқоиса.

Ghani Kashmiri's Contribution to the Development of Indian Style

Prof. Dr. Ghaffori Zamira ABDULLOZODA

Khujand State University Named after Academician B. Gafurov, Khujand, Tajikistan
zamira_g@mail.ru

Abstract

Muhammadtagir Ghani Kashmiri is one of the greatest Indian Persian poets of XVIIth century, which as Faizi Fayazi, Urfi Shirazi, Saib Tabrezi, Kalim Kashani, Naziri Nishapuri, Mirza Bedil and other outstanding representatives of the Indian style, made a worthy contribution to the development of this literary style. Ghani demonstrated his artistic mastery sophistication of imagination, fantasy, creative search for new themes and new content (content creation and interpretation), which are characteristic of the Indian style. A huge popularity was brought to the poet his talent by filling the second line of the poem with a poetic argument in favor of the judgment expressed in the first one (allegory), which in the Indian style was the most well-known method of building the *beit*.

Due to Ghani's attention on the possession of the new poetic ideas, new meaning and multi-meaning of the poetic images the poet obtain a worthy place among followers of Indian style.

Ghani always was in search of new content and rebuked those poets in the creation of which there was a place to repeat old themes and content, he asked them to search for new and original content, thematic updates. According to him, the poet should be refined, get inspiration for poetic meaning from the world, because the original poem is nothing without new content and a new way of thinking.

According to Ghani, every poet who wants to achieve innovation and renewal of the theme and presentation of a new meaning, creation of new unusual meanings, has to go through a difficult and hard path, as well as show resilience to achieve this goal.

Ghani also emphasizes that the poet should not borrow meaning from the works of previous poets and repeat the same stylistic tricks, and if the poet does not have new ideas and themes for his work, he should not write them.

Ghani, along with other luminaries of his time, played a great role in the development of Indian style. His poetry is attractive both from the point of view of the style and manner of presentation, and from the point of view of the richness of his thoughts, and it is a proof of the poet's artistic mastery. Deep research and analysis of his poems will allow us to get more into the essence of the poem and his thoughts, to know the poetic art, the source of the poet's thoughts, so that his worthy status in the Persian literature of India will be presented.

Keywords: Creative search for the new topics and new content (content, creation and interpretation), Fantasy, Indian Persian literature, Indian style, Muhammadtohir Ghani Kashmiri, Unique imagination, XVIIth century.

Саҳми Ғании Кашмирӣ Дар Ривоҷи Сабки Ҳиндӣ

Prof. Dr. Ghaffori Zamira ABDULLOZODA

Khujand State University Named after Academician B. Gafurov, Khujand, Tajikistan
zamira_g@mail.ru

Хулоса

Муҳаммадтоҳир Ғании Кашмирӣ дар шумори бузургтарин суҳанварони форсизабони қарни XVII Ҳиндустон қарор дорад, ки дар қатори дигар суҳанварони маъруфи «сабки ҳиндӣ» ҳамчун Файзии Файёзӣ, Урфии Шерозӣ, Соиби Табрезӣ, Калими Кошонӣ, Назири Нишопурӣ, Мирзо Бедил ва дигарон дар равнаку густариши ин сабк хидматҳои шоистаеро анҷом дод. Ӯ дар баёни нуктаҳои пурмаъно ва мазомини тозаву хаёлҳои дақиқаш қудратмандии хешро ба ҳадде зоғир намуд, ки дар замони зиндагиаш, дар саросари ҷаҳони форсӣ иштироқ пайдо намуд. Ғании Кашмирӣ шоири мубтакир буд. Маҳз тавассути тавачҷуҳаш ба тозақориҳо, ба даст овардани мазомини тозаву бесобиқа ва матолиби ногуфта ва дигар муҳассаноти сабки ҳиндӣ, ки дар ашъори вай бештар дар тарзи иному тамсил ва истиора ҷилвагар шудааст, миёни шоирони ин сабки адабӣ поя ва мақоми шоиста касб намуд.

Дар мавриди тозағӣ Ғании Кашмирӣ ишораҳо дорад, ки ин нукта дар таъкиқи масоили сабки ҳиндӣ судманд аст. Шоир ҳамвора дар ҳаҷуи маонии бикр буд ва аз мазомине, ки шуароӣ қаблӣ суруда буданд, дурӣ меҷӯст. Ӯ он суҳанваронеро, ки мазомини қуҳанро дар қолаби шеър гунҷоиш меоданд, мазаммат намуда, онҳоро ба ҷустани маонии тоза даъват мекард. Дар назари ӯ, шоир бояд дорои завқи маҳсус бошад ва шоири тозақор бошад, маонии шеъриро аз олами боло илҳом бигирад, зеро шеъри асил бидуни дарёфти мазомини тоза ва тафаккури ҷадиқ чизе нест.

Ба қавли Ғанӣ, ҳар шоире, ки меҳонад дар гуфтани маънӣ тозақор бошад ва дар ашъори худ он чиро ки бигӯяд, эҷоди ҳаҷуи ӯ бошад, роҳи душвору пурмаҳалқатро аз сар меғузаронад, зеро ки ба даст овардани мазомини бикри ибтикорӣ қори пурмаҳалқат аст. Ғанӣ ишора ба суубат ва душвории ин роҳ мекунад ва таъкид бар он менамояд, ки шоири мубтакири тозағӣ бояд дар гуфтани маонии наву мазомини тоза, ки бинои сабки ҳиндӣ бар он устувор аст, кӯшо ва устувор бошад. Дар назари шоир, агар суҳанвар суҳани ҳурро надорад, даҳон барбастан ва лаб накушуданаш афзалтар аст.

Ғанӣ ифтихор аз он дошт, ки мазмуни ӯ дорои назокати ҳос аст ва дар ҳолати шабоҳат пайдо намудани мазмунаш ба мазмуни дигар суҳанварон он назокат аз байн хоҳад рафт.

Шоир баъзе суҳанварони муосирашро, ки ба дуздидани мазмуни шеъри дигарон одат кардаанд ва аз ҷумла маъниҳои ашъори Ғаниро низ ба тарзи дигар сохтаанду ба номи худ кардаанд, мазаммат мекунад. Ғанӣ муътақид аст, ки ҳеҷ шоире қудрати дуздидани мазмуни бастаи ӯро надорад.

Ғании Кашмирӣ дар баробари шуароӣ дигари замонаш дар қорбурди санъати тамсил низ иқтидори бузурги ҳунари масраф намуда, онро такомул ва инкишоф дод, ки мӯлҳиби таъаввули маънисозии ӯ гардид.

Ашъори Ғанӣ ҳам аз дидгоҳи сабку тарзи баён ва ҳам аз дидгоҳи андешаҳои пурбораш тозаву ҷаззоб буда, далел ба маъорату қудрати ҳунари ва мақоми рафеъи ин суҳанвари нозуқҳаёл мебошад. Таъкиқи баррасии амиқи ашъори ӯ имкон медиҳад, ки бештар ба дарунмоияи шеър ва андешаҳои ворид гардида, ҳунари шоирӣ, сарчашмаи андешаҳои шоирро бештар шиносем, то ин ки мақоми шоистааш дар адабиёти форсизабони Ҳинд муаррифи қарда шавад.

Калидвожаҳо: Муҳаммадтоҳир Ғании Кашмирӣ, Қарни XVII, Адабиёти Форсизабони Ҳиндустон, Сабки Ҳиндӣ, Борикандешӣ, Мазмунсозӣ Ва Маъниофарӣ, Тамсилнигорӣ.

**Codicology of the Oldest Manuscripts of Kamoli Khujandi`s Poetry Preserved
in Türkiye Libraries**

Prof. Dr. Nasriddinov Fakhridin ABDUMANONOVICH

*Khujand State University Named after Academician B. Gafurov, Khujand, Tajikistan
fahr79@mail.ru*

Abstract

The article dwells on the study of codicology of the oldest manuscripts of Kamol Khujandi`s poetry (d. 803 A.H./1400 AD) those ones are preserved in Turkish libraries. Initially, the author of the article speaks about the position of Turkish libraries aimed at the preservation of Persian and Tajik men-of-letters` literary productions and lays an emphasis upon the idea that more than sixty old manuscripts of Kamol Khujandi`s poetry are kept in the treasures of the relevant country. Of these, there are almost twenty copies, such as: Ayosufia libraries (№ 3945, 3857 and 3946), Nurusmonia (№ 3822 and 4200), Lolali (№ 1747), Otif Efandi (2103), National Library (№ 413), Lolo Ismail (№ 715), Maghniso (№ 2676), Holat Efandi (№ 168), Boyazid (№ 16263 and 5679), Istanbul University (№ 1314/4 and 533/4), Epy Museum of Islamic and Turkish Artifacts in Istanbul (№ 2050), Tupqopisaroy (№ 1637) etc. and the formers in question were written referring to the 9th century (hijra)/15th century (AD), namely, in the first century after Kamol Khujandi`s death. In the main part of the article, each of the mentioned manuscripts, which are considered to be the oldest copies of the poet`s versified are mentioned with the presentation on the most important peculiarities of codicology. At the end, accurate scientific conclusions are drawn by the author of the given article.

Keywords: Codicology, Copy, Divan, Kamol Khujandi, Letter, Line, Manuscript, Poetry, Turkish libraries.

**Нусхашиноси и Куъантарин Дастанҳои Ашъори Камоли Хуљандӣ аз
Китобхонаҳои Туркия**

Prof. Dr. Nasriddinov Fakhridin ABDUMANONOVICH

*Khujand State University Named after Academician B. Gafurov, Khujand, Tajikistan
fahr79@mail.ru*

Хулоса

Мақола дар нусхашиноси куъантарин дастанҳои ашъори Камоли Хуљандӣ (ваф.803 ھ./1400 м.), ки дар китобхонаҳои Туркия маъфуз мебошанд, ба қалам омадааст. Дар оғози мақола аз ҷойгоҳи китобхонаҳои Туркия дар ҷиҳати осори суханварони форсу тоҷик сухан рафта, таъкид гардидааст, ки аз ашъори Камоли Хуљандӣ беш аз шаст дастанти куъан дар ганҷинаҳои ин кишвар нигардорӣ мешаванд. Аз ин шумор наздик ба бист нусха, ба мисли нусхаҳои китобхонаҳои Аёсӯфия (№ 3945, 3857 ва 3946), Нурусмония (№ 3822 ва 4200), Лолалӣ (№ 1747), Отиф Афандӣ (2103), Китобхонаи миллат (№ 413), Лоло Исмоил (№ 715), Мағнисо (№ 2676), Ҳолат Афандӣ (№ 168), Боязид (№ 16263 ва 5679), Донишгоҳи Истамбул (№ 1314/4 ва 533/4), Музеи осори исломӣ ва турки Истамбул (№ 2050), Тўпқописарой (№ 1637) ва ғ. дар асри нуҷуми ғилғӣ/понздаҷуми мелодӣ, яъне дар садаи аввал пас аз вафоти Камоли Хуљандӣ китобат шудаанд. Дар бахши асосии мақола ғар як аз дастанҳои ёдшуда, ки дар мисоли худ куъантарин нусхаҳои ашъори шоир ба ғисоб мераванд, бо гузориши муғимтарин хусусиятҳои нусхашиносӣ муарриғӣ ёфтаанд. Дар охири мақола хулосаҳои дақиқӣ илмӣ қашида шудааст.

Вожаҳои Қалидӣ: Камоли Хуљандӣ, Нусхашиносӣ, Китобхонаҳои Туркия, Дастан, Ашъор, Девон, Нусха, Хат, Байт, Мисраъ

Greetings and Thanks of Laiq Sherali and the Poets of Indian Style

Prof. Dr. Nurali NUROV
Khujand State University, Tajikistan
nurali74@mail.ru

Abstract

The article is dedicated to researching and discussing of welcoming ways and enjoying of the famous modern Tajik poet Laiq Sherali from the speakers of Indian style. The study established that thanks to the merits of Laiq Sherali in the preparation, publication and propaganda of past speakers of Persian literature, he benefited from their thoughts and opinions, among which two outstanding representatives of the Hindi style - Saib and Bedil - occupy a special place. Although Laik Sherali's style of speech is simple, smooth and charming, and he sometimes praised Saib's ghazals, but in Bedil's words one can feel his mastery in the formulation of words, interpretation and themes of interest in Bedil's poetry. At the same time, in his interviews and speeches, Laik Sherali also expressed disdain for the words and manner of speech of Kaleem Kashani, which shows his deep knowledge of the poetry of Indian poets and his works in the form of traditional types of poetry in the context of such pleasure. Research has led to the conclusion that Laiq Sherali did not imitate, but was influenced by the poetry of the past, especially Indian style poets, which led to the creation of refinements in the structure, content and imagery of modern Tajik poetry.

Keywords: Bedil, Ghazal, Imagination, Indian style, Influence, Like Sherali, Modern poetry, Sahib, Tabakhkhur, Word Kashani, Vocabulary.

استقبال و بهره‌وری لایق شیرعلی و شعرای سبک هندی

Prof. Dr. Nurali NUROV
Khujand State University, Tajikistan
nurali74@mail.ru

چکیده

مقاله به تحقیق و بررسی شیوه‌های استقبال و بهره‌مندی شاعر نامور معاصر تاجیک لایق شیرعلی از سخنوران سبک هندی بخشیده شده است. در جریان تحقیق مقرر شده است، که با سبب خدمت‌های شایان لایق شیرعلی در تهیه و نشر و ترغیب سخنوران گذشته ادب فارسی از اندیشه و افکار آنها بهره‌مندی افزون برداشته است، که در این میان دو نماینده برجسته سبک هندی-صائب و بیدل جایگاه خاص دارند. هرچند سبک سخن لایق شیرعلی ساده و روان و جذاب است و گاه مورد از غزل‌های صائب استقبال نموده است، ولی به‌رمندی‌های او در شیوه واژه‌سازی، تعبیرافرینی و موضوعات قابل توجه از کلام بیدل احساس می‌شود. در برابر این، در مصاحبه و گفتارهای خویش لایق شیرعلی به تبخّر خویش از کلام و طرز سخن کلم کاشانی نیز اشاره فرموده است، که این امر دلیل آگاهی وافر او از شعر شاعران سبک هندی و تازه‌کاری‌هایش در قالب انواع سنتی شعر در زمینه چنین بهره‌مندی‌ها به شمار می‌رود. تحقیق به نتیجه‌ای رسانیده است، که لایق شیرعلی نه تقلید، بلکه از شعر گذشتگان، خاصه شاعران سبک هندی تبخّر داشته، که آن باعث به ایجاد تازگی‌ها در ساختار، درونمایه و صور خیال شعر معاصر تاجیک گردیده است

واژگان کلیدی: لایق شیرعلی، سبک هندی، صائب، بیدل، کلم کاشانی، تأثیرپذیری، تبخّر، غزل، شعر معاصر، صور خیال، واژه‌سازی

Abdullah Misra - Poet of Indian Style

Assoc. Prof. Kurbanova Rahyongul MUMİNOVNA
Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Bokhtar, Tajikistan

Abstract

In this article, the author tried to show the creative skill and follow the representative of the Persian-Tajik literature of the second half of the 19th century, Murad muhammad Abdullahi Misra, in the Indian style, using the poet's works. The author proves the popularity of the Indian style and the influence of poets on the example of Abdullahi Misra.

Keywords: Bedil's poem, Creative skill, Devan, Following, Ghazal, Indian style, Style, Vision.

Абдуллоњи Мисраъ -Шоири Сабки Њиндї

Assoc. Prof. Kurbanova Rahyongul MUMINOVNA
Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Bokhtar, Tajikistan

Хулоса

Муаллиф дар ин мақола қўшиш намудааст, ки маъорати эълодї ва пайравии намояндаи нимаи дуюми асри XIX-и адабиёти форс-тољик Муродмуъаммад Абдуллоњи Мисраъро ба сабки њиндї бо истифода аз осори шоир нишон дињад. Муаллиф доман гутардани сабки њиндї ва таъсирпазирии шоиронро дар мисоли Абдуллоњи Мисраъ собит месозад.

Калидвожа: Сабки Њиндї, Шеъри Бедил, Ғазал, Назира, Пайравї, Девон, Услуб, Маъорати Эълодї

Stylistic Features of Muhammadali Ajami's Poetry

Sharipova MEHRAGEZ

*Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Bokhtar, Tajikistan
mehragez1989@List.ru*

Abstract

This article discusses the stylistic features, eloquence and expression of the poet Mohammadali Ajami. The author tried to demonstrate the poet's style, logic and expression of speech, observation and interpretability using reliable evidence. The topic of the study is carried out from several points of view of the poet, and the author of the article comes to the conclusion that Muhammadali Ajami, using folklore elements, elegant language, purely Tajik words, has a clear impact on the addressee.

Keywords: Art, Eloquence, Image, Meaning, Personal style, Poet, Poetry, Style, Style of the era, Word,

Вижагиҳои Сабкии Ашъори Муҳаммадалии Аҷамӣ

Sharipova MEHRAGEZ

Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, Bokhtar, Tajikistan
mehragez1989@List.ru

Хулоса

Дар мақолаи мазкур мабоҳисе чун хусусиёти сабкӣ, фасоҳати калом, тарзи баёни шоир Муҳаммадалии Аҷамӣ баррасӣ мегардад. Муаллиф кӯшиш кардааст, ки аз лиҳози услубӣ, мантиқӣ ва баёни фикр, тарзи суханорой, ҳунари нигорандагӣ ва маъниофарии шоирро бо далоили муътамад нишон диҳад. Мавзуи таҳқиқ аз рӯи якчанд нигоштаи шоир сурат мегирад ва муаллифи мақола ба чунин натиҷа мерасад, ки Муҳаммадалии Аҷамӣ бо истифода аз аносири халқӣ, забони шевову мучаз, калимоти сирф тоҷикӣ таъсири боризе бар мухотаб мегузорад.

Калидвожа: Сабк, Фасоҳат, Калом, Ҳунар, Шеър, Маънӣ, Калима, Тасвир, Шоир, Сабки Даврай, Сабки Фардӣ.

Persian Literary Influence on English Literature

Tangriyev Valisher AZAMOVICH

*Denau Institute of Entrepreneurship and Pedagogy, Denau, Uzbekistan
v.tangriev@dpi.uz*

Abstract

This article explores the profound impact of Persian literature on English literature, tracing the historical and thematic connections that have enriched the English literary tradition over centuries. Through a journey spanning ancient crossroads, medieval encounters, and Victorian Orientalism, we unravel the historical context that facilitated this literary exchange. Delving into key themes and literary techniques, we uncover the enduring legacy of Persian Sufism, the epic heroes of Persian literature, and the fusion of Persian poetry forms. This exploration illuminates the universal nature of literary expression, transcending borders and cultural divides. In conclusion, the article emphasizes the power of literature to bridge cultures, fostering a shared human experience through the ages.

Keywords: Cultural exchange, English literature, Epic heroes, Influence, Literary techniques, Literary themes, Persian literature, Persian Sufism.

Таъсири Амиқи Адабиёти Форсиро Ба Адабиёти Инглис

Tangriyev Valisher AZAMOVICH

*Denau Institute of Entrepreneurship and Pedagogy, Denau, Uzbekistan
v.tangriev@dpi.uz*

Хулоса

Ин мақола таъсири амиқи адабиёти форсиро ба адабиёти инглис, пайгирӣ кардани робитаҳои таърихӣ ва мавзӯӣ, ки суннати адабии инглисро дар тӯли садсолаҳо ғани кардааст, баррасӣ мекунад. Тавассути саёҳате, ки чорроҳаҳои қадимӣ, воҳуриҳои асримиёнагӣ ва шарқшиносии Викторияро фаро мегирад, мо контексти таърихиро, ки ба ин мубодилаи адабӣ мусоидат кардааст, ошкор мекунем. Мо бо таваҷҷуҳ ба мавзӯҳои калидӣ ва шеваҳои адабӣ осори пайдори тасаввуфи форсӣ, қаҳрамонони эпикӣ адабиёти форсӣ ва омезиши шаклҳои шеъри форсиро кашф мекунем. Ин кашфиёт табиати умумибашарии баёни адабиро равшан мекунад, аз марзҳо ва тафовутҳои фарҳангӣ фаротар аст. Хулоса, мақола қудрати адабиётро барои пайванд кардани фарҳангҳо, таҳкими таҷрибаи муштараки инсонӣ дар тӯли асрҳо таъкид мекунад.

Калидвожаҳо: Адабиёти Форсӣ, Адабиёти Англисӣ, Таъсир, Табодули Фарҳангӣ, Мавзӯҳои Адабӣ, Усулҳои Адабӣ, Тасаввуфи Форсӣ, Қаҳрамонони Эпикӣ.

DİL İLİŞKİLERİ OTURUMLARI
LANGUAGE RELATIONS SESSIONS

Old Quoted Words of Turkish Origin in Persian Language

Assoc. Prof. Dürdane RAHİMZADE

I.M Sechenov First Moscow State Medical University, Azerbaijan

rdurdana05@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7050-8913

Abstract

When we are talking about the relationship between Persian and Turkic languages, first of all, we usually talk about loanwords from Persian to Turkic languages. The fact that this process is also important in the opposite direction has not been discussed so extensively. The process of transferring words of Turkic origin to the Persian language started from very ancient times. The presence of these words in Persian language is important not only in terms of language relations, but also equally and extremely important in proving the antiquity of our language, our history and the history of Turkic peoples in general. Language is such a concept that due to its existence, the perfection of its grammatical structure, the antiquity of the words in its composition, and the discovery of these ancient words in the language of the neighboring peoples, whose written monuments have been preserved in this way, should be taken as an irrefutable proof of the antiquity of our history. There are enough words of Turkic origin in Persian. The history of such words is determined by their grammatical function and the type of suffix they take.

The word "elçi", which means "messenger, envoy, courier, informer" in Persian, has become archaic in the modern period. In our opinion, this word is a lexical unit of Turkic origin, formed by the combination of the verb *il* and the suffix *-çi*. If we consider that the "-et" in the verb "ilet" is a suffix historically, we can say that it used to be the verb "il-" in our language, which means "to convey news, to give information". Thus, the first meaning of the word "ilçi" was "one who gives information, conveys news".

As can be seen, the suffix *-çi* is added to the verb root in these Turkic-derived words that have long been transferred to Persian. However, as it is known, the *-çı4* suffix is usually added to nouns to form nouns (there are also words such as *dilənçi, əlaçı*). However, this suffix combines directly with the verb root to produce words indicating "executor of the action, means of execution and means of action" which has existed in Turkic dialects in the past and continues today. In our opinion, the derivation of new words by adding the suffix *-çi* to the verb root dates back to the very old period when verbs and nouns had common semantics. Words such as *qoroğçi, qaçağçi, yurtçi, qayeğçi, qapuçi* are also of the same nature.

Keywords: Loanwords of Turkic origin, Persian language, Proof of the ancientness of the language.

Fars Dilinde Türkçe Kökenli Eski Alıntı Sözcükler

Doç. Dr. Dürdane RAHİMZADE

Seçenov Birinci Moskova Devlet Tıp Üniversitesi Bakü Şubesi, Azerbaycan
rdurdana05@gmail.com
ORCID: 0000-0002-7050-8913

Özet

Farsça ile Türk lehçeleri arasındaki ilişkilerden konuşulurken ilk olarak Fars Dilinden eski Türkçeye geçmiş alıntı kelimelerden söz ediliyor. Bu sürecin aksi yönde gerçekleşmiş olması konusundan ise yeteri kadar bahsedilmemiştir.

Türkçe kökenli sözcüklerin Farsçaya geçmesi süreci çok eski dönemlerden başlamıştır. Bu kelimelerin Farsçada varlığı dil ilişkilerinde önemli olduğu kadar dilimizin, tarihimizin ve genel olarak Türk halklarının tarihinin eski dönemlere dayanmasının kanıtlanmasında son derece önemlidir. Dil öyle bir kavramdır ki, kendi varlığı, gramatik yapısının mükemmelliği, içerisindeki kelimelerin eski olması sayesinde ve bu sözlerin yazılı anıtı korunmuş komşu halkların dilinde ortaya çıkarılması tarihimizin kadim olduğunu doğrulayan bir olgu gibi kabul edilmelidir. Bu Türkçe kökenli kelimelere ait Farsçada çok sayıda örnekler vardır. Bu gruptan olan sözlerin tarihi onların gramatik işlevi ve eklendiği ekin türüne göre belirleniyor.

Farsçada “elçi, sefir, kurye, haber veren” anlamlarını taşıyan elçi kelimesi çağdaş dönemde arkaikleşmiştir. Bizce bu söz il fiili ile -çi ekinin birleşmesinden oluşmuş Türkçe kökenli leksik birimdir. İlet fiilindeki “-et”in tarihen ek olduğunu dikkate alırsak söylenebiliriz ki, dilimizde eskiden il- fiili olmuştur ve bu da “haber iletme, bilgi vermek” anlamını taşımaktadır. Böylece “ilçi” sözünün ilk anlamı “bilgiveren, haberiletme” olmuştur.

Görüldüğü gibi, Farsçaya eskiden geçmiş bu Türkçe türemiş sözcüklerde -çi eki fiil köküne eklenmiştir. Fakat bilindiği üzere -çı4 eki genellikle isimlere eklenerek isim oluşturuyor (dilənçi, əlaçı kimi sözlər də vardır). Ancak bu ekin doğrudan fiil köküne birleşerek “eylemin yürütücüsü, yürütme aracı ve aracını” bildiren kelimeler türetmesi Türk lehçelerinde eskiden mevcut olmuş ve bu bugün de devam etmektedir. Bizce -çi ekinin fiil köküne eklenerek yeni kelimeler türetmesi fiille ismin ortak semantiğe sahip olduğu çok eski döneme aittir. Goroğçi, gaçağçi yurtçi gayeğçi gapuçi gibi kelimeler de aynı kabildendir.

Anahtar Kelimeler: Fars Dili, Dilin eskiliğinin doğrulanması, Türkçe kökenli alıntılar.

The Persian-Tajik Language and Literature in the Scientific and Cultural Environment of Samarkand

Assoc. Prof. Ruzmanova Rohila USMANOVNA

Samarkand State University Turcological Research Institute Named after Sharov Rashidov, Uzbekistan
roxilaruzmanova694@gmail.com
ORCID: 0000-0001-6539-0511

Abstract

This article covers issues such as the Persian-speaking population living in Uzbekistan, the scope of use of the Persian-Tajik language today, and its importance in the education system. In particular, along with Uzbeks, Tajiks and Iranians live in the city of Samarkand. According to sources, Tajiks make up the majority of the city. The Tajik language is widely spoken in Samarkand, and there are Tajik language groups in ten faculties of Samarkand State University, the most prestigious university here. There is a department of Tajik language and literature in the faculty of philology, which functioned as a faculty, department, and chair in different years, and now it is working as a chair of "Tajik philology and foreign oriental languages". In the chair, "17th century Tajik literature", "Main directions of development of 17th century Tajik literature", "60-70s Tajik prose", "60s-80s history of Tajik literary criticism (realization of identity in criticism, prose and poetry criticism)", "Research of ethnographic lexicon of the Tajik language (based on the Samarkand dialect)" and more than 170 students are studying at the bachelor's and master's levels. Also, in Samarkand, the newspaper "Ovozi Samarkand" is published in the Tajik language, in the Cyrillic Tajik alphabet. Samarkand's local STV and Samarkand TV channels, as well as the regional radio, also offer programs in Tajik. From 2022, the literary journal "Durdonai Sharq" published quarterly in Tajik language began to be published in Samarkand.

On the eve of the 31st anniversary of the independence of Uzbekistan in 2022, a solemn opening ceremony of the statue of Abu Abdullah Rudaki, the founder of Persian-Tajik literature, was held in the city of Samarkand. However, there is a large street in the city named after Rudakiy, as well as a number of other objects named after the poet. The creation of this complex will serve to strengthen the friendly ties between the Uzbek and Tajik peoples, who have been close neighbors and brothers since ancient times, and to further strengthen the cooperation of artists of the two nations. Another such cultural place located in the city of Samarkand is the Sadriddin Ainy House-Museum, which was opened in 1967. A number of cities, districts, villages, streets, schools, libraries, art and cultural places in the Republics of Uzbekistan and Tajikistan are named after Sadriddin Aini, and the article provides a detailed analysis of this information.

Keywords: Cultural complexes, Friendly relations, Persian-Tajik literature, Tajik language.

Semerkant Bilimsel ve Kültürel Ortamında Fars-Tacik Dili ve Edebiyatı

Doç. Dr. Ruzmanova Rohila USMANOVNA

Şeraf Reşidov adına Semerkand Devlet Üniversitesi Türkoloji Araştırmalar Enstitüsü, Semerkand, Özbekistan
roxilaruzmanova694@gmail.com
ORCID: 0000-0001-6539-0511

Özet

Bu makalede Özbekistan'da yaşayan Farsça konuşan nüfus, Fars-Tacik dilinin günümüzdeki kullanım alanı, eğitim sistemindeki önemi gibi konular ele alınmaktadır. Semerkant şehrinde Özbeklerin yanı sıra Tacikler ve İranlılar da yaşamaktadır. Kaynaklara göre Tacikler şehrin çoğunluğunu oluşturuyor. Tacikçe Semerkant'ta yaygın olarak konuşulmaktadır ve buradaki en prestijli üniversite olan Semerkant Devlet Üniversitesi'nin on fakültesinde Tacikçe dil grupları bulunmaktadır. Farklı yıllarda fakülte, bölüm ve anabilim dalı olarak faaliyet gösteren Filoloji Fakültesi bünyesinde Tacik Dili ve Edebiyatı Bölümü mevcut olup, şu anda "Tacik Filolojisi ve Yabancı Doğu Dilleri" bölümü olarak çalışmaktadır. Bölümde, "17. yüzyıl Tacik edebiyatı", "17. yüzyıl Tacik edebiyatının ana gelişim yönleri", "20. yüzyılın 60'lı ve 70'li yıllarının Tacikçe düzyazısı", "20. yüzyıl 60'lı ve 80'li yılların Tacikçe edebiyat eleştirisi tarihi (eleştiride kendini tabınıma, düzyazı ve şiir)", "Tacik dilinin etnografik sözlüğünün araştırılması (Semerkand lehçesine dayalı)" gibi çeşitli konularda bilimsel araştırmalar yer almaktadır. 170'den fazla öğrenci lisans ve yüksek lisans düzeyinde eğitim görmektedir. Ayrıca, Semerkant'ta "Ovozi Semerkant" gazetesi Tacikçede, Kiril Tacik alfabesiyle yayınlanmaktadır. Semerkant'ın yerel STV ve Semerkant TV kanalları ile bölgesel radyo da Tacikçe programlar sunmaktadır. 2022 yılından itibaren Semerkant'ta Tacik dilinde üç ayda bir yayınlanan "Durdonai Şark" edebiyat dergisi yayınlanmaya başladı. Özbekistan'ın 2022 yılındaki bağımsızlığının 31. yıl dönümünde, Fars-Tacik edebiyatının kurucusu Ebu Abdullah Rudeki heykelinin Semerkant şehrinde görkemli bir açılış töreni düzenlendi. Ancak şehirde Rudaki adını taşıyan büyük bir caddenin yanı sıra şairin adını taşıyan birkaç başka yerler de vardır. Bu kompleksin oluşturulması, çok eski zamanlardan beri yakın komşu ve kardeş olan Özbek ve Tacik halkları arasındaki dostluğun pekiştirilmesine ve iki ulus sanatçılarının iş birliğinin daha da güçlendirilmesine hizmet ediyor. Semerkand şehrinde bulunan bir diğer kültür kurumu da 1967 yılında açılan Sadriddin Ayni Ev Müzesidir. Özbekistan ve Tacikistan Cumhuriyetlerinde çok sayıda şehir, ilçe, köy, sokak, okul, kütüphane, sanat ve kültür kurumuna Sadriddin Ayni'nin adı verilmiştir ve makalede bu bilgilerin ayrıntılı bir analizi sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dostluk ilişkileri, Fars-Tacik Edebiyatı, Kültür kompleksleri, Tacik Dili.

Culture Atlas of Uzbekistan: Language Synthesis in Uzbekistan with a Focus on Tajik

Büşra Nur BARDAKÇI

Samarqand Davlat Arxitektura-Qurilish University, Uzbekistan

bnbardakci@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3975-9463

Abstract

Uzbekistan, one of the geographies of Central Asia, is the geography where many civilizations were founded in the past, many nations came and went. In this geography, where the synthesis of culture is blended in every field, 'language' is the most intertwined element of synthesis in daily life.

Russian was Uzbek's official language in the Soviet Union in 1991, while the official language in Uzbekistan after independence was declared Uzbek. The Latin alphabet was adopted as the official system instead of the cyrillic alphabet in 1993. Because Uzbekistan is located in the very center of a synthesized geography, two other languages are encountered in daily life besides Uzbek. Russian is the first language due to the influence of the Soviet Union, and Tajik is the second language due to the migrations from the neighboring countries. These three languages are used in a synthesized way in daily colloquial speech.

Tajik and Persian belong to the Iranian languages, which are the same language family. Etymologically, the origin of Tajik is based on old Persian. The Tajik is considered a Polish of Persian. However, Tajik has interacted with Arabic, Turkish and other Central Asian languages throughout history and has taken the words from these languages into its structure. The Cyrillic alphabet is widely used in the writing of Tajik, and official documents, educational materials, newspapers and magazines are written in Cyrillic alphabet. The Cyrillic alphabet was adopted during the influence of Tajikistan during the Soviet Union period and has been used since that period. There are a total of 37 letters in the Tajik Cyrillic alphabet, and the use of this alphabet has been widely adopted in Tajikistan.

This study aims to reveal the reflections of Tajik language in daily life and cultural sphere in Uzbekistan. Russian, Tajik and Uzbek languages are used as syntheses in the daily spoken language in Uzbekistan in this study experience transfer and data sharing are carried out. The content of the study contains the answers given by people from different nationalities and different statuses living in Uzbekistan to the questions of Tajik language and what is Tajik, as well as the widespread information obtained from sources. The field research of the study covers interviews conducted with Uzbek, Russian, Tajik and mixed peoples living in the Uzbekistan/Samarkand sample area and here.

Keywords: Persian languages, Uzbekistan, Tajik, Tajik cyrillic.

Özbekistan Kültür Atlası: Tacikçe Odağında Özbekistan'daki Dil Sentezi

Büşra Nur BARDAKÇI

Samarqand Davlat Arxitektura-Qurilish Universiteti, Özbekistan

bnbardakci@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3975-9463

Özet

Orta Asya coğrafyalarından birisi olan Özbekistan geçmişte birçok medeniyetin kurulduğu, birçok milletin gelip geçtiği coğrafyalardır. Kültür sentezinin her alanda harmanlandığı bu coğrafyada "dil" günlük yaşamda en iç içe geçmiş en sentez unsurdur.

Özbekistan'da 1991 yılında Sovyetler Birliğinde Rusça resmi dil iken bağımsızlık sonrası resmi dil Özbekçe olarak ilan edilir. 1993 yılında ise kiril alfabesi yerine latin alfabesi resmi sistem olarak kabul edilir. Özbekistan'ın sentez bir coğrafyanın tam merkezinde yer almasından dolayı Özbekçe'nin haricinde günlük yaşamda rastlanan iki dil daha bulunmaktadır. Birincisi, Sovyetler Birliğinin etkisi ile Rusça, ikincisi ise sınır komşudan aldığı göçler ile Tacikçedir. Bu üç dil günlük konuşma dilinde sentez bir şekilde kullanılmaktadır.

Tacikçe ve Farsça, aynı dil ailesi olan İran dillerine aittir. Etimolojik olarak, Tacikçenin kökeni eski Farsça'ya dayanır. Tacik dili, Farsçanın bir lehçesi olarak kabul edilir. Ancak Tacikçe, tarih boyunca Arapça, Türkçe ve diğer Orta Asya dilleriyle etkileşimde bulunmuş ve bu dillerden kelimeleri bünyesine almıştır. Türkçenin yazımında yaygın olarak kullanılır ve resmi belgeler, eğitim materyalleri, gazete ve dergiler Kiril alfabesiyle yazılır. Tacik Kiril alfabesinde toplamda 37 harf bulunur ve bu alfabenin kullanımı Tacikistan'da yaygın olarak benimsenmiştir. Kiril alfabesi, Tacikistan'ın Sovyetler Birliği dönemindeki etkisi sırasında kabul edilmiş ve bu dönemden itibaren kullanılmıştır.

Bu çalışma, Tacikçe'nin Özbekistan'daki günlük yaşamdaki ve kültürel alandaki yansımalarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada Özbekistan'da günlük konuşma dili içerisinde Özbekçe, Rusça ve Tacikçe dillerinin sentez olarak kullanılmasına dair tecrübe aktarımı ve veri paylaşımları yapılmaktadır. Çalışmanın içeriği, kaynaklardan erişilen yaygın bilgilerin yanı sıra Tacik dili ve Tacikçe nedir sorularına Özbekistan'da yaşayan farklı milletten ve farklı statüden kişilerin verdiği cevapları barındırmaktadır. Çalışmanın alan araştırması Özbekistan/Semerkant örneklem alanı içerisinde ve burada yaşayan Özbek, Rus, Tacik ve melez halk ile yapılan görüşmeleri kapsamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Farsi diller, Özbekistan, Tacikçe, Tacik Kiril alfabesi

**Prof. Dr. Bekir Çobanzade's Views on the Use of Persian-Origin Words in Turkish
(on the Author's Ideas Regarding Common Turkish)**

Pervin EYVAZOV

Baku State University, Azerbaijan

pervin.bdu@mail.ru

ORCID: [0000-0001-9202-6301](https://orcid.org/0000-0001-9202-6301)

Abstract

The famous Turkologist Prof. Dr. Bekir Chobanzadeh greatly served the progress and unity of the Turkic people with his linguistic research, brought up the contemporary issues of the Turkic languages on the subjects he worked on throughout his life, and made valuable determinations in this direction. One of the important problems commonly mentioned in B.Cobanzadeh's works is the vocabulary of the Turkic languages, especially the views on foreign words used in the Turkic languages. As it is known, VII. Arabic, starting from the 11th century. From the 19th century onwards, quotations of Persian origin took part in the vocabulary of the Turkic languages, and quotations in both literary works and colloquial language became widespread, especially in the 19th century. end of the 20th century It became one of the main research subjects of Turkologists at the beginning of the century.

The author, who is particularly sensitive to the fact that words of Persian origin occupy a large place in the vocabulary of Turkish languages, compares this situation with the influence of Latin on European languages. B.Cobanzadeh suggests that preventing the social use of Persian words in the Turkic languages should be approached seriously, not spontaneously. Here, the author focuses on two issues: First, Turkishized Persian words have now become fixed in the vocabulary of the language. Secondly, the majority of the same fixed Persian loanwords are common words in the Turkic languages. This means that Persian words, which are commonly used in all the Turkic languages, have an important place in the realization of the common Turkish dream.

Commenting on the language landscape in Turkey, B.Cobanzadeh also consulted the views of Fuat Raif Bey, the founder of the "İgdam" newspaper, and reports that at that time, Fuat Bey also made some suggestions as if he were in favor of the essentialization of Persian-derived loanwords in Ottoman Turkish. For example, Persian words in the language should be eliminated, replaced by old Turkish words, or new words should be created from existing words. However, it is not possible to stop this trend suddenly. In fact, the famous Turkologist writes that, although efforts were made to replace some European-origin terms with their Turkish equivalents in the dictionary titled "Kanuni-İslahati-İlmiye" published by the Turkish Ministry of Education, most of the words in the dictionary were still either Arabic or Persian words. This means that it is not possible to change the words in the language suddenly and this process may produce wrong results through individual intervention.

Based on B.Chobanzadeh M.Kashgari's "Divan" he said, "The basis of vocabulary in the Turkic languages is the same. There are no differences there. "If there is, it is only in various letters (sounds) and their changes", he clearly states that in order to establish common communication in the Turkic languages, there is no need to identify common Persian words in these languages, and this fact we have for the creation of the common Turkic language is the realization of this idea. is the most important factor.

In our study, B.Cobanzadeh's views on the importance of Persian words used in Turkish in terms of the common Turkic language will be examined in more detail.

Keywords: B.Cobanzadeh, The loan words, The Persian quotations, The Turkic language.

Türkçede Farsça Kökenli Kelimelerin Kullanılmasıyla İlgili Prof. Dr. Bekir Çobanzade'nin Görüşleri
(Yazarın Ortak Türkçe Açısından Fikirleri Üzerine)

Pervin EYVAZOV

Bakü Devlet Üniversitesi, Bakü, Azerbaycan

pervin.bdu@mail.ru

ORCID: [0000-0001-9202-6301](https://orcid.org/0000-0001-9202-6301)

Özet

Ünlü Türkolog Prof. Dr. Bekir Çobanzade kendi dilbilimi araştırmaları ile Türk halklarının terakkîsi ve birliğine fazlasıyla hizmet etmiş, yaşamı boyunca üzerinde çalıştığı konularda Türk dillerinin çağdaş meselelerini gündeme getirmiş, bu yönde değerli saptamalarda bulunmuştur. B. Çobanzade'nin çalışmalarında yaygın bahsedilen önemli sorunlardan biri Türk lehçelerinin söz varlığı, özellikle Türk dillerinde kullanılan yabancı kelimelere dair görüşlerdir. Bilindiği üzere, VII. yüzyıldan başlayarak Arapça, XI. yüzyıldan ise Farsça kökenli alıntıların Türk lehçelerinin söz varlığında yer alması hem edebî eserlerin hem de halk dilinde alıntılarının yaygın hale gelmesi sonradan, özellikle XIX. yüzyılın sonu XX. yüzyılın başlarında Türkologların esas araştırma konularından biri olmuştur.

Bilhassa Farsça kökenli kelimelerin Türk dillerinin söz varlığında geniş yer tutmasına hassasiyetle yaklaşan yazar bu durumu Avrupa dillerine Latincenin etkisiyle karşılaştırıyor. B. Çobanzade Türk lehçelerinde Farsça kelimelerin toplumsal kullanılmasının önlenmesine spontan değil, ciddi yaklaşılmasını öneriyor. Burada yazar iki mesele üzerinde duruyor: Birincisi, Türkçeleşmiş Farsça kelimeler artık dilin söz varlığında sabitleşmiştir. İkincisi, sabitleşmiş aynı Farsça alıntılarının büyük çoğunluğu Türk dillerinde ortak kullanılan sözlere. Demek ki, ortak Türkçe hayalinin gerçekleşmesinde tüm Türkçelerde ortak kullanılan Farsça kelimeler önemli yere sahiptir.

Türkiye'deki dil manzarasını yorumlayan B. Çobanzade "İgdam" gazetesinin kurucusu Fuat Raif Bey'in görüşlerine de başvurarak bildiriyor ki, o dönemde Fuat Bey de Osmanlı Türkçesindeki Farsça kökenli alıntılarının özleştirilmesinin taraftarı gibi birtakım önerilerde bulunmuştur. Örneğin, dildeki Farsça kelimeler atılmalı, onların yerine ya eski Türkçe kelimeler getirilmeli ya da mevcut sözlerden yeni kelimeler oluşturulmalıdır. Ancak bu akımın önünü birdenbire almak mümkün değildir. Hatta ünlü Türkolog yazıyor ki, Türkiye Maarif Bakanlığı'nın yayınladığı "Kanuni-ıslahati-ilmiye" adlı sözlükte bazı Avrupa kökenli terimlerin Türkçe karşılığıyla değiştirilmesine gayret edilse de sözlükteki kelimelerin büyük kısmını yine de ya Arapça ya da Farsça kelimeler tutmuştur. Demek ki, dildeki kelimelerin birdenbire değiştirilmesi mümkün değildir ve bu süreç bireysel müdahale yoluyla yanlış sonuçlar doğurabilir.

B. Çobanzade M. Kaşgâri'nin "Divan"ına dayanarak söylediği "Türk lehçelerinde söz varlığının temeli birdir. Orada farklar yoktur. Eğer varsa da, sadece çeşitli harflerde (seslerde) ve onların değişmesindedir" fikri ile açıkça belirtmektedir ki, Türk lehçelerinde ortak iletişimin kurulması için bu dillerinde ortak kullanılan Farsça kelimelerin özleştirilmesine gerek duyulmuyor ve ortak Türkçenin oluşturulması için elimizdeki bu olgu, söz konusu olan bu fikrin gerçekleşmesi yönünde en önemli faktördür.

Çalışmamızda B. Çobanzade'nin Türkçede kullanılan Farsça kelimelerin ortak Türkçe açısından önemiyle ilgili görüşleri daha ayrıntılı incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Alıntı sözcükler, B. Çobanzade, Farsça alıntılar, Türk lehçeleri.

About Persian Correspondence by Alisher Navoi

Prof. Dr. Umedullo MAXMUDOV

Samarkand International University of Technology, Uzbekistan
Umedullo.mahmudov@gmail.com

Abstract

Based on the Persian letter of the poet, the article analyzes the role and significance of the moral and educational idea in the work of Alisher Navoi. The enlightening views of the poet, reflected in his poetic and prose works, are revealed on the basis of factual material. There is also information about the existence of Persian letters from Navoi that were not included in the set of letters "Moonshaot" and that these letters were not collected in their entirety.

The article deals with the collection of works by Abdullo Marvorid "Munshaoti Abdullo Marvorid", containing samples of Persian letters by Alisher Navoi. Information about the relationship of the mentor and student Alisher Navoi with Abdullo Marvorid is covered on the basis of Alisher Navoi's correspondence to his address. On the basis of other reviews, the life, creative activity of Abdullo Marvorid and his role in the literary environment of Herat are also studied, as well as brief information about the author.

In the analysis of Alisher Navoi's letter to Abdulla Marvorid, Alisher Navoi's views on statehood, his thoughts about man and society, and the features of his views on human honor and dignity are revealed.

Also, attention was paid to Alisher Navoi's advice to a civil servant appointed to the position, through analysis, Alisher Navoi's concept of the norms of behavior of officials was developed.

Keywords: Abdullah Morvarid, Alisher Navoi, Letters, Monshaat, Prose.

Alisher Navoiyning Forsiy Maktubiga Doir

Prof. Dr. Umedullo Akmaliddin O'g'li MAHMUDOV
Samarqand Xalqaro Texnologiya Universiteti, O'zbekiston
Umedullo.mahmudov@gmail.com

Xulasa

Maqolada Alisher Navoiy ijodida axloq va tarbiyaviy ahamiyatga molik g'oyalarning o'rni va ahamiyati shoirning forsiy maktubi asosida tahlilga tortilgan. Shoirning nazmiy va nasriy asarlarida aks etgan tarbiyaviy qarashlari faktik materiallar vositasida ochib berilgan. Shuningdek, Navoiyning turkiy tildagi "Munshaot"iga kirmagan forsiy maktublarining mavjudligi hamda mazkur maktublarning yaxlit majmua sifatida jamlanmaganligi haqida ma'lumot keltirilgan.

Maqolada Alisher Navoiyning forsiy maktublaridan namunalar keltirilgan Abdulloh Marvoridning "Munshaoti Abdulloh Marvorid" munshaot to'plami xususida fikr yuritilgan. Alisher Navoiyning Abdulloh Marvorid bilan ustoz-shogirdlik munosabatlari xususidagi ma'lumot shoirning Abdulloh Marvoridga yozgan "pandnomasi" asosida yoritilib, "Majolis un-nafois" tazkirasida Abdulloh Marvorid haqidagi ma'lumotlar sharhlangan. Abdulloh Marvoridning hayoti, ijodiy faoliyati hamda uning Hirot adabiy muhitida tutgan o'rni boshqa tazkiralarda asosida ham o'rganib chiqilgan va muallif xususida muxtasar ma'lumotlar keltirilgan. Alisher Navoiyning Abdulloh Marvoridga yozgan maktubi tahlilida Alisher Navoiyning davlatchilikka oid qarashlari, inson va jamiyat xususidagi fikrlari, xususan, insonning sha'ni, qadr-qimmatiga oid qarashlari ochib berilgan.

Shuningdek, Alisher Navoiyning lavozimga tayinlangan davlat xizmatchisiga maslahatlariga ham e'tibor qaratilgan, tahlillar orqali Alisher Navoiyning mansabdor shaxslarning xulq-atvor normalariga oid konsepsiyasi ishlab chiqilgan.

Kalit So'Zlar: Alisher Navoiy, Nasr, Maktub, Munshaot, Tazkira, Abdulloh Marvorid.

О Персидском Кореспонденции Алишера Навои

Умедулло Акмалиддин Угли МАХМУДОВ

Самаркандский Международный Технологический Университет, Самарканд, Узбекистан
Umedullo.mahmudov@gmail.com

Хулоса

В статье на основе персидского письма поэта анализируется роль и значение нравственно-просветительской идеи в творчестве Алишера Навои. Просветительские взгляды поэта, отраженные в его поэтических и прозаических произведениях, раскрываются на фактическом материале. Имеются также сведения о существовании персидских писем Навои, не вошедших в комплекс писем «Муншаот» и о том, что эти письма не были собраны целиком.

В статье рассматривается сборник произведений Абдулло Марворида «Муншаоти Абдулло Марворид», содержащий образцы персидских писем Алишера Навои. Сведения о взаимоотношениях наставника и ученика Алишера Навои с Абдулло Марворидом освещены на основе корреспонденции Алишера Навои на его адрес. На основе других рецензий также изучаются жизнь, творческая деятельность Абдулло Марворида и его роль в литературной среде Герата, а также представлены краткие сведения об авторе.

В анализе письма Алишера Навои Абдулле Марвориду раскрываются взгляды Алишера Навои на государственность, его мысли о человеке и обществе, особенности его взглядов на человеческую честь и достоинство.

Также было уделено внимание советам Алишера Навои государственному служащему, назначенному на должность, путем анализа разработана концепция Алишера Навои о нормах поведения должностных лиц.

Ключевые слова: Алишер Навои, проза, письмо, муншаат, тазкире, Абдулло Марворид.

Taarof in Persian and Uzbek Languages (Pragmatic Analysis)

Assoc. Prof. Hulkar Turdieva

Tashkent State University of Uzbek Language and Literature, Uzbekistan
hulkar.kamilovna@gmail.com

Abstract

In Iranian and Uzbek cultural communication taarof is a demonstration of mutual respect. It can be claimed as an art of etiquette emphasizes both deference and social rank. Comparing similarities and differences of Iranian and Uzbek taarof can be an appealing and effective research in pragma-linguistics.

Contrasting various taarof in different languages:

Persian: Che khoshgel hastid, bah bah (How beautiful you are!)

American's respond to this kind of compliment: Thanks

Chinese: No, I am not beautiful

Japanese: No, it is not like you said

Uzbek: Thank you, you are more beautiful.

Iranian: Because your eyes see me beautifully.

In this article the use of taarof in Persian and Uzbek oral speech will be analyzed pragmatically.

The task of the research is as follows: comparing, analyzing and summarizing the principles of taarof in two languages.

Method of the research: a) Conducting the theoretical descriptive analysis the theories of Persian, Uzbek and foreign scholars were discussed b) the general and specific identical and diverse features were compared in pragmatic way c) empiric survey was held through live and virtual mass-media.

Moreover the politeness principles of negative and positive face in Persian and Uzbek speech units were investigated.

Keywords: Comparison, Culture, Pragmatic, Politeness, Taarof.

تعارف در زبان فارسی و ازبکی: تحلیل پراگماتیک

Assoc. Prof. Hulkar Turdieva

Tashkent State University of Uzbek Language and Literature, Uzbekistan
hulkar.kamilovna@gmail.com

چکیده

سخن خوب کلید خوشبختی می باشد. تعارف در فرهنگ ایرانی و ازبکی نمونه‌ای از احترام متقابل و تأکید بر رتبه اجتماعی است که جهت‌های شبیه و با فرق برای پژوهش موضوع مخصوص و جالبی میتوان شمرد. مقایسه تعارف مختصر سراسر فرهنگ و زبانهای مختلف: تعارف: چه خوشگل هستید، به به! جواب آمریکای: متشکرم چینی: نه، من خوشگل نیستم. ژاپنی: نه، آنطور نیست. ازبک: مرسی، شما خوشگل تر هستید. ایرانی: چشم شما قشنگ می بیند. در این مقاله استفاده تعارف در گفتار در زبان‌های فارسی و ازبکی از روش پراگماتیک مورد تحلیل قرار می‌گیرد. وظیفه این پژوهش از این قرار است: مقایسه کردن تحلیل کردن و خلاصه ساختن اصول‌های تعارف در دو زبان از آن جمله است. روش‌های تحقیق این پژوهش از این عبارت است: -روش نظری تجزیه و تحلیل - هر یک هدف از طریق نظریه علمای فارسی و ازبکی و خارجی مشاهده شده و اطلاعات داده شد. - روش مقایسه - شباهت‌ها و تفاوت‌های کلی و اختصاصی تعارف های ازبکی و فارسی دریافت شده است. -روش امپریک از طریق رسانه‌های جمعی زنده و مجازی پژوهش گردید. نظریه فیس منفی و مثبت تعریف شده و سوال مقاله از نظر زبانی و عملی و معنایی مورد بررسی قرار گرفت کلمات کلیدی: تعارف، پراگماتیک، فرهنگ، ادب، مقایسه

Reasons for Using Secret Language in Persian and Turkish Bilingualism in Iran

Dr. Hossein KHOSHBATENI

Farhangian University of Tabriz, Tabriz, Iran
hosseinkhosshbaten@yahoo.com

Abstract

The language is the memory of a nation and the memory of every nation is reflected in the language of that nation. Language is like a format through which people's ideas, thoughts and experiences can be transmitted from one generation to another. One of the most important incidents of language in any language is hidden language. A secret language or slang is a special language that was created by the members of a certain social class or different groups of society in the womb of the mother tongue and is used by the same social groups in certain conditions and situations. More than 40 million Turkish speakers live in Iran. The official language of Iran is Farsi, so all official language actions such as public places, schools, universities and offices are in this language, but the colloquial language and daily dialect in the Turkish regions of Iran is Turkish. Writing, teaching and speaking in these two languages has created bilingual conditions in Iran. Argo or secret language is widely used in these bilingual areas regardless of its written form. Different social groups use secret language words that are made in different morphological ways or borrowed from the Persian language. In this article, the causes and conditions of bilingualism between the Persian and Turkish languages in Iran, as well as the causes of the birth and use of a secret language between the speakers of these two languages, have been investigated.

Keywords: Bilingualism and secret language, Persian language, Social groups, Turkish language.

علل استفاده از زبان مخفی در شرایط دو زبانگی فارسی و ترکی در ایران

دکتر حسین خوش باطنی
دانشگاه فرهنگیان تبریز - ایران
hosseinkhoshbaten@yahoo.com

چکیده

زبان حافظه یک ملت است و حافظه هر قومی در زبان همان ملت منعکس می یابد. زبان مانند قالبی است که از طریق آن می توان عقاید، افکار و تجربیات افراد را از نسلی به نسل دیگر منتقل کرد. یکی از مهمترین حادثه های زبان در هر زبانی، زبان مخفی می باشد. زبان مخفی یا آرگو زبان خاصی است که توسط اعضای یک طبقه اجتماعی خاص و یا گروههای مختلف جامعه در بطن زبان مادری ایجاد شد و در شرایط و موقعیت خاص از طرف همان گروه های اجتماعی مورد استفاده قرار میگیرند. بیش از 40 میلیون ترک زبان در ایران زندگی می کنند. زبان رسمی ایران، فارسی بوده بنابراین تمامی کنش های زبانی رسمی مانند اماکن عمومی و مدارس و دانشگاهها و ادارات به این زبان است، اما زبان محاوره ای و گویشی روزمره در مناطق ترک زبان ایرانی ترکی می باشد. نوشتن، تدریس و تکلم به این دو زبان، شرایط دوزبانگی را در ایران ایجاد کرده است. آرگو یا زبان مخفی در این مناطق دو زبانه بدون توجه به شکل نوشتاری آن بسیار مورد استفاده قرار می گیرد. گروه های مختلف اجتماعی از واژه های زبان مخفی که به روش های مختلف مورفولوژی ساخته می شوند و یا از زبان فارسی قرض گرفته می شود، استفاده می کنند. در این مقاله علل و شرایط دو زبانگی بین زبان های فارسی و ترکی در ایران و همچنین علل زایش و استفاده از زبان مخفی بین سخنگویان این دو زبان مورد بررسی قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: زبان فارسی، زبان ترکی، گروه های اجتماعی، دوزبانگی و زبان مخفی

İRANDA FARŞ VƏ TÜRK İKİDİLLİLİYİNDƏ GİZLİ DİLDƏN İSTİFADƏNİN SƏBƏBLƏRİ

Dr. Hüseyn Xoşbateni
Təbriz Fərhangyan Universiteti, İran
Hosseinkhoshbaten@yahoo.com

Özet

Dil bir millətin yaddaşıdır və hər bir xalqın yaddaşı o xalqın dilində əks olunur. Dil insanların fikirlərini, düşüncələrini və təcrübələrini bir nəsilə digərinə ötürə biləcəyi bir format kimidir. İstənilən dildə dilin ən mühüm hadisələrindən biri gizli dildir. Gizli dil və ya jarqon ana dilinin bətnində müəyyən sosial təbəqənin və ya cəmiyyətin müxtəlif qruplarının nümayəndələri tərəfindən yaradılan və müəyyən şərait və situasiyalarda eyni sosial qruplar tərəfindən istifadə olunan xüsusi dildir. İranda 40 milyondan çox türkcə danışan yaşayır. İranın rəsmi dili fars dilidir, ona görə də ictimai yerlər, məktəblər, universitetlər və idarələr kimi bütün rəsmi dil hərəkətləri bu dildə olsa da, İranın türk bölgələrində danışq dili və gündəlik dialekt türkcədir. Bu iki dildə yazmaq, öyrənmək və danışmaq İranda ikidillilik şəraiti yaratmışdır. Bu ikidilli sahələrdə arqo və ya gizli dil yazılı formasından asılı olmayaraq geniş şəkildə istifadə olunur. Müxtəlif sosial qruplar müxtəlif morfoloji üsullarla hazırlanmış və ya fars dilindən götürülmüş gizli dil sözlərindən istifadə edirlər. Bu məqalədə İranda fars və türk dilləri arasında ikidilliliyin yaranma səbəbləri və şərtləri, həmçinin bu iki dildə danışanlar arasında gizli bir dilin yaranması və istifadəsi səbəbləri araşdırılmışdır.

Açar sözlər: Fars Dili, İkidillilik və gizli dil, Sosial qruplar, Türk Dili.

On the Use of “Tâ Key, Tâ Be Key” Questions in Classical Turkish Poetry

Dr. Ömer UYAN

İnönü University, Turkish Language and Literature, Malatya, Türkiye

omer.uyan@inonu.edu.tr

ORCID: [0000-0001-5922-6790](https://orcid.org/0000-0001-5922-6790)

Abstract

One of the ways of expression frequently used in classical Turkish poetry is asking questions. The addressee of these questions can be a lover, a rival, a ruler, or the poet himself, and sometimes the speaker in-text (ideal speaker) himself can be both the questioner and the addressee (ideal hearer). The main purpose of these interrogative expressions, which are referred to as invocations in works related to rhetoric, is not to ask a real question and get a real answer in return. Ultimately, in the language of poetry, which is written with the aim and desire to express emotions and dreams in an intense and effective way and to make them be felt to the maximum extent by the reader/listener, these questions can be used accompanied by emotions and targets such as reproach, anger, praise, satire, condemnation, sadness and ridicule. These “rhetorical questions”, which are not actually asked to get answers, are instrumental in expressing the aforementioned feelings and goals more effectively and in spreading the word more to the narratees or ideal hearers. In this case, the question becomes an element of poetic persuasion and style, leaving its main field of use. One of these questions, the Persian expressions “tâ-key, tâ-be-key”, means “until when, how much longer”. These questions, which even in everyday language indicate that sadness, depression and boredom have reached their final point, also point to the tipping point of similar emotions in poetry, increasing the number of emotions and making its expression more effective and distinct. In this way, the desire to end sometimes the cruelty of the lover and sometimes the hypocritical behavior and rituals of the ascetic/devotee is expressed almost like a cry for help. This situation shows that expressing issues that can be explained with many different structures and phrases with this question is often not a coincidence but a conscious choice of the poet. These questions gain a more aesthetic nature with the use of master poets appropriately, judiciously and in harmony with other literary/poetic style elements and figures of speech. In this paper, in addition to the questions “tâ-key, tâ-be-key”, the Turkish questions “nice bir, niceye dek” with the same meaning will also be addressed and these will be examined in terms of rhythm, style, content, ideal speaker and the situation of the ideal hearer.

Keywords: Classical poetry, Interrogative, Rhetorical questions, Style, Tâ-key, Tâ-be-key.

Klasik Türk Şiirinde “Ta Key, Ta Be Key” Sorularının Kullanımı Üzerine

Öğretim Görevlisi Dr. Ömer UYAN

İnönü Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı, Malatya, Türkiye

omer.uyan@inonu.edu.tr

ORCID: [0000-0001-5922-679](https://orcid.org/0000-0001-5922-679)

Özet

Klasik Türk şiirinde yoğun olarak başvurulan anlatım yollarından birisi de soru sormaktır. Bu soruların muhatabı sevgili, rakip, hükümdar, şairin kendisi olabildiği gibi bazen de metin içi mütekellimin bizzat kendisi hem soran hem muhatap konumunda olabilmektedir. Belagatle ilgili eserlerde istifham olarak anılan bu soru ifadelerinde asıl amaç gerçek bir soru sormak ve karşılığında gerçek bir cevap almak değildir. Nihayetinde duyguların ve hayallerin yoğun ve etkili bir biçimde dışavurumu, okuyucu/dinleyici nezdinde de bunların azami derecede hissedilmesi isteği ve gayesiyle yazılan şiir dilinde bu sorular sitem, öfke, övgü, yergi, ayıplama, hüznün, alay vs. gibi duygu ve hedefler eşliğinde kullanılabilir. Aslında cevap almak için sorulmayan bu “retorik sorular” mezkur duygu ve hedeflerin daha etkili bir biçimde dışavurulmasına ve sözün muhataplara daha fazla sirayet etmesine vesile olmaktadır. Bu durumda soru, asıl kullanım alanından çıkarak bir poetik ikna ve üslup unsuru hâline gelmektedir. Bu sorulardan biri olan Farsça “tâ-key, tâ-be-key” ifadeleri “ne zamana kadar, daha ne kadar” anlamını taşımaktadır. Gündelik dilde dahi sıkıntının, melalin, bunalma ve bıkkınlığın son haddine gelindiğini anlatan bu sorular şiirde de benzeri duyguların taşma noktasına işaret ederek duygu kat sayısını artırmış ve bunun izharını daha etkin ve belirgin bir hâle bürümüştür. Bu sayede bazen sevgilinin zulmünün, bazen zahidin/sofunun riyakâr davranış ve ritüellerinin artık nihayete ermesi isteği âdeta bir imdat çığılığı gibi dile getirilmiştir. Bu durum, birçok farklı yapı ve ibare ile anlatılacak hususların bu soru ile dillendirilmesinin çoğu zaman tesadüfi olmayıp şairin bilinçli bir tercihi olduğunu göstermektedir. Usta şairlerin yerinde, kararında ve başka edebî/poetik üslup unsurları ve söz sanatları ile uyumlu şekilde kullanımıyla bu sorular daha estetik bir mahiyet kazanmaktadır. Bu bildiride “tâ key, tâ be key” soruları yanında aynı anlamdaki Türkçe “nice bir, niceye dek” sorularına da değinilecek ve bunlar ritim, üslup, muhteva, metin içi mütekellim ve muhatabın durumu açısından incelemeye tabi tutulacaktır.

Anahtar Kelimeler: İstifham, Klasik şiir, Nice bir, Niceye dek, Retorik soru, Üslup, Tâ-key, Tâ-be-key.

Vocabulary in Bilingual (Persian-Turkish) Verse Dictionaries

Dr. Zahide PARLAR

Inönü University, Turkish Language and Literature, Malatya, Türkiye

zahide.parlar@inonu.edu.tr

ORCID: 0000-0002-4616-957

Abstract

Language learning is a necessity to ensure communication between societies that are in economic, social and cultural relations with each other. Verse dictionaries, which are among the works written for foreign language teaching from past to present, have an important place because they ensure rapid and permanent learning, considering the place of memorization in language teaching. These works, which were mostly prepared to be taught in schools, were written in verse and not only facilitated memorization but also conveyed knowledge of poetry. The longest-lasting interlingual relations of Turkish from the beginning to the present have been with Arabic and Persian. For this reason, dictionaries related to these languages were sometimes written bilingually and sometimes trilingually. As the Persian language lost its dominance in Anatolia from the 14th century, dictionaries with Turkish explanations began to be written for teaching Persian. Bilingual verse dictionaries written in Turkish and Persian consist of the equivalents of words in two languages due to the importance given to vocabulary teaching within the framework of the language education understanding of the period. In this paper, the vocabulary in bilingual verse dictionaries written in Turkish-Persian was discussed and evaluated in terms of concept area and word type. A comparison will also be made between dictionaries in terms of vocabulary and determinations on the reasons for the preference in the words chosen to be included in the dictionary. In verse dictionaries, the vocabulary that needs to be learned in the target language is determined according to language levels. For this reason, the first needed (basic) words are included to ensure initial level agreement. These basic words are the names of food-drink, number, organ, animal, plant, object, cosmic element, and concrete verbs. Words are given by using them in sentences, thus enabling the language learner to be active through context-based language teaching. The conceptual worlds of students in the target language were classified according to their conceptual fields and tried to be expanded with the given words. The meaning of the words about the subject of the couplet is given not only with the basic meaning appropriate to the prosody but also with the antonyms and synonyms of the word. The words in these dictionaries, which are written in verse to ensure the acquisition of the target language by reading them repeatedly, the words are given in poetic order and meaning. Thus, a clearer association field and world of meaning is created in the mind of the language student. This situation has expanded the usage areas and reading rates of verse dictionaries, unlike prose dictionaries used to find word meanings.

Keywords: Bilingual, Language learning, Turkish-Persian, Verse.

İki Dilli (Farsça-Türkçe) Manzum Sözlüklerde Yer Alan Söz Varlığı

Dr. Zahide PARLAR

İnönü Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı, Malatya, Türkiye

zahide.parlar@inonu.edu.tr

ORCID: 0000-0002-4616-9579

Özet

Birbirleriyle ekonomik, sosyal ve kültürel olarak ilişkide olan toplumlar arasında iletişimin sağlanması için dil öğrenimi bir zorunluluktur. Geçmişten bugüne yabancı dil öğretimi için kaleme alınan eserler arasında yer alan manzum sözlükler, dil öğretiminde ezberin yeri düşünüldüğünde öğrenmenin hızlı ve kalıcı olmasını sağladıkları için önemli bir yer tutar. Çoğunlukla okullarda okutulmak üzere hazırlanan bu eserler manzum yazılmış ve ezberlemeyi kolaylaştırmak yanında şiir bilgisini de aktarmıştır. Türkçenin başlangıçtan bugüne en uzun soluklu diller arası ilişkileri Arapça ve Farsça ile olmuştur ve bu sebeple bu diller ile ilgili sözlükler bazen iki dilli bazen de üç dilli olarak yazılmıştır. Anadolu'da 14. yüzyıldan itibaren Farsçanın hâkimiyetini yitirmesiyle Farsça öğretimi için Türkçe açıklamalı sözlükler yazılmaya başlanmıştır. Farsça-Türkçe olarak yazılan iki dilli manzum sözlükler, dönemin dil eğitimi anlayışı çerçevesinde sözcük öğretimine verilen önemden dolayı sözcüklerin iki dilde verilen karşılıklarından oluşur. Bu bildiriye Farsça-Türkçe yazılan iki dilli manzum sözlüklerde yer alan söz varlığı ele alınarak kavram alanı ve sözcük türü bakımından değerlendirilmiştir. Sözlükler arasında söz varlığı bakımından kıyaslama da yapılarak sözlüğe alınmak üzere seçilen sözcüklerdeki tercihin sebepleri üzerine tespitlerde bulunulmuştur. Manzum sözlüklerde hedef dilde öğrenilmesi gereken söz varlığı, dil düzeylerine göre belirlenmiştir; bu sebeple başlangıç düzeyinde anlaşmayı sağlamak için ilk ihtiyaç duyulan (temel) sözcüklere yer verilmiştir. Bu temel sözcükler; yiyecek-içecek, sayı, organ, hayvan, bitki, eşya, kozmik unsur adları ile somut fiillerdir. Sözcükler cümle içerisinde kullanılarak verilmiş ve böylece bağlam temelli dil öğretimi ile dil öğrencisinin etkin kılınması sağlanmıştır. Öğrencilerin hedef dildeki kavram dünyaları, kavram alanlarına göre tasnif edilerek verilen sözcüklerle genişletilmeye çalışılmıştır. Sözcüklerin beyitteki konuya ait anlamı, vezne uygun düşen temel anlam yanında sözcüğün zıt ve eş anlamlı karşılıkları ile de verilmiştir. Tekrar tekrar okunarak hedef dil edinimini sağlamak amacıyla manzum yazılan bu sözlüklerde sözcükler, şiir düzeni ve anlam kurgusu içinde verilmiştir. Böylece dil öğrencisinin zihninde daha net bir çağrışım alanı ve anlam dünyası oluşturulmuştur. Bu durum, sözcük anlamı bulmak üzere kullanılan mensur sözlüklerden farklı olarak manzum sözlüklerin kullanım alanları ile okunma oranlarını genişletmiştir.,

Anahtar Kelimeler: Dil öğrenimi, Farsça-Türkçe, Hedef dil, Manzum.

Traces of Iranian Language and Culture in Kazakh Place Names

Asst. Prof. Zubaida SHADKAM

Al-Farabi Kazakh National University, Kazakhstan

zubaida.68@gmail.com

ORCID: 000-0003-2080-3671

Abstract

The naming of geographic areas and places such as the names of rivers, mountains, seas, villages, cities, oasis, plains and deserts... in any language has national characteristics and value for the people of that nation.

The spiritual, emotional, historical, economic dependencies of people to their place of living can be understood from the place names (toponyms) of each nation. Because at the root of these names (toponyms) are cultural achievements (material and spiritual), linguistic and historical connections of different people from different cultures. Especially in the era of globalism, the investigation of this matter is of special importance.

In the depth of culture and language, even in the daily life of the people of Central Asia, especially Kazakhstan, signs of Iranian culture and Persian language can be easily observed even today. From the names of people to the scientific, economic and philosophical terms and Iranian concepts that have been widely used in this region since long ago, we can understand the power and influence of the Persian language and culture. In this report, Persian words in Kazakh place names by presenting various examples (such as: Agh Tobeh, Kok Tobeh, Turkestan, Sir Darya, Astana, Jarkent, Shamkent,)

We will try to point out:

- Analyzed and analyzed Kazakh place names in terms of structure and meaning;
- The course of change and evolution of Persian words in Kazakh;
- Showed how and how to use them in the contemporary Kazakh language;
- To discuss the importance of examining Kazakh place names in terms of cultural linguistics in teaching and learning Persian language in Kazakhstan, relying on Kazakh, Russian, Persian sources and other scientific-research works.

Keywords: Cultural linguistics, Kazakh and Persian toponyms, Persian language teaching and learning.

ردّ و نشانه های زبان و فرهنگ ایرانی در توپونیمهای قزاقی

Asst. Prof. Zubaida SHADKAM

Al-Farabi Kazakh National University, Kazakhstan

Zubaida.68@gmail.com

ORCID: 000-0003-2080-3671

چکیده

نامگذاری مناطق و اماکن جغرافیایی مانند اسامی رودخانه، کوه، دریا، دهات، شهر، واحه، دشت و صحرا... در هرزبانی برای اشخاص آن ملت دارای ویژگی و ارزش ملی می باشد.

وابستگی های معنوی، عاطفی، تاریخی، اقتصادی ... انسانها را نسبت به محل زندگی اشان را ازجاینام های (توپونیم های) هر ملت می توان پی برد. زیرا در ریشه این اسامی (توپونیم ها) دستاوردهای فرهنگی (مادی و معنوی)، ارتباطات زبانی و تاریخی مردم مختلف از فرهنگهای متفاوت نهفته است. مخصوصاً در عصر جهان گرایی بررسی این مورد دارای اهمیت ویژه می باشد.

در عمق فرهنگ و زبان حتی کلاً در زندگی روزمره مردم آسیای مرکزی به ویژه قزاقستان نشانه های فرهنگ ایرانی و زبان فارسی را امروزه نیز به راحتی می شود مشاهده کرد. از اسامی اشخاص گرفته تا اصطلاحات و واژه های علمی و اقتصادی و فلسفی و مفاهیم ایرانی که از دیرباز تا کنون در این منطقه به طور گسترده جای گرفته اند، می توانیم به قدرت و نفوذ زبان و فرهنگ فارسی پی ببریم. در این گزارش به واژه های فارسی در جاینام های قزاقی با ارائه مثال های مختلف (مانند: آق توبه، کک تبه، ترکستان، سیر دریا، آستانه، ژار کنت، شمکنت)،

اشاره کرده سعی میکنیم:

- جاینام های قزاقی را از لحاظ ساختاری و معنایی تحلیل و تجزیه کرده؛

- سیرتغییر و تحول واژه های فارسی در قزاقی؛

- نحوه و چگونگی کاربرد آنها را در زبان معاصر قزاقی نشان داده؛

- اهمیت بررسی جاینام های قزاقی از لحاظ زبانشناسی فرهنگی در آموزش و یادگیری زبان فارسی در

قزاقستان را با تکیه بر منابع قزاقی، روسی، فارسی و دیگر کارهای علمی- پژوهشی مورد بحث قرار دهیم.

واژه های کلیدی: زبان شناسی فرهنگی، توپونیم های قزاقی و فارسی، آموزش و یادگیری زبان فارسی.

The Tradition of Züllisaneyn and Historical Conditions during the Timurid Period

Muhitdinova Badia MUSLİHİDDİNOVA

Semer kand State University, Samarkand, Uzbekistan

badiamuslixiddinovna@mail.ru

ORCID: 0000-0001-9281-1190

Abstract

Perso-Tajik language as a literary language spread widely not only in the Fars region, but also outside Khorasan and Mevarunnehr. Persian, which was the official language under the rule of the Ghaznavids, Seljuks and other Turkish rulers, was enriched with other dialects and dialect elements as it expanded its territory. In addition to Bukhara, Samarkand, Termiz, there are culture, literature and art centers created in Persian language in cities such as Ghazni, Nishapur, Basra and Delhi. Naturally, this situation also affected the structural power of the language.

As the theme and ideological content in poetry increases and becomes more comprehensive, the phenomenon of zullisanayn also increases. The most advanced achievements in Arabic literature and culture were also carried over to the field of Persian literature. Terms and concepts specific to Sufism, mathematics, wisdom and philosophy, religious knowledge, facts and events were used by adapting them to the literary language. As a result, elements of the Arabic language increased in the composition of the Persian language. Especially, it became more difficult to understand the language of prose works, and complex expression and silence increased instead of the simplicity and simplicity in the works of Balamiy and Beyhakî.

Persian language and literature developed rapidly in the regions where representatives of the Timurid kingdom were in power. At the same time, from this period onwards, divans who wrote Turkish poetry began to emerge. Of course, even before the time of the Timurids, the phenomenon of zullisonnayn had formed at the heart of Turkish poetry and this poetry.

Examples of Turkish and Persian poems of famous poets and Sufis Nesimi and Sultan Veled are known. While Nesimi mainly wrote in Azerbaijani Turkish, Sultan Veled's poems written in Ottoman Turkish are known. However, in the Persian-Tajik languages, the tendency to form the Turkish language with the Chigatai dialect, that is, our classical literary language, which forms the basis of today's Uzbek language, has received legitimacy since the Timurid period. Rahmonhoja Inomhojaev's "XVI. His monograph titled "Turkish-Persian bilingualism in the literary life of 19th century India" was also analyzed and conclusions were drawn.

Keywords: Persian Language and Literature, Interaction, Tradition, Artistic creation, Timurid Period, Dhullisaneynlik (bilingualism) phenomenon, Turkish poetry.

Timurlular Döneminde Tarihi Koşullar ve Züllisaneyn Geleneği

Muhitdinova Badia MUSLİHİDDİNOVA

Semer kand Devlet Üniversitesi, Semerkant, Özbekistan

badiamuslixiddinovna@mail.ru

ORCID: 0000-0001-9281-1190

Özet

Edebi bir dil olarak Fars-Tacikçe dili sadece Fars bölgesinde değil, Horasan ve Mevarunnehr dışında da yaygın bir şekilde yayıldı. Gazneliler, Selçuklular ve diğer Türk hükümdarlarının kılıcı altında resmi dil olan Farsça, topraklarını genişletirken diğer lehçeler ve lehçe unsurlarıyla da zenginleşti. Buhara, Semerkant, Termiz'in yanı sıra Gazne, Nişabur, Basra, Delhi gibi şehirlerde de Fars dilinde yaratılmış kültür, edebiyat ve sanat merkezleri bulunmaktadır. Doğal olarak bu durum dilin yapısal gücünü de etkilemiştir.

Şiirde tema ve ideolojik içerik artıp kapsamlı hale geldikçe zullisanayn olgusu da artmaktadır. Arap edebiyatı ve kültüründeki en ileri başarılar Fars edebiyatı alanına da taşındı. Tasavvuf, matematik, hikmet ve felsefe, dini bilgi, olgu ve olaylara özgü terim ve kavramlar edebi dile uyarlanarak kullanılmıştır. Bunun sonucunda Fars dilinin bileşiminde Arap dilinin unsurları arttı. Özellikle mensur eserlerin dilini anlamak daha da zorlaşarak, Balamiy ve Beyhakî'nin eserlerindeki sadelik ve basitlik yerine karmaşık anlatım ve suskunluk artmıştır.

Timurlu krallığının temsilcilerinin iktidarda olduğu bölgelerde Fars dili ve edebiyatı hızla gelişti. Aynı zamanda bu dönemden itibaren Türkçe şiir yazarı sahibi divanlar da ortaya çıkmaya başlamıştır. Elbette Timurlular zamanından önce bile Türk şiirinin ve bu şiirin kalbinde zullisonnaynlık olgusu oluşmuştu.

Ünlü şair ve mutasavvıflar Nesimi ve Sultan Veled'in Türkçe ve Farsça şiirlerinden örnekler bilinmektedir. Nesimi ağırlıklı olarak Azerbaycan Türkçesi ile yazarken, Sultan Veled'in Osmanlı Türkçesi ile yazdığı şiirleri bilinmektedir. Ancak Fars-Tacik dillerinde Türk dilinin Çıgatay lehçesiyle yani günümüz Özbek dilinin temelini oluşturan klasik edebiyat dilimiz ile oluşma eğilimi Timurlular döneminden itibaren meşruiyet hükmünü almıştır. Rahmonhoja Inomhojaev'in "XVI. yüzyıl Hindistan'ının edebi yaşamında Türkçe-Farsça iki dilliliği" adlı monografisi de analiz edilmiş ve sonuçlar çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fars Dili ve Edebiyatı, Etkileşim, Gelenek, Sanatsal yaratım, Timurlu Dönemi, Züllisaneynlik (iki dillilik) olgusu, Türk şiiri.

Persian Influence on Early Anatolian Turkish Texts

Prof. Dr. Ahmet Şefik ŞENLİK

Istanbul Medeniyet University, İstanbul, Türkiye

as.senlik@gmail.com

ORCID: 0000-0001-8037-7657

Abstract

Turks began to settle in Anatolia from the 11th century. However, the first Anatolian Turkish texts are dated to the 13th century. More importantly, the production of manuscripts gained momentum in the 14th century, i.e. during the era of the Anatolian principalities. For there is a limited number of manuscripts attested from the 13th century. The scholarship on Turkology tends to combine these two centuries with the subsequent 15th century into a particular period of the history of Turkish language, which is called Old Anatolian Turkish (or less conveniently, Old Ottoman). For some authors this period is characterized by plainness, purism, genuineness and comprehensibility (in contrast to the Ottoman Turkish). According to a commonly-held belief, the influence of foreign languages on Turkish up to the 19th century is formulated as "the excessive borrowing from Arabic and Persian words from the 15th century onwards". However, there are a few points to correct in this cliché assertion:

1. Only the borrowing of words (merely lexical influence)
2. The so-called Arabic and Persian influence with equal proportions
3. The supposed influence only after the 15th century.

In order to obtain a better picture of the process in question, the oldest texts of Anatolian Turkish need to be reconsidered and revisited free from slogans, clichés, ideological dogmas and copy-paste templates.

Given the above considerations, the paper illustrates the following points:

1. Foreign language influence on Turkish should not be reduced to lexical borrowing. On the contrary, syntactic influence does play a major role.
2. There is often a mention of an Arabic-Persian influence in general. However, Arabic actually has had a very little direct influence on Turkish. In Turkish, linguistic phenomena of Arabic origin are rather mediated by Persian.
3. Turkish language prior to the 15th century was "pure" only in relative terms, as it is impossible to speak of an absolute purity. Even in the poems of Yunus Emre, the ideal personage for the champions of purism, lexical and syntactic influences of Persian origin can be found in abundance.

Keywords: Language relationship, Persian influence on Turkish, 13th and 14th centuries Old Anatolian Turkish.

Anadolu'da Yazılan İlk Türkçe Metinlerde Farsça Tesiri

Prof. Dr. Ahmet Şefik ŞENLİK

İstanbul Medeniyet Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

as.senlik@gmail.com

ORCID: 0000-0001-8037-7657

Özet

Türkler Anadolu'ya 11'inci yüzyıldan itibaren yerleşmeye başlamakla birlikte ortaya koydukları ilk Türkçe yazılı metinler 13'üncü yüzyıla tarihlenmektedir. Daha makul bir iddiada bulunmak gerekirse Türkçe yazma işinin 14'üncü asırda yani Anadolu Beylikleri döneminde yaygınlık kazanmış olduğunu söylemek gerekir. Zira 13'üncü asırda ortaya konmuş eser sayısı çok fazla değildir. Bu iki yüzyıla bir de 15'inci yüzyıl eklenerek bir dil devresi tespiti yapılır. Buna göre 13 ve 15 yüzyıllar arasındaki yazı dili, Eski Anadolu Türkçesi olarak tesmiye olunur. Bu dönem dilinin karakteristik özelliklerinden olarak da (sonraki Osmanlı Türkçesine muhalif olarak) sadelik, arılık, özlük (bugünün insanı için anlaşılabilirlik) öne çıkarılır.

Genel kanaate göre Türkçenin 19'uncu yüzyıla kadar yabancı dillerden etkilenmesi hususu, 15. yüzyıldan itibaren 'Arapça ve Farsçadan bolca kelime almış olmak'la ifade edilmektedir. Bu basmakalıp iddiada düzeltilmesi gereken birkaç husus mevcuttur:

1. Yalnızca kelime almış olmak
2. Arapça ve Farsçadan etkilenmiş olmak
3. 15. Yüzyıldan sonra

Bu hususlara açıklık getirebilmek Anadolu'nun ilk Türkçe metinlerini -slogan, hamaset ve kopyala-yapıştır ifadelerden uzak bir şekilde- tekrar gözden geçirmek gerekecektir.

Bildiride,

1. Türkçe üzerindeki yabancı dil (Farsça) tesirinin yalnızca kelime almaya indirgemeyeceğini. Aksine özellikle sentaks hususunda önemli bir etkinin söz konusu olduğu
2. Arapça-Farsça diye yuvarlanan dil tesirinin aslında büyük oranda Farsça dil tesiri olduğu; Arapça asıllı kelimelerin çoğunluğunun bizzat Arapçadan değil, Farsça üzerinden Türkçeye girdiği
3. 15'inci yüzyıldan önce Türkçenin yalnızca 'nisbeten sade' olduğu ama 'mutlak bir sadelik'ten bahsedilemeyeceği, Öztürkçeciliğin sembolü olan Yunus Emre'nin şiirlerinde dahi leksikal ve sentaktik mamada çokça Farsça tesirine rastlanabileceği görüşleri delilleriyle tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: 13. ve 14. yüzyıllar Eski Anadolu Türkçesi, Türkçe üzerinde Farsça etkisi, Dil ilişkisi.

Persian Elements in Mehmet Akif Ersoy's Poems

Dr. İdris Söylemez

Neşehir Hacı Bektaş Veli University, Faculty of Theology, Turkish-Islamic Literature, Türkiye

idrissoylemez@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9798-4453

Abstract

Language has always been the most powerful and healthy medium for transmitting cultural norms and values to the following generation as well as for expressing them throughout history. Language is a dynamic phenomena that is closely related to other values and is influenced by political and social developments in all of the rich and varied cultural grounds outside of its own cultural basin. Within the context of the value of a connection in which the language is influenced by both its own and other cultural domains, language and language products have played a crucial role in preserving the values of their existence to the current day. Turkish is a language with a wide range of influences. It has generated ideals drawn from its own cultural standards within the framework of Islamic civilization in addition to being impacted by Persian and other Muslim languages, particularly Arabic. Without a doubt, Persian language and literary culture have had the greatest influence on the development of literary language in all Turkish works created after the XI century. Poets attempted to include Persian aspects into their poems from the beginning and created Persian-language pieces either independently or in conjunction with other related works.

This study has covered the Persian components employed by one of the twentieth century's most influential poets, Mehmet Akif Ersoy. In his poetry book *Safahat*, Ersoy addressed the audience and used language and culture as a powerful weapon to express his feelings and thoughts. I have identified the Persian elements that Mehmet Akif Ersoy used in his poetry, as well as their quantity, kind, and frequency of use. Poetic language is largely composed of words and concepts, which are categorized according to word types, nouns, verbs, adjectives, pronouns, suffixes, and prepositions. It also shows how frequently certain words and concepts are used. Researchers can use the results, which are displayed in a table. Following the study, an attempt is made to ascertain the validity of the two languages and their field of interaction with all of its components, as well as the significance of the elements borrowed from another language to the cultural ground in relation to the value and richness added to the Turkish poetry language and the chance to arrive at the conceptual hints provided by the poet regarding his poetry.

Keywords: Interaction, Mehmet Akif Ersoy, Persian elements, Poetry, Turkish-Islamic literature.

Mehmet Akif Ersoy'un Şiirlerinde Farsça Unsurlar

Dr. İdris Söylemez

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Nevşehir, Türkiye

idrissoylemez@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9798-4453

Özet

Dil, tarihin bütün dönemlerinde insanın ortaya koyduğu kültürel değer ve kodları anlatmak ve elbette sonraki nesle aktarmak maksadıyla kullanılan en güçlü ve en sağlıklı araçtır. Kendi kültür havzasının dışındaki zengin farklı kültürel zeminlerin tamamında dil olgusu farklı değerlerle katışık bir halde diğer değerlerle yakın bir ilişki içinde siyasal ve sosyal değişimlerden etkilenecek kadar dinamik bir yapıya sahiptir. Dilin kendi kültürel sahasından etkilendiği gibi farklı kültürel sahalardan da etkilenme yolunun açık tutulduğu bir ilişki biçiminin değeri çerçevesinde dil ve dil ürünleri sahip oldukları varlık değerlerini günümüze kadar taşımaya aracılık etmiştir. Etkileme sahası zengin olan Türkçe İslam medeniyeti sahası içerisinde kendi kültürel kodlarından mütevelit değerler ürettiği gibi İslam dinin etkisiyle başta Arapça olmak üzere Farsça ve diğer Müslüman topluluklarının dillerinden de fazlasıyla etkilenmiştir. XI. yy'dan itibaren ortaya konulan Türkçe eserlerin tamamında edebî dilin inşasında en etkili unsur şüphesiz Fars edebî kültürü ve Fars dili olmuştur. İlk dönemden itibaren şairler şiirlerinde Farsça unsurlar kullanma yoluna gittikleri gibi ilgili eserlerin içinde veya ayriyeten müstakil Farsça eserler ortaya koyma gayretinde olmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Farsça unsurlar, Etkileşim, Mehmet Akif Ersoy, Şiir, Türk-İslam edebiyatı.

Language Studies in the Great Seljuks

Elif KOCAKAPLAN

İnönü University/ Faculty of Science-Literature, Department of History PhD Student, Malatya, Türkiye
elif.kocakaplan@outlook.com
ORCID: 0000-0002-5244-9470

Abstract

The Great Seljuks, who belonged to the Kınık tribe of the Oghuzs, established a large and great state from Western Anatolia to Central Asia and the Persian Gulf between 1037-1157. In later periods, they developed their political activities and took control of Iran and Anatolian cities.

This state, which was first established as nomadic, later settled in political centers and took important steps towards statehood. As the territory of the Seljuks expanded, their population increased and they started to live together with different ethnic groups. This difference also manifested itself in language. While Arabic was used as the language of law and education in the state, Turkish was widely used in the language of the palace and the army. Persian, on the other hand, was used both in daily and literary language. While the Great Seljuks' use of Persian as the official language provides information about the human communities living in their geography, the fact that Oghuz Turkish was not written down is also a major factor. Of course, the fact that the Seljuk sultans were keen on literature and poetry in their own private lives also ensured the development of Persian in this field within the state.

In this study, the historical process of Persian being spoken in daily speech, official and literary language with the political growth of the Great Seljuk State and the expansion of its territory will be discussed.

Keywords: Great Seljuk, Language, Literature, Persian, State.

Büyük Selçuklularda Dil Faaliyetleri

Elif KOCAKAPLAN

İnönü Üniversitesi/ Fen-Edebiyat Fakültesi/ Tarih Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, Malatya, Türkiye
elif.kocakaplan@outlook.com
ORCID: 0000-0002-5244-9470

Özet

Oğuzların Kınık boyuna mensup olan Büyük Selçuklular, 1037-1157 yılları arasında Batı Anadolu'dan Orta Asya'ya ve Basra Körfezine kadar geniş ve büyük bir devlet kurmuşlardır. Daha sonraki dönemlerde siyasi faaliyetlerini geliştirerek İran ve Anadolu şehirlerini kontrol altına almışlardır.

İlk zamanlar göçebe olarak kurulan bu devlet, daha sonra siyasi merkezlere yerleşerek devletleşme yolunda önemli adımlar atmışlardır. Selçukluların toprakları genişledikçe nüfusları artmış ve farklı etnik gruplarla beraber yaşamaya başlamışlardır. Bu farklılık dilde de kendini göstermiştir. Devlet içinde hukuk ve eğitim dili medrese usulü Arapça kullanılırken, saray ve ordu dilinde Türkçe yaygın olarak kullanılmıştır. Farsça ise hem günlük dilde hem de edebî dilde kendini göstermiştir. Büyük Selçukluların resmî dil <hâkim dil> olarak Farsçayı kullanmaları onların coğrafyasında yaşayan insan toplulukları hakkında bilgi verirken diğer taraftan Oğuz Türkçesinin yazıya geçirilmemiş olması da büyük bir etkidir. Tabii Selçuklu sultanlarının kendi özellerinde edebiyat ve şiire meraklı olmaları Farsçanın devlet içinde bu alanda gelişmesini de sağlamıştır.

Bu çalışmada Büyük Selçuklu Devletinin siyasi olarak büyüme ve topraklarının genişlemesiyle beraber Farsçanın günlük konuşma dilinde, resmî ve edebî dilde konuşulmasının tarihsel süreci ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Büyük Selçuklu, Devlet, Dil, Edebiyat, Farsça.

Reassessment of the Glossaries and Copies of Gulistân and “Müşkilât-e Gülistân”

Gülşah TOPUZ

İstanbul Medeniyet University, Türkiye

gulsahtopuzz@gmail.com

ORCID: 0000-0002-3961-6457

Abstract

Sa‘dî’s Gulistan is a moral work in the maqâma genre that has been read for centuries, first in Eastern societies and then in many parts of the world since the century it was written (1258 AD, XIIIth century), has been translated countless times, and is still valid today. The work has been translated into many world languages and Turkish, and in the Ottoman Turkish period, a number of glossaries, which can be described as work glossary, were prepared.

The aim of this study is to reassess and introduce the aforementioned glossaries and their copies, to unearth some copies that have been overlooked and recently digitized, and to eliminate some minor shortcomings and deficiencies. In this context, as a result of the searches made in various databases and libraries, the content of the works that were previously revealed to be Gulistan Lugat and the content of the new copies identified (author, müstensih, date of composition, date of inscription, registration of appropriation, etc.) were handled by penetrating the original sources and by comparing these copies, the new copies of the previously known works were presented by determining which Gulistan Lugat various copies belong to. In addition, the copies attributed to the wrong works in some studies were attributed to the correct works as a result of analyses and comparisons.

In addition, the copies attributed to the wrong works in some studies were attributed to the correct works as a result of analyses and comparisons. Subsequently, a total of 9 prose, 1 verse Gulistan glossaries, which were previously known thanks to some studies and identified as a result of accessing new copies and glossaries with this study, were introduced and new works of this kind were unearth and introduced. Finally, the glossary named Mushkilat-ı Gulistan was presented by discussing its interior and exterior features. In addition, the copies attributed to the wrong works in some studies were attributed to the correct works as a result of analyses and comparisons. Subsequently, a total of 9 prose, 1 verse Gulistan glossaries, which were previously known thanks to some studies and identified as a result of accessing new copies and glossaries with this study, were introduced and new works of this kind were unearth and introduced. Finally, the glossary named Mushkilat-ı Gulistan was presented by discussing its interior and exterior features.

Keywords: Gulistan, Gulistan glossaries, Mushkilat-i Gulistan, Sa‘di-i Shirazi

Gülistân Lugatleri İle Nüshalarının Değerlendirmesi ve “Müşkilât-ı Gülistân”

Gülşah TOPUZ

İstanbul Medeniyet Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

gulsahtopuzz@gmail.com

ORCID: 0000-0002-3961-6457

Özet

Sa'dî'nin Gülistan adlı eseri, yazıldığı asırdan beri (M 1258, XIII. yüzyıl) öncelikle Doğu toplumlarında daha sonra dünyanın pek çok yerinde yüzyıllardır okunmuş, sayısız tercümesi yapılmış ve günümüzde hâlâ geçerliği olan makâme türünde ahlaki bir eserdir. Dünya dillerine ve Türkçeye pek çok tercümesi yapılan eserin Osmanlı Türkçesi devresinde eser sözlüğü şeklinde nitelendirilebilecek pek çok lugati hazırlanmıştır.

Bu çalışmanın amacı, bahis konusu lugatleri ve nüshalarını yeniden ele alıp tanıtmak; bu konuda daha önce gözlerden kaçan ve yeni dijitalleştirilen kimi nüshaların gün yüzüne çıkması ile bazı ufak eksiklerin ve noksanların giderilmesidir. Bu minvalde çeşitli veri tabanları ve kütüphanelerde yapılan taramalar sonucunda daha önce gülistan lugati olduğu ortaya konulmuş eserlerin ve tespit edilen yeni nüshaların içeriği (müellif, müstensih, telif tarihi, istinsah tarihi, temellük kaydı vs.), kaynakların aslına nüfuz etmek suretiyle ele alındı ve bu nüshalar mukayese edilerek çeşitli nüshaların hangi gülistan lugatine ait olduğu tespit edilerek daha önce bilinen eserlerin yeni nüshaları ortaya konuldu. Ayrıca kimi çalışmalarda yanlış esere atfedilen nüshalar, analiz ve mukayeseler sonucu doğru eserlere atfedildi. Akabinde daha önce bazı çalışmalar sayesinde bilinen ve bu çalışma ile yeni nüshalar ve lugatlere ulaşılması sonucu tespit edilen toplamda 9 adet mensur 1 adet manzum gülistan lugati tanıtılıp bu nevi eserlerin yenileri gün yüzüne çıkarılarak tanıtıldı. Son olarak Müşkilât-ı Gülistân adlı lugat, iç ve dış özellikleri ele alınarak ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sa'dî-i Şîrâzî, Gülistân, Gülistân sözlükleri, Müşkilât-ı Gülistân

Two Poets of Free Verse in Modern Turkish Literature and Modern Persian Literature:
Orhan Veli Kanık and Nîmâ Yûshij

Ünal BÜYÜK

Provincial Directorate of National Education Arge Unit, Denizli, Türkiye

unalbuyuk@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5416-6722

Abstract

In Modern Turkish Literature and Modern Iranian Literature, free poetry is poetry based on free patterns and understanding instead of traditional poetic measures. Free poetry is pioneered by Orhan Veli in Turkey and Nîmâ Yûşîc in Iran. Both poets write new style poems in two neighboring geographies, unaware of each other, rebelling against the excessive emotionality, poetics and clichéd diction of traditional poetry. They write poems that are based more on meaning, rather than poetry that is based on an aesthetic perspective and wordplay, and that is embodied in heavy language. They create a "new" poem different from classical poetry by rearranging the rhythm, verse, couplet and stanza lengths in the poem. Nîmâ; They adapt the depths of thought to poetry by breaking the couplet meter in Persian poetry and the couplet and quatrain meter in Turkish poetry. Both poets, who disrupted the holistic structure of classical poetry, were appreciated on the one hand and criticized on the other. Both poets, who started poetry with traditional poetry, think that the old poetry's approach of not being able to express deep feelings and thoughts and important problems of social life restricts the poet's freedom. The understanding of liberation in the poetry that the two poets bond with leads to the emergence of a brand new, unusual, different and some say "strange" style for modern Turkish and modern Iranian poetry. While Melih Cevdet Anday and Oktay Rifat Horozcu popularized free poetry in Turkey with the influence of Orhan Veli, with the influence of Nîmâ Yûşîc, Sohrab Sepehri, Ahmed Şamlu, Mehdi Akhavan-Sales and Fûruğ Ferruhzad became important figures of free poetry in Iran and had a say in the field of literature.

Keywords: Modern Iranian literature, Modern Turkish literature, New poetry, Nîmâ Yûşîc, Orhan Veli.

Modern Türk Edebiyatı ve Modern Fars Edebiyatında Serbest Şiirin İki Şairi:
Orhan Veli Kanık ve Nîmâ Yûşîc

Ünal BÜYÜK

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Arge Birimi, Denizli , Türkiye

unalbuyuk@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5416-6722

Özet

Modern Türk Edebiyatı ve Modern İran Edebiyatında serbest şiir, geleneksel şiir ölçülerinin yerine serbest kalıp ve anlayışı esas alan şiirdir. Serbest şiire Türkiye’de Orhan Veli, İran’da ise Nîmâ Yûşîc öncülük eder. Her iki şair birbirine komşu iki coğrafyada, birbirinden habersiz geleneksel şiirin aşırı duygusallığına, şairaneliğine ve basmakalıp söyleyişine başkaldırarak yeni tarz şiirler kaleme alırlar. Estetik bakış açısına ve söz oyunlarına dayanan, ağır dille vücut bulan şiir yerine daha çok manaya dayanan şiirler kaleme alırlar. Şiirdeki ritmi, dize, beyit ve kıta uzunluklarını yeniden düzenleyerek klasik şiirden farklı “yeni” bir şiir ortaya koyarlar. Nîmâ; Fars şiirindeki beyit, Veli ise Türk şiirindeki beyit ve dörtlük ölçülerini kırarak düşüncenin derinliklerini şiire adapte ederler. Klasik şiirin bütüncül yapısını bozan her iki şair bir yandan takdir görürken diğer yandan eleştirilirler. Şiire geleneksel şiirle başlayan her iki şair, eski şiirin derin duygu ve düşüncelerle toplum hayatının önemli sorunlarını ifade edememe yaklaşımının şairin özgürlüğünü kısıtladığını düşünür. İki şairin bağlandığı şiirdeki özgürleşme anlayışı, modern Türk ve modern İran şiiri için yepyeni, alışılmadık, farklı ve kimilerince de “garip” bir üslubun ortaya çıkmasına yol açar. Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat Horozcu Orhan Veli’nin tesriyle Türkiye’de serbest şiiri yaygınlaştırırken Nîmâ Yûşîc’in etkisiyle de Sohrab Sepehri, [Ahmed Şamlu](#), [Mehdi Akhavan-Sales](#) ve [Füruğ Ferruhzad](#) İran’da serbest şiirin önemli isimleri olarak edebiyat alanında söz sahibi olurlar.

Anahtar Kelimeler: Modern İran edebiyatı, Modern Türk edebiyatı, Nîmâ Yûşîc, Orhan Veli, Yeni şiir.

A Phonological Study on Common Words between Persian and Zazaki

Assoc. Prof. Ahmet KIRKAN

Mardin Artuklu University, Kurdish Language and Culture, Mardin, Türkiye

ahmetkirkkan@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3885-5218

Abstract

Language interaction between languages spoken in close geographies is a common phenomenon. Since Zazaki is spoken in an area where cultures and languages meet, different languages have an impact on Zazaki. Zazaki also interacts with different languages. One of these languages is Persian. Unlike other languages, Zazaki and Persian are related languages from the same language family. The aim of this study is to compare Zazaki and Persian linguistically and to point out the commonalities between the two languages. In the study, Zazaki and Persian will be compared in terms of nominal morphology and common words in these two languages will be emphasized. After giving some information about Zazas and Zazaki, the exchange of words between the languages will be emphasized. In the findings section, common words in Zazaki and Persian will be analyzed phonologically through sample words. Studies in this field will be utilized. The study method is dictionary search, explanation, comparison and analysis. The study will not dwell on features such as frequency of use, usage areas, transition forms of the given words, but will only try to give the words that have common usage in Persian and Zazaki, which have undergone phonological changes over time, by pointing to sound events. In this way, it will be tried to reveal the common origin between the two languages and its current situation. In the study, starting from noun morphology, a path will be followed towards verb morphology and basic words will be examined primarily.

Keywords: Persian, Phonetics, Phonological changes, Sound changes.

Farsça-Zazaca Ortak Sözcükler Üzerine Fonolojik Bir İnceleme

Doç. Dr. Ahmet KIRKAN

Mardin Artuklu Üniversitesi, Kürt Dili ve Kültürü, Mardin, Türkiye

ahmetkirkkan@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3885-5218

Özet

Birbirine yakın coğrafyalarda konuşulan diller arasında dil etkileşimi sık karşılaşılan bir durumdur. Zazaca kültürlerin ve dillerin karşılaşma alanında konuşulduğu için, Zazacanın üzerinde farklı dillerin etkisi vardır ve Zazaca farklı dillerle etkileşim halindedir. Bu dillerden birisi de Farsçadır. Diğer dillerden farklı olarak Zazaca ve Farsça aynı dil ailesinden akraba dillerdir. Bu çalışmada Zazaca ve Farsçada ortak olan sözcükler üzerinde durulacaktır. Çalışmada Zazalar ve Zazaca üzerine bazı bilgiler verildikten sonra diller arasında sözcük alışverişi üzerinde durulacaktır. Bulgular kısmında örnek sözcükler üzerinden, Zazaca ve Farsçada ortak sözcükler fonolojik açıdan incelenecektir. Bu alanda daha önce birkaç çalışma yapılmıştır. Çalışmada daha önce yapılmış olan çalışmalardan da yararlanılacaktır. Çalışma metodu olarak sözlük taraması, açıklama, karşılaştırma ve analiz kullanılmıştır. Çalışmada, verilen sözcüklerin kullanım sıklığı, kullanım alanları, geçiş şekilleri gibi özellikler üzerinde durulmamış, sadece Farsça ve Zazacada ortak kullanıma sahip olan, zaman içerisinde fonolojik değişime uğramış olan sözcükler, ses olaylarına işaret edilerek verilmeye çalışılmıştır. Böylelikle iki dil arasındaki ortak kökene ve bu kökteşliğin günümüzdeki durumu ortaya konulmaya çalışılacaktır. Çalışmada isim morfolojisinden başlanarak, fiil morfolojisine doğru bir yol izlenecek ve temel sözcükler öncelikli olarak incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Farsça, Fonetik, Ses değişimleri, Ödünçleme, Zazaca.

Sound Change in Zazakı-Kurdish-Persian: The Example of C-J-Z.

Dr. Ayetullah KARABEYESER

Bingöl University, Zaza Language and Literature, Bingöl, Türkiye

akarabeyeser@bingol.edu.tr

ORCID: 0000-0003-1959-530X

Abstract

Zazakı, Kurdish and Persian, which belong to the Iranian Language Family, are languages with many common features. This partnership can be seen on a word-by-word basis in nouns, adjectives, numbers, verbs, etc. It is also seen in grammatical features as well. In addition to commonalities, there are important differences that are specific to these languages and give them linguistic characteristics. Especially the sound changes in the same words reveal the characteristic features of these languages. These sound changes also provide the opportunity to consider and evaluate the process of differentiation/segregation in languages belonging to the same language family from a historical perspective.

Zazakı has attracted the attention of linguists since the second half of the nineteenth century, and was first considered as a dialect of Kurdish, but as a result of deepening linguistic studies in the early twentieth century, the idea that it was a separate language independent of Kurdish was accepted in the linguistics world. In this respect, comparing Zazakı and Kurdish may yield interesting results. On the other hand, Persian, which is included in the study, is the most developed language of this family and can provide interesting data for linguists as a result of comparing these two languages.

In this context, in this study, the C-J-Z sound change in words in Zazakı, Kurdish and Persian will be examined phonologically. The change in question will be compared with other Iranian languages, especially ancient Iranian languages such as Avestan and Pahlavi, and the development of this change in the historical process will be tried to be criticized. Thus, how Persian, which is the most developed of the Iranian languages today, Zazakı, which has continued to exist until today but is in danger of disappearing in the twenty-first century, and Kurdish, which is in a relatively better situation than Zazakı, exhibited in this sound change, and which languages are closer to each other. and efforts will be made to determine which ones are further away from each other.

Keywords: Kurdish, Persian, Sound change, Zazakı.

Zazaca-Kürtçe-Farşca'da Ses Değişimi: C-J-Z Örneği

Dr. Ayetullah KARABEYESER

Bingöl Üniversitesi, Zaza Dili ve Edebiyatı, Bingöl, Türkiye

akarabeyeser@bingol.edu.tr

ORCID: 0000-0003-1959-530X

Özet

İrani Diller Ailesine ait olan Zazaca, Kürtçe ve Farşca birçok ortak özelliğe sahip dillerdir. Bu ortaklık kelime bazında isimlerde, sıfatlarda, sayılarda, fiillerde vs. olduğu gibi gramer özelliklerinde de karşımıza çıkmaktadır. Ortaklıkların yanı sıra bu dillere özgü olan ve bu dillere dil özelliği kazandıran önemli farklılıklar mevcuttur. Özellikle aynı olan kelimelerdeki ses değişimi bu dillere ait karakteristik özellikleri ortaya kıymaktadır. Söz konusu ses değişimleri aynı dil ailesine ait olan dillerde farklılaşma/ayrışma sürecini tarihi yönden ele alma ve değerlendirme imkânı da sunmaktadır.

Zazaca, on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısından itibaren dilbilimcilerin ilgisini çekmiş, ilk olarak Kürtçe'nin bir lehçesi olarak değerlendirilmiş ancak yirminci yüzyılın başlarında derinleşen dilbilimsel çalışmalar sonucunda Kürtçe'den bağımsız müstakil bir dil olduğu fikri dilbilim dünyasında kabul görmüştür. Bu yönüyle Zazaca ve Kürtçe'nin karşılaştırılması ilginç sonuçlar sergileyebilir. Öte yandan çalışmada yer verilen Farşca ise bu ailenin en gelişmiş dili olarak bu iki dilin kendisi ile karşılaştırılması neticesinde dilbilimciler için enteresan veriler sunabilir.

Bu çerçevede, bu çalışmada Zazaca, Kürtçe ve Farşca'daki kelimelerde C-J-Z ses değişimi fonolojik olarak incelenecektir. Söz konusu değişim başta Avestçe ve Pehlevice gibi kadim İrani diller olmak üzere diğer İrani dillerle de karşılaştırılarak bu değişimin tarihi süreç içindeki gelişimi kritik edilmeye çalışılacaktır. Böylece, günümüzde İrani dillerin en gelişmiş olan Farşca, günümüze kadar varlığını devam ettiren ancak yirmi birinci yüzyıla kaybolma tehlikesi ile giren Zazaca ve Zazacaya göre nisbeten daha iyi durumda olan Kürtçe'nin söz konusu ses değişiminde nasıl bir durum sergilediği, hangi dillerin birbirine daha yakın durduğu ve hangilerinin birbirinden daha fazla uzaklaştığı tespit edilmeye gayret edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Farşca, Kürtçe, Ses değişimi, Zazaca

Similarity and Difference of Persian and Zazaki Words in the Context of Zebanê Zaza Book

Dr. İbrahim DAĞILMA

Bingöl University, Zaza Language and Literature, Bingöl, Türkiye

idağilma@bingol.edu.tr

ORCID: 0000 0001 9141 2390

Abstract

Persian and Zazaki are two ancient languages. The two languages belong to the Iranian group of languages and are etymologically close to each other. Farsi belongs to the southwestern branch of the Indo-Iranian supergroup of the Indo-European language family. Zazaki also belongs to the Northwest branch of the same language family and supergroup. Persian is mostly spoken in regions such as Iran, Iraq, Afghanistan and Tajikistan. Zazaki, on the other hand, is spoken entirely within Turkey, except for a few small regions.

Although the regions where Persian and Zazaki are spoken have no geographical borders with each other, the two languages, which belong to the same language family, have linguistic commonalities with each other. Although there is no direct linguistic exchange between the two languages today, historically the two languages have very strong relations. In the context of Avesta and Pahlavi, the two languages have become close to each other and at times have the characteristics of two languages, one of which was born from the other. When one listens to either of the two languages, it is easily seen that the two languages evoke each other in terms of accent, sound and vocabulary. The common usages, similarities and shallow differences between the two languages are the natural result of belonging to the same language family.

Although there are not many comparative studies between Persian and Zaza, some recent individual and academic studies show that the two Iranian languages are very close to each other. Siyawush Murshidî's Zebanê Zaza (Dimili) is one of these studies. In this work, Murshidî compares Persian and Zaza in the context of general words such as 'kinship, body parts names, time, days of the week, numbers and animal names'. The book Zebanê Zaza (Dimili) is not a grammatical study, but rather a dictionary comparison.

This study aims to show the similar and differentiated words in the context of Zebanê Zaza (Dimili) through examples.

Keywords: Persian, Sound, Zazaki, Zeban, Word.

Zebanê Zaza Kitabı Bağlamında Farsça ve Zazaca Kelime Benzerliği ve Farklılığı

Dr. İbrahim DAĞILMA

Bingöl Üniversitesi, Zaza Dili ve Edebiyatı, Bingöl, Türkiye

idağilma@bingol.edu.tr

ORCID: 0000 0001 9141 2390

Özet

Farsça ve Zazaca, iki kadim dildir. İki dil, İrani diller grubundan olup etimolojik yönden birbirine yakındır. Farsça, Hint-Avrupa dil ailesinin Hint-İrani üst grubu İrani diller grubunun Güneybatı kolunda yer alır. Zazaca da aynı dil ailesi ve üst grup içinde Kuzeybatı kolunda yer alır. Farsça, daha çok İran, Irak, Afganistan, Tacikistan gibi bölgelerde konuşulur. Zazaca ise bir iki küçük bölge dışında tümüyle Türkiye sınırları içinde konuşulmaktadır.

İki dilin konuşulduğu bölgelerin birbirleriyle coğrafi sınırları olmasa da aynı dil ailesinden olan Farsça ve Zazacanın birbiriyle dilsel ortaklıkları vardır. Bugün için iki dil arasında doğrudan bir dil alışverişi olmasa da tarihsel bağlamda iki dilin çok güçlü ilişkiler barındırdığı görülür. İki dilin Avesta ve Pehlevice bağlamında birbirlerine yakınlaştıkları ve yer yer biri diğerinden doğmuş iki dil özellikleri taşıdığı görülür. Bazen iki dilden birini dinleyen bir dinleyici de dikkat kesildiği zaman iki dilin aksan, ses ve kelime olarak birbirlerini çağrıştırdıklarını rahatlıkla görür. İki dil arasındaki bu ortak kullanımlar, benzerlikler ve çok derinleşmeyen farklılıklar aynı dil ailesine mensup olmanın doğal sonucudur.

Farsça ve Zazaca arasında karşılaştırmalı çalışmalar çok olmasa da son zamanlarda yapılan bazı bireysel ve akademik çalışmalar iki İrani dilin birbirine çok yakın durduğunu göstermektedir. Siyawuş Murşidî'nin Zebanê Zaza (Dimili) adlı kitabı bu çalışmalardan biridir. Murşidî, bu çalışmasında Farsça ve Zazacayı 'akrabalık, organ isimleri, zaman, haftanın günleri, sayılar ve hayvan isimleri' gibi genel kelime bağlamında karşılaştırmaktadır. Çalışma bir gramer çalışması olmayıp sözlüksel karşılaştırma gibi durmaktadır.

Bu çalışma, Zebanê Zaza kitabı bağlamında benzeşen ve farklılaşan kelimeleri örnekler üzerinden göstermeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Farsça, Kelime, Ses, Zazaca, Zeban.

Etymology of Shared Persian and Zaza Origin Words in Basîrî's Persian Divan

İsa Bulukgiray, Dr. İbrahim Dağılma

MEB, Bingöl University, Zaza Language and Literature, Bingöl, Türkiye

ibulukgiray@gmail.com idağılma@bingol.edu.tr

ORCID: 0000-0002-5319-2515 - 0000 0001 9141 2390

Abstract

Zazaki, which belongs to the Iranian language group, has a common origin with Middle Persian and grammatical and structural similarities with Parthian. It is known that most of the words and especially names, which have not been subjected to change and evolution over time, are the same in Zazaki and Persian with a slight phonetic difference. However, Persian, being the state language, has witnessed great evolutions and changes. Zazaki, on the other hand, has shown very little change and development. Most of the words used in Middle Persian and the words used in Zazaki today are common. It is a known fact that Zazaki and Persian have a common history and have a significant number of common words. Some of the words of common origin between Persian and Zazaki are no longer used in today's modern Persian, but it has been determined that words of common origin are used in classical Persian texts and Persian divans. From this point of view, when Basîrî's Persian divan is analysed, it is seen that the common words between Zazaki and classical Persian have a high usage rate. The determination of the words with the same origin between Persian and Zazaki languages identified in Basîrî's Persian divan and the etymological analysis of these words constitute the focus of the study. The fact that Basîrî's divan contains the characteristics of Middle Persian and that the poet organised his divan in his own handwriting is of particular importance for our study. In addition, although it is rumoured in some Persian sources that Basîrî was from Baghdad, the fact that there are strong rumours indicating that he was from our southeastern provinces increases the importance of this work even more. In Basîrî's work, Persian and Zazaki common words (nouns and verbs) have a very high proportion. From this point of view, instead of mentioning all these words, 10 common nouns and verbs have been selected and their explanations have been made. Other common words are also mentioned in a table. Therefore, it is thought that this work will make a significant contribution to Zazaki when it is taken into consideration and examined etymologically.

Keywords: Basîrî Divan, Classical Persian and Zazaki common words, Etymology of words.

**Basîrî'nin Farsça Divanında Zazaca ve Farsça Ortak Kökenli Kelimelerin Etimolojisi
Üzerine Bir İnceleme**

İsa Bulukgiray, Dr. İbrahim Dağılma

MEB, Bingöl Üniversitesi, Zaza Dili ve Edebiyatı, Bingöl, Türkiye

ibulukgiray@gmail.com idağılma@bingol.edu.tr

ORCID: 0000-0002-5319-2515 - 0000 0001 9141 2390

Özet

İrani dil grubuna ait olan Zazaca'nın eski Farsça ile köken itibarıyla ortaklığı ve Partça ile gramatik ve yapısal benzerliği vardır. Zaman aşımıyla değişime ve evrime maruz kalmayan kelimeler ve bilhassa isimlerin çoğu Zazaca ve Farsça'da az bir fonetik farkla aynı olduğu bilinmektedir. Ancak devlet dili olması itibarıyla Farsça çok büyük evrimler ve değişimlere tanıklık etmiştir. Zazaca ise çok az değişim ve gelişim göstermiştir. Eski Farsça'da kullanılan kelimelerle, günümüzde Zazaca'da kullanılan kelimelerin büyük bir kısmı müşterektir. Zazaca ve Farsçanın ortak bir geçmişe sahip olduğu ve önemli bir oranda ortak sözcüklere sahip olduğu bilinen bir gerçektir. Farsça ve Zazaca arasında ortak kökenli sözcüklerden bir kısmı günümüz modern Farsçasında artık kullanılmadığı ancak klasik Farsça metinlerde ve Farsça divanlarda ortak kökenli kelimelerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu düşünceden hareketle Basîrî'nin Farsça divanı incelendiğinde Zazaca ve Farsça arasındaki ortak kelimelerin yüksek bir kullanım oranına sahip olduğu görülmüştür. Basîrî'nin Farsça divanında tespit edilen Farsça ve Zazaca dilleri arasındaki aynı kökene sahip olan sözcüklerin tespiti ve bu kelimelerin etimolojik açıdan incelenmesi çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Basîrî'nin divanı eski Farsça'nın özelliklerini barındırması ve şairin kendi el yazısı ile tertip etmesi çalışmamız için ayrı bir önem arz etmektedir. Ayrıca Farsça bazı kaynaklarda Basîrî'nin Bağdatlı olduğu rivayet edilmişse de güneydoğu illerimizden olduğunu gösteren kuvvetli rivayetlerin mevcut olması bu eserin önemini daha fazla arttırmaktadır. Dolayısıyla bu eserin dikkate alınması ve etimolojik açıdan incelenmesi yapıldığında önemli oranda Zazaca'ya katkısı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Basîrî Divanı, Farsça Zazaca ortak kelimeler, Kelimeler, Etimoloji.

Persian-Zaza Language Relationship and Translations from Persian to Zazaki

Murat VAROL

Bingöl University, Zaza Language and Literature, Bingöl, Türkiye

mvarol@bingol.edu.tr

ORCID: 0000-0002-1706-9990

Abstract

Zazaki, which belongs to the Iranian Languages group of the Indo-European Language Family, is related to Persian in the same language group. When considered within historical linguistic integrity, it is seen that there are quite a lot of common features, especially morphological and syntactic, between these two languages. Living in the same geography has further increased this unity in the historical process and brought the imminence to a more advanced dimension.

Having recently become acquainted with written literature and endeavoring to construct a literary history, Zazaki tries to reinforce this with translations from languages close to it. While translations from Western languages into Zaza literature are mostly from English and German, the highest number of translations from Eastern languages is from Persian. After 1980, traces of Persian literature began to be seen in Zaza literature, and these translations, which were in the form of short texts in the early periods, have now become book translations.

In this study, modern Persian literature will be traced in Zaza literature. Starting from the first Persian translations identified, these will be classified and discussed according to their genres. In addition, sample texts from these translations will be compared in Zazaki and Persian and evaluated in terms of language appropriateness, translation technique and language competence.

Keywords: Etymology, Literature, Persian literature, Translation, Zazaki literature.

Farsça-Zazaca Dil İlişkisi ve Farsçadan Zazacaya Yapılan Çeviriler

Murat VAROL

Bingöl Üniversitesi, Zaza Dili ve Edebiyatı, Bingöl, Türkiye

mvarol@bingol.edu.tr

ORCID: 0000-0002-1706-9990

Özet

Hint Avrupa Dil Ailesinin İranî Diller grubuna dahil olan Zazaca, aynı dil grubunda yer alan Farsça ile akraba diller konumundadır. Tarihsel bir dil bütünlük içerisinde ele alındığında bu iki dil arasında başta morfolojik ve sentaks olmak üzere ortak özelliklerin oldukça fazla olduğu görülmektedir. Aynı coğrafyada yaşama, tarihsel süreç içerisinde bu birlikteliği daha da arttırmış ve yakınlaşmanın daha ileri bir boyuta gelmesini sağlamıştır.

Yakın bir dönemde yazılı edebiyat ile tanışan ve bir edebiyat tarihi inşa etme çabasında olan Zazaca, kendisine yakın olan dillerden tercümelemler ile bunu pekiştirmeye çalışmaktadır. Zaza edebiyatına Batı dillerinden daha çok İngilizce ve Almanca'dan çeviriler yapılırken; Doğu dillerinden ise en fazla çevirinin Farsça'dan olduğu görülmektedir. 1980 sonrası Zaza edebiyatında, Farsça edebiyatın izleri görülmeye başlanmış, ilk dönemlerde kısa metinler şeklinde olan bu çeviriler, günümüzde kitap çevirileri hüviyetine kavuşmuştur.

Bu çalışmada Zaza edebiyatında, modern Farsça edebiyatının izi sürülecektir. Tespit edilen ilk Farsça çevirilerden başlanarak bunlar türlerine göre tasnif edilip ele alınacaktır. Ayrıca bu çevirilerden örnek metinler alınarak Zazaca-Farsça şeklinde karşılaştırılacak ve dil uygunluğu, çeviri tekniği, dil yetkinliği açısından değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Çeviri, Edebiyat, Farsça edebiyat, Zazaca edebiyat.

On the Kinship Terms Used by Tats Living in Azerbaijan (Persian-Tat Language Relationship)

Assoc. Prof. Ziyafet GASIMOVA
Bakü Slavyan University, Azerbaijan
decel2002@yahoo.com
ORCID: 0000-0002-6579-5110

Abstract

"The Tats residing in Azerbaijan are among the ancient and indigenous peoples of the region. According to some scholars, the ethnonym "Tat", referring to this ethnic group, is derived from a Turkish word. This term was initially used by the Turks to refer to other non-Turkish tribes under their rule and was later extended to include Tajiks, Persians, and similar groups. Essentially, "Tat" became an ethnic identifier for Persian-speaking peoples. There are varied interpretations of the term's meaning. Some scholars suggest that "Tat" denotes attributes such as "educated", "urbanite", "settled", and "farmer". However, in the Chagatai language, the term also carries connotations of "vagrant", "homeless", and "slave".i. "In Azerbaijan, Tats are found in collective settlements across various regions including Absheron, Khizi, Siyezen, Guba, Devechi, Shamakhi, and Ismayilli. While the population in some of these Tat villages predominantly speaks Azerbaijani Turkish, the majority have retained their native Tat language. It is common to hear Tat spoken within homes and families and occasionally during public meetings."

Tat language dialects in Azerbaijan are broadly categorized into three groups, each distinct in its lexical and phonetic characteristics:

1. Northern Dialects: These include the Guba, Deveçi, Gonag-kend, and Gızıl Gazma dialects, predominantly spoken in the Hızı region.
2. Central Dialect: The Erüskuş-Dagguşçu or Hızı dialect is primarily found in the Hızı district.
3. Southern Dialects: These encompass the Absheron, Balahani, Surahani, Lahıc, and Melhem (Şamahı) dialects.

This study aims to explore the relationship between the kinship terms, both by blood and marriage, used in the Tat language and those in Persian. A comparative analysis will be conducted to evaluate the similarities and differences in kinship terminology between the two languages. In this study, the relationship between the terms of kinship by blood and marriage, used in the language of Tats in Azerbaijan, and Persian will be included. Kinship terms used in both languages will be compared.

Keywords: Kinship terms, Language relationship, Persian, Tatian.

Azerbaycan`da Yaşayan Tatların Kullandıkları Akrabalık Terimleri Üzerine (Farsça-Tatça Dil İlişkisi)

Doç. Dr. Ziyafet GASIMOVA

Bakü Slavyan Üniversitesi, Bakü, Azerbaycan

decel2002@yahoo.com

ORCID: 0000-0002-6579-5110

Özet

Azerbaycan topraklarında yaşayan Tatlar, bu toprakların eski ve yerli halklarından biridir. Bazı bilim adamlarının fikrinde Tatların etnik adı olan "tat" etnonimi Türkçe bir kelimedir, Türklerin onlara tabi olan diğer Türk olmayan kabilelere, daha sonra Tacik, Fars ve b. Farsça konuşan halklara verdikleri addır; bu kelime daha sonra etnik bir isim- Tatların etnonimi haline geldi. Bazı bilim adamlarına göre ise tat kelimesinin "eğitimli", "şehirli", "yerleşik", "çiftçi" gibi anlamlarla birlikte Çağatayca "serseri", "yurtsuz", "köle" anlamları da vardır.

Azerbaycan`da Tatlar, Abşeron'un çeşitli yerleşim yerlerinde, Hızı, Siyezen, Guba, Deveçi, Şamahı ve İsmayılı bölgelerinin bir dizi köyünde toplu halde yaşıyorlar. Bu Tat köylülerinin bazılarının nüfusu artık ağırlıklı olarak Azerbaycan Türkçesiyle konuşsa da çoğu hala ana dillerini koruyor, evlerinde ve ailelerinde, hatta bazen halka açık toplantılarda Tat dilinde konuşuyorlar.

Tat dili ağızları çeşitliliklerine göre üç büyük gruba ayrılır:

1. Tat dilinin kuzey ağızları: Guba, Deveçi, Gonag-kend ve Gızıl Gazma ağızları (Hızı bölgesi);
2. Tat dilinin merkezi: Erüskuş-Dagguşçu veya Hızı ağızı (Hızı ilçesi);
3. Tat dilinin güney ağızları: ağırlıklı olarak Abşeron, Balahanı, Surahanı, Lahıc ve Melhem (Şamahı) ağızlarını içerir.

Bu çalışmada Azerbaycan`daki Tatların dilinde kullanılan kan bağı ve nikah yolu ile oluşan akrabalık terimlerinin Farsça ile ilişkisine yer verilecektir. Her iki dilde kullanılan akrabalık terimleri karşılaştırılacaktır.

Kan bağı yolu ile ilgili oluşan akrabalık terimleri:

Bu tür terimlerden çoğu İran dillerindeki ortak kelimeleri içerir. Belirli durumlarda Tat dilinin fonetik yapısına göre, ses değişimleri beklenir. Örneğin,

Piyar/piyər «baba» kelimesini karşılaştır: Farsça pedər, Talişça piə, Tacikçe padar,

Nikah yolu ile oluşan akrabalık terimleri:

həvü "kuma" kelimesini karşılaştır: Farsça havu, Taliş dilinde avısue şeklinde kullanılmaktadır.

Farsçada olduğu gibi Tatcada da "gelin" kavramı Arapça kökenli arus//ərüs terimi ile ifade edilir.

Çalışmanın esas hedefi bu konuda yayınlanan sözlükler ve yapılan araştırmaları kullanarak karşılaştırmalı Farsça-Tatca akrabalık terimlerini inceleyip Farsça-Tatça dil ilişkisine ışık tutmaktır.

Anahtar Kelimeler: Akrabalık terimleri, Farsça, Dil ilişkisi, Tatca.

Sound Change in Zaza-Kurdish-Persian: The Example of B-V-W.

Asst. Prof. Dr. Ayetullah KARABEYESER

Bingöl University, Faculty of Science and Literature, Türkiye

akarabeyeser@bingol.edu.tr

ORCID: 0000-0003-1959-530X

Abstract

Zazaki, Kurdish and Persian, which belong to the Iranian Language Family, are languages with many common features. This partnership can be seen on a word-by-word basis in nouns, adjectives, numbers, verbs, etc. It is also seen in grammatical features as well. In addition to commonalities, there are important differences that are specific to these languages and give them linguistic characteristics. Especially the sound changes in the same words reveal the characteristic features of these languages. These sound changes also provide the opportunity to consider and evaluate the process of differentiation/segregation in languages belonging to the same language family from a historical perspective.

Zazaki has attracted the attention of linguists since the second half of the nineteenth century, and was first considered as a dialect of Kurdish, but as a result of deepening linguistic studies in the early twentieth century, the idea that it was a separate language independent of Kurdish was accepted in the linguistics world. In this respect, comparing Zazaki and Kurdish may yield interesting results. On the other hand, Persian, which is included in the study, is the most developed language of this family and can provide interesting data for linguists as a result of comparing these two languages.

In this context, in this study, B-V-W sound change in words in Zazaki, Kurdish and Persian will be examined phonologically. The change in question will be compared with other Iranian languages, especially ancient Iranian languages such as Avestan and Pahlavi, and the development of this change in the historical process will be tried to be criticized. Thus, how Persian, which is the most developed of the Iranian languages today, Zazaki, which has continued to exist until today but is in danger of disappearing in the twenty-first century, and Kurdish, which is in a relatively better situation than Zazaki, exhibited in this sound change, and which languages are closer to each other. and efforts will be made to determine which ones are further away from each other.

Keywords: Kurdish, Persian, Sound change, Zazaki.

Zazaca-Kürtçe-Farşça'da Ses Değişimi: B-V-W Örneği

Doktor Öğretim Üyesi Ayetullah KARABEYESER

Bingöl Üniversitesi, Bingöl, Türkiye

akarabeyeser@bingol.edu.tr

ORCID: 0000-0003-1959-530X

Özet

İrani Diller Ailesine ait olan Zazaca, Kürtçe ve Farşça birçok ortak özelliğe sahip dillerdir. Bu ortaklık kelime bazında isimlerde, sıfatlarda, sayılarda, fiillerde vs. olduğu gibi gramer özelliklerinde de karşımıza çıkmaktadır. Ortaklıkların yanı sıra bu dillere özgü olan ve bu dillere dil özelliği kazandıran önemli farklılıklar mevcuttur. Özellikle aynı olan kelimelerdeki ses değişimi bu dillere ait karakteristik özellikleri ortaya kıymaktadır. Söz konusu ses değişimleri aynı dil ailesine ait olan dillerde farklılaşma/ayrışma sürecini tarihi yönden ele alma ve değerlendirme imkânı da sunmaktadır.

Zazaca, on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısından itibaren dilbilimcilerin ilgisini çekmiş, ilk olarak Kürtçe'nin bir lehçesi olarak değerlendirilmiş ancak yirminci yüzyılın başlarında derinleşen dilbilimsel çalışmalar sonucunda Kürtçe'den bağımsız müstakil bir dil olduğu fikri dilbilim dünyasında kabul görmüştür. Bu yönüyle Zazaca ve Kürtçe'nin karşılaştırılması ilginç sonuçlar sergileyebilir. Öte yandan çalışmada yer verilen Farşça ise bu ailenin en gelişmiş dili olarak bu iki dilin kendisi ile karşılaştırılması neticesinde dilbilimciler için enteresan veriler sunabilir.

Bu çerçevede, bu çalışmada Zazaca, Kürtçe ve Farşça'daki kelimelerde B-V-W ses değişimi fonolojik olarak incelenecektir. Söz konusu değişim başta Avestçe ve Pehlevice gibi kadim İrani diller olmak üzere diğer İrani dillerle de karşılaştırılarak bu değişimin tarihi süreç içindeki gelişimi kritik edilmeye çalışılacaktır. Böylece, günümüzde İrani dillerin en gelişmiş olan Farşça, günümüze kadar varlığını devam ettiren ancak yirmi birinci yüzyıla kaybolma tehlikesi ile giren Zazaca ve Zazacaya göre nispeten daha iyi durumda olan Kürtçe'nin söz konusu ses değişiminde nasıl bir durum sergilediği, hangi dillerin birbirine daha yakın durduğu ve hangilerinin birbirinden daha fazla uzaklaştığı tespit edilmeye gayret edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Farşça, Kürtçe, Ses değişimi, Zazaca.

A Discussion on the Phonetic and Semantic Changes of Two Arabized Persian Words in
"Lisanu'l-Arab"

Asst. Prof. Dr. Shahbaz Mohseni
Islamic Azad University of Mahabad, Mahabad, Iran
shahbazmohseni@yahoo.com

Abstract

Arabic is one of the languages where words from Persian(Farsi) language have flowed into it, that also their number is very high.

Persian(Farsi) words went to arabic through historical, temporal & some other conditional processes that accompany alongside by had been occurred changes in form of phonemes and words, also sometimes with semantic transformation.

Among the sources that contain such word(arabicized words), are dictionaries.

In this case, "Ibn Manzur's lisan al arab" is one of the most important arabic dictionaries.

In Arabic, just few dictionaries have the position & importance of "Ibn Manzur's lisan al arab".

Two arabicized word, "نَیروز" and "فَنزَج", have been analyst that many linguistic and historical points about these two words been reported.

Keywords : Arabicized, Ibn Manzur, Lisan Al-Arab, Translation to Arabic, نَیروز, فَنزَج

بحثی در تحولات آوایی و معنایی دو واژه فارسی مُعَرَّب در «لسان العرب» ابن منظور

شهباز محسنی؛ ایران، دانشگاه آزاد اسلامی مهاباد
Islamic Azad University of Mahabad, Mahabad, Iran
shahbazmohseni@yahoo.com

چکیده

زبان عربی از جمله زبانهایی است که واژگانی از زبان فارسی بدان سو سرازیر شده است که تعدادشان بسیار زیاد است. رفتن واژه های فارسی به عربی طی فرایندهای تاریخی و زمانی و شرایطی بوده که همراه با تغییراتی در شکل واجها و کلمه رخ داده است و گاه همراه با تحول معنایی؛ از جمله منابعی که این گونه واژه ها یعنی واژه های معرب را در خود جای داده است لغت نامه هاست که لسان العرب ابن منظور یکی از مهم ترین این فرهنگ نامه ها و قاموسهای عربی است. کمتر قاموسی در عربی جایگاه و اهمیت لسان العرب ابن منظور را دارد. در این مقاله پس از معرفی اهمیت قاموس لسان العرب، دو واژه معرب «فَنزَج» و «نَیروز» واکاوی شده و نکاتی زبانشناختی و تاریخی در باره این دو واژه گزارش شده است.

کلیدواژه ها: لسان العرب، ابن منظور، فَنزَج، نَیروز، مُعَرَّب، تعریب.

Marvi Turkish Language

Ghulam Haidar Dost

National Military Academy of Kabul, Afghanistan
ghulamhaidardost@gmail.com

Abstract

The purpose of this article is to introduce the language Meravi Turkish, which is one of the oldest and original branches of Turkish, is for the people of Turkish speaking countries, scientists and linguists at the national and international levels. In this article, the history of the Maro people and how they migrated from the eastern regions of Turkey, the southwestern regions of Azerbaijan and the northwestern Iran to the eastern and northeastern regions of the Safavi government of Iran to the provinces of Maro, Sarkhs, Abiyord... and other eastern regions and Northeast of Iran and from there to Afghanistan and their resettlement in the villages of Shakiban-Maravi, Mamizak, Barnabad in Ghorian district and other areas of Herat.

The topics that are intended for a brief introduction to the Marvi Turkish language are as follows:

- 1: Marvi Turkish alphabet, nouns, common nouns, proper nouns, simple nouns, compound nouns...
- 2: Tenses: (simple present tense, present tense, definite past, unknown or transitive past, future tense..)
- 3: Adjectives.
- 4: Pronouns.
- 5: Verbs of Marvi Turkish language.
- 6: Marvi Turkish proverbs.
- 7: The slang four-bits in Turkic Mervi language.

Keywords: Herat, Maro, Marvi Turkish language.

زبان ترکی مروی

غلام حیدر دوست

انستیتوی نظامی ملی کابل، کابل، افغانستان
ghulamhaidardost@gmail.com

چکیده

مرویها دربین سال های (۱۷۸۴-۱۷۸۵م) از استان مرو خراسان به اثر حمله شیبانی ها مجبور به مهاجرت شده درازبکستان ، افغانستان وایران مسکن گزین شدند، مرویها در اصل از طوایف مختلف ترک مانند قاجار، افشار وغیره تشکیل شده اند که شامل ترک های آذربائیجان ، مناطق شمال غرب ایران وقسمت های شرق ترکیه میباشند . که امروز بنام مرویها شناخته میشوند درزمان شاه عباس قاجاردرتیجه باز پس گیری مجدد شهرمروازدست خاندان شیبانی ازبیک وبعدازان برسر کارآمدن شاهان صفوی دراراضی فوق الذکر این مردم از مناطق شان کوچانده شده در سرخس، ایبورد، مرو ، و دیگر ساحات جابجا گردیده اند.

بنابر روایت تاریخ مردم مرورد زمان تیمور شاه ابدالی(درسال های ۱۷۸۴ و ۱۸۸۵) نظر به ایجابات همان عصر وزمان از ولایت مرو ترکمنستان امروزی که در آن زمان جزء قلمرو حکومت ابدالی ها بود ه به تعداد اضافه از ۲۰۰۰ دوهزار فامیل به ولایت هرات کوچ نمودند. در ابتدا در منطقه سیوشان ولایت هرات وبعداً درقریه های شکیبان مروی ، ممیزک مربوطه ولسوالی زنده جان(فوشنج سابق) برناباد ونگ آباد ولسوالی غوریان ولایت هرات وسایر مناطق و ولایات افغانستان مسکن گزین شدند. (علت اینکه چرا مردم مهاجر مرو منطقه شکیبان را برای زندگی خویش انتخاب نموده اند مشخص نمیباشد: آیا قبلاً ازاقوام بومی ترمن ها ویا ترک ها درینجا زندگی میکردند به نزد هم نژادان خود آمده اند، یااینکه اراضی زراعتی زیاد وحاصلخیزداشته ویا دلایلی دیگری بوده که تا فعلاً مشخص نشده چرا که شکیبان با آمدن مهاجرین مروی آباد وقابل زندگی نشده وشکیبان یک روستای بسیار تاریخی وقدمی بوده اینکه قبل از مرویها کدام اقوام درین روستا بود وباش داشتند معلوم نمیباشد.

قوم مروی به زبان ترکی به گویش خاص خود شان تکلم میکنند به لهجه ایکه ترکهای مروی به آن تکلم مینمایند مخصوص محل خود شان میباشد که صد در صد با هیچ زبانی از زبان های ملی ومحلی سایر اقوام نجیب افغانستان مطابقت ندارد ، مگر به زبان ترکی مناطق شرق ترکیه وترکی آذری شباهت های زیادی داشته وتعداد زیاد کلیمات وافعال مورد استعمال ترکی مروی با ترکی استانبولی عین چیز میباشد، متاسفانه در قسمت حفظ ، انکشاف وحتى برای جلوگیری از نابود شدن زبان ترکی مروی از طرف موسسات دولتی وغیر دولتی مورد بی مهری قرارگرفته است ، مگر بازهم با گذشت سال های طولانی ومتاثرشدن از زبان فارسی ترکان مرو زبان مادری خود را حفظ نموده وبا افتخار به آن صحبت مینمایند ، گفته میتوانم که تا فعلا به این زبان هیچ اثنوشتاری رسمی موجود نمیباشد وصرف در حد یک زبان گفتاری ومحلی درقریه جات ولایت هرات باقی مانده است. ودر بعضی مناطق دیگرمرویی ها زبان مادری خود را فراموش نموده اند.

10 Languages that Have Influenced the English Language: Persian as a Regional Language

Sefa SEZER

Republic of Türkiye Ministry of National Education , Malatya, Türkiye

sefasezer44@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1394-1830

Abstract

Sometimes it is not possible to determine exactly whether a language has changed over time. It is also very difficult to make an accurate prediction of how and when a word was formed. It cannot be said that the emergence of words in English had a central beginning with glorious wars or historical events that brought new peoples and rulers to English-speaking regions. It should not be forgotten that it is known that in historical periods, sometimes the coming to power of a new ruler triggered some changes in the language. This study will be discussed as a compilation study of the relationship between the Persian language and the English language and the dialect, accent and spoken language of the region that emerge in the use of the language in society.

The importance of the study is stated that William Shakespeare introduced 1700 new words, phrases and expressions into English. When literature studies on the subject are examined, even if a specific historical event has not occurred that would bring two countries and their languages into close contact, there are many other ways to ensure interaction. English language; It has borrowed many words from Japanese, Russian, Italian, German, French, Chinese, Spanish and even Persian. In terms of the similarity of language families, Persian and English languages have also been affected regionally in terms of language policy.

The aim of the study is to reveal that Persian-English exchange words with each other and that many common words are used between these languages. While common words in Persian and English make it easier in the process of learning Persian and in translation, false cognates also cause errors. The student who encounters false cognates in the target language makes a mistake by making a negative transfer from the first language in the teaching process, accepting the word as it means in English. As a result of this study, it aims to help people who speak Basic American English who want to learn Persian to be aware of false cognates and to contribute to easier resolution of the problems arising from this confusion.

Keywords: Language policy, Language education, Persian, Persian education, Persian gulf.

İngilizce Dilini Etkilemiş 10 Dil: Bölgesel Olarak Farsça Dili

Sefa SEZER

Millî Eğitim Bakanlığı, Malatya, Türkiye

sefasezer44@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1394-1830

Özet

Bir dilin tam olarak zaman açısından değişim geçirdiğini tespit etmek kimi zaman mümkün olamamaktadır. Bir kelimenin nasıl ve ne zaman oluştuğunun isabetli bir tahminini yapmak da oldukça zor olmaktadır. İngilizcedeki kelimelerin ortaya çıkış döneminde şanlı savaşlarla veya İngilizce konuşulan bölgelere yeni halklar ve hükümdarlar getiren tarihi olaylarla da tam olarak merkezi bir başlangıcın olduğu söylenememektedir. Unutulmamalıdır ki tarihi dönemlerde bazen yeni bir hükümdarın iktidara gelişinin dilde birtakım değişimleri tetiklediği de bilinmektedir. Bu çalışma, Farsça dilinin İngilizce diliyle olan ilişkisini ve toplumda dilin kullanımında ortaya çıkan lehçe, şive ve bölgenin konuşma dili derleme çalışması olarak ele alınacaktır.

Çalışmanın önemi olarak William Shakespeare'in İngilizceye tam 1700 yeni sözcük, kalıp ve ifade soktuğu belirtilmektedir. Konuyla ilgili literatür çalışmaları incelendiğinde iki ülkeyi ve bu ülkelerin dillerini yakın temasa geçirecek belli bir tarihi olay yaşanmamış olsa dahi, etkileşimi sağlayacak başka birçok yol mevcut kılınmaktadır. İngilizce dili; Japonca, Rusça, İtalyanca, Almanca, Fransızca, Çince, İspanyolca ve hatta Farsçadan birçok sözcük almıştır. Dil ailelerinin birbirine benzerliği açısından Farsça ve İngilizce dili de bölgesel olarak dil politikası açısından etkilenmiştir.

Çalışmanın amacı olarak Farsça-İngilizce birbirlerinden kelime alışverişinde bulunduğunu ve bu diller arasında oldukça fazla ortak kelime kullanıldığını ortaya çıkartmaktır. Farsça ve İngilizcedeki ortak kelimeler Farsça öğrenme sürecinde ve çeviride kolaylık sağlarken yalancı kökteş kelimeler de hatalara sebep olmaktadır. Hedef dildeki yalancı kökteşlerle karşılaşan öğrenci, öğretim sürecindeki birinci dilden olumsuz aktarım yaparak kelimeyi İngilizcedeki anlamıyla kabul etmekte ve hata yapmaktadır. Bu çalışmanın sonucu olarak Farsça öğrenmek isteyen Temel Amerikan İngilizcesi konuşan insanların yalancı kökteş kelimeler konusunda farkındalık sahibi olmalarını ve bu karışıklıktan kaynaklanan sorunların daha kolay çözümlenebilmesine katkı sunmaya amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Farsça, İngilizce, Dil, Dil eğitimi, İkinci dil, Yabancı dil.

DİL ÖĞRETİMİ OTURUMLARI
LANGUAGE TEACHING SESSIONS

Persian in Faculties of Theology

Assoc. Dr. Ayşe Hilal KALKANDELEN

Atatürk University, Faculty of Theology, Türk-İslâm Literature, Erzurum, Türkiye
ahilal@atauni.edu.tr

ORCID: 0000-0001-8173-9197

Abstract

The Faculty of Theology comprises a comprehensive framework with a dimension that goes beyond the etymological meaning of theology. Faculties of theology undertake very important duties as a product of ideas that religion should be studied and analyzed academically, people who know religion well should be trained, society should be enlightened about religion, and an example should be presented in this regard. Persian, which has an important place in educational and cultural life, was included in the programs of educational institutions in the periods before and after Tanzimat but started to be taught in the Faculties of Theology in the Republican period. When the Faculty of Theology, which was first established on 31 August 1900 during the reign of Abdülhamid II under the name Ulûm-ı Âliye-i Diniyye, was changed to Ulûm-ı Şer'iyye, Persian was included among the courses taught in the two-year preparatory class. In 1910, Persian was included in the program within the Ulûm-i Kelâmîyye and Ulûm-i Fikhiyye departments of the Ulûm-i Şer'iyye branch under the name of Edebiyat-ı Fârisî and education continued until 1914. By the Law of Tevhid-i Tedrisat that came into force in 1924, a Faculty of Theology affiliated with Darülfünûn was opened, and Persian remained in the program under the titles of "Persian Rules", "Speech Methods", and "Persian Literature" until 1933. Currently, there are Persian courses in theology faculties such as Akdeniz University, Ankara University, Ankara Social Sciences University, Atatürk University, Ardahan University, Amasya University, Marmara University, Süleyman Demirel University, etc. The purpose of Persian taught during the undergraduate period is to teach Persian, the second cultural language of the Islamic world, and to familiarize students with religious Persian literature. Persian contributes to the analysis and understanding of sources in the field of theology written in Ottoman Turkish and helps to understand Persian elements in some sources written in fields such as Sufism, tafsir, hadith, as well as Divan literature and religious music texts. Also, the conscious use of words that entered Turkish from Persian and their correct pronunciation will increase the success of theology students concerning diction. For this purpose, information about Persian lessons is given based on Atatürk University Faculty of Theology.

Keywords: Hadith, Islamic world, Speech methods, Sufism, Tafsir, Theology.

İlahiyat Fakültelerinde Farsça

Doç. Dr. Ayşe Hilal KALKANDELEN

Atatürk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Türk İslâm Edebiyatı, Erzurum, Türkiye
ahilal@atauni.edu.tr
ORCID: 0000-0001-8173-9197

Özet

İlahiyat Fakültesi, ilahiyatın etimolojik anlamını aşan bir boyutla daha kapsamlı bir çerçevede içerisindedir. Dinin akademik olarak ele alınıp incelenmesi, dini iyi bilen insanların yetiştirilmesi ve bu yolla toplumun din konusunda aydınlatılması ve örnek olunması düşüncesinin bir ürünü olarak İlahiyat fakülteleri çok önemli görevler üstlenirler. Eğitim ve kültür hayatında önemli bir yer tutan, Tanzimat öncesi ve sonrası dönemlerde eğitim kurumlarının programlarında yer alan Farsça, Cumhuriyet dönemi itibarıyla İlahiyat Fakültelerinde öğretilmeye başlanmıştır. İlk defa 31 Ağustos 1900 tarihinde II. Abdülhamit döneminde Ulûm-ı Âliye-i Diniyye Şubesi adıyla kurulan İlahiyat Fakültesi, Ulûm-ı Şer'iyye Şubesi olarak değiştirilince Farsça iki yıllık hazırlık sınıfında okutulan dersler arasında yer almıştır. 1910 yılında Ulûm-i Şer'iyye Şubesi'nin Ulûm-ı Kelâmiyye ve Ulûm-ı Fıkhiyye bölümlerinde Edebiyat-ı Fârisî adıyla Farsça dersi programa dahil edilmiş ve 1914 yılına kadar eğitim devam etmiştir. 1924 yılında yürürlüğe giren Tevhid-i Tedrisat Kanunu uyarınca, Darülfünûn'a bağlı bir İlahiyat Fakültesi açılmış, 1933 yılına kadar "Farsça Kaideler", "Konuşma Usûlleri" ve "Fars Edebiyatı" adıyla Farsça program dahilinde kalmıştır. Halihazırda Akdeniz Üniversitesi İlahiyat, Ankara Üniversitesi İlahiyat, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İlahiyat, Atatürk Üniversitesi İlahiyat, Ardahan Üniversitesi İlahiyat, Amasya Üniversitesi İlahiyat, Marmara Üniversitesi İlahiyat, Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat vb. fakültelerde Farsça dersi yer almaktadır. Lisans döneminde okutulan Farsçanın amacı, İslâm dünyasının ikinci kültür dili olan Farsçanın öğretilmesi ve dinî Fars edebiyatına âşinalık kazandırılmasıdır. Farsça, Osmanlı Türkçesi ile yazılmış ilahiyat alanındaki kaynakların çözümüne ve anlaşılmasına katkı sağlamakta, tasavvuf, tefsir, hadis gibi alanlarda yazılmış bazı kaynaklardaki Farsça unsurlar ile Divan edebiyatı ve dini musiki metinlerinin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Farsçadan Türkçeye giren kelimelerin bilinçli kullanılması ve bunların doğru telaffuz edilmesi, İlahiyat öğrencilerinin diksiyonda başarı düzeyini de artıracaktır. Bu amaçla Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi özelinde Farsça dersleri hakkında bilgi verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hadis, İlahiyat Fakültesi, Tasavvuf, Tefsir.

**Investigation and Analysis of the Errors of Turkish Language Learners of Persian in Using
Extra Letters of Some Verbs in Persian Language**

Abbas Naji Hossein Doust, Filiz Teker

*IRI Persian Language Teaching Center in Ankara, Fırat University, Türkiye
Abbas.naji61@Yahoo.com - fteker8@gmail.com*

Abstract

Many of the foreign Persian language learners, especially Turkish students, face serious problems when using some of the Persian verbs with prepositions. The main reason for this is the grammatical structure difference between the Turkish and Persian languages, which causes the Turkish learners of the Persian language to choose the prepositions of the Persian verbs that they learn, in comparison to their mother tongue's grammatical structure. For example: the verb "waiting for someone / something" in the Persian language doesn't have any preposition. And its application is like this: "waiting someone / something". But Turkish students apply this verb with the wrong preposition, according to Persian grammar structure. Or the verb "climbing on something / somewhere" has a different preposition in Persian - "climbing than something / somewhere" but Turkish students use this verb like this: "climbing to something / somewhere". The main reason for this problem is that the instructors assume the preposition is something separate from the verb and completely ignore to teach them along with the verbs; or it is considered that the learning of prepositions in the second language is similar to that of the native language and devolves its learning process to students' language intuition. In fact, both views are false. In the first view, prepositions are seen apart from the verb, but since the relationship between form and meaning in the prepositions are one-to-one, one-to-many and even many-to-many, there is no possibility to teach the prepositions separately from the verb. The second impression is incorrect too because of the existence of sub-categorical structure of the verbs that select their own prepositions and vary in different languages. Therefore, one of the best ways to learn prepositions is to teach them along with the verbs that make their presence compulsory. Considering that Persian verbs appear in simple, compound and prepositional forms, and knowing that the highest error rate occurs when using prepositional verbs, we try to teach Turkish learners of Persian language how to use some of these prepositions in their correct forms in this research. It should be noted that the data of this research is based on the written texts of foreign students who are learning the Persian language at the Persian Language Learning Center in Ankara. This center has been teaching the Persian language in Turkey since 1985 and during these years, a wide linguistic corpus has been collected at this center, which contains over 1700 to 1900 written samples at various levels. Undoubtedly, linguistic corpus-based research has provided beneficial empirical results to facilitate language teaching. With the help of this linguistic corpus and its implementation in teaching Persian at this center, we are going to make it somewhat easier to teach this language to interested Persian students.

Keywords: Teaching, Persian, Preposition, Turkish, Verb, Error, Corpus

بررسی و تحلیل خطاهای فارسیآموزان ترکزبان در بکارگیری حروف اضافه بعضی افعال در زبان فارسی

عباس ناجی حسین دوست، فیلیز تکر

مرکز آموزش زبان فارسی سفارت ایران در آنکارا، دانشگاه فیرات، آنکارا، الازیغ
abbas.naji61@Yahoo.com - fteker8@gmail.com

چکیده

بسیاری از فارسیآموزان خارجی مخصوصاً ترکزبانان در بکارگیری حروف اضافه افعال فارسی با مشکلات جدی مواجه میشوند، دلیل اصلی این مسئله ساختار دستوری متفاوت زبان ترکی با فارسی است که باعث میشود فارسیآموزان ترکزبان، حرفاضافه افعالی که آموزش میبینند را به قیاس با زبان مادری خود، انتخاب کند. برای نمونه: فعل "منتظر بودن" در زبان فارسی حرف اضافه ندارد و کاربرد آن به شکل "منتظر کسی/ چیزی بودن" است، اما فارسیآموز ترکزبان این فعل را بهصورت "کسی/ چیزی را منتظر بودن" بهکار میبرد. یا فعل "بالارفتن" که در فارسی به صورت "بالارفتن از جایی/ چیزی" استفاده میشود ولی فارسیآموز ترکزبان از آن به شکل "بالا رفتن به جایی/ چیزی" استفاده میکند؛ یا فعل پرسیدن که صورت صحیح آن در فارسی به شکل "چیزی را از کسی پرسیدن" است؛ اما فارسیآموز ترکزبان آن را به شکل "به کسی پرسیدن" به کار میبرد. دلیل اصلی بروز مشکل فوق این است که مدرسان، حروف اضافه را یا جدا از فعل میپندارند و از آموزش آنها همراه با فعل به کلی غفلت میکنند و یا اینکه یادگیری حروف اضافه در زبان دوم را شبیه به روند فراگیری آن در زبان مادری پنداشته و یادگیری آن را به شم زبانی زبانآموزان واگذار میکنند؛ که هر دو نگاه نادرست است. در نگاه اول، حروف اضافه، جدا از فعل دیده میشود، اما از آنجایی که رابطه بین صورت و معنا در حروف اضافه، رابطهای چند به یک، یک به چند و حتی چند به چند است، امکان آموزش حروف اضافه به صورت مجزا از فعل وجود ندارد. تصور دوم نیز به سبب وجود ساختار زیر مقولهای افعال که حرف اضافه مخصوص به خود را انتخاب میکنند و در زبانهای مختلف، باهم تفاوت دارند، اشتباه است. بنابراین یکی از راههای خوب آموزش حروف اضافه، تدریس آنها در کنار افعالی است که حضورشان را اجباری میکنند. با توجه به این که افعال فارسی بهصورت ساده، مرکب و حرفاضافه دار، نمود پیدا میکنند و بیشترین میزان خطا در هنگام کاربرد حروف اضافه بروز میکند، در این پژوهش سعی داریم تا به نحوه آموزش این حروف اضافه در بعضی از افعال به فارسیآموزان ترکزبان بپردازیم. لازم به ذکر است، دادههای این پژوهش برگرفته از متون نوشتاری فارسی آموزان خارجی است که در مرکز آموزش زبان فارسی آنکارا مشغول به یادگیری این زبان هستند. این مرکز از سال 1985 مشغول به آموزش زبان فارسی در ترکیه است و پیکره زبانی آموزشی بسیار گستردهای در طول این سالها در این مرکز جمعآوری شده است که شامل بیش از 600 تا 700 نمونه نوشتاری در سطوح مختلف میباشد. بیگمان پژوهشهای مبتنی بر پیکرهای زبانی، نتایج تجربی سودمندی را برای آسان کردن آموزش زبان در پی دارد. به کمک این پیکره و بهکارگیری آن در آموزش زبان فارسی در این مرکز، قصد داریم آموزش این زبان را قدری برای فارسیآموزان علاقهمند، سادهتر کنیم.

Persian Reading Books of Mirza Habib-İ Esfahani

Asst. Prof. Dr. Gökhan ÇETİNKAYA

Kırıkkale University, Kırıkkale, Türkiye

gokhancetinkaya43@gmail.com

ORCID: 0000-0001-6208-7867

Abstract

The Iranian poet, editorial, corrector, calligrapher, translator and linguist Mirza Habib-e Eşfahani was born in 1251/1835 in Ben a village near Esfahan. He went to Isfahan for his first education; after completing his education there, he went to Baghdad and took lessons such as literature, fiqh and procedure. He returned to Tehran and started to reside there. As a result of a sad event he experienced in Tehran, he took refuge in Turkey in 1283/1867 and settled in Istanbul. Habib-e Eşfahani, who spent the last thirty years of his life in Istanbul, served as a civil servant at various levels in the Ottoman Empire, such as teaching Persian and Arabic at Maktab-e Soltani in Galata, Persian and French at Darü'ş-Shafaka (high school) and Ministry of Education was a member of "Encümen-i Teftiş ve Muayene". Habib-e Eşfahani, who was fluent in Arabic, French and Turkish, wrote many valuable works in various fields such as copyrights, translations, investigations, poetry selections and textbooks during his time in Istanbul. Undoubtedly, his most important works are his books on Persian grammar. He broke new ground with the grammar books he prepared, mostly for those who wanted to learn Persian in Istanbul and for students studying Persian in Darü'ş-Shafaka and rüşdiye (secondary schools). He saved the organization and content of Persian grammar books from the translation and imitation of Arabic grammar books. His works on Persian grammar are Dastur-e Sokhan (1289/1872), Dasturca (1293/1876), Dabestan-e Parsi (1308/1892), Rahnama-ye Farsi (1312/1894) and Khulasa-ye Rahnama-ye Farsi (1309/1891). These works written by Habib-e Eşfahani were the source of works written on Persian grammar both in Turkey and Iran, and many authors spoke about his works with appreciation. In addition to the grammar books he wrote, Habib-e Eşfahani also wrote Persian reading books called Barg-e Sabz (1304/1886) and Rahbar-e Farsi (1310/1892) for students learning Persian. Unlike his other books, which mostly focus on grammar, he tried to produce a work that would help students practice reading and translation. In this study, these two works will be introduced in terms of selected texts and content; The place and importance of these works in Persian teaching will be tried to be revealed.

Keywords: Barg-e Sabz, Mirza Habib-e Eşfahani, Persian in Anatolia, Persian reading books, Rahbar-e Farsi.

Mîrzâ Habîb-i İsfahânî'nin Farsça Okuma Kitapları

Dr. Öğretim Üyesi Gökhan ÇETİNKAYA

Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale, Türkiye

Gokhancetinkaya43@gmail.com

ORCID: 0000-0001-6208-7867

Özet

Türkiye’de daha çok Mîrzâ Habîb Efendi ve Habîb Efendi ismiyle anılmış olan İranlı şair, edip, musahhîh, hattat, tercüman ve dilbilimci Mîrzâ Habîb-i İsfahânî, 1251/1835 yılında İsfahan yakınlarında olan Ben köyünde dünyaya gelmiştir. İlk öğrenimini İsfahan’da tamamlamış; daha sonra Bağdat’a giderek edebiyat, fıkıh, usul dersleri almıştır. Tahran’a geri dönmüş ve orada ikamet etmeye başlamıştır. Tahran’da yaşadığı üzücü bir olay neticesinde 1283/1867 yılında Türkiye’ye iltica ederek İstanbul’a yerleşmiştir. Ömrünün son otuz yılını İstanbul’da geçiren Habîb-i İsfahânî, Osmanlı Devleti’nde Galatasaray Sultanîsi’nde Farsça ve Arapça, Darüşşafaka’da Farsça ve Fransızca müderrisliği ve Maarif Nezareti “Encümen-i Teftiş ve Muayene” üyeliği gibi çeşitli kademelerde memuriyet hizmetinde bulunmuştur. Arapça, Fransızca ve Türkçeyi iyi derecede bilen Habîb-i İsfahânî, İstanbul’da yaşadığı süre boyunca ardında telif, tercüme, tahkik, şiir seçkisi, ders kitapları gibi çeşitli alanlarda kıymetli pek çok eser kaleme almıştır. Kuşkusuz onun en önemli eserleri Farsça dil bilgisine dair yazdığı kitaplarıdır. Çoğunluğunu İstanbul’da Farsça öğrenmek isteyenler ve Darüşşafaka ve rüştiye mekteplerinin Farsça derslerinde öğrenim gören öğrenciler için hazırlamış olduğu dil bilgisi kitapları ile bir çığır açmış; Farsça dil bilgisi kitaplarının tertip ve muhtevasını Arapça dil bilgisi kitaplarının tercüme ve taklidinden kurtarmıştır. Onun Farsça dil bilgisine dair eserleri sırasıyla Destûr-i Suhen (1289/1872), Destûrçe (1293/1876), Debistân-ı Pârsî (1308/1892), Rehnumâ-yı Fârisî (1312/1894) ve Hulâsa-yı Rehnumâ-yı Fârisî (1309/1891)’dir. Habîb-i İsfahânî’nin kaleme aldığı bu eserler hem Türkiye’de hem de İran’da Farsça dil bilgisine dair yazılan eserlere kaynaklık etmiş ve pek çok müellif onun eserlerinden takdirle söz etmiştir. Habîb-i İsfahânî, yazdığı dil bilgisi kitaplarına ek olarak Farsça öğrenen öğrenciler için Berg-i Sebz (1304/1886) ve Rehber-i Fârisî (1310/1892) adında Farsça okuma kitapları da telif etmiştir. O, daha çok dil bilgisi konularına yer verdiği diğer kitaplarından farklı olarak bu eserlerde öğrencilerin okuma ve tercüme alıştırmaları yapmasına yardımcı olacak bir eser ortaya koymaya çalışmıştır. Bu çalışmada bu iki eser, seçilen metinler ve içerik bakımından tanıtılacak; bu eserlerin Farsça öğretimindeki yeri ve önemi ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Anadolu’da Farsça, Berg-i Sebz, Farsça okuma kitapları, Mîrzâ Habîb-i İsfahânî, Rehber-i Fârisî.

Phrase in Teaching Persian as a Foreign Language

Dr. Şerife YERDEMİR

Kırıkkale University, Kırıkkale, Türkiye

serifeyerdemir@hotmail.com

ORCID: 0000-0001-8896-2551

Abstract

The common usage of expression patterns or relationship phrases in spoken language holds a significant place in language teaching, as it contributes to the healthy progression of communication and demonstrates proficiency in a language. The existence, usage, frequency, and variety of standardized expressions derive from culture, and for this reason, such expressions are also considered cultural units. The necessity of acquiring standardized expressions is an important fact for effectively and successfully communicating in the target language. In foreign language learning, communicative competence is not solely about knowing the rules for constructing sentences and being able to assemble expressions from scratch using these rules when necessary. It is more a matter of partially knowing pre-constructed patterns and formulaic phrases and being able to apply them contextually when necessary. From the very beginning of the foreign language learning process, routine expressions, transactional and communicative patterns for various communication situations (greetings, expressing gratitude, apologizing, congratulating, etc.), both in written and spoken forms, need to be developed within a functional communicative proficiency. Researchers in different fields of linguistics and second language acquisition acknowledge the systematic existence of pre-formed and standardized expressions in both oral and written communication. Therefore, in foreign language acquisition, the necessity for the effective and sufficient instruction of these expressions becomes essential. For effective communication, language learners should be able to use standardized expressions in a specific context, at a particular time, and in a designated location and in some instances, language learners should be capable of understanding and conveying messages in pre-formed expressions, whether composed of a few words or sometimes longer sentences, in complete harmony with the context.

Persian is a language rich in phrases and there is a phrase in Persian that can be used in almost every situation. In this study, standardized expressions in teaching Persian to Turkish learners will be evaluated and classified based on their context, function, and meanings at the A1, A2, B1, and B2 levels. Additionally, the fundamental aspects to be considered in the teaching process of Persian common expressions will be addressed.

Keywords: Teaching Persian as a foreign language, Persian spoken language, Persian mold words.

Farşanın Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kalıp Sözler

Dr. Şerife YERDEMİR

Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale, Türkiye
serifeyerdemir@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-8896-2551

Özet

Konuşma dilinde yaygın olarak yer alan kalıp ifadeler ya da ilişki sözleri, iletişimin sağlıklı gerçekleşmesini ve bir dile olan hâkimiyeti göstermesi açısından dil öğretiminde önemli bir yere sahiptir. Kalıplaşmış ifadelerin varlığı, kullanım yeri, sıklığı ve çeşitliliği kültürden kaynaklanmakta ve bu yüzden bu tür ifadeler kültür birimleri olarak da değerlendirilmektedir. Hedef dilde yeterli ve başarılı bir şekilde iletişim kurabilmek için kalıplaşmış ifadelerin edinilmesi gerekliliği önemli bir gerçektir. Yabancı dil öğreniminde, iletişimsel yetkinlik; cümlelerin oluşturulmasına ilişkin kuralları bilmek ve bu kuralları kullanarak yeri geldiğinde ifadeleri sıfırdan bir araya getirebilmekten ibaret değildir. Bu daha çok, kısmen önceden bir araya getirilmiş kalıp ve kalıplaşmış sözleri bilmek ve gerekli olduğunda bağlamsal anlamda uygulayabilmek meselesidir. Yabancı dil öğrenme sürecinin en başından itibaren, gerek yazılı gerekse sözel her türlü iletişimsel durumda (selamlama, teşekkür etme, özür dileme, tebrik etme vb.) rutin ifadeler, edimsel ve iletişimsel kalıp sözler; işlevsel bir iletişimsel yeterlilik içinde geliştirilmeye ihtiyaç duyar. Dilbilim ve ikinci dil ediniminin farklı alanlarındaki araştırmacılar, sözlü ve yazılı iletişimde kalıplaşmış ve daha önceden meydana getirilmiş kalıp ifadelerin sistematik varlığını kabul etmektedir. Bu yüzden yabancı dil ediniminde, bu ifadelerin yeterli ve etkili bir şekilde öğretimi zorunlu hale gelmektedir. Etkili bir iletişim için dil öğrencilerinin, kalıp ifadeleri belirli bir bağlam, belirli bir zaman ve belirli bir mekâna göre kullanabilmeli ve kimi durumlarda az sayıda sözcükten kimi zaman uzun cümlelerden oluşan kalıplaşmış ifadelerde verilmek istenen mesajları bağlamla tam bir uyum içinde anlayıp anlatabilmesi gerekmektedir.

Farşça, kalıp ifadeler açısından zengin bir dildir ve Farşçada hemen her durum için kullanılabilecek bir kalıp ifade mevcuttur. Bu çalışmada Türk öğrencilere Farşça öğretiminde kalıp ifadeler; A1, A2, B1 ve B2 seviyesinde bağlamına, işlevine ve anlamlarına göre değerlendirilip sınıflandırılacaktır. Bununla birlikte Farşça kalıp ifadelerin öğretilme sürecinde dikkat edilmesi gereken temel hususlara değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Farşanın yabancı dil olarak öğretimi, Farşça konuşma dili, Farşça kalıp sözler.

The Persian Language Education Policy of the Persian Gulf Countries

Sefa Sezer

Republic of Türkiye Ministry of National Education, Malatya, Türkiye

sefasezer44@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1394-1830

Abstract

The historical legacy and globalization of the countries in the Persian Gulf have also influenced the country in terms of establishing Persian as the lingua franca in academia, business and public life. To this day, it has served as the official language of countries in the region, for example in the Persian Gulf, and many other aspects of legislation, business, and public life are actually undertaken through this language. For the countries in the Gulf, from education to economy, the Persian language has not only remained a tool mechanism in international trade, but has also become an important model by providing interaction in international trade and communication in the region. It has been observed that teachers at universities in the Gulf are generally lacking in Persian language proficiency, both in terms of field knowledge and proficiency. This is especially true for young teachers and teachers working in more remote parts of the Persian Gulf. It is therefore of great importance that such teachers are provided with relevant and adequate pre-service training to enable them to become effective educators from the very beginning.

As to the significance of this study, students studying in countries in the Persian Gulf reported that they found a communicative approach to Persian language education not only the most attractive, but also the most effective. Therefore, developing new curricula or enhancing existing curricula to be more practically oriented and provide students with more opportunities to communicate in real-life situations will also likely continue to improve the outcomes of Persian language education at the secondary level. The aim of this study is to ensure that curriculum expectations are harmonized as much as possible among the countries in the Gulf, and to reveal with numerical data that it will also help to make comparisons between regions, school types and schools in order to better and faster determine effective approaches to teaching and learning Persian in general.

The suggestion of this study in terms of sustainable and development in the field of language is that effective pedagogy is a key aspect and an important issue. Without post-evaluation data, each teacher's ability to make useful and meaningful inferences about their students is severely limited. Data collected in this way must be robust, fair and comparable. Planning assessment more clearly, thus allowing each teacher to more effectively evaluate the data presented to them, develop a more transparent, fair and equitable assessment practice and, most importantly, develop effective and efficient remedial measures by understanding in detail the challenges and opportunities faced by each of their students. Although the classes observed in Persian Gulf countries are mostly mixed groups, there is no evidence of differentiation in approach. For this reason, as a result of this study, the Persian language issue will first be discussed for the countries in the Persian Gulf, other problems faced by those living in educational institutions throughout the Persian Gulf will be monitored and concrete outputs will be achieved.

Keywords: Language policy, Language education, Persian, Persian education, Persian gulf.

Basra Körfezindeki Ülkelerin Farsça Dil Eğitimi Politikası

Sefa Sezer

Millî Eğitim Bakanlığı, Malatya, Türkiye

sefasezer44@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1394-1830

Özet

Basra Körfezinde yer alan ülkelerin tarihsel mirası ve küreselleşmesi, ülkeyi akademi, iş dünyası ve kamusal yaşamda ortak dil olarak Farsçanın kurulması açısından da etkilemiştir. Günümüze kadar bölgede örnek vermek gerekirse Basra Körfezindeki ülkelerin resmi dili olarak hizmet etmiş ve yasaların, iş dünyasının ve kamu yaşamının diğer yönlerinin çoğu gerçekte bu dil üzerinden üstlenilmiştir. Eğitimden ekonomiye kadar Körfezdeki ülkeler açısından Farsça dili uluslararası ticarete bir araç mekanizması olarak kalmamış bununla birlikte bölgede milletlerarası ticaret ve iletişim konusunda da etkileşimi sağlayarak önemli model olmuştur. Körfezde yer alan üniversitelerdeki öğretmenlerin Farsça dil yeterliliği, hem alan bilgisi hem de yeterlilik açısından genellikle eksik durumda olduğu görülmüştür. Bu özellikle genç öğretmenler ve Basra Körfezinin daha ücra yerlerinde görev yapan öğretmenler için geçerlidir. Bu tür öğretmenlere en başından itibaren etkili eğitimciler olmalarını sağlamak için ilgili ve yeterli hizmet öncesi eğitim verilmesi bu nedenle büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın önemi olarak, Basra Körfezindeki ülkelerde öğrenim gören öğrenciler, Farsça dil eğitiminde iletişimsel bir yaklaşımı sadece en çekici değil, aynı zamanda en etkili bulduklarını bildirmişlerdir. Bu nedenle, daha pratik odaklı olmak ve öğrencilere gerçek hayattaki durumlarda iletişim kurmaları için daha fazla fırsat sunmak için yeni müfredatın geliştirilmesi veya mevcut müfredatın geliştirilmesi de muhtemelen orta düzeyde Farsça dil eğitiminin sonuçlarını iyileştirmeye devam edecektir. Bu çalışmanın amacı, müfredat beklentilerinin körfezdeki ülkeler arasında mümkün olduğunca uyumlu hale getirilmesi, genel olarak Farsça öğretimi ve eğitime yönelik etkili yaklaşımları daha iyi ve daha hızlı belirlemek için bölgeler, okul türleri ve okullar arasında karşılaştırmalar yapılmasına da yardımcı olacağını sayısal verilerle ortaya çıkarmaktır. Bu çalışmanın sürdürülebilir ve dil alanında kalkınma açısından önerisi ise etkili pedagojinin kilit bir yönünün olması önemli bir konunun olmasıdır. Değerlendirme işlemi sonrası veriler olmadan, her öğretmenin öğrencileri hakkında yararlı ve anlamlı çıkarımlar yapma yeteneği ciddi şekilde sınırlıdır. Bu şekilde toplanan veriler sağlam, adil ve karşılaştırılabilir olmalıdır. Değerlendirmeyi daha açık bir şekilde planlamak, böylece her öğretmenin kendilerine sunulan verileri daha etkili bir şekilde değerlendirmesine, daha şeffaf, adil ve eşitlikçi bir değerlendirme uygulaması geliştirmesine ve en önemlisi öğrencilerinin her birinin karşılaştığı zorlukları ve fırsatları ayrıntılı olarak anlamasına olanak tanıyarak etkili ve verimli iyileştirici önlemler geliştirmektedir. Basra Körfezindeki ülkelerde gözlemlenen sınıflar çoğunlukla karma grup olsa da, yaklaşımda farklılaşma olduğuna dair bir kanıt da bulunmamaktadır. Bu sebeple bu çalışmanın sonucu olarak ilk başta Basra Körfezindeki ülkeler için Farsça dil konusu ele alınacak, Basra Körfezi genelinde eğitim kurumlarında yaşayanların karşılaştığı diğer sorunlar izlenecek ve somut çıktılara ulaşılabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Basra Körfezi, Dil politikası, Dil eğitim, Farsça, Farsça eğitimi.

The Teaching of Persian in Indian Subcontinent Madrasas

Zafer Onur

Gaziantep Islam Science and Technology University, Türkiye

Zafer.onur@gibtu.edu.tr

ORCID: 0000-0002-6152-3548

Abstract

From ancient times to the present day, every civilization has established educational institutions under various names to meet its educational needs. Likewise, Islamic Civilization has addressed its educational requirements through medreses, which have been in existence since the Suffa and have continued to the present day. These medreses provided education in various sciences, primarily Islamic sciences, and included teachings in Arabic, among other subjects. Additionally, Farsi, spread through different nations from Anatolia to the Indian subcontinent, has been highly favored for centuries.

To illustrate the significance of Farsi in the Indian subcontinent, it suffices to mention the medreses that have been active since the Middle Ages, where works such as the "Gulistan" by the poet Saadi Shirazi were taught. Throughout history, the Indian subcontinent has been one of the most prominent regions where the Farsi language flourished. In the 11th century, during the Ghaznavid period (963-1086), especially with the expeditions led by Sultan Mahmud of Ghazni (998-1030) to India, and due to the migration of many Iranian poets and intellectuals to India following the Mongol invasions, Farsi was introduced to the Indian subcontinent.

In this region, Farsi became a language spoken in the palaces, starting with the Ghaznavids and continuing with the Ghurids, Delhi Sultanate, Lodi dynasty, Behmanid Sultanate, and the Mughals. The rulers of these periods actively patronized Farsi language and literature, contributing to the golden age of Farsi in these lands. The widespread use of Farsi in the Indian subcontinent and the translation and authoring of numerous works in this language led to a necessity for the local people to learn Farsi.

The study titled "Teaching Farsi in the Indian Subcontinent Medreses" particularly explores Farsi instruction in medreses that have persisted from the British colonial period to the present, such as Dârülulûm-i Diyobend and Dârülulûm-i Nedvet'ul Ulama. The research extends beyond India to encompass neighboring countries and regions such as Pakistan, Bangladesh, Kashmir, and Baluchistan, investigating the Farsi-related works taught for centuries. Additionally, the study delves into the Farsi textbooks and their contents used for educational purposes in active medreses in India.

Keywords: Indian subcontinent, India-Pakistan, Madrasa, Persian language teaching.

Hint Alt Kıta Medreselerinde Farşça Öğretimi

Zafer Onur

Gaziantep İslam Bilim Ve Teknoloji Üniversitesi, Gaziantep, Türkiye

Zafer.onur@gibtu.edu.tr

ORCID: 0000-0002-6152-3548

Özet

Tarih boyunca her medeniyet, eğitim-öğretim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla farklı isimler altında eğitim kurumları inşa etmiştir. İslam Medeniyeti de bu ihtiyacını, Suffe'den başlayıp günümüze kadar varlığını sürdüren medreseler aracılığıyla karşılamıştır. Medreselerde, başta temel İslam bilimleri olmak üzere, Arapça ve birçok ilim öğretilmiştir. Bunun yanında, Farşça da farklı milletler aracılığıyla Anadolu'dan Hindistan alt kıtasına kadar yayılmış ve uzun yıllar rağbet görmüştür.

Farşça'nın Hint alt kıtasındaki önemi, Orta Çağlardan itibaren faaliyet gösteren medreselerde, özellikle Şair Sâdi Şîrâzî'nin "Gülîstan" gibi eserlerin okutulmasıyla anlatılabilir. Hint alt kıtası, tarih boyunca Fars dilinin en yaygın olduğu Asya ülkelerinden biri olmuştur. XI. Yüzyılda Gazneliler dönemi (963-1086), özellikle Gazneli Sultan Mahmut'un (998-1030) Hindistan'a yönelik seferleri ve Moğol saldırıları sonucunda pek çok İranlı şair ve edibin Hindistan'a göç etmesiyle Farşça, Hint alt kıtasına taşınmış ve bu bölgede daha da popüler hale gelmiştir.

Farşça, Gazneliler'den itibaren Gurlular, Delhi Sultanlığı, Ludîler, Behmenî Sultanlığı ve Babürlüer dönemlerinde saraylarda konuşulan bir dil haline gelmiştir. Farşça, bu topraklarda altın çağını yaşamıştır. Farşça'nın Hint alt kıtasında bu kadar yaygın olması ve pek çok eserin telif ve tercüme edilmesi, bu bölgede yaşayan halkın Farşça öğrenme ihtiyacını doğurmuştur.

"Hint Alt Kıta Medreselerinde Farşça Öğretimi" adlı çalışmada, özellikle İngiliz işgalinden sonra günümüze kadar varlığını sürdüren Dârülulûm-i Diyobend ve Dârülulûm-i Nedvet'ul Ulama medreselerinde Farşça öğretimi detaylı bir şekilde incelenmiştir. Ayrıca, Hindistan, Pakistan, Bangladeş, Keşmir ve Belucistan gibi civar ülkelerde yüzyıllardır Farşça ile ilgili okutulan eserler üzerinde detaylı bir araştırma yapılmıştır. Hindistan'da faaliyet gösteren medreselerde öğretim amacıyla okutulan Farşça ders kitapları ve içerikleri de ele alınarak geniş bir perspektif sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Farşça öğretimi, Hint alt kıta, Hindistan-Pakistan, Medrese.

New Evaluations Based on a Second Copy of the Work Named Tuhfetu'l-Uşşâk

Prof. Dr. Yusuf ÖZ

Ankara Yıldırım Beyazıt University, Ankara, Türkiye

yusufoz01@yahoo.com

ORCID: 0000-0002-0650-6104

Abstract

The authors of the first Persian-Turkish dictionaries in the early years of the 15th century that we encounter emphasize that teaching Persian became a need in Anatolia in similar statements. A significant portion of these dictionaries are dictionaries that were prepared for children named mobtedi and sıbyan who newly started receiving education. In these prose dictionaries prepared for children, Persian grammar was not included, and priority was given to the teaching of Persian verbs with the help of the dictionary considering children's interest in speaking Persian. Even in verse Persian-Turkish dictionaries, fixed patterns of expressions, statements, idioms, and proverbs corresponding to children's interest in speaking Persian were included. In general-purpose dictionaries, a separate part was allocated to grammar subjects. Tuhfat al-ushaq, which is the subject of this paper, is a Persian speaking guide designed considering the interests of children who were eager to speak Persian. The distinctive feature of this speaking guide is that statements included in the guide were designed around a certain subject rather than covering independent sentences or dialogs consisting of questions and replies. The work titled Miftah-i Zaban-i Farsi that was authored by a person named Abi Matalib İbn Omar also has similar features. Evaluations on Tuhfat al-ushaq will be made over a second copy that we coded as the faculty copy. This work, which does not involve grammar knowledge and a list of words to be memorized, will take us from the 19th century when new methods and contents were developed in teaching a foreign language to as far back as the 16th century.

Keywords: Persian speaking guide, Persian teaching, Persian-Turkish dictionaries, Tuhfat Al-ushaq.

Tuhfetü'l-Uşşâk Adlı Eserin İkinci Bir Nüshası Üzerinden Yeni Değerlendirmeler

Prof. Dr. Yusuf ÖZ

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara, Türkiye

yusufoz01@yahoo.com

ORCID: 0000-0002-0650-6104

Özet

İlk Farsça-Türkçe sözlüklerde XV. yüzyıldan itibaren Anadolu'da Farsça öğretiminin bir ihtiyaç hâline geldiği önemle vurgulanmaktadır. Bu sözlüklerin önemli bir kısmı mübtedi ve sıbyan tabir edilen eğitime yeni başlamış, genç yaşta çocuklar için hazırlanmış sözlüklerdir. Bu kesim için hazırlanmış sözlüklerde Farsça gramer konularına yer verilmemiş, çocukların Farsça konuşmaya olan ilgileri dikkate alınarak öncelikle Farsça fiillerin öğretimine önem verilmiştir. Farsça Türkçe manzum sözlüklerde dahi çocukların Farsça konuşmaya olan meraklarına bir cevap olarak kalıp ifadeler, cümlelere, deyimlere ve atasözlerine yer verilmiştir. Genel maksatlı sözlüklerde ise mutlaka gramer konularına dair bir bölüm ayrılmıştır. Tebliğimize konu olan Tuhfetü'l-uşşâk ise yine çocuklara Farsça öğretmek amacıyla yazılmış olmakla birlikte içeriği itibarıyla sözlüklerden ve gramer kitaplarından farklı, bir Farsça konuşma kılavuzudur. Bu konuşma rehberini önemli kılan eserin birbirinden bağımsız cümleler, sorular cevaplar değil, cümlelerin bir konu etrafında kurgulanmış olmasıdır. Kanuni Sultan Süleyman döneminde Ebî Metâlib İbn Ömer adlı bir şahıs tarafından yazılmış olan Miftâh-ı Zebân-ı Fârisi adlı eser de aynı özellikleri taşımaktadır. Tuhfetü'l-uşşâk'ın ikinci bir nüshası bulunmuştur. Bu nüshanın varlığı bizleri yabancı dil öğretiminde yeni yöntemlerin ve içeriklerin geliştirildiği on dokuzuncu yüzyıldan on altıncı yüzyıla kadar geriye götürecektir.

Anahtar Kelimeler: Farsça öğretimi, Farsça konuşma kitabı, Tuhfetü'l-Uşşâk.

Problems, Determinations and Proposals in Persian Grammar Teaching

Assoc. Prof. Yakup Şafak, Asst. Prof. Dr. Ahmet Özmen
Kırıkkale University, Kırıkkale, Türkiye
yakupsafak@hotmail.com - ahmetozmen_25@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-6940-3893 ORCID: 0000-0002-2443-9144

Abstract

Persian, one of the deep-rooted languages of the world, has an important place in Turkish culture and civilization. Turks who converted to Islam in the 10th century made significant contributions to the development of Persian language and literature during the Samanid, Ghaznavid and Seljuk periods. This interest in Persian continued for centuries, and various works were written and methods were developed for teaching Persian both in the Seljuk and Ottoman periods and in the Republican period. In the Persian grammar books written in the old periods, it is seen that Arabic grammar books were generally taken as an example and the subjects were organized accordingly.

In the periods when Iran and Turkey came under Western influence, new searches were made in addition to the traditional understanding. As a result, Western influence is seen in the grammar books written recently. Since the teaching of Persian in our universities is mostly based on grammar books written under this influence, these works will be taken into consideration in this paper. Since many works on Persian grammar have been written in the last century, our study is to be shaped within the framework of some of these recent works written in Persian or Turkish, and the experiences we have gained in the classrooms will be expressed in this way.

Grammar courses have an important place in the teaching of Persian in our universities. For a more efficient and reliable language education, it is inevitable to properly define and teach the rules that have been written down through centuries of experience.

In addition, comparing the rules of the foreign language with the rules of the native language in language teaching undoubtedly provides convenience to the student. Therefore, it is important to consider the mother tongue's structure while learning Persian rules, terms, classifications and definitions.

During the teaching of Persian, some hesitations and problems arise both in phonetics, vocabulary and sentence knowledge. The most important of these are terms, classification and definition. In our paper, these problems encountered during the teaching of Persian is to be addressed.

Keywords: Grammar terms, Persian grammar, Sentence formations, Teaching persian, Word types.

Farsça Dilbilgisi Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar, Tespit ve Teklifler

Doç. Dr. Yakup Şafak, Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Özmen

Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale, Türkiye

yakupsafak@hotmail.com - ahmetozmen_25@hotmail.com

ORCID: 0000-0001-6940-3893 ORCID: 0000-0002-2443-9144

Özet

Dünyanın köklü dillerinden biri olan Farsça, Türk kültür ve medeniyetinde de önemli bir yere sahiptir. Gerek Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde gerekse Cumhuriyet döneminde Farsça öğretimi için çeşitli eserler yazılmış ve yöntemler geliştirilmiştir. Eski dönemlerde yazılan Farsça dilbilgisi kitaplarında genel olarak Arapça dilbilgisi kitaplarının örnek alındığı ve konuların ona göre tanzim edildiği görülmektedir.

İran ve Türkiye'nin Batı etkisine girdiği dönemlerde ise yeni arayışlar gözlemlenmiştir. Buna paralel olarak İran'da yakın zamanlarda yazılan dilbilgisi kitaplarında Batı etkisi kısmen de olsa müşahade edilmektedir. Üniversitelerdeki Farsça öğretiminde, daha çok İran ve Türkiye'de Batı etkisinde yazılan gramer kitapları esas alındığından buradaki konular ışığında tebliğimiz şekillenecektir.

Farsça öğretimi esnasında gerek fonetik gerek kelime bilgisi gerekse cümle bilgisi konularında birçok tereddüt ve sorun baş göstermektedir. Bunların başında terim, tasnif ve tarif bahisleri yer almaktadır. Bildirimizde Farsça öğretimi esnasında karşılaşılan bu sorunlar ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Cümle bilgisi, Farsça dilbilgisi, Fonetik, Kelime bilgisi.

Tâlibzâde Yusuf's Persian Teaching Book Titled Ta'lim-i Farsi with Berlitz Method

Asst. Prof. Dr. Fatma Kopuz Çetinkaya
Ankara Yıldırım Beyazıt University, Ankara, Türkiye
fatmakopuzz@gmail.com
ORCID: [0000-0002-7162-2355](https://orcid.org/0000-0002-7162-2355)

Abstract

The author of the book, Talibzâde Yusuf, is the course inspector of Beşiktaş Committee of Union and Progress. The name of the work was recorded as Ta'lim-i Farsi in the Berlitz method and a note was made on the Bahş-i Mükâleme/Speech Section in the same place. Based on this statement, it was thought that the work in question might be a part of the teaching set prepared as a series, but no other work of the author was found. From his statements in the introduction of the work he published, it is revealed that Persian teaching books written in the Berlitz style were written before the work in question. He stated that he organized and wrote this work to be taught in secondary, secondary and sultan schools due to the demand and need for Persian education and teaching. The work was published in Istanbul in 1333/1914-1915.

In the introduction part of the work, the points that need to be taken into consideration and followed in order to benefit more accurately and effectively from the work prepared with the Berlitz teaching method, which has some unique teaching methods, are pointed out. These issues are as follows: Teaching the names of the words at the beginning of each lesson not only with pictures, but also the original ones, that is, objects, by showing them to the student as much as possible; In order for these words to be permanent in the student's mind, it is recommended to ask questions and ask for answers from the student. Students are expected to use the question and answer method and use the taught words in phrases and sentences. It is stated that instead of teaching the names of abstract entities by saying them, their meanings should be revealed by discussing them together in the form of questions and answers and the method of discovery should be used.

It is expected that the student will understand how to create a sentence through the words taught, in this way the lesson will be carried out orally and the students will not be satisfied with the texts and sentences given in the book but will create new sentences and texts with the words taught. In this context, it is stated that the student's writing skills, such as reading and pronunciation, will also improve. Considering the recommendations recommended to be followed, a path is followed in which the student will take an active role in the learning activity. As a matter of fact, the Berlitz method is based on the student's speaking, practicing and active participation in the classroom. In this context, the work aims to learn by doing speaking exercises through sentences created with the given words, rather than containing intensive grammar topics.

Keywords: Berlitz method, Persian, Persian teaching, Talibzâde Yusuf.

Tâlibzâde Yusuf'un Berliç Usulüyle Ta'lim-i Farsî Adlı Farsça Öğretim Kitabı

Dr.Öğretim Üyesi Fatma Kopuz Çetinkaya
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara, Türkiye
fatmakopuzz@gmail.com
ORCID: [0000-0002-7162-2355](https://orcid.org/0000-0002-7162-2355)

Özet

Müellifin, Beşiktaş İttihad-ı Terakki Mektebi'nin ders müfettişi Tâlibzâde Yusuf olduğu bilinmektedir. Eserin ismi Berliç Usulüyle Ta'lim-i Farsî olarak kaydedilmiş ve aynı yerde Bahş-i Mükâleme/Konuşma Bölümü notu düşünülmüştür. Bu ibareden yola çıkarak söz konusu eserin dizi halinde hazırlanan öğretim setinin bir kısmı olabileceği düşünülmüş ancak müellifin başka bir eserine rastlanmamıştır. Kendisinin, neşrettiği eserin giriş kısmında belirttiği ifadelerinden söz konusu eserden önce de Berliç usulü ile yazılmış Farsça öğretim kitaplarının kaleme alındığı ortaya çıkmaktadır. Bu eseri Farsça öğrenimi ve öğretimine rağbet ve ihtiyaç sebebiyle rüştiye, idadi ve sultani mekteplerinde okutulmak üzere tertip edip kaleme aldığını ifade etmiştir. Eser 1333/1914-1915 yılında İstanbul'da basılmıştır.

Eserin giriş bölümünde, kendine özgü birtakım öğretim usulleri olan Berliç öğretim yöntemiyle hazırlanan eserden daha doğru ve etkili bir şekilde fayda sayılabilmek adına dikkat edilmesi ve izlenmesi gereken hususlara işaret edilmiştir.

Bu hususlar şu şekildedir: Her dersin başında yer alan kelimelerin yalnız resimlerle değil mümkün olduğunca asıllarının da yani nesnelere gösterilerek adlarının öğretilmesi; öğretilen bu kelimelerin öğrencinin zihninde kalıcı olabilmesi için sorular sorarak öğrenciden cevap istenmesi önerilmektedir. Öğrenciler arasında da soru ve cevap yönteminin, öğretilen kelimelerin tamlama ve cümle halinde kullanılması beklenmektedir. Soyut varlıkların isimlerini söyleyerek öğretmek yerine birlikte soru cevap şeklinde tartışarak anlamlarının ortaya çıkarılması ve keşif yoluna başvurulması gerektiği ifade edilmektedir. Öğrencinin, öğretilen kelimeler yoluyla cümlenin nasıl oluşturulacağını anlaması, bu yolla dersin şifahi bir şekilde gerçekleştirilmesi ve öğrencilerin kitapta verilen metin ve cümlelerle yetinmeyip öğretilen kelimelerle yeni cümle ve metinler oluşturması beklenmektedir. Bu bağlamda öğrencinin okuma ve telaffuz gibi yazma becerisinin de gelişeceği ifade edilmektedir.

Takip edilmesi tavsiye edilen önerilere bakıldığında öğrenim etkinliği içerisinde öğrencinin aktif bir şekilde rol alacağı bir yol izlenmektedir. Nitekim Berliç metodu öğrencinin sınıfta konuşmasını, pratik yapmasını ve aktif katılımını esas almaktadır. Bu bağlamda eser yoğun dil bilgisi konuları içermekten ziyade verilen kelimelerle oluşturulan cümleler yoluyla konuşma egzersizleri yaparak öğrenmeyi hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Berliç yöntemi, Farsça, Farsça öğretimi, Tâlibzâde Yusuf

Curriculum Used in Teaching Persian as a Foreign Language in Turkey

Asst. Prof. Dr. Ümit Gedik, Asst. Prof. Dr. Gökhan Çetinkaya
Kırıkkale University, Van Yüzüncü Yıl University, Kırıkkale, Van, Türkiye
gokhancetinkaya43@gmail.com - umitgedik@yyu.edu.tr
ORCID: [0000-0001-6208-786](https://orcid.org/0000-0001-6208-786) ORCID: [0000-0001-5624-1776](https://orcid.org/0000-0001-5624-1776)

Abstract

It can be seen that the first studies on the teaching of Persian, which has an important place in our cultural, educational and literary history, were initiated in Konya, the cultural centre of the Anatolian Seljuk period, and by Konya authors, especially Mawlavi figures. With the collapse of the Anatolian Seljuk Empire and the establishment of the Ottoman Empire, which was the heir to the Anatolian Seljuk Empire, Persian had the opportunity to continue its existence in Anatolia. Until the Tanzimat, Persian was taught in madrasas, ottoman elementary-primary schools, mosques, Mawlavihanes, Dârü'l-Masnavis, and mansions by reading books such as Hafez Shirazi's Dîvân, Saadi's Bustan and Gulistan, and Mawlana's Mathnawi or through Persian grammar books, dictionaries, and phrasebooks written for teaching Persian. After the Tanzimat in 1839, new European-style educational institutions were established in Turkey. During this period, which lasted about ninety years and saw important developments in Turkish literature and culture, educational institutions such as ibtidaîyye (primary school), rüşdiye (secondary school), idadî (high school), Darü'ş-Shafaka (high school), Dârü'l-Moallimin and Darü'l-Fonun (university) were established in place of the old madrasahs and Persian was included in the curricula of all these schools. Persian, which had an important place in Ottoman cultural and educational life and was included in the curricula of both pre-Tanzimat and post-Tanzimat Ottoman educational institutions, was removed from secondary education after the establishment of the Republic of Turkey on 29 October 1923 and was included in the curricula of the universities established in the modern sense. Today, Persian as a foreign language is still taught in Turkey at Istanbul, Ankara, Atatürk, Selçuk and Mardin Universities in the departments of Persian language and literature and at Kırıkkale University in the departments of Persian translation and interpretation. The aim of this study is to compare the curricula of these universities, which continue to teach Persian as a foreign language, in terms of structure, functioning and curricula, and to express the suggestions, changes and attitudes deemed necessary for the main objectives of developing Persian curricula in line with the findings obtained.

Keywords: Curriculum, Foreign language teaching, Persian curriculum in Türkiye, Türkiye.

Türkiye’de Yabancı Dil Olarak Farşça Öğretiminde Uygulanan Öğretim Programları

Dr. Öğretim Üyesi Ümit Gedik, Dr. Öğretim Üyesi Gökhan Çetinkaya
Kırıkkale Üniversitesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Kırıkkale, Van, Türkiye
gokhancetinkaya43@gmail.com - umitgedik@yyu.edu.tr
ORCID: 0000-0001-6208-786 ORCID: 0000-0001-5624-1776

Özet

Kültür, eğitim ve edebiyat tarihimizde önemli bir yere sahip olan Farşçanın öğretimine dair ilk çalışmaların, Anadolu Selçukluları zamanında dönemin kültür merkezi olan Konya’da ve Konyalı müellifler tarafından özellikle de Mevlevî şahsiyetler tarafından başlatıldığı görülmektedir. Anadolu Selçuklu Devleti’nin yıkılıp mirasçısı olan Osmanlı Devleti’nin kurulması ile Farşça Anadolu’daki varlığını devam ettirme imkânı bulmuştur. Tanzimat’a kadar Farşça öğretimi Hâfız-ı Şîrâzî’nin Dîvân’ı, Sadî’nin Bostân ve Gülistân’ı ve Mevlana’nın Mesnevî’si gibi kitaplar okutulmuş ya da Farşça öğretimi için yazılmış Farşça dil bilgisi kitapları, sözlükler ve konuşma kılavuzları üzerinden medreselerde, sıbyan mekteplerinde, camilerde, Mevlevîhânelerde, Dârü’l-Mesneviler ve konaklarda öğretilmiştir. 1839 yılında gerçekleşen Tanzimat’tan sonra Türkiye’de Avrupa tarzıyla yeni öğretim kurumları kurulmuştur. Yaklaşık doksan yıl süren ve Türk edebiyatında ve kültüründen önemli gelişmelerin yaşandığı bu dönemde eski medreselerin yerine İbtidâîyye (ilkokul), Rüşdiye (ortaokulu), İdadî (lise), Darü’ş-Şafaka (yüksek okul), Dârü’l-Muallimin ve Darü’l-Fünun (üniversite) gibi öğretim kurumları kurulmuş ve bu okulların ders programlarının hepsinde Farşça dersinin yer almıştır. Osmanlı kültür ve eğitim hayatında önemli bir konuma sahip olan ve gerek Tanzimat öncesi gerekse Tanzimat sonrası Osmanlı eğitim kurumlarının ders programlarında yer alan Farşça; 29 Ekim 1923 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan sonra orta öğretim kurumlarından kaldırılarak, modern anlamda kurulan Üniversitelerin bölüm öğretim programları bünyesinde yer almıştır.

Günümüzde Türkiye’de; İstanbul, Ankara, Atatürk, Selçuk, Mardin Üniversitelerinde Fars Dili ve Edebiyatı, Kırıkkale Üniversitesi’nde Farşça Mütercim ve Tercümanlık Bölümleri altında yabancı dil olarak Farşça eğitim öğretim faaliyetlerine devam edildiği görülmektedir. Bu çalışmada amaç yabancı dil olarak Farşça eğitim öğretim faaliyetlerini sürdüren bu üniversitelerdeki öğretim programlarının yapı, işleyiş, müfredatlar açısından karşılaştırılması ve elde edilen bulgular doğrultusunda Farşça öğretim programı geliştirilmesi temel hedefleri adına gerekli görülen öneri, değişim ve tutumların dile getirilmesidir.

Anahtar Kelimeler: Farşça, Müfredat, Öğretim programları, Türkiye, Yabancı dil öğretimi.

Psycholinguistics - Theory of Speech Activity

Rakhmatova Rayhona MİRBADALOVNA, Saodatsho Qosimzoda MATROBİYON
*Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, International University of Foreign Languages
of Tajikistan Named after Sotim Ulughzoda, Tajikistan*
rayhona1985@list.ru -

Abstract

This article examines the issue of psycholinguistics as a theory of speech activity. In the article, first of all, the relationship between language and psychology and the factors of the emergence of psycholinguistics as a new scientific trend are shown, and it is emphasized that psycholinguistics speaks of the connections between linguistic science and psychology. Issues that cannot be solved in traditional linguistics or in psychology are discussed in psycholinguistics. In other words, psycholinguistics is called the theory of speech activity. Currently, most scientists are of the opinion that for a comprehensive understanding of a text or a speech, sometimes it is necessary to break the framework of linguistic laws and rules and take into account the psychological state of the individual. And this mental process is the subject of psycholinguistics study. When studying the psycholinguistic aspect of the text, researchers first of all pay attention to those linguistic tools that help the general understanding of the text and the disclosure of its emotional aspect.

Keywords: Linguistics, Perception, Psycholinguistics, Psychology, Research, Speech, Speech Image, Speech Speech formation, Study, Text.

Забоншиносии Равонӣ (Психоллингвистика) -Назарияи Фаъолияти Нутқ

Rakhmatova Rayhona MIRBADALOVNA, Saodatsho Qosimzoda MATROBIYON

Bokhtar State University Named after Nosir Khusrav, International University of Foreign

Languages of Tajikistan Named after Sotim Ulughzoda, Tajikistan

rayhona1985@list.ru -

Хулоса

Мақолаи мазкур масъалаи психоллингвистикаро ҳамчун назарияи фаъолияти нутқ баррасӣ менамояд. Дар мақола, пеш аз ҳама, робитаи забон бо психология ва омилҳои пайдоиши психоллингвистика ҳамчун равияи нави илмӣ нишон дода шуда, таъкид мегардад, ки психоллингвистика аз робитаҳои илми забоншиносӣ бо равшанӣ ҳарф мезанад. Масъалаҳое, ки на дар забоншиносии анъанавӣ ва на дар равшанӣ ҳалли худро меёбанд, дар психоллингвистика баррасӣ мегарданд. Психоллингвистикаро ба ибораи дигар назарияи фаъолияти нутқ мегӯянд. Айни замон аксари олимон бар он назаранд, ки барои дарки ҳамаҷонибаи матн ва ё нутқ гоҳе лозим меояд чаҳорҷӯби қонуну қоидаҳои забоншиносӣ шикаста шуда, ҳолати психикии қарордоштаи шахсият ба эътибор гирифта шавад. Ва ҳамин раванди психикӣ предмети омӯзиши психоллингвистика ба шумор меравад. Ҳангоми омӯзиши ҷанбаи психоллингвистии матн муҳаққиқон пеш аз ҳама ба он воситаҳои забоние тавачҷуҳ мекунанд, ки ба дарки умумии матн ва ифшои ҷанбаи эҳсосотии он кумак мерасонад.

Калидвожаҳо: Психоллингвистика, Нутқ, Забоншиносӣ, Равшанӣ, Матн, Омӯзиш, Таҳқиқот, Тасвири Нутқ, Дарки Нутқ, Ташаккули Нутқ.

Utilizing Turkish Commentaries on Persian Works for Language Teaching

Sema LEVENT

Independent Researcher, Türkiye

sema04_levent24@hotmail.com

ORCID: 0000-0003-0763-3903

Abstract

In the Ottoman Empire, which derived its cultural richness from the fact that it was founded in ancient times and was home to many civilizations, the interaction between society and the ancient tradition was continuous and intense. Arabic and Persian, the languages that shaped science and literature at the time, were taught in the schools within the empire. Thanks to the commentaries on the classics of Persian literature used for Persian language teaching, both language teaching was treated as a scientific discipline and cultural transfer between different nations took place. In the globalizing world, as the number of individuals who change their places for various reasons increases, language teaching studies have continued to intensify. Developments in language studies have also brought about the standardization of foreign language teaching in international language teaching. In the 21st century, language teaching, which is based on four basic skills, was progressing on a much wider track in classical Ottoman commentary texts. The process, which nowadays starts on a lexical and semantic basis such as word meaning, reading, and speaking and progresses level by level, was progressing on a richer ground in the commentary texts by containing rich material both at the lexical level and culturally. What was common for both periods was the teaching of Persian. In this study, Sūdī and Şem'î's commentaries on Bostān and Sūdī's commentary on Gulistān will be analyzed in terms of Persian language teaching and evaluated according to their position in terms of today's foreign language teaching techniques.

Keywords: Classical Turkish literature, Classical commentaries, Sharh-i Bostān, Sharh-i Gulistān, Teaching Persian as a foreign language.

Farsçanın Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Klasik Osmanlı Edebiyatı Dönemi Şerh Metinlerinden Yararlanma

Sema LEVENT

Bağımsız Araştırmacı, Türkiye
sema04_levent24@hotmail.com
ORCID: 0000-0003-0763-3903

Özet

Metnin daha iyi anlaşılması için metne hakim biri tarafından eserin açıklanması, okuyucu düzeyine indirgenerek anlaşılmayan kısımlarının aydınlatılmasına şerh denir. Arapça ve Farsça eserler şerh/tercüme çalışmaları sayesinde hem Türkçeye aktarılacak tercüme edilmiş hem de mananın kapalı olduğu yerler açıklanarak şerh edilmiştir. Tercüme ve şerh çalışmalarının paralel ilerlediği bu eserlerde öne çıkan en önemli konu muhakkak ki eserlerin bir dilden diğerine aktarılırken mütercimim kullandığı metottur. Günümüzde Farsça dahil yabancı dilli eserler Türkçeye aktarılırken daha çok birebir aktarım yapılarak çevirilere odaklanılmakta eserde anlatılan kısma, mitolojik karakter, ayet/hadis, israiliyat veya tarihi kahramanla ilgili ayrıntılı bilgi verilmemektedir. Oysa Türk edebiyatında özellikle 15. ve 18. yüzyılda kaleme alınan şerhlerde hem kelimelerle ilgili gramatik ve etimolojik açıklamalar yapılmakta hem de muhtevada geçen kahraman veya olaylarla ilgili bilgi verilmekteydi. Eser bittiğinde okuyucu sadece söz konusu dili konuşmayı değil hem mezkur dile ait birçok özelliği öğrenmekte hem de tarihi, sosyal veya dini konularla ilgili aydınlanmalar yaşamaktaydı. Şerh ve tercüme faaliyeti sadece basit bir sözcük ve bilgi aktarımı değil aynı zamanda zihniyet aktarımı faaliyetidir. Bu olgunluğa sahip şârihler ,özellikle sebeb-i telif bölümünde eserini Farsçayı yeni öğrenmeye başlayanlara yardımcı olmak amacıyla kaleme aldığını belirtenler, yabancı dil öğretimi konusunda profesyonel bir öğretici gibi davranmışlardır. Bu bildiride Klasik Türk edebiyatında Farsça eserlere yazılan Türkçe şerhler “yabancı dil olarak Farsça öğretimi” konusunda ele alınarak incelenmiştir. Bu kapsamda özellikle Farsçayı öğretmek için kaleme alınan şerhler tercih edilmiştir. Şârihlerin tercüme ve şerh faaliyetini birlikte yaptıkları bu sayede eserlerinin hem dil hem de kültür yönünden zengin olduğu anlaşılmıştır. Neticede bu şerhlerin dil öğretimi konusunda 21. Yüzyıl öğrencilerine model olabileceği sadece konuşma değil etimoloji, gramer bilgisiyle birlikte kaynak metnin kaleme alındığı toplumun kültürü ve tarihi ile ilgili zengin malzeme barındırdığı anlaşılmıştır. Farsça klasiklere 15./18. yüzyılda yazılan Türkçe şerhlerden dil öğretimi konusunda yararlanılabileceği şârihlerin kullandığı tekniklerin dil öğretimini kolaylaştırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Farsça klasiklere yapılan Türkçe şerhler, Dil öğretimi, Klasik Türk edebiyatı.

ÇEVİRİ ÇALIŞMALARI OTURUMLARI
TRANSLATION STUDIES SESSIONS

**Analyzing the Turkish Translation of Proverbs and Idioms in Abbas Maroufi's
"Samfoni-ye Mordegan" according to Mona Baker Translation Strategies**

Asst. Prof. Dr. Esin EREN SOYSAL

Karamanoğlu Mehmetbey University, Department of Translation and Interpreting, Türkiye

esineren1336@hotmail.com

ORCID: 0000-0002-9957-3452

Abstract

Translation processes serve as a bridge between two different languages and cultures. Turkey and Iran, two neighboring countries, experience substantial cultural interaction across numerous domains. One of these domains is literature. Many literary works are translated into both languages. One of these works is the novel "سمفونی مردگان" (Symphony of the Dead) by the Iranian author Abbas Maroufi, who was born in Tehran in 1957. Maroufi, primarily recognized for his literary works and novels, pursued literary education, and later served as a faculty member at various universities in Iran and abroad. His works are appreciated by literature enthusiasts both in Iran and on the international stage. Formun ÜstüHis works deal with universal themes such as human psychology, cultural complexities, and human relationships, while at the same time paying homage to Iran's rich cultural heritage and history. Formun Üstü This study constitutes an examination of Abbas Maroufi's novel "Symphony of the Dead," published in 1998 and honored by the Surkamp Institute for Literature and Philosophy in Germany in 2001. Symphony of the Dead is about the disintegration of the Orhanî family living in a town during World War II with an extraordinary symphonic structure. In the novel, the main conflict unfolds between Aydın, a talented poet whose literary progress is hindered by his father, and Orhan, the eldest son of the family who is dedicated to his work. The text compares the constant elements of daily life with repeatedly occurring traumatic events, supported by fluid transitions in time and perspective. This study emphasizes the role of idioms, a significant element of language, in the translation processes. Idioms are expressions that reflect the cultural richness of a language and demonstrate the depth of the language. The accurate translation of idioms is a process that requires a thorough understanding and mastery of both the source and target languages. In this context, the transfer of idioms from the novel to the target text is examined based on Mona Baker's idiomatic translation strategies. These strategies encompass various approaches in the translation process, such as translation with similar meaning and similar form, translation with similar meaning but different form, translation through explanation, and translation through omission. Each strategy aims to convey the structure and meaning of the idioms in the source text to the target language in the most effective way. The study not only contributes to linguistics and translation but also emphasizes the significance of cultural context in translation processes.

Keywords: Abbas Maroufi, Idiom, Mona Baker, Symphony of the Dead, Translation studies.

Abbas Maroufi'nin Ölüler Senfonisi Romanındaki Atasözü ve Deyimlerin Türkçe Çevirisinin Mona Baker Çeviri Stratejilerine Göre İncelenmesi

Dr. Öğretim Üyesi Esin EREN SOYSAL

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman, Türkiye

Esineren1336@hotmail.com

ORCID: 0000-0002-9957-3452

Özet

Çeviri süreçleri, iki farklı dil ve kültür arasında bir köprü işlevi görmektedir. Komşu iki ülke olan Türkiye ve İran arasında da birçok alan da kültürel etkileşim yaşanmaktadır. Bu alanlardan birisi de edebiyattır. Birçok edebî eser her iki dile de tercüme edilmektedir. Bu eserlerden biri de 1957 yılında Tahran'da dünyaya gelen İranlı yazar Abbas Maroufi'nin "سمفونی مردگان" Ölüler Senfonisi adlı romanıdır. Genellikle edebiyat ve romancılık alanındaki eserleriyle tanınan Maroufi edebiyat eğitimi aldıktan sonra İran'da ve yurtdışında çeşitli üniversitelerde öğretim üyeliği yapmıştır. Eserleri, İran'da ve uluslararası arenada edebiyatseverler tarafından takdir edilmektedir. Eserleri, insan psikolojisi, kültürel karmaşıklıklar ve insan ilişkileri gibi evrensel temaları işlerken, aynı zamanda İran'ın zengin kültürel mirasına ve tarihine de saygı göstermektedir. Bu çalışmada Maroufi'nin 1998 yılında yayımlanan ve 2001 yılında Alman Surkamp Edebiyat ve Felsefe Enstitüsü tarafından ödüle layık görülen Ölüler Senfonisi adlı romanı incelemenin metnini oluşturmaktadır. Ölüler Senfonisi, bir kasabada yaşayan Orhanî ailesinin sıra dışı bir senfonik yapı ile II. Dünya Savaşı dönemindeki dağılmasını konu etmektedir. Romanda ana çatışma, yetenekli bir şair olan Aydın; onun yazınsal ilerlemelerini engelleyen babası ve kendini işine adanmış olan ailenin en büyük oğlu Orhan arasında yaşanıyor. Metin, tekrar tekrar gerçekleşen travmatik olaylarla günlük yaşamın sabit unsurlarını karşılaştırıyor ve zaman ve bakış açısında akıcı geçişlerle destekleniyor. Bu çalışma, dilin önemli bir unsuru olan deyimlerin çeviri süreçlerindeki rolünü vurgulamaktadır. Deyimler, bir dilin kültürel zenginliğini yansıtan ve dilin derinliğini gösteren ifadelerdir. Deyimlerin doğru bir şekilde çevrilmesi, kaynak ve hedef dillerin iyi anlaşılmasını ve hâkimiyet gerektiren bir süreçtir. Bu bağlamda romanda geçen deyimlerin erek metne aktarımı Mona Baker'ın deyim çeviri stratejilerine dayalı olarak incelenmektedir. Bu stratejiler, çeviri sürecinde benzer anlam ve benzer biçimle çeviri, benzer anlam farklı biçimle çeviri, açıklama yoluyla çeviri ve çıkarma yoluyla çeviri gibi farklı yaklaşımları içerir. Her bir strateji, kaynak metindeki deyim yapısını ve anlamını en iyi şekilde hedef dile aktarmayı amaçlar. Çalışma, dilbilim ve çeviri alanına bir katkı sağlamanın yanı sıra kültürel bağlamın çeviri süreçlerinde ne kadar önemli olduğunu da vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Abbas Maroufi, Çeviribilim, Deyim, Mona Baker, Ölüler Senfonisi.

An Assessment on the Turkish Translations of Pendnâme

Asst. Prof. Dr. Mohammad Ajmal HANİF
İnönü University, Faculty of Theology, Malatya, Türkiye
hanifajmal@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-6795-515X

Abstract

Pandnama is attributed to the great Abu Hamid Farid al-Din Muhammad ibn Abi Bakr Ibrahim al-Nisaburi (d. 618/1221 or 627/1230), commonly known as Attar of Nisabur, who is credited for leaving his mark on on the leading poets of the east such as Mawlana of Balkh (d. 672/1273), Saadi of Shiraz (d. 691/1292), Hafez of Shiraz (d. 792/1390), Molla Jami of Ghor (d.898/1492) and shaykh Galib (öl. 1213/1799). Written in a fluent and easy to-understand Persian, this literary mystical master piece is regarded, arguably, as the most famous example of Pandnamas produced in the Islamic world. It contains individual and social human values and moral virtues of extraordinary importance to society in general and young members of any Muslim community in particular. This feature alone bestows it with an indisputable place in Islamic mystical literature.

Pandnama, furthermore, highlights sunni and salafi streams of sufism, and due to its content, method, language, style and impact it is placed among the eastern Islamic classics. During the Ottoman period, it was taught as a textbook in schools to become one of the rare literary and sufi works that had the quality of being memorized by heart. Since 13th century, the era of its production, due to its educational and pedagogical values, Pandnama managed to acquire an indispensable reference status among sufi circles affiliated to different mystical traditions. It's first Turkish translation named Sırât-ı Müstakîm (Tercüme-i Pend-i Attâr) by Sabâyî Hayrettin Çelebi appeared in 16th century. In the following centuries, dozens of translations and commentaries, both in verse and prose, followed suit. This study, under the title "An Evaluation on the Turkish Translations of Pandnama", elaborates on the interpretation, comprehension and rendition errors made in the Turkish translations of Pandnama. To this purpose, a total of three works, including a commentary, a verse and a prose translation, are subjected to a thorough examination. The first of these is Molla Murad al-Nakshibandi's commentary known as Kitâb-i Mâ Hazar, published in the early 20th century, in 1328/1910 to be exact. The second one is M. Nuri Gençosman's prose translation carrying the same name as Pandnama, published and disseminated by the Turkish Ministry of Education towards the end of the same century in 1993. The last one is an anonymous verse translation available to readers on the Semazen website also known as Pandnama. Our findings, based on a comparative examination, show that some of the mistakes made in these translations concern language and grammar, while others stem from the lack of proper comprehension of some basic concepts and doctrines of sufi culture.

As a result, we firmly believe that one should take into consideration the following two observations. First of all, before rolling up the sleeves to translate any literary and religio-mystical work, the person who intends to do so must have adequate knowledge of not oly the relevent scientific field to which the text belongs but also of the original language itself. Otherwise, translation errors will bring about at least a part, if not all, of the message of the original work to disappear. Finally, it would be beneficial for those who do not have sufficient command of the Persian language to undertake a comparative reading of all three Turkish versions of Pandnama, named above, in order to fully comprehend the message Attar wants to convey to his readers.

Keywords: Attâr, Molla Murad, M. Nuri Gençosman, Pendnâme, Şerh, Translation.

Pendnâme'nin Türkçe Çevirileri Üzerine Bir Değerlendirme

Doktor Öğretim Üyesi Mohammad Ajmal HANİF

İnönü Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Malatya, Türkiye

hanifajmal@hotmail.com

ORCID: 0000-0001-6795-515X

Özet

Mevlânâ (öl. 672/1273), Sa'dî-i Şîrâzî (öl. 691/1292), Hâfız-ı Şîrâzî (öl.792/1390), Molla Câmî (öl. 898/1492) ve Şeyh Galib (öl. 1213/1799) başta olmak üzere doğunun önde gelen bilge şair ve mutasavvıfların ciddi oranda etkilendiği Ebû Hâmid Ferîdüddîn Muhammed b. Ebî Bekr İbrâhîm-i Nîsâbûrî'ye (öl. 618/1221veya 627/1230) nispet edilen Pendnâme, farklı amaçlarla yazılan nasihatnâmelerin, İslam kültür coğrafyasındaki en meşhur örneği olarak kabul edilmektedir. Farsça olarak kaleme alınan ve tasavvuf edebiyatında kendisine tartışılmaz bir yer edinen bu eser özelde gençlerin genelde ise tüm toplumun ihtiyaç duyduğu bireysel ve toplumsal insani değerler ile ahlaki kuralları içermektedir. Sünni ve selefi tasavvufun ön plana çıkartıldığı Pendnâme muhtevası, metodu, dil, üslup ve yarattığı etki açısından şark İslam klasikleri arasında gösterilmiş Osmanlı döneminde dikkatleri üzerine toplamış, ders kitabı olarak okutulmuş ve ezberlenen nadir eserler arasına girmeyi başarabilmiştir. Eğitici yönüne binaen yazılış tarihi olan XIII. yüzyıldan itibaren farklı tasavvufi geleneklere sahip çevrelerin vazgeçilmezleri arasında gösterilen Pendnâme ilk kez XVI. Yüzyılda Sabâyî Hayrettin Çelebi tarafından Sırât-ı Müstakîm (Tercüme-i Pend-i Attâr) adıyla Türkçeye kazandırılmıştır. Takip eden yüzyıllarda manzum ve mensur olmak üzere onlarca tercüme ve şerhleri yapılmıştır.

"Pendnâme'nin Türkçe Çevirileri Üzerinden bir Değerlendirme" adlı bu çalışmada Pendnâme'nin Türkçe çevirilerinde yapılan anlama aktarma ve tercüme hataları mercek altında alınmaya çalışılmıştır. Bu amaca yönelik bir şerh, bir manzum ve bir mensur çeviri olmak üzere toplam üç eser araştırmaya esas alınmıştır. Bunlardan birinci XX. Yüzyılın başlarında (1328/1910) yayımlanan Molla Murad en-Nakşibendi'nin Kitâb-i Mâ Hazar adlı Pendnâme şerhidir. İkincisi aynı yüzyılın sonlarında (1993) MEB yayınlarından çıkan M. Nuri Genç Osman'ın Pendname adlı mensur çevirisi ve üçüncüsü de Semazen web sitesinde Pendnâme adıyla yazarsız yayımlanan manzum bir çeviridir. Mukayeseli ön araştırmadan elde edilen bulgulara göre yapılan hataların bir kısmı dil ve dilbilgisini ilgilendirirken diğer bir kısmı da tasavvuf kültürünün kimi kavram ve doktrinlerini hakkıyla kavrayamamış olmaktan kaynaklanmaktadır.

Netice olarak şu iki hususun belirtilmesinin elzem olduğunu kanaatindeyiz. Birincisi, Herhangi bir eserin tercümesine kolları sıvamadan önce bu niyeti taşıyan kişinin eserin orijinal dilinin yanında mensup olduğu bilimsel alana da hâkim olması gerekmektedir. Aksi takdirde orijinal eserde verilmek istenen mesajın en azından bir kısmı, yapılan yanlışla neticesinde, kaybolmaya mahkumdur. İkincisi, Attâr'ın Pendnâme'de muhataplarına ulaştırmak istediği mesajı kavrayabilmek adına Farsça bilmeyen okuyucuların yukarıda adları verilen her üç Türkçe versiyonları karşılaştırmalı olarak ele almalarında fayda vardır.

Anahtar Kelimeler: Attâr, Çeviri, Molla Murad, M. Nuri Gençosman, Pendnâme, Semazen, Şerh.

A Prose Story Translated from Persian to Turkish: Qıssa-i Firuz Şâh and the Plot

Halis AYDIN

Kütahya Dumlupınar University, Kütahya, Türkiye

aydinhalis01@gmail.com

ORCID: 0000-0002-9382-1507

Abstract

The tradition of narration, which has many types in verse and prose, has a very important place in the tradition of classical Turkish literature. These prose works emerged from within the nation itself, as in other works, and became one of the genres that best reflect the religious, national and social aspects of the society in which they live. In this tradition, there are some stories about love and heroism that were read with great admiration and adopted by the society during the period they were written.

Kıssa-i Fîrûz Şâh is a story of love and heroism translated from Persian into Turkish by Celâl-zâde Sâlih Çelebi, one of the important prose and literary figures of the 16th century. The work tells about the love adventures between Fîrûz Şâh, the son of the Iranian ruler Melik Dârâb, and Aynü'l-hayât, the daughter of the Yemen sultan Sürûr-ı Yemeni. While this love story was being told, there were sometimes deviations in the plot and the adventures of the supporting heroes in the story were also included in the plot. In addition to extraordinary beings, places and events, historical persons, places and events are also found together in the story. It is possible to see some of the expression techniques used by today's post-modern writers in this work, where the imagination is forced and fanstastic elements are evident from time to time. In this study, the thematic analysis of Kıssa-i Fîrûz Şâh, which has an important place in Persian literature, will be tried to be different from the plot and other prose stories.

Keywords: Fîrûz Şâh, Plot, 16. century, Story, Theme.

Farsçadan Türkçeye Tercüme Mensur bir Hikâye: Kıssa-i Fîrûz Şâh ve Olay Örgüsü

Halis AYDIN

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, Türkiye

aydinhalis01@gmail.com

ORCID: 0000-0002-9382-1507

Özet

Klasik Türk edebiyatı geleneğinde manzum ve mensur pek çok türü bulunan tahkiye geleneği oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu eserler diğer eserlerde olduğu gibi milletin kendi içinden ortaya çıkmış, içinde bulunduğu toplumun dinî, millî ve sosyal yönünü en iyi yansıtan türlerden birisi olmuştur. Bu gelenek içerisinde aşk ve kahramanlık konulu bazı hikâyeler vardır ki yazıldıkları dönem içerisinde oldukça beğenilerek okunmuş ve toplum tarafından benimsenmiştir. Kıssa-i Fîrûz Şâh da konusu, olay örgüsü, vak'a tertibi, yapısal ve kurgusal özellikleri yönünden bu tarz eserler arasında kendine yer bulmuştur.

Kıssa-i Fîrûz Şâh, 16. yüzyılın önemli nâsir ve ediplerinden birisi olan Celâl-zâde Sâlih Çelebi tarafından Farsçadan Türkçeye tercüme edilen bir aşk ve kahramanlık hikâyesidir. Eser, İran hükümdarı Melik Dârâb'ın oğlu Fîrûz Şâh ile Yemen padişahı Sürûr-ı Yemenî'nin kızı Aynü'l-hayât arasındaki aşk maceralarını anlatmaktadır. Bu aşk hikâyesi anlatılırken olay örgüsünde bazen sapmalar olmuş ve hikâyedeki yardımcı kahramanların maceraları da olay örgüsüne dâhil edilmiştir.

Hikâye içerisinde olağanüstü varlıklar, mekân ve olayların yanı sıra tarihî şahıs, mekân ve olaylar da bir arada bulunur. Hayal gücünün zorlandığı ve fanstastik öğelerin yer yer kendini belli ettiği bu eserde günümüz post-modern yazarlarının kullandığı bazı anlatım tekniklerini de görmek mümkündür. Eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerini içerisinde barındıran bu hikâye dönemine göre sade bir dille yazılmış ve deyim, atasözü, kalıp ifadeler yönünden oldukça zengindir.

Bu çalışmada Fars edebiyatında önemli bir yere sahip olan Kıssa-i Fîrûz Şâh'ın tematik yönden tahlili, olay örgüsü ve diğer mensur hikâyelerden farklı ortaya konmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Fars edebiyatı, Farsça, Firuz Şah, Hikâye, Tercüme.

To the Translation of the Poem by Saadi Shirazi from Persian into Russian

Rafiq NOVRUZOV

Baku Slavic University, Bakü, Azerbaijan

rafignovruzov52@gmail.com

ORCID: 0000-0001-7045-5471

Abstract

It is known that translations of medieval Persian poetry into foreign languages are of great difficulty. The complexity of the translation is due to the fact that the Persian poetry of this period is philosophical and mystical in nature. This circumstance affects not only the correct understanding of certain philosophical language symbols, but their consistency with meditative forms of presentation.

The article deals with the problem of translating Sufi poetry into Russian on the example of one poem by the medieval Persian poet Saadi Shirazi. The original is the beginning of the third chapter of the poem "Bustan", which tells about the mystical love path of the Sufi to Unity. A feature of the analyzed poetic text is its saturation with the Sufi philosophy of the language, which objectively causes problems when they are translated into a foreign language. Texts by K. Chaikin and V. Derzhavin are taken as the translated material. The chosen method of analyzing the Persian original with two translations into Russian makes it possible to determine the similarities and differences in the perception of the original and their translation into Russian.

The analysis of the original and translated texts, both separately and in comparative terms, contributes to the understanding of the artistic structure, poetics, literary canons and traditions of classical oriental poetry. The purpose of this study is to prove that the classical oriental poetic text is difficult for the understanding of the translator-reader and requires background knowledge for its correct reading. In this regard, the following tasks are solved:

- 1) interpretation of general issues of perception of oriental poetry in the context of the psychology of reading;
- 2) analysis of the features of the poem by Saadi Shirazi;
- 3) mastering the methods of transferring figurative means.

Keywords: Analysis, Philosophy of understanding, Poem, Saadi, Translation texts.

Saadi Şirazi'nin Şiirinin Farsçadan Rusçaya Çevirisi

Rafiq NOVRUZOV

Baku Slavic Üniversitesi, Bakü, Azerbaycan

rafiqnovruzov52@gmail.com

ORCID: 0000-0001-7045-5471

Özet

Ortaçağ Fars şiirinin yabancı dillere çevirisinin büyük güçlükler içerdiği bilinmektedir. Çevirinin karmaşıklığı, bu dönemin Farsça şiirinin doğası gereği felsefi ve mistik olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum sadece belirli felsefi dil sembollerinin doğru anlaşılmasını değil, aynı zamanda bunların meditatif sunum biçimleriyle tutarlılığını da etkiler.

Makale, Ortaçağ Fars şairi Saadi Şirazi'nin bir şiiri örneğinde Sufi şiirinin Rusçaya çevrilmesi sorununu ele almaktadır. Şiirin orijinali, Sufi'nin Birliğe giden mistik aşk yolunu anlatan "Bustan" şiirinin üçüncü bölümünün başlangıcıdır. İncelenen şiirsel metnin bir özelliği, yabancı bir dile çevrildiklerinde nesnel olarak sorunlara neden olan dilin Sufi felsefesi ile doyurulmasıdır. Çeviri materyal olarak K. Chaikin ve V. Derzhavin'in metinleri alınmıştır. Farsça orijinali Rusçaya yapılan iki çeviriyle analiz etmek için seçilen yöntem, orijinalin ve Rusça çevirilerinin algılanmasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeyi mümkün kılmaktadır.

Orijinal ve çeviri metinlerin hem ayrı ayrı hem de karşılaştırmalı olarak incelenmesi, klasik doğu şiirinin sanatsal yapısının, poetikasının, edebi kanonlarının ve geleneklerinin anlaşılmasına katkıda bulunur. Bu çalışmanın amacı, klasik doğu şiir metninin çevirmen-okuyucu tarafından anlaşılmasının zor olduğunu ve doğru okunması için arka plan bilgisi gerektirdiğini kanıtlamaktır. Bu bağlamda, aşağıdaki görevler çözülmüştür:

- 1) Okuma psikolojisi bağlamında doğu şiirinin algılanmasının genel konularının yorumlanması;
- 2) Saadi Şirazi'nin şiirinin özelliklerinin analizi;
- 3) mecazi araçları aktarma yöntemlerine hakim olmak.

Anahtar Kelimeler. Anlama felsefesi, Çeviri metinler, Çözümleme, Saadi, Şiir.

Persian the Transition Period of Philosophy to the Islamic World

Veysi Abdulaziz

Presidency of Religious Affairs, Bitlis, Türkiye

veysiabdulaziz@gmail.com

ORCID: 0000-0002-6136-1411

Abstract

When the history of thought is examined, it is difficult to see that an independent thought emerged that was not influenced/added by previous cultures and civilizations. In this context, every thought system is built on the legacy of previous thoughts, cultures and civilizations. One of these thought systems is Islamic philosophy, which is influenced by Ancient Greek (Meşşâî) philosophy and Ancient Eastern (Ishrakî) wisdom. It is known that translations from Ancient Greek were influential in the birth of Islamic philosophy. Translations made through Persian were not only of philosophical works, but also of different sciences such as astronomy and medicine. The translations were not directly translated into Arabic, as some of the translators were of Assyrian or Iranian origin, but were translated into Arabic after being translated into Assyrian and Persian. The trade routes passing through the Iranian geography, the region's connection with the Hellenistic philosophy, and the commercial and scientific relations with India make Persian, which affects this geography and therefore other nations in the surrounding area in terms of language and culture, important. It should also be noted that the influence of the Persian language on philosophical texts can be mentioned because the Cündishapur madrasah, which is a science center where philosophy has an important place in its curriculum, is known to be taught in languages such as Syriac, Greek and Persian, and was founded by the Iranians. In our study, the works of philosophers and translators of Iranian origin during the period of translations will be discussed, and the fact that Persian partially contributed to the flow of Ancient Greek philosophy and Ancient Eastern wisdom to the Islamic world will be examined. In this context, issues such as the tradition of siyahatname/nasihathname, which is examined in the field of philosophy and affects the practical philosophy of Islamic philosophy, gaining a place in Islamic moral and political philosophy through Persian, will also be examined. In addition, the thinkers who translated from Persian will be briefly mentioned and the contents of the works they translated will be summarized and presented.

Keywords: Islamic philosophy, Persian, Translations.

Felsefenin İslam Dünyasına Geçiş Döneminde Farsça

Veysi Abdulaziz

Diyanet İşleri Başkanlığı, Bitlis, Türkiye

veysiabdulaziz@gmail.com

ORCID: 0000-0002-6136-1411

Özet

Düşünce tarihi incelendiğinde bağımsız, kendinden önceki kültür ve medeniyetlerden etkilenmeyen/eklenti olmayan bir düşüncenin meydana geldiğini görmek zordur. Bu bağlamda her düşünce sistemi kendinden önceki düşünce, kültür ve medeniyetler mirası üzerinden inşa edilmiştir. Bu düşünce sistemlerinden birisi de Antik Yunan (Meşşâî) felsefesinden ve Kadim Doğu (İşrâkî) hikmetinden etkilenen İslam felsefesidir. İslam felsefesinin doğuşu sürecinde Antik Yunancadan yapılan tercümelerin etkili olduğu bilinmektedir. Farsça üzerinden yapılan tercüme sadece felsefî eserler değil, astronomi ve tıp gibi farklı ilimlerde de olmuştur. Yapılan tercüme, mütercimlerin bir kısmının Süryanî veya İran kökenli olmasından dolayı doğrudan Arapçaya değil, Süryanice ve Farsçaya tercüme edildikten sonra Arapçaya tercüme edilmiştir. Ticaret yollarının İran coğrafyasından geçmesi, bölgenin Helenistik felsefe ile olan irtibatı, Hind ile olan ticarî ve ilmî münasebetler bu coğrafyayı ve dolayısıyla çevrede var olan diğer milletleri dil ve kültür anlamında etkileyen Farsçayı önemli kılmaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki Süryanice ve Yunanca gibi farklı dillerde de eğitim verildiği bilinen fakat genel olarak Farsça diliyle eğitimin hâkim olduğu, müfredatında felsefenin önemli yer tuttuğu birer ilim yuvası olan Urfa (Edessa) ve Cündişapur medreselerinin İranlılar tarafından kurulmasından dolayı Farsça dilinin felsefî metinler üzerindeki etkisinden söz edilebilir. Çalışmamızda, tercümeler döneminde İran kökenli filozof ve mütercimlerin çalışmaları ele alınacak, Antik Yunan felsefesinin ve Kadim Doğu hikmetinin İslam dünyasına akmasına Farsçanın kısmen vesile olması incelenecektir. Bu bağlamda felsefe alanında incelenen ve İslam felsefesinin pratik felsefe alanını etkileyen siyasetname/nasihatname geleneğinin Farsça üzerinden İslam ahlak ve siyaset felsefesinde kendine yer edinmesi gibi konularda inceleme konusu yapılacaktır. Ayrıca Farsçadan tercüme yapan düşünürlere de kısaca değinilecek çevirdikleri eserlerin içerikleri özetlenerek sunumu yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Farsça, İslam felsefesi, İşrâkî düşünce, Meşşâî felsefe, Tercüme.

همایش بین المللی زبان و ادبیات کشورهای فارسی زبان

بس درازست این حکایت تو ملول
زبده را گویم رها کردم فضول

